XVIII. évfolyam. Budapest, 1908. deczember hó 23. 100. (1771.) szám.

KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden szerdán és szombaton.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagjai ingyen kapják.

Nem tagoknak előfizetési díj: Egész évre 24 korona, félévre 12 korona, negyedévre 6 korona.

Az Országos Magy. Gazdasági Egyesület tulajdona.

Az egyesületi tanács felügyelete alatt:

Főszerkesztő és kiadásért felelős: **Rubinek Gyula** az OMGE. igazgatója.

Felelős szerkesztő: **Buday Barna.**

Szerkesztőség: **Budapest, IX., Köztelek-utcza 8.**

Kiadóhivatal: **Budapest (Köztelek), Üllői-út 25. szám.**

Kéziratokat a szerkesztőség nem küld vissza.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS.

Lapunk mai karácsonyi számát, még az eddigieket is jelentékenyen meghaladó bővebb tartalommal és diszesebb kiállitásban adjuk közre.

A *„Köztelek“* ezen tartalombeli gyarapodása azonban nemcsak éppen e karácsonyi számban, hanem az egész évfolyamban érvényesül ugy, hogy a lap 18 évi fennállása alatt terjedelemben és tartalomban a kontinens legelsőrangu szaklapjainak sorozatába küzdötte fel magát. A rendszeresen kifejtett és állandóan fokozódó munkásság eredménye, hogy ma a

„KÖZTELEK“

a köz- és mezőgazdasági életnek hü tükre, a gazdáknak pótolhatatlan tanácsadója és a mezőgazdasági érdekeknek független képviselője és előharczosa.

A *„Köztelek“* közgazdasági részében kiváló irók, a mezőgazdálkodási szakokban hazánk legjelesebb szakemberei müködtek közre, de a „Levélszekrény“, a „Szerkesztői üzenetek“, különösen pedig a terményértékesités és a gazdasági állapotokról szóló jelentések rovatának hatalmas arányu fejlesztésével is arra törekedett a *„Köztelek“*, hogy a magyar gazdaközönség érdekeit minden irányban méltóan képviselhesse.

Az idáig elért eredményeknél nem akar megállani a *„Köztelek“*. Fejlődni, izmosodni akar a jövőben is. Dicsvágyunk az, hogy a *„Köztelek“* minden magyar gazda asztalán helyet foglaljon s hogy a gazdatársadalomnak minél erősebb organumává váljék. A gazdaközönség saját erejét fokozza, mikor a *„Köztelek“*-nek ezt a törekvését szellemi és anyagi támogatásával elősegiti.

A *„Köztelek“ előfizetési dija egész évre 24 K., félévre 12 K., negyedévre 6 K.* Bátran állithatjuk, hogy ilyen olcsó árban hasonló terjedelmü és tartalmu lapot az OMGE.-n kivül egyetlen más társadalmi intézmény se tud kiadni se nálunk, se a külföldön.

A *„Köztelek“* az Orsz. Magyar Gazd. Egyesület tanácsának felügyelete alatt áll.

Szerkesztőség: Főszerkesztő és a kiadásért felelős: **Rubinek Gyula** az OMGE. igazgatója. Felelős szerkesztő: **Buday Barna** az OMGE. szerkesztő-titkára. Segédszerkesztő: **Matlaszkovszki Tádé.**

Szakvezetők: Gazdasági üzemtan: **Hensch Árpád** a m.-óvári m. kir. gazd. akad. igazg. *Növénytermesztés:* **Kerpely Kálmán** a debreczeni m. kir. gazd. akadémia igazgatója. *Mütrágyázás:* **Cserháti Sándor** a m.-óvári orsz. növénytermesztési kisérleti állomás vezetője. *Gazdasági növénytan (növénybetegségek, magismeret, élettan):* **Linhart György** a m.-óvári m. kir. növényélettani állomás vezetője. *Kertészet és szőlőmivelés:* **Rácz Sándor dr.** szőlőszeti és borászati főfelügyelő. *Állattenyésztés:* **Kovácsy Béla** gazdasági akadémiai igazgató. *Juhtenyésztés:* **Rodiczky Jenő** gazd. akadémiai igazgató, a m. kir. gyapjuminősitő intézet igazgatója. *Baromfitenyésztés:* — *Gazdasági rovartan és a kártékony rovarok elleni védekezés:* **Jablonowski József** az áll. rovartani állomás vezetője. *Halászat:* **Landgráf János** országos halászati felügyelő. *Takarmányozás:* **Cselkó István** a m.-óvári m. kir. gazd. akadémia ny. tanára. *Állategészségügy és gyógyászat:* **Hutyra Ferencz dr.** a m. kir. állatorvosi főiskola rektora. *Talajjavitás, vizszabályozás és rétmivelés:* **Kvassay Jenő** földmiv. min. tanácsos, a m. kir. kulturmérnöki hivatal főnöke. *Gazdasági vegytan:* **Kosutány Tamás dr.** a budapesti vegykisérleti állomás és országos chemiai intézet igazgatója. *Gazdasági jog:* **Szilárd Ferencz dr.** köz- és váltóügyvéd. *Erdészet és faültetés:* **Földes János** m. kir. erdőtanácsos. *Mezőgazdasági épitészet:* — *Gazdasági ipar:* **Zalka Zsigmond** a kassai m. kir. gazd. akad. igazg. *Gazdasági gépészet:* **ifj. Sporzon Pál** a m.-óvári m. kir. gazd. akad. tanára. *Külföldi szemle:* **Paikert Alajos** a m. kir. Mezőgazdasági Muzeum őre. *Gazdatársadalmi mozgalmak:* **Fabricius Endre.**

477 munkatársunk nevét lapunk más helyén közöljük.

A mezőgazdasági helyzetre és a *tőzsde*, valamint az *állatvásárok* árjegyzékére vonatkozó jelentéseket a szerkesztőség a „Magyar Mezőgazdák Szövetkezete“, a „Székesfővárosi Vásárigazgatóság“, a „Magyar Gazdák Értékesitő Szövetkezete“ és más vidéki és külföldi szaktudósitóink kimutatása alapján állitja egybe.

Kiváló szakerőink közremüködésével sikerült az üzleti rovatot odafejlesztenünk, hogy az a magyar gazdaközönség igényeit ma már minden tekintetben kielégitheti.

A *„Köztelek“* révén ma már óriási szellemi erő áll a gazdaközönség rendelkezésére s hogy ez a mezőgazdasági élet minél szélesebb területén gyümölcsözzék, kérjük régi barátainkat és támogatóinkat, hogy lapunkat necsak olvassák, de terjeszszék is. Mi teljes erőnkből azon leszünk, hogy a jövőben is kiérdemeljük a magyar gazdaközönség bizalmát.

A „KÖZTELEK“ szerkesztősége.

Mai számunk 84 oldal.

A magyar gazdaközönséghez!

Mikor telik be már a sulyos megpróbáltatások mértéke? Mikor mulik el már a pohár, amelyet e szerencsétlen nemzetnek annyiszor kellett fenékig üritenie.

A magasztos karácsonyi ünnepek bekövetkeztével béke és megnyugvással, az évfordulóval pedig reménységgel kellene betelni szivünknek. Ehelyett jogos aggodalom, kétes bizonytalanság, a jövő kibontakozás reménytelensége nehezedik reánk.

Egyetlen nemzeti és anyagi eröforrásunk, a szeretett anyaföld is, mintha mostohává változott volna irányunkban. Minden iparkodás, minden igyekezet és mozgalom megtörik az időjárás mostohaságán. Tudomány és tapasztalat egyformán csődöt mond a mezőgazdaságra nehezedő sulyos viszonyok között. Alig hogy kiheverjük az egyik év silány gabonatermését, nyomon követi a másik, szükes takarmányterméssel tetézve. S vajjon hogy a jövö év zöldelő reménységéből mennyit sorvasztott már el a folyó év perzselő melege, tartós szárazsága, ki tudná azt ma megmondani!

A nemzetközi pénzügyi helyzet valamelyest javult ugyan, de nem a velünk való viszonylatban. Anglia és Franczia-ország — a tőke kimerithetetlen forrásai — nemzetközi politikai okokból nekünk hozzáférhetetlenek. Németország maga is idegen tőkére szorul s pénzszükségletének fedezése magának is állandó gondot okoz.

Ma tehát még fokozottabb mértékben vagyunk Ausztriára utalva, mint valaha.

Sajnos, hogy ennek a körülménynek Ausztria nagyon is tudatában van s erősen visszaél a helyzettel, minek bizonysága értékpapirjaink árfolyamának hanyatlása s piaczképtelensége.

Értékpapirkibocsájtó intézményeink kiváló szoliditását igazolja, hogy az évek óta huzódó nyomasztó helyzet közepette is válság nélkül állják meg helyüket.

Csak természetes, hogy töke hiján szünetel a vállalkozási kedv s mindenki a politikai és gazdasági viszonyok végleges kialakulására vár.

A rövidesen egyesekben hiu reménykedést keltett visszavándorlás helyett — mint azt elöre láttuk — ismét nagymérvü kivándorlással állunk szemben s a vándormadarak tavaszi érkezésével megindul majd nálunk is ismét az amerikai gazdasági pangás megszüntével a vándorlás arra felé, ahonnan, sajnos, ritkán van visszatérés.

Mindezek felett pedig ott van egy másik vérvesztés ijesztő réme, egy európai konflagráczió veszedelme, melynek góczpontja mi vagyunk. A Balkán egy tulfütött izzó katlanhoz hasonlit, melynek tüzét titkos kezek szitják s nem tudjuk, mikor csapnak a lángok fejünk fölé. De ám legyen a háboru közelsége — amint reméljük is — csak egy ijesztő mumus, mégis mennyi meddő anyagi áldozatot kell hoznunk a béke fenntartása és saját biztonságunk érdekében.

És ennyi baj s viszály között milyen az ország belső képe? Minden vihartól terhes ugy a politikai, mint a társadalmi élet, telve gyuanyaggal, mely minden pillanatban explodálni kész.

A parlament — maga is nagy változások, átalakulások küszöbén — bel- és külellenségtől környezve egyetértés, összetartás helyett a bomlás képét mutatja. Amidőn a felette nehéz és felelősségteljes viszonyok között a nemzet felelős vezéreinek a legodaadóbb támogatásra, a legfeltétlenebb bizalomra volna szüksége, a sötét gyanu és gyanakvó bizalmatlanság vert gyökeret s burjánzott fel.

Csodálatos és végzetszerü játéka a sorsnak, hogy valahányszor a nemzet ahhoz a ponthoz jut, hogy éppen csak az utolsó lépést kell megtennie, az utolsó szót kell kiejteni, hogy a gazdasági függetlenséghez egy lépcsőfokkal közelebb jusson, titkos és felettünk álló hatalmak ugy csoportositják a körülményeket és viszonyokat, hogy az utolsó lépésnél lábunk megdermed, az utolsó szó torkunkra forr.

Emlékezzünk csak vissza a kereskedelmi szerződési tárgyalásokra Ausztriával. Jogunk az önálló berendezkedéshez kétségen felüli volt, ezt elismerte minden tényező. De mit ért a jog, ha a körülmények azt érvényesiteni nem engedték, nem tanácsolták.

Ugyanez a helyzet ma is, a politikai bomlást felidéző önálló bank kérdésével is. Ki vonhatná ma kétségbe, hogy az önálló nemzeti bankot jogunk van 1910-re felállitani, vagy azt, hogy egy ily bankot alapitani lehet, még a mai sulyos viszonyok közepette is.

Magunk is mindig az önálló nemzeti banknak voltunk és vagyunk a hivei, de hogy a jelen kül- és belpolitikai viszonyok és gazdasági helyzetünk ennek a kérdésnek ilyetén elintézését javalná, azt nem merjük állitani s velünk senki sem, aki a kérdést nyugodtan és elfogulatlanul mérlegelni képes.

Bizunk a jelenlegi kormányférfiak bölcsességében és bizunk a magyar parlament hazafiságában és bölcs belátásában, hogy e nyomasztó és aggasztó viszonyok között is megfogják találni azt a helyes utat, amely a békés kibontakozáshoz és az ország biztos gazdasági fejlődéséhez vezet.

De bármiként is döntessék el e ma már tisztán politikai kérdés, a megoldást sürgetnünk kell magunknak is az ország érdekében. Bármily sulyos megpróbáltatásokat is hozzon reánk az önálló nemzeti bank esetleges szervezése, mégis csak jobb lesz a helyzet, mint a mai bizonytalanság, mely megölője a vállalkozási kedvnek s forrása az idegen tőke bizalmatlanságának.

A gazdatársadalom, sajnos, ugyanazt a képet mutatja, mint a parlament. Az uj esztendő a széthuzás jegyében születik. A béke, a megnyugvás, az erők tömöritése helyett bizalmatlanság, féltékenykedés, kishitüség. Bizony erösen érezzük a vezér hiányát, az elnöki válság hatását, melynek megoldása sokkal nehezebb, mint ennek felidézése volt.

Gondoktól terhes a jövő. Legjobbjainknak kell összefogni, félretéve minden bizalmatlanságot és féltékenykedést, melyet muló félreértések idézhettek csak fel.

Szervezzük a gazdatársadalmat közös erővel, közös akarattal, a czélban ugyis egyek vagyunk, ha az eszközökben nem is.

Nem parancsszóval, nem a törvényes kényszer papirosbilincseivel, de az összetartozandóság érdekének a felkeltésével, az érdemes elemek kiválasztása utján tömöritsük a gazdatársadalmat. Mert csak azok tömörülése hasznos és kivánatos a közre nézve, akik azért áldozni és dolgozni készek.

A jóravaló elemek kiválasztásának, az összetartás érzete felkeltésének és ápolásának pedig leghatalmasabb eszköze a szabadtársulás a gazdatársadalmi testületekben és szövetkezetekben.

Ezek megerősitésére kell törekednünk s a mezőgazdasági érdekképviselet kérdésének törvényes szabályozása sem lehet ennek folytán más, mint eszköz e törekvésünk megvalósitásában.

Egyébként pedig ne csak éltessen bennünket a jövő reménye, de mindnyájan legjobb tudásunkkal munkáljunk közre annak bekövetkeztén.

Budapest, 1908 deczember hó.

Rubinek Gyula,
az OMGE. igazgatója.

Az adóreform előtt.

Wekerle Sándor dr. miniszterelnök régi ambicióját képezi, hogy még az abszolut korszakból ránkmaradt adórendszerünket a modern idők kivánságainak megfelelően reformálja és mig ezzel egyrészt az állami jövedelmek biztositását, másrészt az adóterhek arányosabb és méltányosabb elosztását elérhesse. Ezt a czélját, melynek megvalósitását már első pénzügyminisztersége alatt mintegy másfél évtized előtt megkisérlette, ujabbi pénzügyminisztersége első idejétől kezdve lankadatlanul munkálja, daczára az általános politikai helyzet alkotta óriási nehézségeknek. El kell ismernünk, hogy ez a kitartás és erély imponáló annál is inkább, mert az adóreformjavaslatok benyujtása óta az egész érdekelt adózóközönség mintegy nyugalmában megzavart méhkas népe, valósággal felzaklatva, harczias álláspontra helyezkedett a javaslatokkal szemben és mig azelőtt a szükséges reformról jóformán a közvélemény alig gondolkodott, annak eshetőségei a közvéleményt alig foglalkoztatták, a reformjavaslatok benyujtása után mindenki adótudósnak csapott föl s mindenki hivatva érezte magát a reform birálatára, javaslatok tételére. Ha a pénzügyminiszter reformjavaslatai egyebet sem eredményeztek volna, mint azt, hogy a minden polgár érdekeit oly közelről érintő adóreform eshetőségeivel a közvélemény behatóan foglalkozzék, mint az a javaslatok benyujtása óta elmult másfél év alatt tényleg megtörtént, viszonyaink között, midőn a legkomolyabb kérdések alig képesek általános érdeklődést kelteni, máris jelentékeny eredménynek kellene tekintenünk a jövőre nézve. De ennél sokkal több történt. A pénzügyminiszter adóreformjavaslatait a különböző kereseti ágak érdekképviseletei a birálatnak olyan rostáján bocsájtották keresztül, hogy annak jótékony hatását a javaslatok végleges kialakulására tagadni nem lehet.

Az összes adóreformjavaslatokat a képviselőház pénzügyi bizottsága immár teljesen letárgyalta és jelentését a legközelebbi napokban fogja a képviselőháznak benyujtani, hogy annak alapján a törvényjavaslatok ujév után a plenumban is tárgyaltassanak. Érdemes ez alkalommal egy kis visszapillantást vetni a javaslatokra és azoknak jövőbeli hatására következtetni.

A reformjavaslatok fő alapelvei a pénzügyi bizottság tárgyalásaiból sértetlenül kerültek ki. Az a törekvése a pénzügyminiszternek, hogy az eddigi tisztán hozadéki adórendszerünk az általános jövedelmi adó létesitésével a személyes jövedelmi adó modern rendszerére megfelelő átmenet utján előkészittessék, teljes mértékben érvényesült. Hiszen kétségkivül lehet afölött vitatkozni és igen sulyos érveket felhozni, pro és kontra: vajjon a személyes jövedelmi adórendszerrel kevert hozadéki adórendszer kedvezőbb-e az adózók és a kincstár szempontjából, vagy a tiszta hozadéki rendszer fenntartása, vagy egy tiszta személyes jövedelmi adórendszer létesitése előnyösebb-e? Azt azonban senki se tagadhatja, hogy a pénzügyminiszter reformjavaslatai a jelenlegi tisztán hozadéki adórendszerről az átmenetet a személyes jövedelmi adórendszerre szerencsésen készitik elő. Azt sem lehet tagadni, hiszen ennek egyesületünk tárgyalásai alkalmával is többizben kifejezést adtunk, hogy az adóreformjavaslatoknak másik főalapelve az adóterheknek lehető arányos elosztása és a gyengébb vállakról azokra való áthelyezése, amelyek azt jobban elbirhatják, szintén teljes mértékben érvényesül, aminek főjelét a személyes jövedelmi adónak a jövedelmekkel arányosan emelkedő adórendszerünkben eddig teljesen uj progressziv adókulcsa képezi.

A pénzügyi bizottság az adóreformjavaslatokat elismerésre méltó alapossággal tárgyalta. De különös elismeréssel kell kiemelni a pénzügyi bizottságnak azt a törekvését, hogy a reformjavaslatokkal szemben kifejezésre jutott aggodalmakat nemcsak kellő figyelmére méltatta, hanem lényeges részükben legnagyobbrészt el is fogadta. Ugy hogy a javaslatok részleteiben végrehajtott változtatások folytán a javaslatok sokkal elfogadhatóbbá és megnyugtatóbbá alakultak át. A földadónál az adóösszeg kontingentálása, a kataszteri kiigazitások fölötti végleges döntésnek az országos földadó-bizottság hatáskörébe való utalása, az országos földadó-bizottság állandó jellegének és a bizottságban az érdekeltek képviselői többségének biztositása szemben a hivatalos kiküldöttekkel oly javitását képezik a javaslatnak, amely a gazdaközönségben a javaslatokkal szemben a megnyugvásnak érzetét költheti föl. A kereseti és az általános jövedelmi adónál a minimális kontingens elejtése és ezzel együtt a pótkivetés jogának törlése, a jövedelmi adónál az adókulcs progressziójának arányosabbá tétele, a bérjövedelmeknek a középbérletek átlagos bére szerint a gazdasági egyesületek meghallgatásával leendő megállapitása, a létminimumnak a kontemplált 600 koronáról 800 koronára való felemelése, a háztartáshoz tartozó családtagok munka által szerzett jövedelmének a jövedelmi adóalapból való leszámitása és más egyéb kisebb módositások, ame-

TÁRCZA.

Örökre vége.

Irta: **Bársony István.**

Mi volt valaha az ecsedi láp? Maga a végtelenség. Hisz' százezer holdra nyuló területen seholsem vezetett ut a mocsárvilágba. Ott veszhetett nyom nélkül, aki eltévedt benne. Mit érhetett, ha a nap állásából kitalálta is, merre van kelet, merre nyugat: a nádrengeteg azért csak elzárt előtte mindent; első sorban a továbbhaladást. A gyalogember a sekélyesben még mozoghatott talán; de a csónakos, ha irányt tévesztett, se előre, se hátra nem boldogulhatott. Ahol zsombikos volt, ott a nagy zsombikpupok szorongatták az emberfiát, hogy nem haladhatott köztük se gyalog, se keskeny fakéreg ladikjával. Hátmég ha a csalóka mező, amit a láp utvesztői hoztak eléje, süppedő ingovány volt! Köröskörül viz, nád és mindent elnyelő molochja a leselkedő ingó lápnak, amelyet összekapaszkodó növények szövedéke boritott. A viz sárgásbarna mélységet mutatott a nád közt, s odalent forditott tükörképe rezgett a folyvást hajlongó náderdőnek. Ha a barna viz fölött szélesend volt is: — a játszó hal, az evezőcsapás, a nád közül felröpülő vagy oda leereszkedő vadmadár, az uszva surranó szárcsa, a nád karcsu derekára szálló nádirigó, mind megrepesztette az érzékeny viztükröt s az összetört és széteső, meg ujra egybeomló és tovább rezdülő vizlap alatt ott hajladozott a hullámtöréstől szeszélyes görbületeket mutató lenge nádszálak ezre és százezre.

A nádas rengetege ugy simult egybe, mintha nagy egyformaságával lehetetlenné akarta volna tenni, hogy aki közéje merészkedett, az onnan valaha kitaláljon. A legvadabb őserdőben is könnyü a tájékozódás annak, aki gyakorlott érzékekkel ismer rá arra, amit meg lehet különböztetni. Minden fa más, tökéletesen más; csak a tapasztalatlan szem látja egyformának. Pedig ahány fa, annyi egyéniség. Az erdő fái egyformák sohasem lehetnek. A pásztor is minden állatját külön ismeri; nevén is szólitja; tehenet, lovat megkülönböztetni gyerekjáték; a disznót egy kicsit nehezebb; a juhot pedig szem legyen, amelyik nem látja egyformának. S azt a juhászt, aki tévedne benne, mégis el kéne csapni. Ha jószemü ember nézi a fát: meg kell látnia, milyen más egyik, mint a másik; ahol elmentünk köztük, ott vissza is vezet az ezer jel, amit az erdő megértet velünk. A nád elenben csupán csak egyforma. Kétségbeejtően és végzetesen. Emberi érzéknek kitanulhatatlanul. A szoros zárt nádas szinte egy tömeg; minden mozdulatával mindig csak ugyanaz; — ha kitér is az erőszak elől: utána megint nyomban összehajlik. Felettünk van az ég, de gyönyörü kékje reménységet nem ad. Ha ki-kibukkanunk a rejtett rónavizre, amely apró foltokban szaggatja meg a nádast: el van az zárva mind; nádfal veszi körül. A rajta pompázó tündérrózsa sokasága olyanná teszi, mintha csillaggal behintett égboltutánzat volna. Csakhogy ezek a csillagok hófehérek. S a kékség rögtön eltünik közülök, alólok, ha az igazi égen barna felhő vált át.

... Mindez — csak *volt* valaha. Ott, az ecsedi láp roppant területén: több mint százezer holdon.

*

Ott volt valaha a mi eldorádónk.

Amikor a vizi vad már nemcsak kiköltötte a fiait, hanem fel is nevelte anyányivá. A fiókrucza röpült; az öregek pedig lohosodtak; elhullatták evező tollaikat s szárnyszegetten bujkáltak a nád labirintjában, ahol eltünő sötét pontoknak látszottak a közeledő csónakos szemének. A nagy tőkésgácsér smaragdos feje olyannak tetszett, mint valami ékszer, amit a vizi tündérek vesztettek el s aztán ott feledtek; a madárból nem látszott ki több, mint ez a csillogó zöldzománczos testrész, a többit lesülyesztette a viz alá, ugy leste, mi történik körülötte, amikor buvóhelye felé közeledtünk.

Egy darabig csak leste; azután megriadt s elkezdett menekülni az ő árnyékos titkos nádországában, ahol csakhamar el is tünt. Ha nagyon szorongattuk, segitségére jöttek a láthatatlan láplakók, ott a viz alatt. Valamelyik vizi tündérke megfogta odalent a vadrucza lábát s lerántotta magához mindenestől. Olyan kinálkozó volt ez a képzelődés, amikor a bujkáló madár hirtelenében a viz alá bukott s ugy uszott el előlünk észrevétlen.

A csónak pedig csak haladt az éren lassan, lehetőlegnesz nélkül, hogy a pihenő szárnyas minél később vegye észre az odatolakodó idegent. A keskeny vizerek, amik kacskaringósan

lyeket a pénzügyi bizottság a javaslatokon végrehajtott, oly javitásokat képeznek, amelyek az uj, eddig ismeretlen adóval szemben méltán táplált félelmet csökkenteni és a javaslatok elfogadhatását előidézni alkalmasak. Ha még hozzáveszszük, hogy mindezen módositásokhoz maga a pénzügyminiszter is hozzájárult, talán nem csalódunk, ha ebből a tényből reményt meritünk arra, hogy az uj adótörvények valóban kimondott czéljukat fogják szolgálni az adók arányositása tekintetében és nem pusztán uj adóprést fognak képezni.

Ha a fentiekben lojálisan elismerjük a pénzügyi bizottságnak és a pénzügyminiszternek azt a törekvését, hogy az adóreformjavaslatokon az adózóközönség érdekképviseleti szervezetei által kivánatosnak jelzett módositások leglényegesebb részeit megvalósitani igyekeztek, mégsem hallgathatjuk el azt a meggyözödésünket, hogy mindennek daczára továbbra is fönn fog állani az a helyzet, hogy az adóterhet a jövőben is legnagyobb részben a földbirtok fogja viselni. A hozadéki adóknak a földbirtok olyan alapját képezi, amely semmi körülmények között sem titkolható el és amelynek a jövedelme is éppen ennélfogva a legkönnyebben kipuhatolható, megfogható és a személyes jövedelmi adónál is, nemcsak valóságos nagyságának megfelelőleg, hanem a kincstár szükségletei szerint annál nagyobb mértékben és a progressziv adókulcscsal megróható. Éppen ezért fölötte sajnáljuk, hogy a pénzügyi bizottság a megejtett szavazással elvetette az OMGE. azon előterjesztését, hogy az önkezelésü földbirtokok tiszta jövedelme a jövedelmi adónál a kataszteri tiszta jövedelem két-szeresénél magasabbra emelhető ne legyen. Mert ezen intézkedés legalább határt szabhatott volna a földbirtok jövedelme tulságos felsrófolásának. Annál nagyobb aggodalommal tekintjük ezt a tényt, mert a II. oszt. kereseti adó megszüntetése, illetve az adómentes létminimumnak 800 koronában való megállapitása folytán a községek háztartásának szükségleteit fedezni hivatott községi pótadók alapja igen tekintélyes összeggel fog apadni és igy a községek háztartása szükségleteinek ellátása a földbirtok el nem titkolható jövedelmeit az eddiginél még nagyobb mértékben fogja sujtani. Már pedig bizonyos az, hogy az adózó polgárok szolgáltatási képességét nemcsak az egyenes állami adók, hanem a pótadók is egyforma mértékben támadják meg és bármelyik adónem háramoljék is aránytalan mértékben az adózó polgárok keresetére, az ugyanolyan mértékben idézi elő ujra azt az aránytalanságot, amelyet az adóreformjavaslatoknak kiküszöbölni éppen egyik legfontosabb feladatuk volna.

Állami háztartásunk óriási igényeket támaszt az adózó polgárokkal szemben. A legutóbb megszavazott törvényekkel az állami tisztviselők és alkalmazottak fizetéseinek rendezése és fölemelése még ugy látszik teljesen véget nem ért, a katonai szükségletek elkerülhetetlen emelkedése ijesztő rémként jelentkezik a jövő ködös homályában. Az adózó polgárok szolgáltatási képessége a végsőig van már is feszitve. Ezt a feszitést csak ugy leszünk képesek elbirni, ha az állami jövedelmek nem pusztán inproduktiv czélokra használtatnak föl, hanem ha a polgárok adófilléreiből olyan produktiv befektetések is történnek, amelyek a keresetképességet emelni alkalmasak, hogy a teherviselés fokozásával a jövedelem fokozásának a lehetősége is biztositassék. Különösen áll ez a mezőgazdaságra nézve, amelynek eredményét az emberi szorgalom és munka daczára az időjárás és az értékesités kedvezőtlensége nagy mértékben csökkentheti. Szükséges tehát, hogy az államhatalom a maga nagy eszközeivel olyan intézkedéseket tegyen, melyek a mezőgazdasági termelés eredményét biztositani és fokozni alkalmasak. Fokozódott jövedelmeinkből fokozott mértékben adózni hajlandók vagyunk, de szánktól az utolsó falat elvonását az állam sem kivánhatja. *Sz. Z.*

NÖVÉNYTERMESZTÉS.

Rovatvezető: **Kerpely Kálmán.**

Adatok a repcze termesztéséhez.

Irta: **Kerpely Kálmán.**

Egynehány év előtt a „Köztelek"-ben több közlemény jelent meg az őszi repcze termesztéséről. Ezen közlemények irói különösen kiemelték a sikeres repczetermesztés feltételei közül a talajnak gondos, ismételt megmunkálását, a repcze korai vetését, nagy trágyaigényét; kiemelték azt is, hogy fekete ugar után elsősorban, a korán letakaruló takarmánynövények után pedig, melyek a talaj félugarmivelését lehetővé teszik, másodsorban kerül a repcze a legjobb helyre. Ellenben a földet későn felszabaditó és elgyomositó kalászosok már csak nagyon kivételes esetben mondhatók megfelelő előveteményeknek. A gyakorlat ezen feltételek helyességét teljesen beigazolta és ezt tanitják kivétel nélkül a szakmunkák is.

Ezzel szemben az egyik közlemény irója, saját tapasztalataira támaszkodva, kijelentette, hogy sikeres repczetermesztés üzhető fentiektől eltérő — és jóval olcsóbb — eljárások alkalmazása esetén is. Igy ő (márgás vályogtalajokon) a legjobb eredménynyel termeszti a repczét kalászosok után két, sőt gyakran csak egy szántásba, még pedig nem is korán, hanem későn — szeptember végén, október elején — vetve oly földeken, melyek már évek óta istállótrágyát nem kaptak és ennek pótlására mütrágyákat és pedig szuperfoszfátot (kivételesen, ha szük-

---

tévelygtek a nád közt, lehetővé tették helyenkint ezt a néma csuszamlást, orv-lopódzást. A girbe-görbe ereket a természet szeszélye szülte; az egyenes, széles utezákat a nád közt pedig emberkéz vágta helyenkint. De ez sem volt szélesebb, semhogy a nádfal, ami közt huzódott, fent boltivesen össze ne hajlott volna. A magas, két, sőt három öles nád tudniillik egymásfelé vágyott a bugájával s ugy-ugy összeborult, hogy szinte födött folyosón haladt a csónakunk.

Lomha gémek emelkedtek ki néhol recsegő rikkantással; — mit törödtünk velök? Valaki mást sóvarogtunk mink aki a lápok legelhagyatottabb részében lakott. Ahol teljes tökéletes nyugalma lehetett. — Ahol még a pákász is csak olyankor fordult meg, ha egyenesen ömiatta tette.

*

Távol mindentől, ahova emberhang elhalatt-szott, örökké susogó szüznádas rengetegének kis szigeteket mutató ingó mezőin, ahol a tündérrózsa már csak a felséges Napnak virit és habfehér arczát por sose lepheti; ahonnan még a nimfa kerek levelén költő halászcsér is kiszorult már: ott volt a hazája a mi vágyaink tárgyának, a nemes kócsagnak.

Ha alkonyatkor elnéztünk messze a láp szive felé, láthattuk néha, hogy a magasban megjelenik néhány hófehér pont és egyenletes, nyugodt röpüléssel halad valamerre, minden tétovázástól mentes biztossággal. A többi láplakó mind azt jelezte a sürgés-forgásával, hogy csak a rendes hazájában, szinte megszokott határok közt keresi fel egymást. A fehér kócsag ellenben ugy indult, ugy haladt magasan, mintha örökre elkészülne innen valahová, ahova semmit sem akar magával vinni a régi tanya emlékezetéből. Pedig ő is csak a rendes utját járta. Kikivánkozott az elhagyott lápszélekre, ahol könnyebben gázolhatta a mocsarat és jobban vadászhatott apró halra, mindenféle neki való lápi csemegére. Hajnalban azután, alig pirkadt, a kócsag is megindult; vissza, haza, a belső láp titkos tanyáira, ahol senkise háborgatta.

Napfelkeltekor a piros sugarak ugy meghintették havas köntösét hajnalrózsával, hogy azt látni is gyönyör volt. Jött magasan, mintha inkább vallaná hazájának az eget, mint a földet, s csak akkor ereszkedett, ha már közel volt a csöndes nappali tanya tája. Olyankor lenge szárnycsapása lassudott, a légi uszás képét öltötte röpülése s aközben már hanyatlott lefelé, amig csak a magas nád mögött egészen el nem tünt.

Hogyne izgultunk volna, amikor még napkelte előtt a kócsagtanya felé közeledtünk! Máskor a fölöttünk el-elsuhanó vizimadár érdekelt volna; ám ilyenkor meg sem láttuk, kiváncsiak sem voltunk rá, hogy mi süvitett át a fejünk fölött.

Még a madárkirály se volt különbség. Pedig a rétek hatalmas rablója, az „albicilla" tett kemény próbára.

A fehérfarku halászsasok egy diszpéldányával gyült meg a bajom. A nád fölött alacsonyan uszott a levegőben s hirtelen ugy került elém, hogy akár a kalapomat hozzávághattam volna. És mégsem löttem rá. A félelmes szép rabló megdobbant a levegőben s szárnyát verdesve hátrahökölt, majdhogy hanyatt nem vágódott meglepetésében; diszes legyezőjét, fehér farkát szétteritette, mintha támasztékul akarná maga alá tolni; ugy „állt" egy másodperczig a levegőben. S nekem volt erőm lemondani róla, utjára ereszteni; mert minden pillanatban jöhettek a láp tündérmadarai, a tejbe mártott, hóval behintett kócsagok.

És aztán — nem jöttek. Azaz: nem arra jöttek, ahol mink vártunk rájok. Láttuk őket messziről. Zsinóregyenesen tartottak felénk: ragyogott a tolluk a kelő nap pirjában, hárman voltak s egymás nyomában szálltak!... És egyszerre hirtelen, érthető ok nélkül megriadtak, oldalt kanyarodtak, sietve másfelé tartottak, elérhetetlenül még a golyónak is.

De vajjon igazán ok nélkül cselekedték?!..

A feleletet hamar megkaptuk erre a kérdésre.

Abban az irányban, amerről a kócsagok jöttek az imént, megjelent az égen egy kis barna felhő, amelynek a széle egy ponton fehérrel volt szegve.

Az „albicilla", a nádas nagy rablója volt az. Ugyanaz, amelynek olyan könnyelmüen megkegyelmeztem volt.

Láttára a fehér kócsagok sietve kanyarodtak el tőlünk.

Örökre vége volt annak, hogy velök találkozzunk.

séges chilisalétromot is) használ. Ezen eljárással tehát sutba dobja a jónak bizonyult régi termesztési módot és igy nem csoda, ha az ilyen kijelentéseket bizonyos bizalmatlansággal fogadják a gazdák.

Hiszen az nyilvánvaló, hogy a fekete ugar nem feltétlenül szükséges a repcze termesztéséhez, bár tagadhatatlanul ennek is nagy előnyei voltak. Egészen jó helyet kaphat a korán letakaruló takarmánynövények után is, de az elővetemények közül a juliusban letakaruló kalászosokat állitani előtérbe, mégis kissé koczkáztatott dolog, habár kitünő erőben álló, gyommentes és könnyen megmunkálható földeken — amilyenek a márgás vegyületü talajok is — még ebben az esetben is kielégitő eredményeket adhat. Épp igy állunk az istállótrágya kérdésével is. A repczének feltétlenül trágyaerős földekre van szüksége. Ha tehát a föld jó erőben áll, akár természettől fogva, akár előrement rendszeres, erős trágyázások folytán, akkor közvetlenül trágyát nem szükséges alája adni. De ha ezen feltételek nincsenek meg, egyoldaluan csakis mütrágyákkal bajosan fogunk kellő eredményeket elérni; mert a mütrágya épp a repczénél nem az istállótrágya pótlására, hanem igenis hatásának fokozása és kiegészitésére szolgál elsősorban. Világért sem állitom azt, hogy mütrágyákkal a repcze termése nem fokozható, csakis azt kivánom hangsulyozni, hogy az istállótrágya nagy mennyiségü humuszképző anyagait s ezeknek a szántóföldre gyakorolt kedvező fizikai hatásait a mütrágya nem pótolhatja; ellenben trágyaerős földön például szuperfoszfáttal kiváló eredmények érhetők el.

De különösen feltünő emlitett közleményben a repcze kései vetésének ajánlása, mely szerint

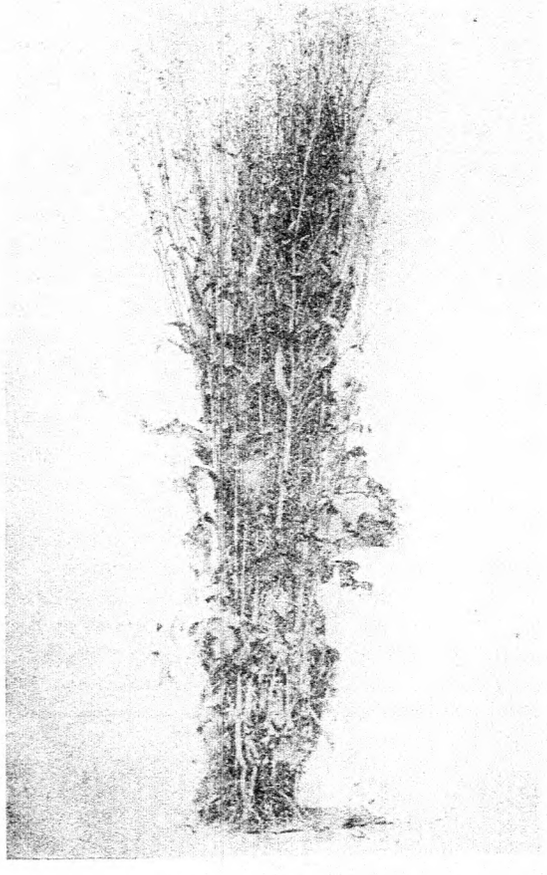

278. ábra. Augusztus 22-én vetett repcze.
(Magassága 150 cm.)

a repcze szeptember végén, október elején is még bátran vethető, miáltal eleje vehető ugy az őszi rovarkártételeknek, mint az esetleges erős szárbamenésnek. Mindenesetre igaz, hogy kalendáriumi napokhoz nem szabad ragaszkodnunk: ha az augusztusi korai vetésre kedvezőtlen az időjárás, akkor inkább halaszszuk valamivel későbbre, esetleg szeptember derekáig, de hogy kivétel nélkül a kései (szeptember évig, október eleji) vetés lenne a legelőnyösebb, az nem fogadható el, mert tagadhatatlanul nagy rizikóval járó dolog, amint az ily irányu, összehasonlitó termesztési kisérleteinknél is kitünt.

A kisérletek televényes homoktalajon végeztettek az Alföldön. A repczét 1907-ben három részletben vetettük el: augusztus 22-én, szept. 18 án és október 4-én és pedig olyan földbe, mely már régebben nem kapott istállótrágyát, de 1907-ben zöldtrágyának csillagfürt volt beléje

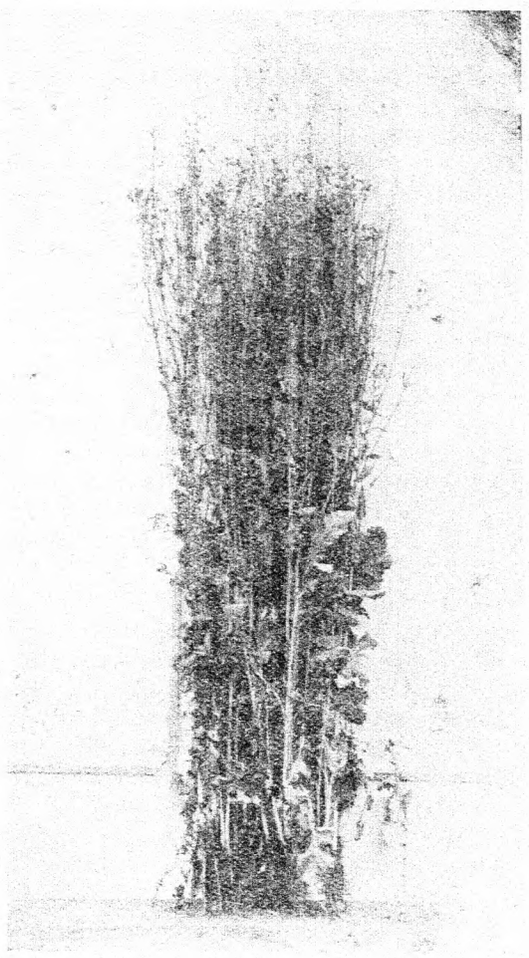

279. ábra. September 18-án vetett repcze.
(Magassága 135 cm.)

vetve, mely junius 19-én szántatott le középmélyen; az augusztus elején adott teljes mélységü szántás alkalmával a leszántott zöldtrágya eléggé korhadt volt. A mély keverőszántáson kivül még egy középmély vetőszántást adtunk s igy a repcze háromszor megszántott, fogasolás és hengereléssel jól előkészitett földbe került. A repczét kapálásra 36 cm. sortávolságra vetettük.

Az augusztus hó 22-én vetett repcze szept. 1-én; (10 nap alatt), a szeptember 18-iki szeptember 24-én (hét nap alatt) és az október 4-én vetett október 14-én (tizednapra) egyenletesen kikelt. A szeptemberi repcze azért kelt ki leggyorsabban, mert a mult évben ebben a hónapban volt a legtöbb eső, az augusztus és október viszonylag száraz volt.

Az augusztusi és szeptemberi vetésü repcze őszszel egy sorközi kapálást kapott a Planet-féle kapálógéppel és pedig szeptember 16-án, illetve október 14-én. Az októberi vetésü repcze, mely csak október 14-én kelt ki, őszszel már megkapálható nem volt; ez csak következő tavaszszal kapott — a többivel együtt — egy gyengébb töltögetést. Mind a három vetésü repcze jól áttelelt és a kései vetésünél ez elsősorban a mult évi szárazabb jellegü ősznek tudható be. Hótakaró nem mindig fedte a vetéseket, de azért nevezésre méltó fagykár megállapitható nem volt. Ami a rovarkárokat illeti, az augusztusi és szeptemberi vetésü repczében a repczedarázs álhernyója és a honvédbogár álczája mutatkozott, ellenök dohánylug permetezéssel sikeresen védekeztünk; az október hó elején jelentkező levéltetveket a csakhamar beálló hideg elpusztitotta. Az októberi vetés a féregkártól nem igen szenvedett, mert hiszen csak október közepén kelt ki. Tavaszszal a repczefénybogár mind a három repczét — a virágzás arányában — megtámadta. Az augusztusi vetésü repcze április 10-én, a szeptemberi április 25-én, az októberi vetésü május 12-én virágzott. A szeptemberi vetésü tehát 2 héttel, az októberi 31 nappal később virágzott, mint az augusztusi vetésü repcze. Virágzáskor az augusztusi repcze átlag 150, a szeptemberi 135 és az októberi vetésü 100 cm. magasságot ért el.

Az augusztusi és szeptemberi vetésü repczének sürübb állásu és hosszabb beczői voltak, mint az októberi vetésünek; az oldalelágazások (kapálásra lévén vetve) előbbieknél jóval nagyobb számuak, mint utóbbinál. Ami az érést illeti, az augusztusi repcze junius 20-án, a szeptemberi junius 22-én, az októberi junius 30-án volt aratható. Amig a virágzásban a korai és kései vetésü repcze között 30 napi, addig az érési időben csak 10 napi különbség mutatkozott.

A kat. holdankinti terméseredmény következő volt: Augusztusi vetés 677 kg. mag, hektolitersuly 68·5 kg., szeptemberi vetés 689 kg. mag, hektolitersuly 68·5 kg., októberi vetés *283 kg.* mag, hektolitersuly 67·0 kg.,

Amig tehát az augusztus 22-én és szeptember 18-án vetett repczetermés nagyságában és a mag hektolitersulyában különbség nem mutatkozott, addig az október hó 4-én vetett kerekszámban *400 kg.-mal adott kevesebbet* és hektolitersulya is valamivel kisebb volt. Azon előnyével szemben, hogy az esetleges őszi rovarkártételektől megmenthetjük, szemben áll az abnormis csekély termés, daczára annak, hogy eléggé jól áttelelt. De tudjuk, hogy az ilyen zsengén a télnek nekimenő repcze — különösen nedvesebb földeken — könnyen áldozatul eshet a téli fagynak s igy a kései vetés rizikója igen nagy. Ezen egy évi kisérlet eredménye is igazolja, hogy a tulkései vetés nem lehet előnyös,

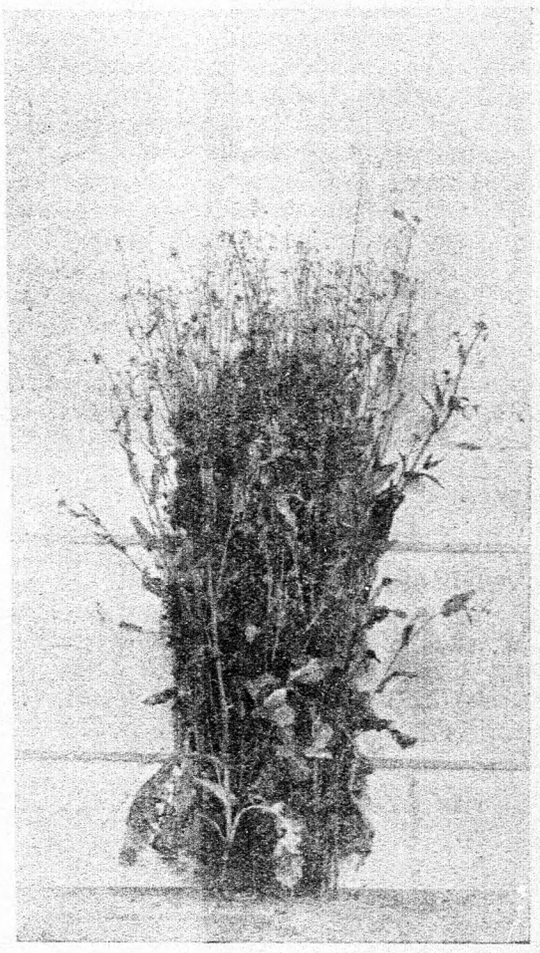

280 ábra. Október 4-én vetett repcze.
(Magassága 100 cm.)

mert feltéve, hogy áttelelésében nem is éri baj és az őszi rovarkároknak nincs is kitéve, oly kis termést ad, hogy egyéb előnyei ezzel szemben elenyésznek.

Igazolta különben a kései vetés csekély termés-eredményeit egy másik kisérletünk is, melynél a későn — október 4-én — vetett repczét mütrágyákkal kombináltan termesztettük annak megállapitására, hogy pótolhatják-e az istállótrágyát és ellensulyozhatják-e a kései vetés

hátrányait. Ezen czélból a repczét 24 cm. sortávolságra vetettük október 4-én és pedig takarmánynak lekaszált nyulszapuka tarlójába, háromszor szántott földbe.

A mütrágyák alkalmazása következő volt:

1 parcz. trágyázatlan,
1 „ kat. holdanként 150 kg. szuperfoszfát,
1 „ 150 kg. szuperfoszfát + 40 kg. chilisalétrom,
1 „ 150 kg. szuperf. + 100 kg. 40%-os kálitrágya,
1 „ 150 kg. szuperfoszfát + 100 kg. 40%-os kálitrágya és 40 kg. chilisalétrom
1 „ trágyázatlan.

A szuperfoszfát és a kálisó augusztus 30-án kiszórva leszántatott; a chilisalétrom a vetés előtt kiszórva lefogasoltatott. Kálitrágyát speziálisan homoktalajunkra való tekintettel használtunk. Az áttelelésre és fejlődésre nézve ugyanazok észleltettek, mint előző kisérletnél az októberi vetésü repczénél. A mütrágyáknak sem őszszel, sem tavaszszal (amikor egy sekély töltögetést adtunk) szembetünő hatása észlelhető nem volt. A julius 1-én aratott repcze következő terméseredményeket szolgáltatta kat. holdanként:

trágyázatlan	300	kg. mag
szuperfoszfátos	307	„ „
foszfor + chilisalétromos	268	„ „
foszfor + kálitrágyás	400	„ „
foszfor + káli + chilisalétromos	330	„ „
trágyázatlan	295	„ „

A kései — októberi — vetésü repcze tehát előző kisérlethez hasonlóan nagyon csekély termést adott, a mütrágyák pedig igen kis mértékben érvényesültek, amennyiben a legkedvezőbb hatásu parczellán a foszfor + kálisós trágyázásnál is csak 100 kilogrammal emelte a termést a trágyázatlannal szemben. Homoktalajunkon ez is elsősorban a kálium hatásának tudható be, mert az egymagában adott szuperfoszfát jóformán hatástalan maradt, jeléül annak, hogy egyéb táplálóanyagok sem álltak kielégitő mennyiségben rendelkezésre. A chilisalétrom mindkét esetben depressziót gyakorolt, aminek oka abban kereshető, hogy egyrészt a 40 kilogrammos mennyiség távolról sem volt kielégitő, másrészt a könnyen oldódó s a homoktalajba könnyen mélyen leszivárgó chilisalétrom épp akkor, amikor a repczének legjobban kellett volna — vagyis tavaszszal — nem állott rendelkezésére, a nyulszapuka tarlómaradványa pedig, ezen növény légenygyüjtőképességének daczára, a repcze nitrogénigényeit kielégiteni nem tudta. Igen valószinü, hogy a chilisalétromnak őszi és tavaszi nagyobb adagolásával vagy pedig a kénsavas ammoniák őszi alkalmazásával kedvezőbb eredmények lettek volna elérhetők.

Tény azonban az, hogy a kései — októberi — vetés ezen kisérletnél is csekély termést adott s ezen a mütrágyák sem segitettek nevezésre méltó módon. A kisérleteket különben ez idén megismételtük és az elért eredményeket annak idején közzé fogom tenni.

Az 1907. évben végezett kisérletekről képekben is bemutatom az eredményt a 278—280. ábrákkal.

GAZDASÁGI NÖVÉNYTAN.

Rovatvezető: **Linhart György.**

A górcső.

Irta: **Linhart György.**

A növények betegségeinek pontos vizsgálatához és meghatározásához az esetek tulnyomó részében egy megfelelő górcsőre van szüksége a gazdának, amely neki egyébként sok más esetben is jó szolgálatot tehet. Ennélfogva egy nagyobb gazdaságból sem volna szabad hiányoznia a górcsőnek, amelynek beszerzési ára ugyszólván számot sem tevő csekélység az általa nyujtott előnyökhöz képest, mert a gazda nemcsak hogy maga is végezhet górcsövi vizsgálatokat, hanem azok végzése reá nézve tanulságos, tágitja látókörét és tudását, ezáltal igen nagy hasznára válik ugy a gazdasági üzemnek, mint a háztartásnak s amellett hozzájárul a gazda intelligenciájának emeléséhez. A ráfordított idő gazdag gyümölcsöket hozhat, mindenesetre gazdagabbat, mint a gyakorlati gazda oly igen sok más kedvtelése.

A mellékelt 281. sz. ábra egy, a mezőgazdák és kertészek számára megfelelő igen jó górcsövet mutat be körülbelül $^2/_5$ természetes nagyságban, amely a hozzátartozó felszereléssel és szekrénynyel együtt 162 korona árban megszerezhető *Reichert* Károly czégnél Budapesten, VIII., Üllői-ut 12.

E górcső alkatrészei: az állvány (*a*) és ráerősitett tubusz (*b*), az asztal (*c*), a tükör (*d*). Hozzátartozik továbbá 2 szemlencse (*e*), az egyik II., a másik IV. számmal van jelölve, továbbá két tárgylencse, melyek közül az egyiknek *4*, a másiknak *7a* jelzése van; egy revolver (*g*) két tárgylencse számára s végül a szemlencse-mikrométer.

Ez a górcső körülbelül 540-szeres nagyitás elérésére alkalmas.

A feketére fényezett vasállvány ugy van szerkesztve, hogy a górcsőnek szilárd állást biztositson. A sárgarézből készült tubusz két üres csőből áll, melyek közül a felső az alsóba ki- és betolható s abban forgatható. Az alsó csőnek hátsó oldalán egy fogazott sin van, amelybe egy nagy kettős csavar (*h*) kapaszkodik. E csavar mozgatásával az egész tubusz emelhető vagy süllyeszthető, ami által a megvizsgálandó tárgynak ugynevezett durva beállitása eszközölhető. A felső, kisebb cső oldalán milliméterbeosztás van (*i*), amelyről a tubusz mindenkori hossza, annak aljától a kihuzható cső tetejéig mérve, milliméterekben leolvasható. A kihuzható tubusz-cső felső nyilásába helyezhető bele a vizsgálathoz használni kivánt szemlencse. A tubusz alsó végén egy csavarorsó van, amelyre a vizsgálathoz használni óhajtott tárgylencse rácsavarható vagy pedig a revolver van ott megerősitve, amelyre a két tárgylencse van rácsavarva. A revolver akként forgatható, hogy a szükséghez képest majd az egyik, majd a másik tárgylencse kerül a tubusz alá. Ha a ki- és betolható tubusz-csövet betoljuk, akkor a nagyitás kisebb; ha ellenben kihuzzuk, akkor a nagyitás nagyobb lesz. A tubusz-cső kihuzása, illetve betolása egyszersmind a fedőlemez zavaró befolyásának kiegyenlitésére is szolgál.

Az állvány függőlegesen álló felső részének alján egy csavar (*k*) van, amelyet mikrométercsavarnak nevezünk. Ennek a segélyével szintén emelni és sülyeszteni lehet a tubuszt, de csak igen kis mértékben. E csavar a finom beállitásra szolgál. A górcsőasztal közepén egy kerek nyilás van; erre helyezzük a tárgylemez és fedőlemez közt vizben levő megvizsgálandó tárgyat. Ezenkivül van a górcsőasztalon két acélcsipő, amely arra szolgál, hogy vele a tárgylemezt, amelyen a megvizsgálandó tárgy van, az asztalhoz erősitsük. Az asztal alatt egy többlyuku forgatható lemez van, az u. n. forgatható korong-fényfogó, amely arra szolgál, hogy a nélkülözhető és zavaró szélső fénysugarakat távoltartsa a vizsgálandó tárgytól. Az asztal alatt egy állitható homoru tükör van az állványon megerősitve, amely a vizsgálandó tárgy megfelelő megvilágitására szolgál.

A górcső legértékesebb alkatrészeit a tárgylencsék képezik. A tárgylencse egy sárgaréztokból áll, amelyben az üveglencsék (lencserendszer) vannak megerősitve. Minél kisebb a tárgylencse alsó végén látható lencse (homloklencse) átmérője, annál nagyobb a tárgylencse nagyitása. A tárgylencsék számozva vannak. Az itt ismertetett górcsőnél a tárgylencsék egyike *4*, másika *7a* számot visel. Előbbi kisebb, utóbbi nagyobb nagyitásra szolgál.

A szemlencse egy rövid, üres henger, amelynek felső és alsó végében egy-egy üveglencse van megerősitve. A szemlencse belsejében egy gyürüalaku fényfogó van. Minél nagyobb a felső lencse átmérője, annál kisebb a szemlencse nagyitása. Mindkét lencse lecsavarható és tisztitható. Az itt leirt górcsőnél két szemlencse szerepel. Az egyik II., a másik IV. számmal van jelölve. Minél magasabb a szemlencse száma, annál nagyobb a nagyitás. Általában a gyengébb szemlencsével szokás dolgozni, a mi esetünkben tehát a II. számuval, minthogy az erősebb szemlencsék alkalmazása a górcsövi képet kevésbbé élessé és kevésbbé tisztává teszi.

A górcsővel való dolgozáshoz még a következő dolgokra van szükségünk:

1. Egy jóminőségü, éles *borotvára*, melynek alsó lapja simára, a felső ellenben homorura van köszörülve. A borotva fenéséhez *fenőszijat* kell beszerezni. Ha a kés már eltompult avagy pláne kicsorbult, azt köszörüsnél kell kiköszörültetni. A kést állandóan szárazon és tisztán kell tartani, mert ezzel készitjük a górcsövi metszeteket, melyeknek lehetőleg vékonyaknak, mindenesetre átlátszóknak kell lenniök.

2. Szükséges *2 skalpella*, vagyis apró kés fanyéllel, az egyik nagyobb és durvább, amely kevésbbé finom tárgyak metszésére szolgál, a másik filigránabb, igen finom hegygyel.

3. *Két csipesz*, melyek közül az egyik nagyobb és szélesvégü, a másik kisebb és hegyes.

4. *Két preparáló-tü*, hegyes tük, fanyéllel.

5. Több darab, legalább *12 tárgylemez* tiszta üvegből, körülbelül $6^1/_2$ cm. hosszu, 2 cm. széles s 1 mm. vastag.

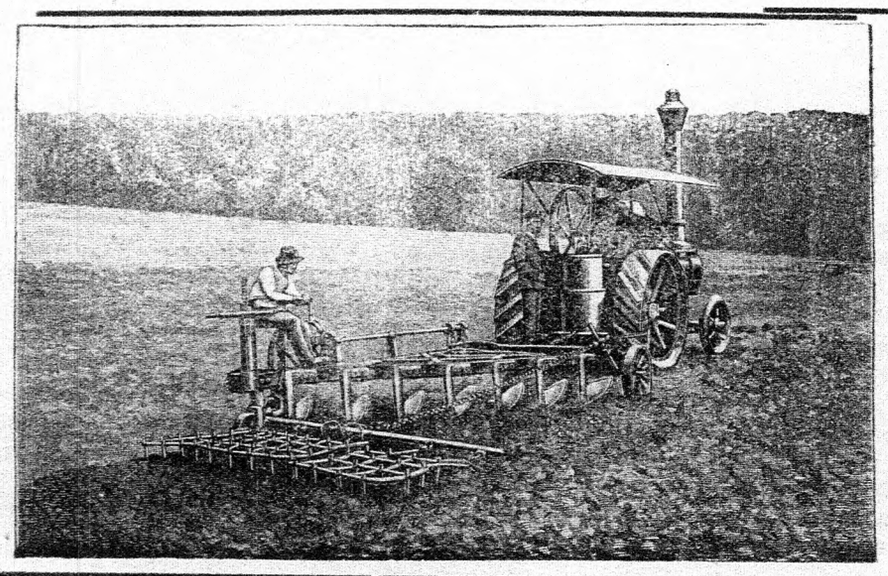

UJ! UJ! **Egygéprendszerü gőzszántás** UJ! UJ!

(egy ölet fogó 7 vasu ekével)

Csekély befektetés. Olcsó üzem.

Tökéletes munka.

Referencziák az egész országból kivánatra rendelkezésre állnak

Egyedüli gyártója:

Első Magyar Gazdasági Gépgyár R.-T.

Budapest, VI., Váczi-ut 19. szám.

6. Több *fedőlemez* igen vékony tiszta üvegből, 15—18 mm. széles és hosszu.

7. Egy tiszta *üvegpalaczk* vagy *orvosságos üveg*, körülbelül 2 deczíliter ürtartalommal tiszta viz számára. Legjobb e czélra a desztillált viz, amely minden gyógyszertárban kapható.

8. *Két üvegpálcza* lekerekitett végekkel, körülbelül 16 cm. hosszu s 3—4 mm. vastag.

9. *Két üvegcsésze*, melyek félig öntettnek tiszta vizzel vagy desztillált vizzel s a tárgylemezen és fedőlemezek mosására szolgálnak. Az egyik üvegcsésze, amelyben a tárgylemezeket mossuk, körülbelül 6 cm. magas s 10 cm. átmérőjü legyen. A másik, mely a fedőlemezek mosására szolgál, 4 cm. magas és 6 cm. átmérőjü lehet. Mindkettőt megfelelő nagyságu üveglemezzel kell lefednünk. A már használt és ilyformán piszkos tárgylemezeket és fedőlemezeket először egy megfelelő nagyságu másik edényben, amely lehet üvegcsésze, laposkád vagy agyagcsésze, mossuk le tiszta vizzel s azután teszszük őket a desztillált vizzel félig töltött megfelelő üvegcsészékbe további tisztitás czéljából

10. Egy körülbelül 30 cm². nagyságu fehér és tiszta *özöör* a lencsék tisztogatásához és néhány sima, nem bolyhos *lenvászontörlő* a fedőlemezek és tárgylemezek tisztogatásához, illetve száritásához,

11. Néhány iv közönséges, fehér és puha *itatóspapiros*.

12. *Bodzabél*, a bodzafa idősebb ágaiból. Erre sokszor a metszetek készitésénél van szükség, mert ebbe helyezzük bele az apró tárgyakat, melyekből metszetet akarunk készitení.

13. Egy kis *borszeszlámpa* üvegből.

14. Egy kis *kézi nagyitó* (lupe) körülbelül 10 szeres nagyitással, amely nagyobb tárgyak vizsgálására szolgál.

Mindeme tárgyak beszerzése csekély ö-szegbe kerül.

Meg kell még jegyeznem, hogy a górcsövet mindig tisztán és szárazon kell tartani. Minden használat után be kell azt tenni a górcsőszekrénybe; ha pedig gyakran vétetnék használatba, akkor megfelelő nagyságu üveglapra kell állitani és üvegharanggal lefedni. Használat előtt és után gondosan meg kell vizsgálni a tárgy- és szemlencséket, hogy teljesen tiszták-e? Erről legegyszerübben ugy győződhedtünk meg, hogy a lencséket az ablak felé tartjuk s keresztülnézünk rajtuk. Ha tiszták a lencsék, akkor az ablak kisebitett képét tisztán fogják mutatni, minden porszemcse vagy egyéb tisztátalanság nélkül.

A lencsék és a tükör leporolásához egy megfelelő nagyságu, száraz és puha teveszőrecsetet használjunk, amikor is az ecset végighuzásával egyidejüleg a tisztitandó üveglapra gyengén ráfuvunk A szemlencse lencséit le lehet csavarni és ugy tisztitani, ellenben a tárgylencse lencserendszerét nem szabad szétszedni. Ha a most leirt tisztitási móddal nem sikerülne minden tisztátalanságot eltávolitani a tükörről, vagy a lencsékről, akkor desztillált vizbe mártott puha lenvászondarabbal gyengén végigtöröljük azokat. Ha még igy is maradna hátra piszok, akkor borszeszbe mártott puha lenvászonnal töröljék le a tisztitandó felületeket, ügyelve arra, hogy a borszesz be ne hatoljon a lencse foglalatába, mert esetleg feloldhatná a lencse ragasztóanyagát s ezáltal a tárgylencsét annyira elronthatná, hogy azt csakis optikus javithatná ki.

Alábbiakban röviden bemutatom, miképpen kell ezekután a górcsővel dolgozni.

Szükségünk van egy szilárdan álló asztalra, amelyet egy északnak néző ablakhoz vagy pedig más olyan ablakhoz állitunk, amelyen górcsövezés ideje alatt direkt napfény nem süt be. Az asztal olyan magas legyen, hogy mellette ülve, a górcsőbe kényelmesen benézhessünk. Ha az asztal magas volna, akkor az ülést kell magasitani, például egy megfelelő nagy és vastag könyvnek a székre fektetésével. A górcsövet az asztal belső széléhez közel állitjuk fel olyformán, hogy a górcső hátsó része, az állvány, az asztal mellett ülő górcsövező felé nézzen. Most a körülbelül félig kihuzott tubusz felső nyilásába beleteszszük az egyik szemlencsét, például a II. számut s a nagycsavar segélyével felemeljük az egész tubuszt annyira, hogy annak alsó végére rácsavarhassuk a revolvert, amelyre aztán a két tárgylencsét csavarjuk rá olyformán, hogy a 4-es számu tárgylencse kerüljön a tubusz ala. Ez megtörténvén, a nagy csavar segélyével lejebb engedjük a tubuszt annyira, hogy az alatta levő tárgylencse alsó vége, a homloklencse, mintegy 2 cm.-nyire legyen a górcsőasztal kerek nyilásától. Most belenézünk fél szemmel a szemlencsén át a górcsőbe, miközben jó, ha rászokunk arra, hogy a másik szemünket is nyitva tartsuk s beállitjuk a tükröt, vagyis addig mozgatjuk azt az ablakon beömlő világosság felé, mig a látótér egészen világos lesz. Ez megtörténvén, már most vigyáznunk kell, hogy az igy beállitott górcsövet el ne mozditsuk helyéből. Előkészitve most már a fennebb elsorolt felszereléseket, megkezdhető a górcsövi vizsgálat. Tegyük fel, hogy kőüszkös buzaszem fekete porát óhajtjuk közelebbről megismerni. Az eljárás menete a következő:

A nagyobbik üvegcsészéből, melybe előzőleg néhány tárgylemezt desztillált vizbe beáztattunk, egyet a tárgylemezek közül kiveszünk, azt puha lenvászonkendőben megtörüljük és megszáritjuk, s a górcső mellé a tiszta asztalra helyezzük. A kisebbik üvegcsészéből, melybe előzőleg ugyancsak desztillált vizben fedőlemezeket áztattunk be, kiveszünk egy fedőlemezt s azt puha lenvászonrongyban ugyancsak megtörülve és megszáritva, a tárgylemez egyik végére helyezzük. Most egy tiszta üvegpálcza egyik végét belemártjuk a desztillált vizet tartalmazó palaczkba s ennek segélyével egy csepp vizet viszünk a készen álló tárgylemez közepére. Most szétnyomunk egy kőüszkös buzaszemet s az egyik preparálótü segélyével, melynek hegyét előbb desztillált vizbe mártottuk, egy igen kicsiny, csak alig látható mennyiségü fekete port kiveszünk az üszkös buzából, csupán annyit, amennyi a tü leghegyére tapad s beleviszszük a tárgylemez közepén levő vizcseppbe. A vizcseppet, amely most már a belevitt üszögport is tartalmazza, befedjük a tárgylemez végére előkészitett fedőlemezzel, ügyelve arra, hogy a fedőlemez felső lapja be ne nedvesedjék, ami akkor történhetik meg legkönnyebben, ha nagy vizcseppet tettünk a tárgylemezre. Legczélszerübb a fedőlemezt két ujjunk közé fogni ugy, hogy a lemeznek a széle, ne pedig a lapjai érintkezzenek az ujjunkkal s a vizcsepp felé tartva, a lemez alsó lapjának szélrészét érintkezésbe hozzuk a vizcseppel s azután ráejtjük a fedőlemezt a vizcseppre. Ha igy járunk el, akkor nem fognak léghólyagok képződni a vizsgálandó anyagban vagy a körül, amelyek a vizsgálatot, főleg kezdőknél, nagyon zavarhatják. Ha sok vizet vittünk a tárgylemezre, akkor a fedőlemez ráhelyezésekor annak egy része ki fog folyni a fedőlemez alól. Ezt a felesleges vizet vékony itatóspapirdarabkáknak a lemez széléhez értetésével fel kell itatni. Tulsok vizet nem szabad azonban elvonnunk, mert a vizsgálandó anyagnak viztől átitatva és körülvéve kell lennie. Ha a fedőlemez felső lapjára is viz került volna, akkor a fedőlemezt le kell venni s másikkal helyettesiteni. Az igy elkészült preparátumot most már ráhelyezzük a górcső asztalára és pedig ugy, hogy a vizsgálandó anyag a górcsőasztal nyilásának közepére kerüljön. Most jobbkezünkkel megfogjuk a nagy csavart, balkezünkkel pedig a tárgylemezt s félszemmel belenézünk a szemlencsén keresztül a górcsőbe. Legtöbbnyire nem fogjuk azonnal látni a vizsgálandó tárgyat, hanem a nagy csavar segélyével feljebb vagy lejebb kell emelnünk a tubuszt a rajta lévő tárgylencsével együtt, hogy a tárgy, habár elmosódottan is, szemünkbe ötöljék (durva beállitás). Eközben szükséges lesz balkezünkkel a tárgylemezt is lassan idébb-odább mozgatni, mig a tárgy pontosan a tárgylencse alá kerül. Ha ilyenformán megtaláltuk a tárgyat, ha mindjárt csak homályos körvonalaiban is, akkor elforditjuk a górcső revolverét annyira, hogy a másik tárgylencse (*7a*) kerüljön a tubusz alá. Ha most ujból benézünk a górcsőbe, akkor a tárgyat ismét vagy homályosan, vagy sehogysem látjuk. Most már, folytonosan nézve a górcsőbe, a mikrometercsavar segélyével lassan lejebb eresztjük a tubuszt, mig a tárgy egészen tisztán szemünkbe tünik, miközben arra kell ügyelnünk, hogy a tárgylencse homloklencséje ne érintse, avagy pláne össze ne törje a fedőlemezt. A górcsövi kép tisztaságát gyakran megzavarják a kisebb-nagyobb, különböző alaku léghólyagok, melyek kékes-feketén vannak szegélyezve. Ezeket el kell távolitani, ami különbözőképpen történhetik. Gyakran elégséges a fedőlemeznek a preparálótü segélyével való óvatos lenyomása, vagy pedig a fedőlemez egyik szélének felemelése és ujra leejtése, máskor egy kis desztillált vizet viszünk az üvegpálcza segélyével a fedőlemez egyik széléhez, ügyelve, hogy a fedőlemezre ne kerüljön viz s az ellenkező oldalon itatóspapiros-szelettel felitatjuk a vizet, az igy keresztüláramló viz magával ragadja a vizhólyagokat; vagy pedig végül a tárgylemezt borszeszláng felett kissé megmelegitjük, amikor is a léghólyagok eltünnek.

Ha megtisztult a készitmény, vagyis megszabadult a léghólyagoktól, akkor a górcső helyes beállitása mellett tisztán fogjuk látni, hogy a vizsgált anyag sok egysejtü képződményből, az üszöggomba spóráiból áll, melyek aszerint, hogy milyen kőüszögfaj van jelen, vagy szabálytalan köralakuak, körülvéve egy megvastagodott, barnaszinü, sima sejtburoktól (membran), amely alatt egy vékony, szintelen membrán van; vagy pedig szabályos köralakjuk van a spóráknak s a külső, barnaszinü membrán léczesen van megvastagodva. Első esetben a Tilletia laevis, második esetben a Tilletia Tritici kőüszöggombával van dolgunk.

Ha a kihuzható tubuszcsövet egészen betoljuk s ugy nézünk bele a górcsőbe, akkor a most leirt spórákat vagy egyáltalán nem, vagy csak homályosan fogjuk látni, vagyis ismét szükségessé fog válni, hogy a górcsövet először a nagy csavar, azután a mikrometercsavar segélyével pontosan beállitsuk. Ugyanigy járunk, ha a tubuszcsövet egészen kihuzzuk. Előbbi esetben kisebb, utóbbi esetben nagyobb lesz a spórák górcsövi képe, mint az eredeti beállitásnál volt, amikor a felső cső mintegy felényire volt kihuzva. A tubusz meghosszabbitásával tehát nagyobbodik, megröviditésével pedig kisebbedik a górcsövi kép. Amellett előbbi esetben kevésbbé tiszta lesz a kép, mint az utóbbiban. Ha kivesszük a II. számu szemlencsét s helyébe a IV. számut tesszzük be, akkor ismételt helyes beállitás után ugyancsak nagyobb, de egyszersmind kevésbbé éles lesz a górcsövi kép, mint

BENYÓ KÁLMÁN Budapest, IX., Üllői-ut 61a

(volt **AGI**-féle üzlet)

Vas- és acél-áruk, mindennemü kocsirészek, gépek, szerszámok, gazdasági eszközök nagy raktára ::

Kivánatra képes nagy árjegyzékkel szivesen szolgál.

Telefon 56 20. 471

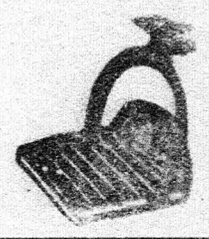

a II. számu szemlencse használatánál volt. Rendesen a II. számu szemlencsét használjuk.

Már a górcsövi készitmény beállitásánál, illetve megkeresésénél feltétlenül szemünkbe kellett ötlenie, hogy ha a tárgylemezt, amelyen a megvizsgálandó tárgy van, jobbra toljuk, akkor a tárgy górcsövi képe nem jobbra, hanem balra tolatik el és viszont. Ez onnan van, hogy a górcső a tárgy górcsövi képét megforditott helyzetben mutatja, vagyis ha a tárgy a górcső alatt ilyen helyzetben van: ⟫⟶, akkor annak a górcsövi képe ilyen helyzetben lesz: ⟵⟪.

Az üszögspórák megvizsgálása után leveszszük a tárgylemezt a rajta levő tárgya és fedőlemezzel együtt a górcsőasztalról s egy vizzel töltött tartányban, például lapos agyagcsészében, megmossuk ugy a tárgylemezt, mint a fedőlemezt. Ennek megtörténte után a fedőlemezt visszateszszük a többi közé a desztillált vizzel töltött kisebbik üvegcsészébe, a tárgylemezt a nagyobbikba.

A górcsövezés begyakorlása kedveért készitsünk már most egy másik készitményt, és pedig ez alkalommal egy egészséges burgonyagumóból. A górcsövet a II. számu szemlencsével és a IV. számu tárgylencsével szereljük fel. Belenézve a górcsőbe, beállitjuk a tükröt. Azután előkészitünk egy tárgylemezt és egy fedőlemezt s ismét egy csepp desztillált vizet teszünk a tárgylencse közepére. Most veszünk egy egészséges burgonyagumót, ezt megmossuk s rongy közt megszáritjuk, aztán a nagyobbik skalpella segélyével kettészeljük. Most a tiszta és éles borotvával, amelynek élét a közepetáján, ahol vele metszeni akarunk, egy kevés desztillált vizzel megnedvesitjük, egy igen kicsiny, mindössze 1—1½ négyzetmilliméter nagyságu és nagyon vékony metszetet készitünk és pedig ugy, hogy a burgonya héja és az alatta lévő hus is belekerüljön a metszetbe, vagyis kivülről befelé szeljük a borotvával a burgonyát. Az igy nyert sikerült metszetet óvatosan beleteszszük a tárgylencse közepén levő vizcseppbe s ráteszszük a fedőlemezt. A metszetnek igen vékonynak kell lennie, azért, ha először nem sikerülne a metszet, addig kell mindig másikat készitenі, mig végre a kellő vékonyságu sikerül. A kész preparatumot most ráteszszük a górcső asztalára, ügyelve, hogy a metszet az asztal nyilása fölé kerüljön. Most, belenézve a górcsőbe, a nagy csavar segélyével megkeressük a tárgyat, miközben bal kezünkkel lassan idébb-odébb tologatjuk a tárgylemezt. Ha megtaláltuk a tárgyat, ha mindjárt csak homályos körvonalakban is, akkor a *7a* tárgylencsét állitjuk be s a mikrometercsavar segélyével elvégeztük a pontos beállitást. A metszet külső szélén most egy barna sejtszövetet fogunk látni, amely a parahéj egy részét képezi; alatta egy réteg táblaalaku szintelen sejt, a burgonyának ugynevezett parakombiumja, foglal helyett; ez alatt pedig egy szintelen sejtszövet van különböző alaku nagy sejtekből, melynek finom szemcséjü vizenyős anyaggal, a protoplazmával és sok különböző nagyságu keményitőszemcsével vannak kitöltve. A burgonyagumó husa főleg ilyen keményitőszemcsékkel kitöltött sejtekből áll. Ha egy kis jódoltat van kéznél, amely minden gyógyszertárban kapható, akkor az üvegpálcza segélyével cseppentünk abból egy keveset a fedőlemez mellé (de ne a fedőlemezre) s az ellenkező oldalon alkalmazott kis itatóspapirszeletke segélyével szivassuk be a jódoldatot a fedőlemez alá, a metszetre. E müvelet után azt fogjuk látni, hogy a jódoldat a szintelen keményitőszemcséket halvány ibolyaszinüre, sőt ha erősebb volt a jódoldat, sötét violaszinüre vagy esetleg csaknem feketére festette. Ez a reakczió jellemző a keményitőszemcsékre.

Vegyünk most már elő egy olyan burgonyagumót, amelyet a Phytophihora infestans élősdi gomba támadott meg, amely betegség főleg nedves évjáratokban nagyon gyakori s nem ritkán igen jelentékeny károkat okoz. A beteg burgonyagumó felületén kisebb-nagyobb barnaszinü, besüppedt foltok vannak; a burgonya

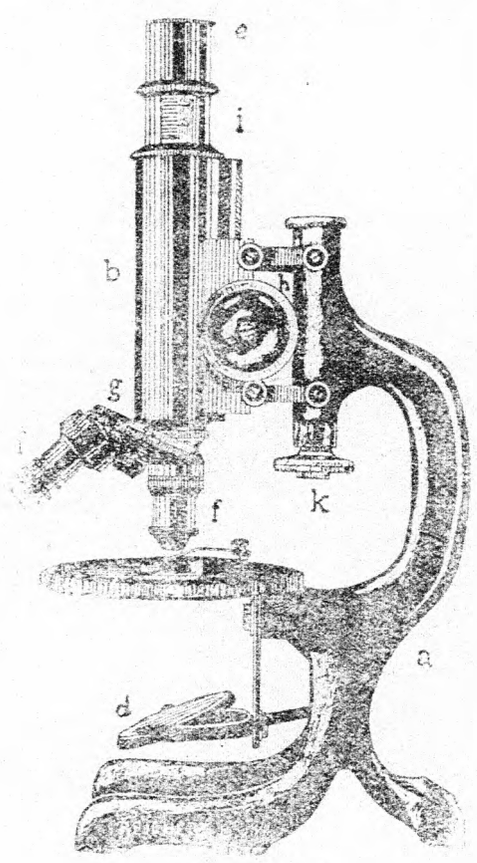

281. ábra. A górcső.

husa megbarnult és puha. Ez az elbarnulás eleinte nem hatol be mélyen a burgonya husába, csak később terjed fokozatosan befelé.

A gumó héjának megbarnult és besüppedt foltján keresztül, ott, ahol az az egészséges burgonyahéjjal érintkezik, egy metszetet készitünk a fentebb leirt módon s azt a tárgylemezen levő vizcseppbe teszszük, ráhelyezzük a fedőlemezt s a górcsövön keresztül a II. szemlencsével s eleinte a *4*, aztán a *7a* tárgylencsével vizsgáljuk. Azt fogjuk látni, hogy a beteg hely sejtjei barnák és fonnyadtak, bennök a keményitőszemcsék azonban csaknem épek és változatlanok. A sejtek közt egy dusan elágazó, tagolatlan, szintelen, fonálszerü képződményt fogunk látni, amely nem más, mint a gombának a fonálteste, u. n. myceliuma, amely a szövet elbarnulását okozza. Ha néhány kettészelt beteg burgonyát a metszési lappal felfelé forditva egy tányérra teszünk, a tányérba kevés vizet öntünk s azt egy üvegharanggal lefedjük, akkor a burgonyaszeletek beteg felületét gyakran penészszerü bevonat lepi be, amely bevonat a gomba myceliumágaiból képződött konidiatartókból és az ezeken fejlődő konidiákból áll, amint ezt górcső alatt kényelmesen megfigyelhetjük, ha a penészbevonatból a preparálótü segélyével egy kicsiny mennyiséget a tárgylemez vizcseppjébe teszünk, a fedőlemezt ráhelyezzük s a már ismert módon górcsővel vizsgáljuk, azt fogjuk látni, hogy a szintelen konidiatartók felső végükön fa módjára elágaznak s ez ágak hegyein szintelen, egysejtü, tojásalaku konidiák ülnek, melyeknek alsó végükön kurta nyél, felső végükön pedig egy szemölcsszerü kidudorodás van. A kifejlődött konidiák könnyen lehullanak a konidiatartóról.

A górcsövezés negyedik példája gyanánt vegyünk egy buzalevelet, amelyet a sárgarozsda (Puccinia glumarum) lepett meg. Már szabad szemmel is, még inkább azonban a lupe segélyével látható, hogy a levél, főleg pedig annak felső lapja sok rozsdacsomótól van boritva, melyekből narancssárga por porzik ki. Ha egy preparálótüvel, melynek hegyét előbb desztillált vizbe mártottuk, egy kis mennyiséget e porból a már ismert módon a tárgylemezre viszünk s górcső alatt vizsgáljuk, azt látjuk, hogy e narancssárga por sok egysejtü, többé-kevésbbé gömbölyü képződményből, a rozsda nyári spóráiból áll. A spórákat két sejtburok veszi körül, egy külső és egy belső. Előbbi tüskés kiemelkedésekkel van ellátva. A spóra szemcsés tartalma sárgásszinü.

Ismerkedjünk most már meg egy rozsdacsomó (uredotelep) belső szerkezetével. E czélból szeljünk ki az egyik skalpellával a rozsdás buzalevélből körülbelül 1 cm. hosszu és 2 mm. széles, rozsdától meglepett levélsávot. Most veszünk egy körülbelül 5 cm. hosszu bodzabelet, azt az egyik végén mintegy 1½ cm.-nyire behasitjuk s az igy keletkezett repedésbe beleteszszük hosszában a levélszeletet ugy, hogy abból egy kicsiny kiálljon. Most a balkezünkkel összeszoritott és függőleges helyzetben tartott bodzabélről a jobbkezünkbe fogott borotvával levágjuk a kiálló levélrészt, ugyszintén egy vizszintes metszéssel leszeljük a bodzabél végének egyenetlenségeit is. Az igy nyert sima metszési felületből most a tiszta és éles borot-

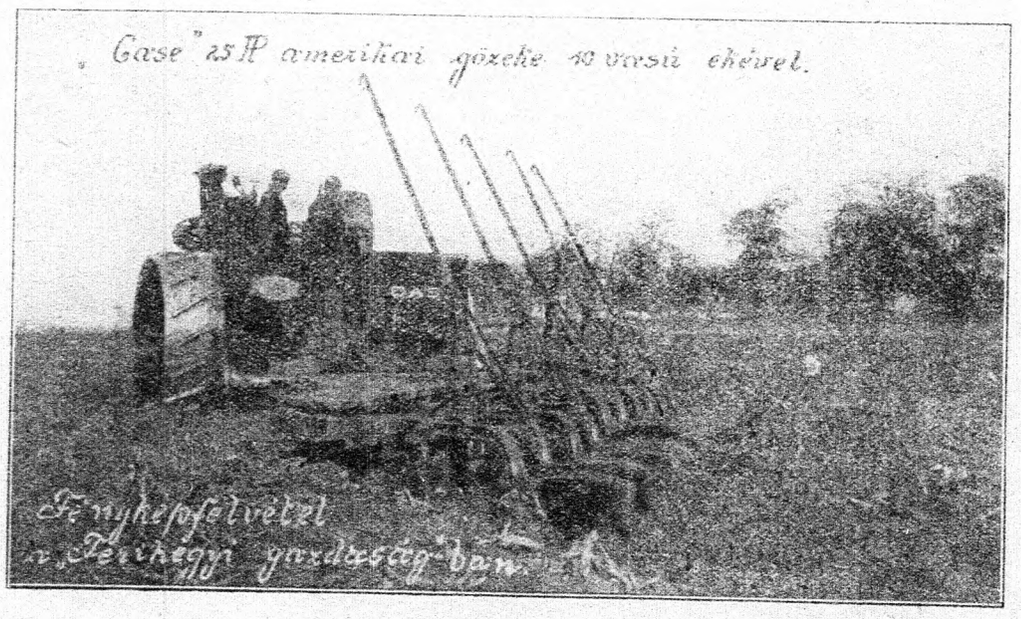

A „CASE" gőzeke munkában.

FERIHEGYI BÉRGAZDASÁG
....
POSTA ÉS SÜRGÖNY: VECSÉS
TELEFON: VECSÉS 4.
....

Ferihegy, 1908. decz. 8.

Tekintetes HAHN ARTHUR urnak BUDAPEST.

Hogy a „Case" gőzeke munkabirását nehezebb viszonyok közt is kipróbáljam, szombaton, e hó 5-én a fagyott földben üzembe állittattam a gépet és korábban tett igéretemhez képest közlöm tapasztalataimat.

A föld felülete kb. két-három czollra meg volt fagyva, de ezt a forgó tárcsás csoroszlyák szépen felvágták, ugy hogy az eke a földet könnyüszerrel ép oly szépen forditotta, mint normális talajban. Az ekéket 7—8 czollra bocsátottuk le, tekintettel a nehéz viszonyokra, csak 8 vassal szántottunk és három órai munka alatt mintegy 5 holdat végeztünk.

Teljes tisztelettel
FERIHEGYI BÉRGAZDASÁG
Steiner . K.

Vezérképviselő: HAHN ARTHUR Budapest, VIII., Üllői-ut 52/B.

vával lehetőleg igen vékony metszeteket készitünk, ezekből 2—3 darabot beleteszünk a tárgylemezre hozott vizcseppbe, óvatosan ráteszszük a fedőlemezt s kész a preparátum. A vizsgálathoz ismét a II. sz. szemlencsét használjuk először a *4*, azután a *7a* tárgylencsével. Ha a metszetek egyike sikerült, akkor a górcső alatt a buzalevelet keresztmetszetben, a rozsdatelepet pedig hosszmetszetben fogjuk látni. Ha a metszetek nem sikerültek, nevezetesen ha vagy vastagok, vagy pedig ferdén lettek vágva, akkor uj metszeteket kell készíteni mindaddig, amig használhatót elérnünk nem sikerül. Kezdőknek sok nehézséget okoz a jó metszetek készitése, ez azonban ne kedvetlenitse el őket. Addig kell gyakorolnia magát a metszésben, mig végre sikerül kellő ügyességre szert tennie, hogy megfelelő vékony és jó metszeteket tud készíteni. Ha a készitmény a górcső alatt léghólyagosnak mutatkoznék, ezeket a fent közölt módon el kell távolitani.

Sikerült metszetnél látni fogjuk, hogy a rozsdatelep (uredotelep) a buzalevél felszakadt felhámja alatt be van ágyazva a levél szövetébe. A rozsdatelep alsó része myceliumszövetből (stroma) áll, amelyből sürün egymás mellett álló rövid myceliumágak (hyphák, basidiák) emelkednek ki, melyeknek felső végein a már leirt spórák (nyári vagy uredo-spórák) füződnek le s mint narancssárga por, a szabadba jutnak. A myceliumszövetnek (stroma) alja összefüggésben van a levél sejtjei közt elhuzódó, fonálszerü, szintelen, dusan elágazó, soksejtü gombamyceliummal.

Most még röviden a górcsőhöz tartozó szemlencse-mikrometer használatát óhajtjuk megmagyarázni, amely a górcsövi kép megmérésére szolgál. A szemlencse-mikrometer egy kis üveg lemez, amelynek egyik lapján egy finom, gyémánttal bekarczolt beosztás van. 5 mm. van rajta 50 egyenlő részre beosztva.

A szemlencse-mikrometerrel való mérésnél a II. számu szemlencsét használjuk 160 mm. tubuszhosszuság mellett, vagyis annyira huzzuk ki a belső tubuszcsövet, hogy az annak oldalán levő millimeterbeosztásnak 160 száma legyen a külső tubuszcső felső szélével egyirányban. Ez esetben a tubusz hosszusága a szemlencsétől a tubusz aljáig 160 mm. A megmérendő tárgy ugy lesz beállitva a górcsőbe, hogy a II. szemlencse és *7a* tárgylencse alkalmazása mellett annak górcsövi képe éles és tiszta legyen. Most óvatosan kihuzzuk a tubuszból a II. szemlencsét, lecsavarjuk annak felső, néző lencséjét, leeresztjük a szemlencsemikrometert a szemlencse belsejében lévő gyürüalaku fényfogóra, azután ismét rácsavarjuk a nézőlencsét, de nem egészen, hanem csak annyira, hogy belenézve, a mikrometer beosztását tisztán lássuk. A mikrometer beosztása helyes beállitásnál fedni fogja górcsövi képet. Most, folytonosan a górcsőbe nézve, addig forgatjuk a szemlencsét, amig a górcsövi képnek az a része lesz elfedve a mikrometer beosztása által, amelynek hosszát vagy szélességét lemérni akarjuk. E mellett szükséges lesz többnyire a tárgylemezt is idébb-odább tolni mindaddig, mig a tárgynak lemérni kivánt része és a mikrometer beosztása a kivánt helyzetbe kerülnek. Ekkor egyszerüen leolvasssuk, hogy a mikrometernek bány beosztása esik a lemérendő trágyrészre s az igy nyert számot megszorozzuk a nagyitásnak megfelelő mikrometer-értékkel, amely a górcsöhöz adott táblázatban megtalálható. A mikrometer egy-egy vonalának értéke ugyanis változik aszerint, amilyen nagyitást használunk a mérésnél, vagyis függ a tubusz hosszától és a használt tárgylencsétől, mig a szemlencsétől csak lényegtelenül függ.

Ilyformán megkapjuk a lemérni kivánt tárgy nagyságát milliméterekben. A milliméternek ezredrészét (0·001 mm.) mikromilliméternek vagy röviden mikronnak (μ) nevezzük. Ha például a fenti esetben azt találtuk, hogy 160 mm. tubuszhosszuságnál és *7a* tárgylencse alkalmazásánál a lemérendő tárgyat a mikrometernek 25 beosztása takarta be, akkor a mikrometer-táblázatban megkeressük a *7a* tárgylencse (vagy szisztema) mikrometer-értékét, ami egyenlő 0·0027 mm. Ezt megszorozva 25-tel, megkapjuk az általunk megmérni kivánt tárgy hosszát, vagyis $0{\cdot}0027 \times 25 = 0{\cdot}0675$ mm. $= 67{\cdot}5$ μ.

A mikrometer-értékeken kivül még egy másik táblázat is van a górcsőhöz mellékelve, amely megközelitőleg feltünteti a nagyitás erősségét 135 és 185 mm. tubuszhosszuságnál a II. és IV. szemlencse és a *4* és *7a* tárgylencse alkalmazása mellett.

Aki górcsövezéssel behatóan óhajt foglalkozni, annak a felsoroltakon kivül még sok anyagra és eszközre lesz szüksége, igy készülékekre, kémszerekre stb., amelyeknek részletes felsorolása s használatuknak ismertetése e helyen nagyon messze vezetne. Részletes tájékoztatás ezekről a górcső használatáról és alkalmazásáról irt tankönyvekben található. Idevágó igen jó könyv pl. dr. H. Hager-től „*Das Mikroskop und seine Anwendung*“ melyet Dr. Carl Mez professor dolgozott át, továbbá „*Das botanische Practicum*“ Dr. Strassburger professzortól, ugyszintén „*A mikroszkop*“ dr. Thanhoffer Lajostól, utóbbi főleg állatorvosok számára irva.

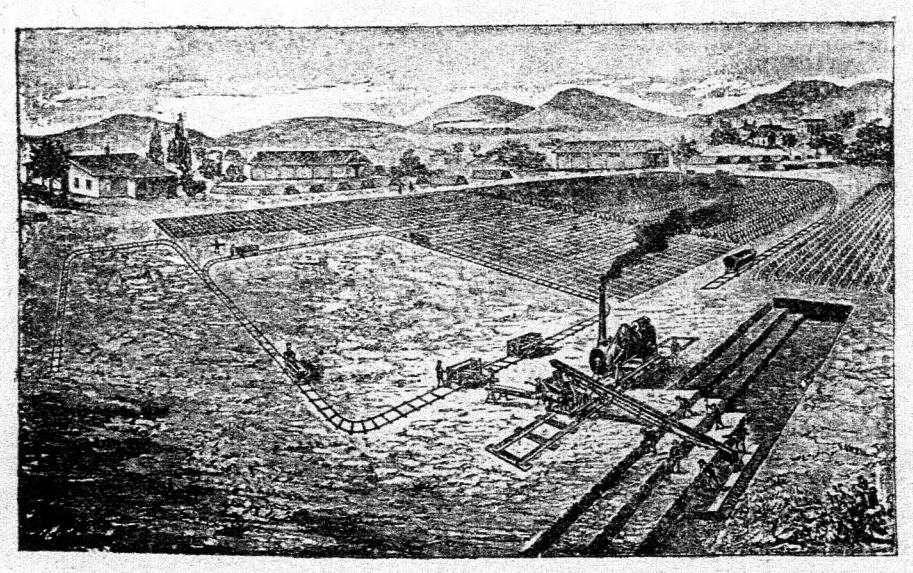

282. ábra. Kiaknázás alatt álló tőzegtelep müködésben lévő gépekkel.

Dr. Hunyady József gróf kéthelyi és szemesi uradalmainak ismertetése.

Lapunk 78. számában egy rövid leirás jelent meg Hunyady József gróf kéthelyi berni tenyészetéről, mely az általunk kibocsátott kérdőivre beérkezett feleletek alapján az ott követett tenyésztési eljárásokat és eredményeket ismertette. E közlemény tévedésből más tenyészetből származó, de Hunyady jelzéssel ellátott ábrákkal illusztráltatott és most e tévedést helyreigazitandó, közöljük az alábbi czikket, mely az uradalom összes állattenyésztési ágai mellett annak tőzegipartelepét is ismerteti.

1. Az uradalom leirása, ipartelepei és tőzegtermelése.

A kéthelyi és szemesi uradalmak, Somogy vármegye balatonmenti részén fekszenek.

A birtokok átlagos fölszine egyenes, mig egy részük halmos, sőt hegyesnek is mondható.

Talajviszonyok tekintetében a dombokon leginkább sárga agyag, a lapokon pedig fekete humusz váltakozik a homokterületekkel, mely utóbbiak a nagy berektől déli irányba huzódnak és az uradalmaknak elég tekintélyes részét képezik.

A klimatikus viszonyokat illetőleg mindkét uradalom nyirkos levegőjü, mely a Balaton közelségének tulajdonitható. A nyirkosságot azonban nagymérvben paralizálja az állandó bálatoni szellő.

A növényzet nagy átlaga dus és ugy az őszi gabonafélék, czukorrépa és katánggyökér, valamint a homokterületeken a dohány és a burgonya is a vetésforgóba fölvétetett és állandóan termesztettnek.

A rétek, valamint a nagy berekterületek, melyek épp most vannak lecsapolás alatt, az állattenyésztés intenziv és kiterjedtebb kultiválását teszik lehetővé.

Mindkét uradalomnak már régidőtől fogva megvan a kiváló neve, amennyiben ugy a néhai birtokosok, különösen pedig a jelen tulajdonos, Hunyady József gróf nemcsak az intenziv növény- és állattenyésztésre fekteti a fősulyt, de igyekszik a helyi körülményekből kifolyólag iparvállalatokat is létesiteni.

Ilyenek: a kéthelyi nagy téglagyár, évi $1^1/_2$—2 millió tégla égetésével, a kéthelyi 5 járatu gőzmalom, a szárszó gazdasági homokmükögyár és a szemesi Schlick-féle szivógázmotor-teleppel hajtott 5 járatu mümalom. Mindezen ipartelepek tüzianyagát pedig nagyrészt a saját területein kiaknázott tőzeg képezi.

A tőzeg kiaknázását Kéthelyen már kb. 20 év óta kultiválják és pedig 3 alakban: 1. szaggatott alom, 2. por és 3. préselt tégla alakban, mely utóbbi Dolberg-féle présekkel lokomobillal hajtva állittatike lő. (L. a 285—286. ábrákat.)

A tőzeg gyártása a 282. ábrán látható tőzegtelepen felállitott gépek és köralakban lefektetett mezei vasut segélyével történik és pedig a következőleg:

A 282. és 283. ábrán látható tőzegtelep terraszszerüleg van kiaknázva azért, hogy a különféle rétegek keverten kerüljenek az anyaghordó kovácsolt vaslánczos elevátorba. Az elevátor az ásóval bedobott anyagokat a 282. és 283. ábrán látható présbe szállitja, mely csigaszerkezetével jól átgyurva, az ugynevezett négyszögü pofán keresztül adja ki a pépszerü tőzeget, mely azután kis korong szerkezetre ráfektetett méteres nagyságu nyirfadeszkákra kerül és egy drótvágóval három részre metszetik.

Az igy elmetszett tőzegtéglányok a deszkával együtt záratnak a kis tőzegkocsikra (lásd 282. sz. ábra), melyek teljesen megra ottan a tőzegtelep szárogató helyeire a körpályán eltolatnak. A deszkáról a tőzeg a szabad földre egymás mellé borittatik. Kocsi kocsi után lesz leborogatva és az üres deszkák ujra használatra visszatolva. A

Olcsó árak! GANZ ÉS TÁRSA, HOFHERR ÉS SCHRANTZ FELSŐMAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐI. Pontos kiszolgálás!
Takarmánykamra-berendezések járgány-, gőz- és mótorhajtásra; szecskavágók, répavágók, darálók stb.
Kazánkovácsmunkák, uj tüzszekrények. Malomberendezések!
Gőzkealkatrészek, gőzkevasak, kormányok, aczél- és fémalkatrészek, gőzkesodronykötelek.
Diesel-, szivógáz-, benzin-mótorok.
SZILÁGYI ÉS DISKANT GÉPGYÁRA, MISKOLCZ.

tőzeg igy az időjárás szerint 4—6 napig szárad, amikor is körülbelül egy heti periodusokban mindig nagyobb és nagyobb kupaczokba helyeztetik. Négy hét alatt kezdődik a nagy kupaczolás, mely alkalommal minden egyes kupacz

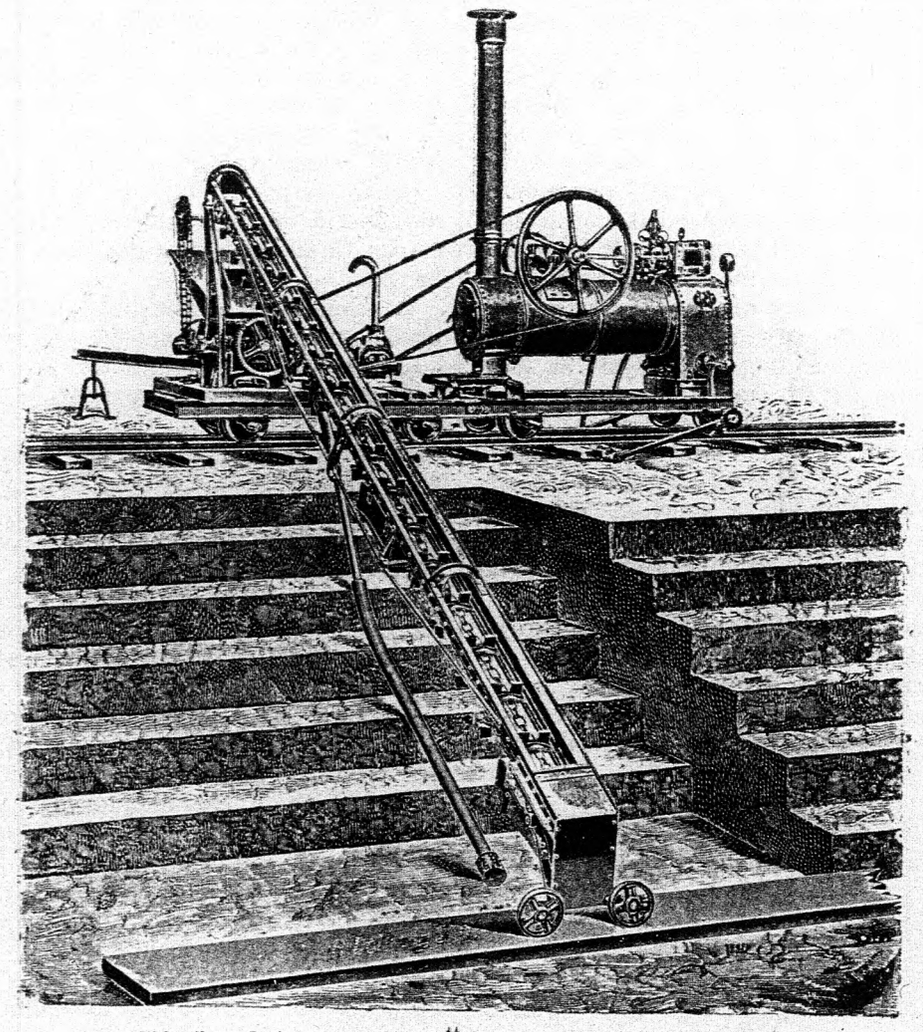

283. ábra. Lokomobillal hajtott prés, tőzegfelhordó elevátorral.

mennyisége körülbelül 100 q.-nak felel meg. Ezen mennyiségek további 2—3 heti száradással pajtákba vitetnek, ahonnét szükséglet szerint lesznek éven át elfogyasztva.

Egy nyolcz lovas lokomobil hozzá való préssel száraz állapotnak megfelelő napi 300 q. mennyiséget gyárt.

Munkaerő körülbelül 30—40 napszámos és pedig 5—7 ember a terraszszerü gödrökben ássa és dobálja az elevátorba a nyersanyagot, egy napszámos dróttal vágja a présből kijövő pépet, mig 8—10 napszámos (8—10 kocsival) tolja és borogatja a nyersanyagot és ezután félig száraz állapotban az apró népség kupaczol.

A évi gyártás 300—350 vagon à 100 q.

A tőzeg Somogy vármegyében a Balaton partján Kéthelytől Szemesig huzódó nagy berkek terméke, melyekben a tőzegréteg $^1/_2$—2 méter vastagságot is elér.

Tervbe vétetett a tőzegnek száraz desztillácziő utján kokszszá való feldolgozása, mely eljárás mellett a kokszon kivül egész sorozata az értékes termékeknek nyerhető. Ezen vállalkozás azonban csak ugy volna keresztülhajtható, ha a nagy berek tulajdonosai érdekeltséggé alakulva, a kimivelés alá bocsátható területek nagyságát megállapitanák és ezen alapon a tárgyalásokat a szakértő vállalkozóval meginditanák. Németországban a tőzegnek ilyen kihasználási módja már meghonosodott és igy kipróbált eljárás alapján és példája szerint volna az nálunk is meghonositható. Előbb azonban a pontos területek és azok tőzegrétege megállapitása végett szükséges a már megkezdett bereklecsapolás munkálatainak teljes befejezése, mely nemcsak ezen iparvállalatok létesitését teszi lehetővé, de különösen hasznos leend az állattenyésztés czélirányos emelésére.

2. Az uradalom állattenyésztése.

Nem lesz érdektelen, bár a *Köztelek* ez évi 78. számában kivonatosan ismertetve is volt a *Hunyady* József gróf-féle berni tenyészet, a részletekre is kiterjedni. Szükségesnek tartom ezt azért, mert hisz éppen napjainkban képezte vitatkozás tárgyát a berni marha és éppen e vita keretében jött szóba *Hunyady* József gróf berni tenyészete.

Nem akarok itt e helyen ujabb vitatkozásba bocsátkozni, nem is érzem magam erre hivatottnak, mindegyik fél felhozta a maga érveit és a kérdés tisztázásához hozzájárult. Én csak annyiban kivánok hozzászólani, mert én magam a berniekkel eleget foglalkoztam és foglalkozom ma is behatóan, felkerestem a leghiresebb tenyészeteket, megnéztem az egyedeket, összehasonlitottam a leirásokkal, melyek a bernire nézve ugy a hazai, valamint a külföldi irodalomban erre vonatkozólag napvilágot láttak és azt állitom, mint aki e tárgyat ismerem, hogy tiszta ideális bernit, amit mi annak nevezünk, csak hazánkban találunk, itt tenyésztik azt ma már 100 év óta a maga tisztaságában és e téren ugy a tenyésztés időtartamára, mint az alapvető munkálatok, a meghonositás terén a prioritás elvitázhatatlanul a *Hunyady* József és László gróf-féle tenyészeteket illeti. Utána sorakozik mindjárt egy ugyancsak másik, jelenleg somogymegyei berni tenyészet, a *Hoyos* Miksa gróf némettavi tisztavérü berni tenyészete.

De fel kell emlitenem az igazság kedvéért azt is, hogy az országban ma csak nagyon, de nagyon elvétve találunk egy-két darab berni állatot, nem többet, mint amennyit két kezünk ujján összeszámolhatunk, de hozzá kell tenni azt is, hogy ezek sem olyanok, mint a mi hazai bernieink, ha meg is van bennük a berni tipus, azért már meglátszik rajtuk az elfinomulás, az átmenet a szimmenthalihoz, nincs meg az a szép meggypiros egyöntetü közeg, ami a hazaiaknál még megvan a maga tisztaságában.

A legutóbb e lapokban lefolyt eszmecsere alkalmával a *Hunyady* József gróf-féle tenyészet lett felemlitve, mint olyan, mely a legrégibb hazánkban.

Ezt a történeti feljegyzések is megerősitik egész határozottsággal. Ugyanis *Hunyady* József gróf néhai nagyatyja, *Hunyady* József gróf 1814-ben *Appel* Gusztáv jószágigazgatója utján Ürményből, ahová akkortájt ugyancsak eredeti berni állatokat importáltak be, hozott Somogymegyébe Kéthelyre tenyészállatokat és pedig a ma létező és legnagyobbrészt ugyanolyan nevü ivadékok őseit és pedig *Korzika*, *Verbena*, *Riska*, *Fazurka*, de ugyanakkor Bernobendorfból is importáltattak Somogyba tisztavérü berni állatok, melyek ivadékai *Venusz*, *Minerva*, *Matild*, *Cibi*, *Sudár* már saját tenyésztésüek.

Ez a berni tenyészet azonban bővült, midőn 1897-ben a Kéthely-saári tenyészetből kiváló tenyészegyedek áthajtattak az ugyancsak somogymegyei faluszemesi uradalomba, ahová azután még vér felfrissités czéljából részint Ürményből, részint Hetményből hajtattak át tenyészegyedek.

Igy ma a *Hunyady* József gróf-féle berni tenyészet összlétszáma 400 darab, ezek közül a tehénállomány 135 darabot tesz ki.

A Hunyady gróf-féle berni tenyészet, valamint az egész gazdaság már régtől fogva nagy hirnévvel birt és itt mindenkor nagy suly helyeztetett az állattenyésztés tökéletesbitésére, aminek nyomát megtaláljuk „Az Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képben“ czimü munkában, ahol a következőket olvashatjuk: „Hunyady József gróf (néhai) a külföld müvelt gazdáit kereste fel, a megyékbe édesgette s általuk szakszerüen rendezvén be gazdaságát, ezekkel mint követőkre méltó példákkal hatott honosaira.“

Különösen az állam, a földmivelésügyi kormányzat volt az, mely mindenkoron elöszeretettel kereste fel *Hunyady* József gróf somogymegyei berni tenyészeteit és itt mindenkoron nagy bevásárlásokat eszközölt és határozottan megállapitható a feljegyzésekből az is, hogy ugyszólván az egész tenyészanyagot, évente 30—60 drb tenyészbikát, kevés kivétellel mind az állam vette meg és szállittatta a sepsiszentgyörgyi állattenyésztési felügyelőség utján a Székelyföldre, ahol ma éppen e somogymegyei tenyészetek révén nagyon elterjedt a naponta mindjobban és jobban keresett berni marha. De vettek azonban egyesek, nagytenyésztők is, ugy hogy magából Faluszemesből évente, munkám megjelenése óta, 10—15 darab kerül eladásra (tenyészbika). Ha valahol, ugy a somogymegyei tenyészetekben találjuk meg a tiszta, hamisitatlan, a tökély legnagyobb fokán álló berni tipusu egyedeket.

Az állatok ideális berniek, az ivadékok annyi évtizeden keresztül megtartották őseik jellegeit, De elvesztettük a ma már sehogyan sem kedvelt durva csontozatot, magas tornyos fart, melyet a gondos körültekintő szelekcziónak sikerült kiirtani.

A szin ma is általánosságban a sötét meggypiros a jellegzetes fehér fejjel, végtagokkal és

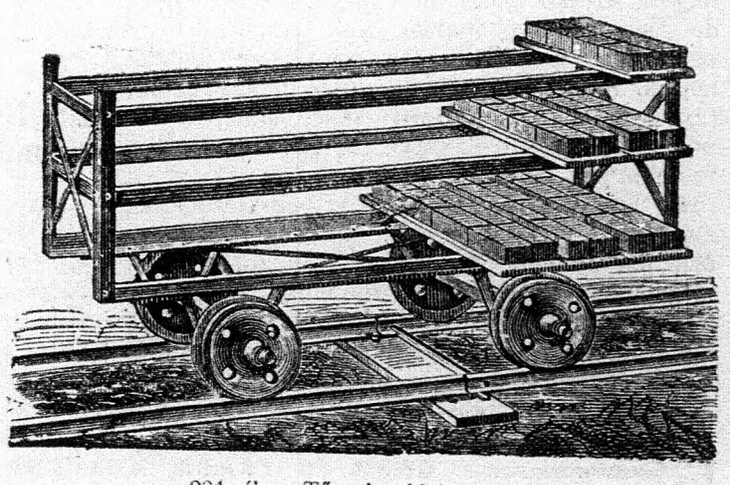

284. ábra. Tőzeghordó kocsi.

hasaljával, a legtöbb egyeden már az okula, melyet magam részéről nem tartok hibának, de általánosságban nem kedvelt jelenség, sincs meg. (Lásd a 292., 294. és 295. ábrákat.) Óriásit haladt a tenyészet rövid idő óta,

kiküszöböltetett minden, amit ma köztenyésztési szempontból nem óhajtunk. De nem történt ez az általános tipus rovására, mert ma is megvan az erős, munkabiró, szivós csontozat, megvan a megfelelő bő mellkas, a szivósság, a szép és sárga szarv, ami rendszerint egyebütt, más tenyészetben nem található és megvan az annyira kivánatos szép tiszta fényszáj és sárga körmök.

Nehogy valaki részrehajással vádolhasson, vagy a berniekkel szemben viseltetett egyoldalu, tulságba hajtott rajongással, emlitem meg azt, hogy mindenkinek módjában lesz meggyőződhetni ez állatok igenis ideális voltáról a tavaszi állatkiállitás alkalmával, ahol a somogymegyei Hunyady-féle uradalmak mintegy 30 darabból álló kollekcióval fognak résztvenni.

Az uradalom jelenlegi tulajdonosának emez, a köz- és állattenyésztés érdekében tett elhatározása mindenesetre nagy mértékben hozzá fog járulni a berniekről folyt vita tisztázásához, itt lesz alkalma a müvelt gazda- és tenyésztő közönségnek megláthatni azt, mi az eredeti berni és mi az egyenes leszármazottja, a szimmentáli, nem lesz talán érdektelen egyes méretekre is kitérni:

Név	Hossza	Övméret	Marmagasság	Farlat	Hátmagasság	Farkómagasság	Fejhossz	Homlok átmérő	Jegyzet
Jupiter ...	245	227	164	165	165	166	61	32	3 éves bika
Korsika ...	221	191	149	50	150	150	60	30	1¼ bika
Rózsa ...	218	210	150	152	152	152	48	22	5 éves tehén
Rubella ...	220	189	149	151	151	151	58	30	1¼ bika
Julcsa ...	220	209	154	163	162	162	51	23	6 éves tehén

A tenyészetben a tenyészet fennállása óta mindig az volt a főczél, kivált a berni tipust mindenben magánhordó tenyészegyedeket nevelni, az összes uradalmakban a berni tehenek számát 60-ra emelni, amellett a selejtes bikaanyagból jó jármos, igavonó állatokat nevelni. A selejtes bikaanyag kiherélve, 4 éves tinókorában befogatik, 2—3 évig használva, hizóba lekötik.

Ezért a tenyészegyedek beállitása előtt azok mindig igen szigoru birálatnak lesznek alávetve, a növendékállatoknál rendszeresen végeztetik a szelekczió és innen magyarázható az, hogy csak a legkiválóbb anyag kerül, mint tenyésztésre szánt anyag forgalomba. 25—30 drb, 800—1000 kor. árban, 1½ éves korban.

Nagy suly helyeztetik az anyaállatoknál a tejelékenységre és igy a rendszeresen megejtett tejpróbák alapján legjobb tejelőknek bizonyult egyedek és a hiresebb tejelő törzsállatok ivadékai tartatnak meg a tenyésztésben, mig a többiek kiselejteztetnek.

Szükséges e nagy körültekintés azért is, mert a tejnek a specziális balatoni viszonyok miatt igen jó piacza van, igen jól értékesithető.

A kiválóság már meglátszik az ujszülött állatoknál is, amennyiben a világra jött borjuk sulya 40—60 kgr. között váltakozik, a kinőtt bikák sulya 800—1000 kgr., a teheneké pedig 600—800 kgr.

A világra jött borjuk 4 hónapos korig szopnak, a bikák fél évig.

Az elválasztás fokozatosan történik, fokozatos csecselvonással, amely elválasztás alatt az állatok ad libitum zab- és igen jó bőséges szénatakarmányt kapnak.

Az állatok betöltött egyéves korukban kerülnek csak legelőre, de mert a legelők nem mindig üdék és nem termenek elegendő legelni valót, azért az állatok a legelőn kivül megfelelő takarmányozásban és abrakolásban részesülnek.

A takarmányozás télen 2—3 kgr. abrak, tehenek azonkivül olajpogácsát és korpát keverten kapnak, azonkivül 25—30 kgr. répát, 8 kgr. szénát és körülbelül ugyanennyi tavaszi szalmát szecskázva. Nyáron a takarmányozás 2—3 kgr. abrak, 40—50 kgr. kevert luczerna és zöld tengeri szecskázva, 5—6 kgr. tavaszi szalma, ezenkivül legelő és szabad levegőn való tartózkodás.

Az üszök kétéves korukban állittatnak be a tenyészetbe, ha azok minden tekintetben megfelelnek és nyilvánvalóan jó tejelő egyedek leszármazottjai. Ezt megállapitandó havonként

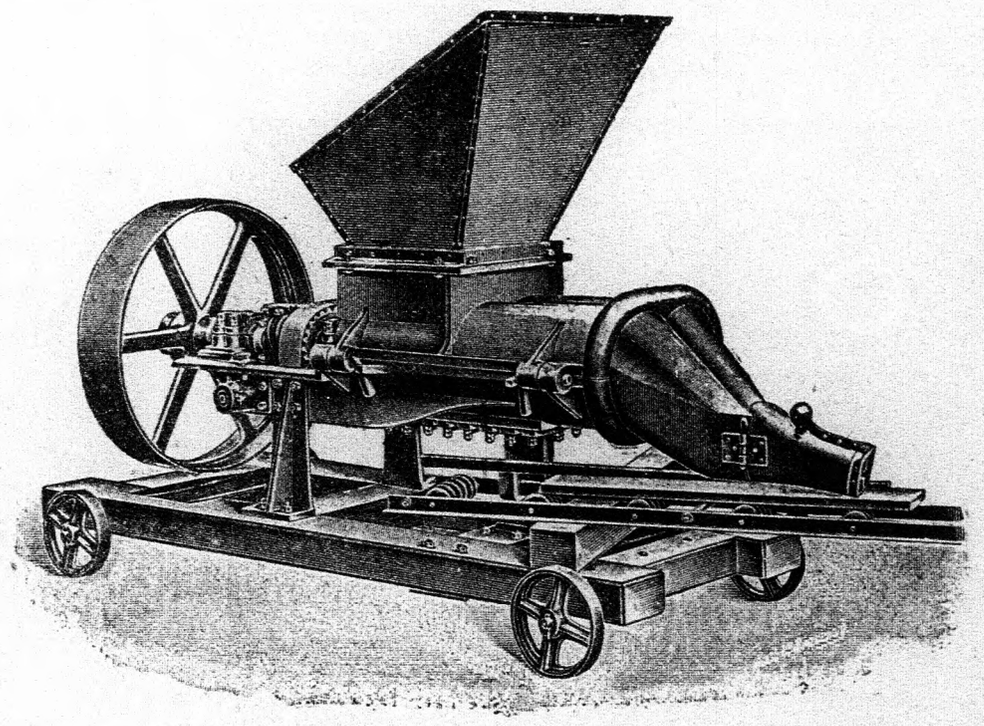

285. ábra. Németországi K. Dolberg-féle tőzegprés oldalnézetben.

kétszer végeztetik próbafejés és jegyzékbe vétetik.

A tejhozam napi kétszeri fejéssel 5·5—7·2 liter átlagnak felel meg. Gyakoriak a nagyon jó fejős egyedek és azért az évi tejelési átlag egyedenként 2500—2800—3500 között ingadozik. Ezt az ingadozást azonban a takarmányozás is befolyásolja. A tej literenként 15 fillér árban kerül piaczra Budapestre, mig nyáron a szemesi uradalom azt a fürdőközönségnél értékesiti.

A tej jónak mondható, mert a zsirtartalomra nézve megejtett többszöri mérések 4—4·25% zsirtartalmat mutatnak ki.

Egy nagyrésze a tejnek a kastélyban értékesül és ennek hulladéka, a lefölözött tej, iró és savó az e czélra tenyésztett yorkshirei sertések (l. 296. ábra) feljavitására fordittatik.

Ezen állománynál, melynek létszáma körülb. 250 drb., a tenyészczél jó igavonó ökrök nevelése, ugyszintén a 300 drb-ból álló bivalyállománynál is.

Ez utóbbi igen nagy értéket képvisel és nagyban hozzájárul az uradalom jövedelmeinek emeléséhez, mert igénytelen, teljesen beleéli magát a speciális viszonyokba, a süppedékes, ingoványos talajon nagyon jó igavonó erő, azonkivül kiváló jó minőségü és erős zsirtartalmu tejével sokat hasznosit.

Az uradalmak lóállománya is kiváló és értékes, amennyiben félvér angol, arabs, ardenni és muraközi fajták külön-külön tisztán tenyésztetnek. (Lásd 287—290. ábrákat.)

A félvér angol és arabs lovak anyakanczái részben a ménesekben helyeztetnek el, részben pedig az igásállomány kiegészitő részét képezik.

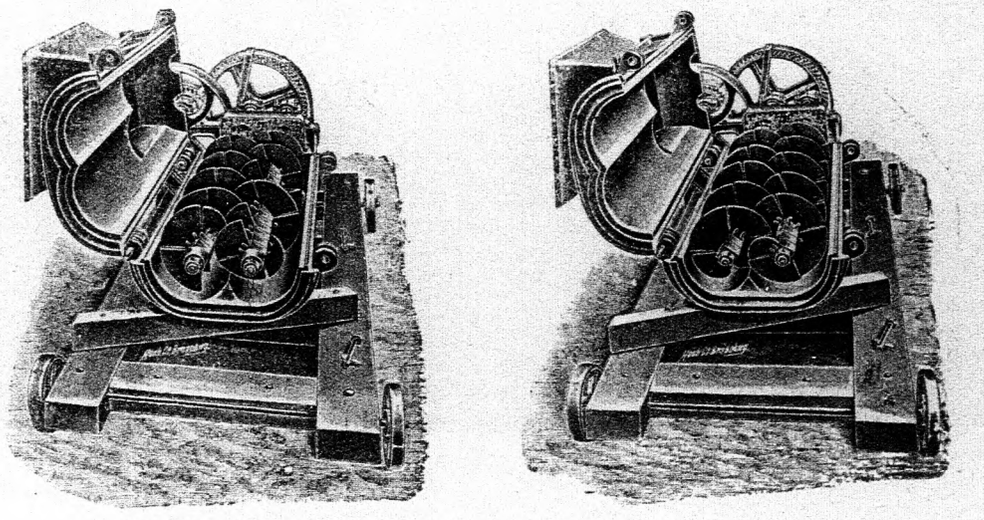

286. ábra. Németországi K. Dolberg-féle tőzegprés keresztmetszetben.

A tenyészetben nagy suly helyeztetik arra, hogy az gümőkórtól ment legyen, azért több izben eszközöltetik tuberkulin-ojtás, következményes kiselejtezéssel. Három év előtt a reagált 30% ki lett küszöbölve és azért azóta gümőkór nem fordul elő, amit elősegit az a körülmény is, hogy a kéthelyi gazdaságban levő istállók modern berendezésüek.

A tenyészetről házi törzskönyv vezettetik,

A fedeztetés januártól májusig történik, állami bér és megvásárolt ménekkel.

Az ardenni mének muraközi kanczákkal az igás lóállomány anyagát képezik és minden kerületben a kiválóbb egyedek be vannak födözve.

Az összes évi szaporulat 40—50 csikó. A csikók választás után rendes abraktakarmányozás mellett, kifutó rendszerü legelőkön

mozognak, mig egy éves kortól a szabad legelőkön tartózkodnak és a legelő minőségéhez képest megfelelő takarmányozásban is részesülnek.

A félvér angol és arabs lovak nagyrészt 3 éves korukban a csikótelepekre adatnak el, 800—1000 korona átlagárban, az ardenni és muraközi csikók pedig 3 éves korukban az igáslovak pótlására állittatnak be a gazdaságba, mert ezekből csakis a selejtes és fölös számu állatok adatnak el.

Az összes ló- és csikóállomány 350 drb-ból áll.

Az uradalom ezenkivül kiváló és szép mangalicza sertéstenyészetet is folytat, mely 250 darab alapanyaggal és egyszeri fiaztatással 800—1000 drb. évi szaporulatot tud felmutatni.

Az összes süldők herélten $1^1/_4$ éves korban adatnak el.

Nagy mértékben üzetik az uradalmakban a juhászat, amely körülbelül 7000 drb. elektoral-negretti anyagból áll, melyet az uradalmak erdő és egyéb legelők kihasználása szempontjából nagyrészt tiszta vérben tenyésztenek.

Az állomány kellőleg osztályoztatik és osztályozás szerint tenyésztetik. A prima anyák elektoral-negretti kosokkal fedeztetnek, ivadékaik mint tenyészanyagpótlók tartatnak meg, mig a szekunda anyag merino precoce kosokkal fedeztetik és mint husbárány lesz értékesitve az ivadék, 3 év óta átlag 1 koronás kilónkénti árban. A mosott gyapju annak idején darabonkint körülbelül 0·9—1 kilogramm hozadékkal 650 koronáért adatott el q-ként, ma már zsirban nyir mindkét uradalom; drb-onként nyert zsiros gyapju 3·5 kgr. A mult évben 150 koronáért értékesittetett métermázsája.

Az uradalmi juhtenyészetek már szintén számos dijazásban részesültek, többek között 1891-ben Auvers-ben „Diplome de Grand Prix“ kitüntetésben részesült.

*

Ezek alapján ujra csak nyilvánvalóan megállapitható, hogy különösen a kéthelyi uradalom ugy ipari, fásitási, csatornázási, gépberuházási és összes állattenyésztése szempontjából Somogy nagyszámu mintagazdaságai között is legelső helyen áll, mint mintagazdaság.

Kukuljevicz József dr.

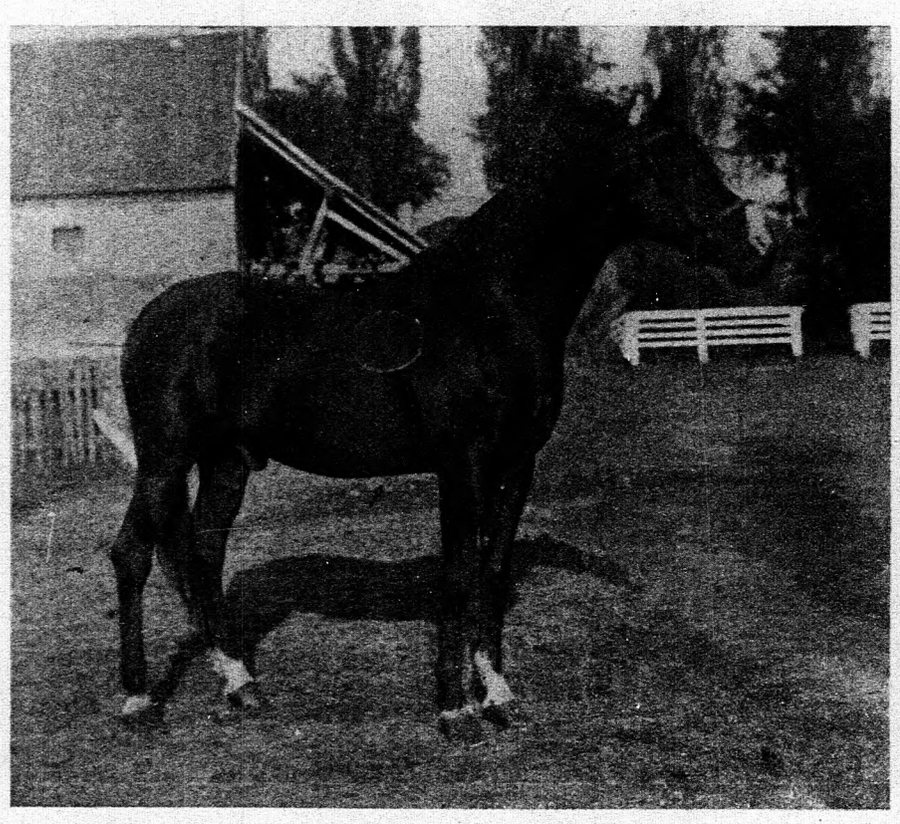

287. ábra. Bojtár angol félvér mén.

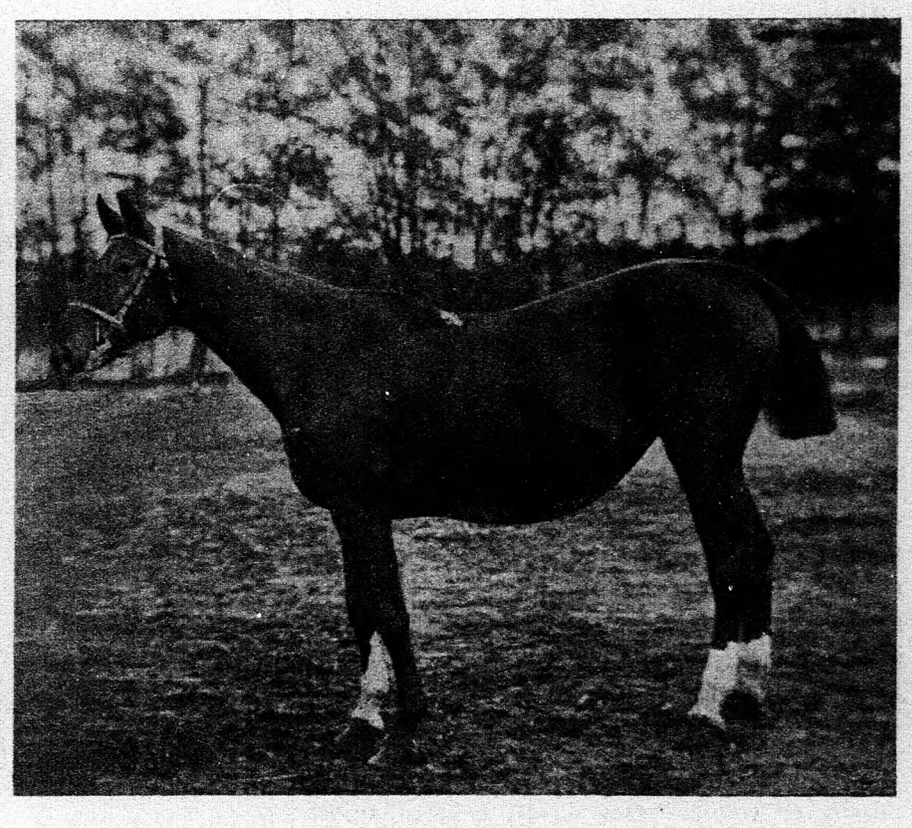

288. ábra. Frucsi angol félvér.

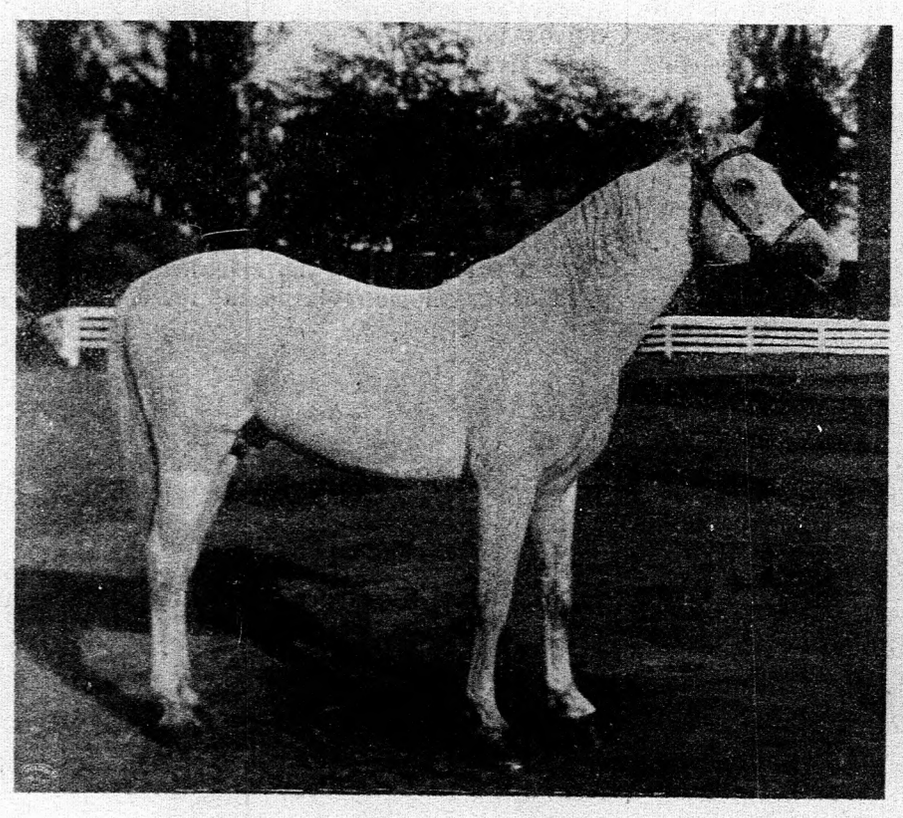

289. ábra. Hagya arabs mén.

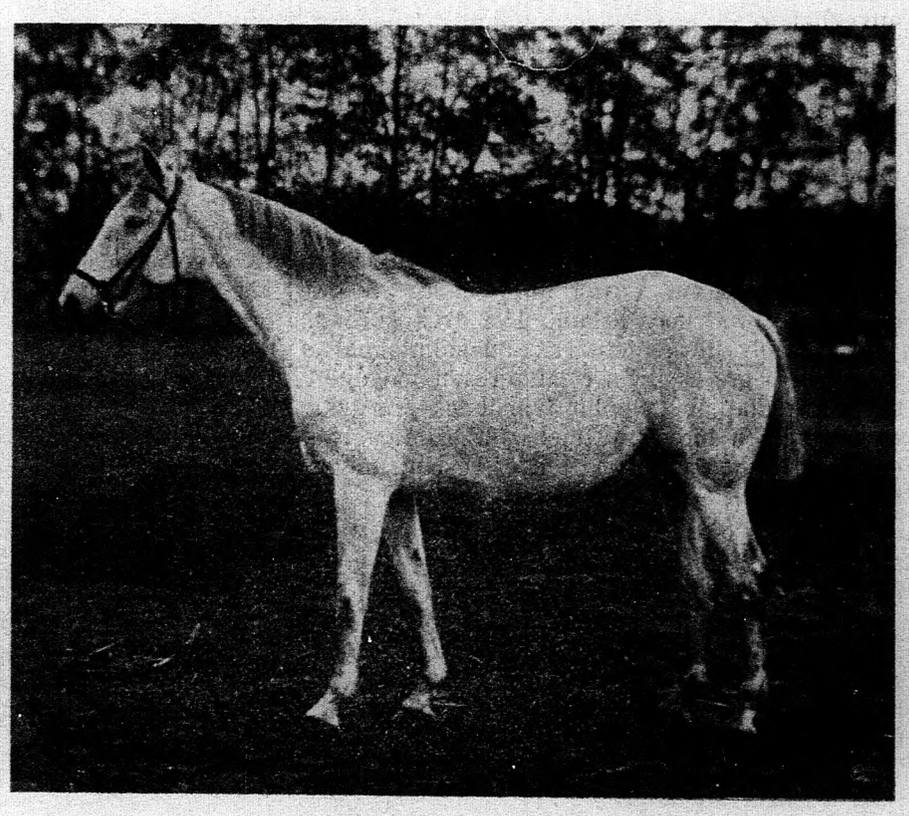

290. ábra. Czim arabs vemhes kancza.

TEJGAZDASÁG.

Rovatvezető: **Ujhelyi Imre.**

Fejési jutalomdijak.

Irta: **Ujhelyi Imre.**

Az utóbbi időben uradalmainkban mindinkább kezd tejgazdaságunk intenzivebb irányt ölteni. Mind nagyobb gondot forditanak ugy a tenyésztett állatok megválasztására, mint azoknak takarmányozására és gondozására. Az ilyen módon felmerülő több költség, munka, fáradság bőségesen megtérül a tehenészet által felmutatható nagyobb tejtermelésben, amely a jövedelmezőséget fogja biztositani.

Amig korábban a hozzánk behozott, különösen nagyobb igényü marhafajták nem találták meg létfeltételeiket s ezért nem is tudtak jövedelmezővé válni, addig az intenzivebb irányban való fejlődés mellett tehenészeteinkben az eddigieknél jóval magasabb fejési átlagokat tudnak ma már egyes gazdaságok felmutatni. A nagyobb tejhozamoknak az egyedek helyes meg-

választásán kivül egyik fő feltétele az, hogy az állatok megfelelő takarmányozásban részesüljenek s hogy ez a megfelelő bőségesebb takarmányozás gazdaságos is legyen, az *egyedenkénti* takarmányozást karolják fel gazdáink. Azelőtt nehézkesnek és majdnem keresztülvihetetlennek tartották ezt a gazdáink, de ma egyre általánosabbá kezd az ilyen módon való takarmányozás válni, amidőn is az alaptakarmányt minden állat egyformán kapja, utána azonban az abrakot csakis a jobb tejelő állatok elé osztják ki, még pedig olyan arányban, amint több vagy kevesebb tejjel fizetik meg takarmányukat. Sok helyen már azáltal is megfelelőbb takarmányozást érnek el, ha nem a tehenesekre van bizva a takarmány behordása, kaszálása, szóval előkészitése, mert ez esetben csupa kényelemből is sokszor takarékoskodnak az állatok elegendő takarmányozásával. Ha ellenben a tehenesek függetlenül a takarmányelőkészitőktől láthatják el jószágukat, inkább fognak azokról megfelelőleg gondoskodni, különösen az esetben, ha fejési jutalomdijakat is kapnak. Minthogy ezek a jutalomdijak a teheneseket a gazdaság *érdektársává* teszik, nagyon is megérdemlik ezek figyelmünket, annál is inkább, minthogy jó fejőszemélyzetet éppen nálunk, ahol a tehenészetek még nem igen vertek gyökeret, nehéz kapni. Többnyire durván bánnak az állatokkal és a tökéletes kifejéssel, ami pedig egyik fő feltétel a tejgazdaságokban, csak annyiban törődnek, hogy a tehenesgazda ellenőrzésétől tartanak. Mihelyt azonban megfelelő fejési jutalomdij által sarkaltatnak, nemcsak az állatok elegendő és bőséges takarmányozását iparkodnak ellátni, hanem a megfelelőbb fejéssel is törekszenek arra, hogy nagyobb fejéseket érjenek el.

Tekintettel arra, hogy ezek a fejési jutalomdijak nálunk legalább ma még nem igen szokásosak, czélszerünek látom, hogy az óvári főherczegi, valamint a martonvásári uradalomban szokásos fejési jutalomdijak kiosztási módozatát ismertessem.

Az óvári főherczegi uradalom 1907. évi május havában az alábbi rendeletet adta ki gazdaságainak:

„A fejőstehenek jó ápolásának és különösen tökéletes kifejésének jutalmazására állandó *fejési jutalomdijak* engedélyeztetnek 1907. évi január hó 1-jétől a főtehenesek és tehenesek számára és pedig *egy tehenészetnél naponkint és darabonkint elért évi átlagfejéseknél*:

6	l. kifejt tej fölött	minden	tehenes	részére	25	K.	ként.	évenkint
6·5	„	„	„	„	„	„	„	30	„	„
7	„	„	„	„	„	„	„	40	„	„
7·5	„	„	„	„	„	„	„	50	„	„
8	„	„	„	„	„	„	„	60	„	„
8·5	„	„	„	„	„	„	„	65	„	„
9	„	„	„	„	„	„	„	70	„	„
9·5	„	„	„	„	„	„	„	75	„	„
10	„	„	„	„	„	„	„	80	„	„
10·5	„	„	„	„	„	„	„	85	„	„

Ezen jutalomdijakban az összes tehenesek, kik a fejést végzik, részesülnek.

A főtehenesek a tehenészeteknél 200 tehénállományig a tehenes jutalomdij 4-szeresét, 200 tehénállományon tul a tehenes jutalomdij 5 szörösét kapják.

Azon esetben, ha a tej rossz minősége vagy a mindig ellenőrizendő zsirtartalma miatt a panaszok ismétlődnének, a fejési jutalomdijak kifizetése a hibás közeg részére a főherczegi jószágigazgatóság belátása szerint egészen vagy részben beszüntethető; nemkülönben beszüntethető büntetésül ellenszegülési vagy hanyagsági és hasonló esetekben is és pedig minden birósági vagy közigazgatási eljárás nélkül.

A jutalomdijak az illető számadási évet követő márczius hó végén fizetendők ki. Mindazon jutalomdijra jogosultak, kik az illető év folyamán a szolgálatot elhagyják vagy a következő évre a szolgálatot felmondják, a jutalomdijra való jogosultságukat elvesztik, mely esetben azonban a főherczegi jószágigazgatóság tekintetre méltó esetekben enyhitő kivételeket alkalmazhat. Magyaróváron, 1907. évi május

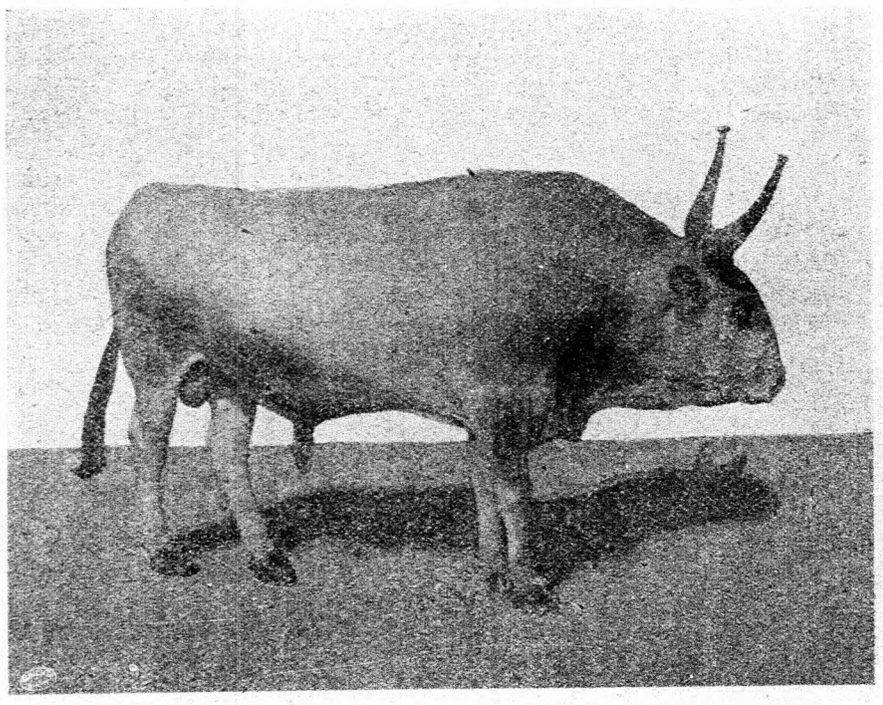

291. ábra. **Ficzkó**, 5 éves magyar törzsbika.

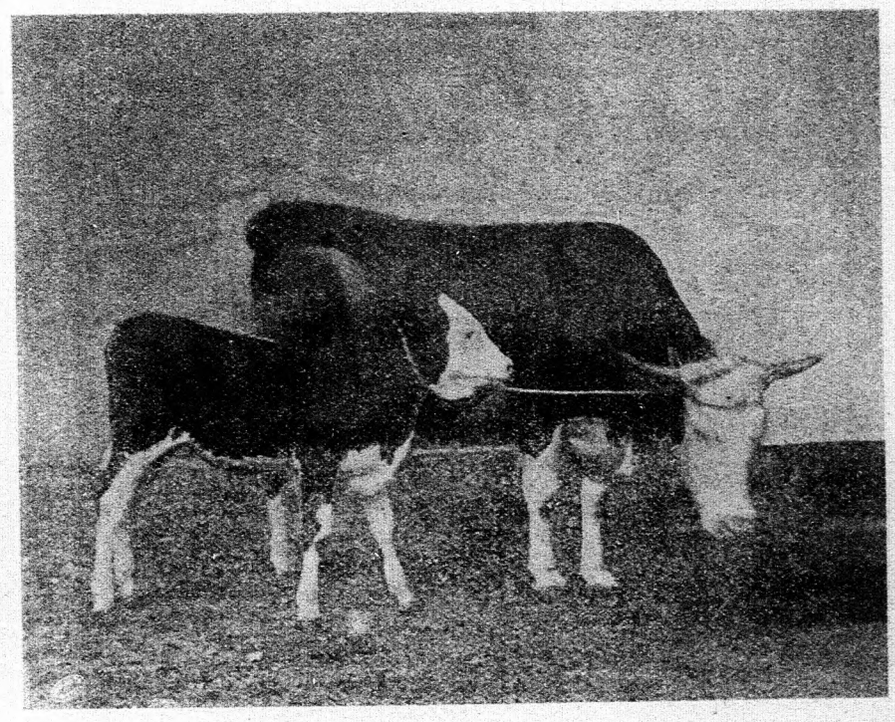

292. ábra. **Julesa**, 6 éves berni tehén, hétheles bikaborjuval.

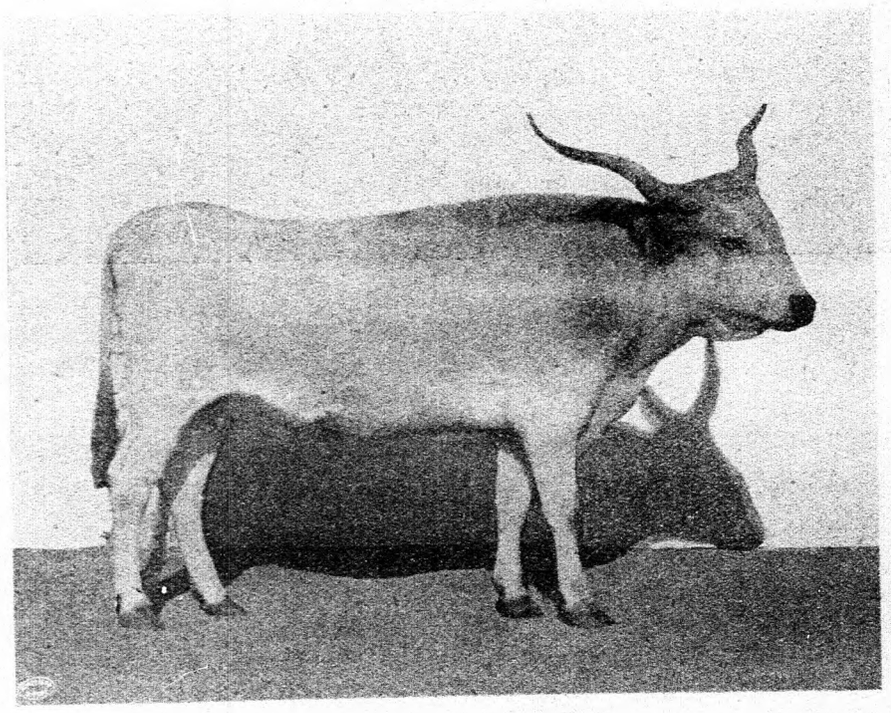

293. ábra. **Lator**, 5 éves magyar tehén.

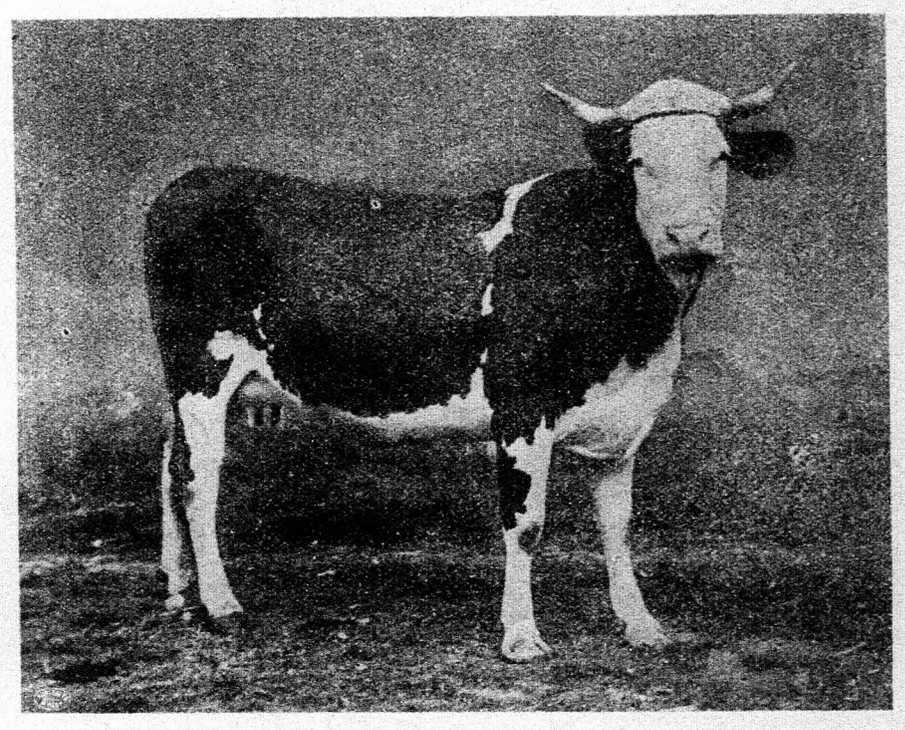

294. ábra. **Rózsa**, 5 éves berni tehén.

hóban. A főherczegi jószágigazgatóság." Ezen rendelet magyar és német nyelven minden gazdaság tejesnázában függesztetett ki, ugy hogy erről minden fejőnek módja és alkalma nyilik tudomást szerezhetni.

Tekintettel arra, hogy a jutalomdijak minden számadási évet követő márczius hó végén fizetendők ki s csakis azoknak a fejőknek fizetik ki rendszerint a jutalomdijakat, akik az uradalomban tovább szolgálnak, az uradalom igazgatósága nemcsak a jobb fejési eredmények biztositását igyekszik elérni, hanem egyébként is messzebbmenő szocziális kérdést kiván megoldani, amidőn a fejő személyzetet lekötni kivánja érdekei által azon gazdasághoz, melyben az szolgál.

A másik módja a fejési jutalomdijaknak, amelyről tudomást szerezhettem a martonvásári uradalomban szokásos eljárás, ahol a következő kulcs szerint osztatik ki a jutalomdij:

5 liter átlagfejésnél nem kap a fejőszemélyzet semmit.

5—6 literig minden literért	--- --- ---	0·6 fillér
6—7 „ „	--- --- ---	0 8 „
7 literen felül „ „	--- --- ---	1·0 „

A fejési jutalomdij ugy osztatik fel, hogy az összes jutalmaknak 10%-a tehenesgazdáé, 4%-a hütőszemélyzeté, 5%-a az első tehenesé és 81%-a tehenesek között osztatik ki egyenlő kulcs szerint s a prémiumok negyedévenként fizettetnek ki. Hogy mily összeget tehet ki egy-egy fejősnek jutalomdija, kitünik abból, hogy a kismartoni gazdaságban, ahol körülbelül 400 db tehén áll, egy-egy fejő az 1908 ik év harmadik negyedében 39·04 K.-t kapott, mig az erdőháti gazdaságban, ahol körülbelül 100 darab bonyhádi és 100 db barna (montafoni és svizi) tehén áll, ugyanazon időközre 66·37 koronát tett az ki.

Miként látható, a martonvásári uradalom sokkal bőkezübben bánik a jutalomdijakkal, mint az óvári főherczegi uradalom, másrészt nem is köti meg annyira a jutalomdijak kiosztását, amit már a negyedévenkénti kiosztás is nagy mértékben szabadabbá tesz. Viszont azonban ez a második módozat, eltekintve szabadabb szellemétől, azáltal is erősebb rugója a jobb munkának, hogy *„testvérek között is"* jelentékeny összeg már az, amit egy-egy tehenes pl. Erdőháton negyedévenként fizetésén felül megkaphat. Pedig emellett az uradalom is ugy látszik nagyon megtalálja számadását. Legalább erre enged következtetni az, hogy éppen az utóbbi időben, amidőn a fejési jutalomdijak, de ezekkel egyidejüleg az egyedenkénti etetés, tehát az alkalmazottaknak több munkája életbe lépett, mondom éppen ez utóbbi időben emelkedett a fejési átlag az uradalomban, még pedig jelentékenyen. A kismartoni gazdaságban pl. évek óta végzek a tenyésztésre kiválóan alkalmasabb, kiszemelt, tehát pepinér anyagnál viszgálatokat, amelyeknek eredménye 1901/2 ben 39 drbnál 2738 liter volt és 1906/7-ig felemelkedett ez a fejés 2939 literig, mig ezidén 1907/8-ban egyszerre 3763 literig ugrott ez fel, mi mellett a tej zsirtartalma változatlan maradt, mit egyedül a megfelelőbb gondozásnak, *egyedenkénti takarmányozásnak és a fejési jutalomdijak bevezetésének* tulajdonithatunk.

Azt hiszem, ezek a számok eléggé bizonyitják, hogy a tehenészetekre forditott nagyobb költség valószinüleg meg is hozza a nagyobb jövedelmet, ha igy a munkásokat is érdekeltársává teszi a gazdaság.

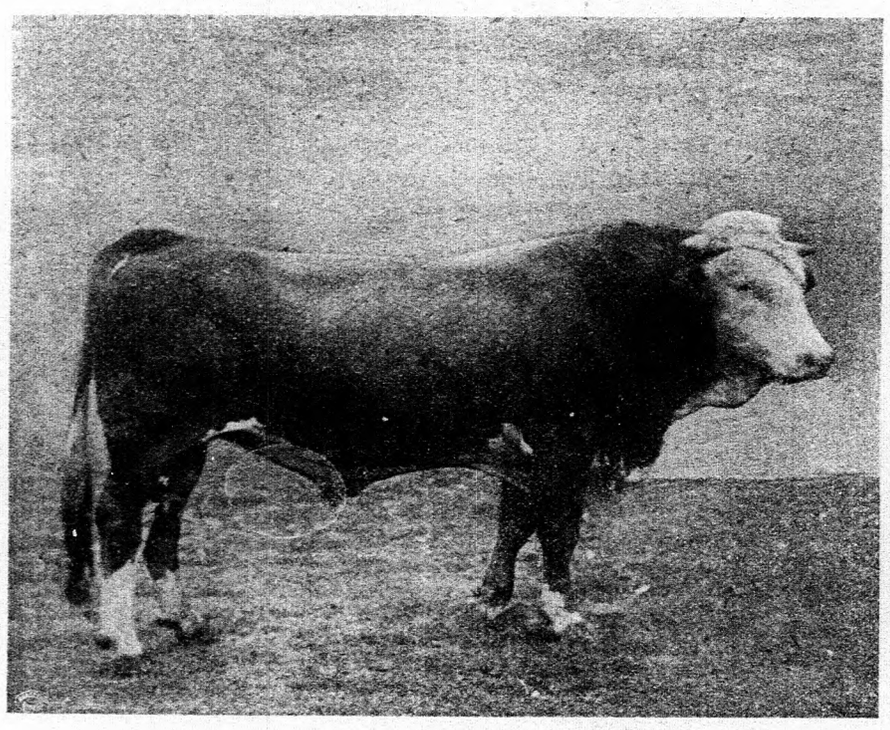

295. ábra. **Jupiter.** 3 éves berni törzsbika.

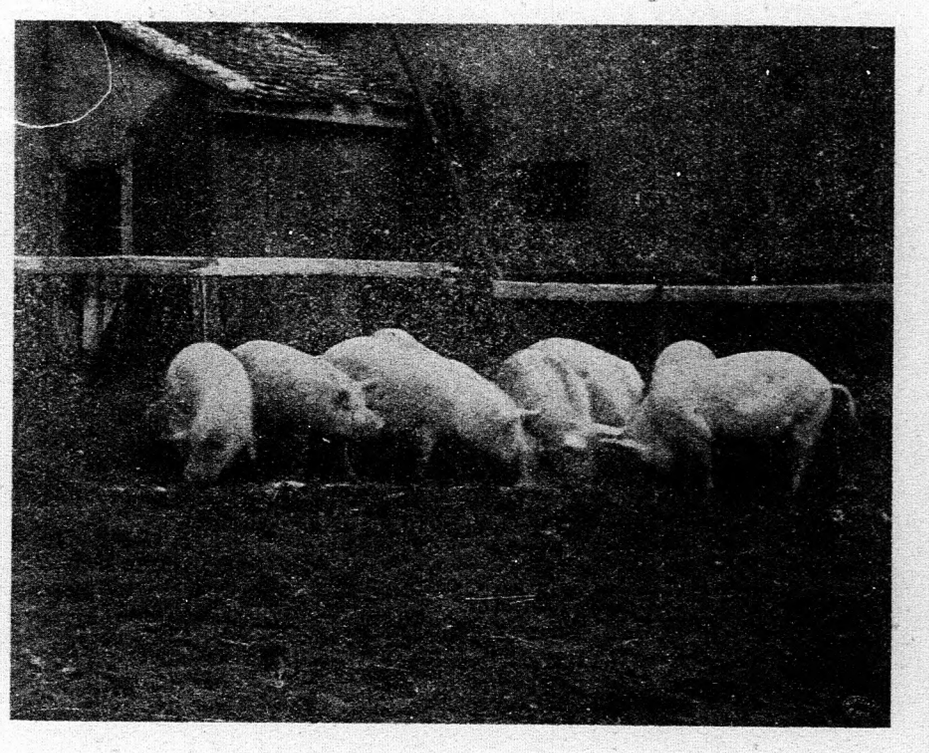

296. ábra. Tejhulladékon hizlalt yorkshirei malaczok.

ÁLLATTENYÉSZTÉS.

Külföldi sertések Magyarországon.

(Két képpel a *„Köztelek"* mai mümellékletén.)

Irta: **Kovácsy Béla.**

Néhány évtizede van annak már, hogy hazánkban a külföldi, főleg angol sertések megjelentek s az ezen idő alatt szerzett tapasztalatok mindenesetre elegendők arra, hogy végeredmények legyenek leszürhetők tenyésztésük sikeres vagy kevésbbé sikeres eredményeiről.

Konstantálnunk kell mindenekelőtt, hogy azon számos fajta közül mely hazánkban kisebb-nagyobb kiterjedésben tenyésztette, csupán kettő van olyan, amely általánosabban terjedt el: a yorkshirei és a berkshirei, mig ellenben a többi fajta, mint a pollandkina, a meklenburgi, a a tamvor, a kromvell stb. nem tudott annyira elterjedni, hogy általános sertéstenyésztési szempontokból velük érdemes lenne foglalkozni. Ugylátszik tehát, hogy a keresletet, a közszükségletet a yorkshirei és berkshirei teljesen kielégiti s helyesebb is, ha a köztenyésztés terén csak ezzel a kettővel számolunk, mert a kereskedelem is szivesebben nyul az olyan egyöntetü anyaghoz, amelyből nagy tömegeket gyüjthet össze.

Az 1880-as, 90-es években ugy látszott, hogy a külföldi sertések közül a berkshirei lesz Magyarországon a jövő sertése. Legelőink értékesitésére durvább s a yorkshireinél könnyebb teste, dusabb szőrzete s edzettebb volta alkalmasabbá tette. Idő telt bele, mig meggyőződtünk arról, hogy az angol sertések közül még a berkshirei sem alkalmas a nálunk szokásos nyájbeli tenyésztésre s ez is éppen ugy, mint a yorkshirei, egészen más tartást és ápolást igényel, mint a mi mangalicza sertésünk. Ha pedig a berkshireit is istállón kell tartanunk s éppen ugy ápolnunk mint a kétségen kivül még igényesebb yorkshireit, akkor mégis csak inkább nyuljunk ez utóbbihoz, amely szaporább, gyorsabban fejlődő s fehér szine miatt is keresettebb. Ezen okokból kifolyólag stagnál a berkshirei számszerü szaporodása és az utóbbi években a vezérszerepet teljesen a yorkshirei vette át, amelynek tenyésztése rendkivüli módon terjed.

Az eddigi kisérletek véglegesen tisztázták tehát azt a körülményt, hogy sem a yorkshirei, sem a berkshirei nem diszlik jól ott, ahol olyan nyájbeli tenyésztésre használják fel, mint aminőre a mangaliczát felhasználni szoktuk. Ilyen helyen az utódok rosszul fejlődnek, nem nőnek ki, elvesztik azon szép testformákat, amelyeket e sertéseknél oly nagyra becsülünk, veszitenek szaporaságukból, szóval értéktelenné válnak s jövedelmet beszolgáltatni nem fognak. Kár volna tehát tenyésztésükhöz nyulni ott, ahol a viszonyok a nyájbeli tenyésztésnek kedveznek; ilyen helyekre jobb, alkalmasabb sertést a mangaliczánál igazán nem találhatunk.

Az angol sertések tenyésztése esetén számolnunk kell az állandó istállózással s az istállón való takarmányozással még arra az esetre is, ha-némi legelőt is kivánunk állatainkkal érté-

Védjegy ASBEST-PADLÓ Védjegy

Krumholz-féle Asbestpadlókészitő vállalat
SCHONFELD és BALLA
Budapest, VII., Hungária-körut 157.

ASBESTPADLÓ **A JELENKOR LEGMODERNEBB ÉS LEGJOBB PADLÓJA!**

Teljesen hézagmentes, tüz és viz behatása ellen érzéketlen, gombamentes, rendkivül tartós, könnyen tisztitható, miért is **gazdasági épületek, magtárak** stb. padlójának burkolására különösen ajánlatos. Olcsóság és kiváló tulajdonságai miatt máris nagy elterjedtségnek örvend. **Prospektusokkal, mintákkal, készitett munkák jegyzékével és árjegyzékkel kivánatra szolgálunk.** Az Orsz. Magyar Gazd. Egyesület könyvtári és igen sok más helyisége Krumholz-féle asbestpadlóval van burkolva.

kesittetni, ami okkal-móddal végrehajtva, egyáltalán nincs kizárva. Az állandó istállózás czéljaira sem felelnek fel azok a félfedelü kutriczák, aminőket a mangalicza sertések részére régebben használni szoktunk, mert az angol sertések kevésbbé ellentállók, hogysem a tél hidegjét hátrány nélkül elbirják. Számolni kell tehát azzal is, hogy zárt istállót igényelnek.

Bebizonyitották az eddigi tapasztalatok azt is, hogy a szemes eleség kevésbbé megfelelő az angol sertéseknek, mint a mangaliczának. Bár nem igényesek e sertések, mert amit elibük adunk, mindent elfogyasztanak, mégis kifogástalan fejlődést csak akkor fognak felmutatni, ha a takarmányféléket előkészitett állapotban nyujtjuk nekik. Különösen a sürü ivósokat, amelyek nem csupán dara- és liszfélékből, hanem gyöknövények, sőt forrázott szálastakarmányokból is állanak, kedvelik különösen. Télen legjobb takarmánykeverék készithető részükre, leforrázott lóhere- vagy luczerna-szecskából, felvagdalt répából és egy kevés árpadarából. Nyáron zöld lóhere vagy luczernával helyettesitendő a répa- és lóhere-szecska. Ha lefölözött tej áll rendelkezésre, azt kétségen kivül ezek a sertések értékesitik legjobban, de táplálásukhoz nem feltétlenül szükséges.

Állandó legeltetésük már csak azért sem lehetséges, mert a jól fejlődött koczák sokkalta nehezebbek, semhogy a folytonos mozgást kibirnák. A koczákat tehát csak az istálló közelében levő lóherés vagy luczernásra lehet naponta rövid időre kihajtani és pedig csak a reggeli és esti órákban. Még ilyen legeltetési rendszer mellett is szükséges azonban őket az istállóban is takarmánynyal ellátni, mert a legelőn nem is képes annyi takarmányt felvenni, amennyi az évi 16—20 malacz szaporulat kifejlesztésére és kiszoptatására elegendő. A malaczok azonban jó lóheréseken és lucernásokon legeltetve nem feltétlenül igényelnek szemes eleséget s bár egy kissé potrohosabbak lesznek a kivánatosnál, de elég jól fognak fejlődni. Ez azonban csakis a lóhere és luczernás legelőkre vonatkozik, holott a malaczokkal más legelő is értékesithető, nevezetesen tarló, répa- és burgonyaföldek a terményekkiszedése után, stb. Ezek azonban már nem nyujtanak egymagukban elegendő táplálékot a malaczoknak s ha azt akarjuk, hogy azok fejlődésükben vissza ne maradjanak, ezen legelők mellett szemes illetőleg ivós eleségben is kell őket részesitenünk. Különben is a nem tenyésztésre szánt malaczokat elejétől kezdve jóformán hizlalnunk kell, mert csak igy értékesithetők 6—8 hónapos korukban jóformán teljesen kifejlődött állapotban.

Ezeknek a vezérelveknek szigoru betartása esetén lesz azután a berkshirei, még inkább a yorkshirei sertés tenyésztése igazán jövedelmező, de akár csak ezen vezérelvek egyik részének figyelmen kivül hagyása is kedvezőtlen eredményt fog szolgáltatni.

Ezen sertések tenyésztése azonban — nagyon belterjes gazdaságoktól eltekintve — csak ott ajánlható köztenyésztésre, ahol nem a mangalicza sertés van elterjedve. Ahol a mangalicza általánosan el van terjedve, jobb ha — legalább egyelőre — annál maradunk és azt igyekszünk tökéletesbiteni, javitani. Ahol azonban a mangaliczánál kevésbbé értékes sertések tenyésztetnek, ott mindenesetre yorkshireit vagy esetleg berkshireit használjunk az anyag megjavitására, annyival is inkább, mert számos példa áll előttünk, ahol e javitó keresztezés kitünő eredményre vezetett.

A keresztezési termékek már távolról sem igényelnek olyan gondozást, mint a tiszta vérüek, daczára annak, hogy a szaporaságot, a gyors fejlődést jórészt átvették a nemesitő anyagtól, sőt pl. a berkshireiéből leszármazó báznaisertés éppen olyan csürhibeni tartásban részesül, mint az előzőleg ott tenyésztett mangalicza sertés. Mig tehát a tisztavérbeni tenyésztés csak uradalmaknak és közbirtokosoknak való, addig a félvérbeni tenyésztés a kisgazdának is a legmelegebben ajánlható, mert nem szenved kétséget, hogy félvérsertései után sokkalta nagyobb jövedelmet fog látni, mint a nemesitetlen anyag után, amely sem szaporasággal, sem gyors fejlődéssel, sem megfelelő testformákkal és takarmányértékesitő képességgel nem bir.

TRÁGYÁZÁSTAN.

Rovatvezető: **Cserháti Sándor.**

A mütrágyázás jövedelmezőségének feltételei.

Irta: **Cserháti Sándor.**

A mütrágyázás hazánkban már régen tul van a kisérletezés stádiumán. Amint a lapok közölték, a Mütrágyát Értékesitő Szövetkezet ezidén 11,000 vagon szuperfoszfátot adott el, külföldről bejött a mult évben 317,793 q szuperfoszfát és 142,526 q Thomas-salak. Ha kat. holdankint 150 q szuperfoszfátot és 200 q Thomas-salakot számitunk, akkor kitünik, hogy évente több mint egy millió kat. hold terület kap mütrágyát. E terület egymagában véve elég nagy ugyan, azonban ha a szántóföld és a rét területéhez viszonyitjuk, akkor azt fogjuk tapasztalni, hogy még mindig igen nagy terület van hazánkban, amelyen nem alkalmaznak mütrágyát. A tapasztalat azt mutatja, hogy a mütrágyát évről-évre több helyen alkalmazzák és igy évről-évre fogy azon terület, amely mütrágyában nem részesül.

Más kérdés azonban az, hogy ahol már a mütrágyát alkalmazzák, meghozza-e a mütrágyázás azt a hasznot, amelyet a viszonyok figyelembe vételével meghozhatna. Erre a kérdésre, sajnos, azt kell felelnünk, hogy a legtöbb helyen bizony nem.

A gazdák egyrésze nem is állapitja meg, hogy minő haszonnal jár a mütrágya alkalmazása, használja azért, mert szomszédja is alkalmazza és neki azt mondta, hogy haszonnal jár az alkalmazása. A gazdák egy másik része tesz ugyan előzetesen próbát, de megelégszik, ha azt tapasztalja, hogy a terméstöbblet nagyobb értéket képvisel, mint amennyibe a trágya kerül, azt nem vizsgálja, hogy a jövedelem nem fokozható-e, hogy oly nagy-e az, mint amekkora az az adott viszonyok között egyáltalában lehet. Ez pedig nagy hiba.

Sohase elégedjünk meg azon tapasztalattal, hogy a mütrágya jövedelmet hajt, hanem törekedjünk oda, hogy ez a jövedelem minél nagyobb legyen s ezt pedig elérjük, ha a mütrágya jövedelmezőségének a feltételeinek minél inkább eleget teszünk.

Ismeretes dolog, hogy bármely mütrágyaféle csak akkor érvényesül, ha a növény egyéb tápanyagai is elegendő mennyiségben vannak meg a talajban. Éppen ezen okból hangsulyozzák külföldön, különösen Németországban, egyesek az u. n. Volldüngung — teljes trágya — szükségességét, ami abban áll, hogy mind a három legfontosabb tápanyagot, a nitrogént, foszforsavat és a kálit megadják a trágyázásnál.

Az igen valószinü, hogy az ilyen trágyázás adja a legnagyobb termésöbbletet, de kétlem, hogy ez adja a legnagyobb jövedelmet is, mert minél többféle trágyát alkalmazunk, annál nagyobb lesz a költség, annál nagyobbnak kell lenni a terméstöbbletnek, hogy ezen nagyobb költség megtérüljön.

Ahol csapadékban rendesen nincs hiány, ahol a gabona vastag szalmáju és ezért nem dül meg egykönnyen, ott helyénvaló lehet a teljes trágyázás, de a mi viszonyaink között a mütrágyázás jövedelmezősége szempontjából arra kell törekednünk, hogy csak azt a tápanyagot adjuk meg a mütrágyában, amely a talajban minimumban van, amelynek növelésével lehetővé teszszük, hogy a talajban levő egyéb tápanyagok is kihasználásra jussanak.

Nálunk a mütrágyázás tulajdonképpen nem egyéb, mint a talajok ellátása foszforsavval, mert a foszforsav-trágyafélékkel szemben a nitrogén- és a kálitrágyák eltörpülő csekély mennyiségben használtatnak fel. Ennek az a magyarázata, hogy a mi talajaink legtöbbjében a foszforsav volt és van minimumban, ezen tápanyag növelésével lehetővé teszszük, hogy a talajban levő, de foszforsav hiányában kihasználatlanul maradó nitrogén- és káli-tápanyagok érvényesülhessenek.

Ne gondolja azonban senki, hogy ezzel a mütrágya kérdés nálunk végkép megoldatott, hogy a jövőben is mindig hasznothajtó lesz a foszforsavtrágyáknak a kizárólagos alkalmazása, ha nem gondoskodunk arról, hogy a talajban elegendő nitrogén- és foszforsavtrágya is legyen, mert ha az a fölösleg, ami eddig a foszforsav hiányában kihasználásra nem juthatott, egyszer elfogy és egyébként nem pótoltatnak, akkor majd a jövőben adhatunk bármennyi foszforsavat az terméstöbbletet előidézni nem fog.

Ismeretes dolog, hogy kálitrágyára főleg a homok- és tőzegtalajoknak van szükségük, itt már jelenleg is csak a kálifoszfát használatával érünk el eredményt. A középkötött és kötött talajoknak kálira még jó hosszu ideig nincs szükségük, ezeknél tehát arra kell törekednünk, hogy a nitrogénből mindig legyen annyi, hogy a foszforsav-mütrágya érvényesülni tudjon, ezt

KINCSET TALÁLT A GAZDA
a kőbányai
száritott hizósertéstrágyában.
Minden gazdasági növénynél, de különösen
a szőllőben 100% terméstöbbletet
biztosit. Kérjen saját érdekében mielőbb közelebbi ismertetést, számtalan **hiteles szakvéleményt, árajánlatot,** melyekkel szivesen szolgál a:

BUDAPEST-KŐBÁNYAI TRÁGYASZÁRITÓGYÁR
Bossányi, Schlestrumpf és Társa.

pedig elérjük az istállótrágya növelésével, a jó talajmunkával, ami által többek között a talajbaktériumok életmüködését elömozditjuk, a zöldtrágyázással vagy legalább a herefélék kiterjedt mértékben való termelésével és ott, ahol a viszonyok erre kedvezők, a mesterséges nitrogén trágyák alkalmazásával.

A trágyázás jövedelmezősége attól is függ, hogy mibe kerül a hatóanyag kilogrammja. Ismeretes dolog, hogy egy kilogramm szuperfoszfát-foszforsav drágább, mint egy kilogramm Thomassalak- vagy csontliszt-foszforsav, csakhogy az előbbiből kevesebb kell holdankint, mint a két utóbbiból. Számos kisérletet végeztek már aziránt, hogy mennyi Thomassalakfoszforsav egyenértékü egy kilogramm vizben oldható foszforsavval. A kisérletek azt mutatták, hogy ez a talaj szerint nagyon változó. Véleményem szerint a gazda leghelyesebben oly módon állapithatja meg, hogy melyik mütrágyaféle jövedelmezőbb, miszerint mindenik mütrágyaféléből egyforma pénzértékü trágyát szórat el és meghatározza, melyik adott nagyobb termést.

Ha például meg akarja állapitani, hogy a szuperfoszfátnak vagy a Thomas-salaknak az alkalmazása czélszerübb-e, akkor kat. holdjára 200 kg. 16 kg. vizbenoldódó foszforsavat tartalmazó szuperfoszfátot számitva, ez jelenleg 16 kor. 64 fillérbe kerül. A Thomas-salak foszforsavának kilója 305 fillérbe kerül, a szállitási költség változó, minél inkább kelet felé van valamely gazdaság, annál többet tesz az ki. M.-Óvárra a szállitási költség 110 fillér. 16% foszforsavat tartalmazó Thomas-salakot véve alapul, eszerint 200 kg. szuperfoszfát annyiba kerül, mint 282 kg. Thomas-salak. Aszerint amint az egyik vagy másik ad nagyobb terméstöbbletet, kell az alkalmazandó mütrágyát megválasztani. Hasonló eljárást kövessünk akkor is, ha arról van szó, hogy chilisalétromot, kénsavas ammoniákot, mésznitrogént stb. használjunk-e?

A mütrágyafélék, elsősorban a foszforsavtartalmuak, annál nagyobb terméstöbbletet adnak, minél egyenletesebben eloszlódnak a talajban, ezért hibás eljárás minálunk a foszforsavtrágyákat közvetlen a vetés előtt szórni ki.

Nedves tavaszszal ez a hiba csekély lesz vagy nem is mutatkozik, amint azonban a tavasz száraz, a mütrágya érvényesülni nem tud, mert megmarad a felső rétegben, mig a tápanyagokat felszivó gyökerek zöme a mélyebb rétegekben terjed szét, vagyis a mütrágyában adott tápanyag nem a gyökerek között, hanem a gyökerek felett lesz, nyilvánvaló dolog tehát, hogy ily esetben a mütrágya jövedelmet nem adhat.

A foszforsavtrágyákat ez okból mindig több hónappal a vetés előtt kell elszórni, hogy az időközben lehullott csapadék a trágya hatóanyagát a talajba bemossa, eloszlassa. Akárhányszor czélszerü lesz az elővetemény alá adni a trágyát, igy például nem a buza, hanem az elővetemenyül szolgáló zabosbükköny alá. A zabosbükkönyre az időjárás szerint hol kisebb, hol nagyobb lesz a trágya hatása, a buzánál azonban biztosan érvényesül a mütrágya, még száraz években is.

A czukorrépa után következő árpánál mindig az esetben értem el legnagyobb eredményt, ha nem az árpa, hanem a czukorrépa alá adtam a mütrágyát és pedig a szokásos 150 kg. szuperfoszfátot alkalmazva. Az árpa alá közvetlen 40—50 kg. chilisalétromot adva, a termés jelentékenyen fokozódik a minőség romlása nélkül.

A holdankint adandó mütrágya mennyisége szintén befolyással van a mütrágya jövedelmezőségére. Fösvénykedni a mütrágyával éppen oly hiba mint pazarolni. A gyakorlatban a hatás nem ritkán azért marad el, mert keveset adtunk a trágyából, máskor meg azért nincs jövedelem, mert nagyon sokat adtunk belőle és a terméstöbblet nem képes fedezni a trágyázás költségeit. A legmegfelelőbb mennyiséget minden gazdaság csak több évi kisérletből állapithatja meg.

Általánosságban csak annyi mondható, hogy minél kiéltebb, kizsaroltabb földre hozunk első izben mütrágyát, annál bővebbre mérjük a trágya mennyiségét, két-háromszori trágyázás után már mérsékelhetjük az adagot.

A jövedelmezőségre való tekintettel azon legyünk, hogy a mennyiség növelése ne vonja maga után a minőség romlását. A legtöbb növénynél a minőség akkor csökken, ha a talajban a nitrogén tulsulyban van a másik két tápanyaggal szemben, ezért oda kell törekedni, hogy a foszforsavból és a káliból legyen több a talajban, hogy a nitrogén szabályozza a tápanyagfelvételt. Nálunk mesterséges nitrogéntrágyát ritkán használnak, már sokkal gyakrabban szárított sertés-, vagy szarvasmarhatrágyát vagy fekáltrágyát, ezekben a főtápanyag a nitrogén, ha egymagukban alkalmazzuk, könnyen előidézhetik a minőség romlását, vagy egyéb hátrányos állapotokat, amiért is ezeket csak foszforsav vagy kálifoszfáttal kiegészitve használjuk. A mütrágyázás jövedelmezősége attól is függ, hogy mely növényfaj alá alkalmazzuk azt. Minél nagyobb értéket képvisel a sulyegység, annál biztosabban számithatunk jövedelemre. Ha kat. holdankint 150 kg. szuperfoszfátot adunk, akkor a jelenlegi áraknál — a szalmatöbblettől eltekintve — 54 kg. terméstöbblet fedezi a buza alá adott trágya költségét, 78 kg. ellenben az árpáét vagy zabét, az utóbbiaknak tehát nagyobb termést kell szolgáltatniok, hogy a buzával egyenlő jövedelmet adjanak.

A jövedelmezőség nagyságára végül befolyással van a számitás módja is. A gabonaféléknél a mütrágya nemcsak a szem-, hanem a szalmatermését is fokozza, aszerint már most, amint ezt is figyelembe veszik — amit jelenleg mindenütt tenni kellene, mert a fö ösleges szalma jól értékesithető — vagy nem, lesz a jövedelem nagyobb vagy kisebb.

A legtöbb gazda a mütrágya utóhatását nem veszi figyelembe, miután pedig ez akárhány esetben számottevő mennyiség, a jövedelmezőség helyes megállapitásánál ezt is számitásba kell venni.

JUHÁSZAT ÉS GYAPJUISME.

Rovatvezető: Rodiczky Jenő dr.

A rambouillet birka és annak elterjedése hazánkban.

Irta: Rodiczky Jenő dr.

A merinó birka hosszu évszázadokon át a spanyol királyok és egyes grandok szabadalmas állatja volt, melynek a „Mesta“ néven ismeretes jogositványok biztositották a legelőkihasználást a legszélsőségesebb módon. Megérthető, hogy a spanyolok féltékenyen őrizték ebbeli monopoliumukat, melyben csak a XVIII. század második felében tudott a külföld számbavehető réseket ütni. Nevezetesen Franciaországba 1750-ben hoztak be néhány spanyol merinót minden eredmény nélkül, valaminthogy az 1776-iki 200 darab birkából álló Turgot-féle behozatalnak sem volt számottevő eredménye. Csak miután XVI. Lajos Penthièvre herczegtől megvásárolta a Páristól 48 km.-re fekvő rambouillet-i uradalmat, vette kezdetét az utóbb világhirüvé vált rambouillet-i tenyésztési irány. A király u. i. Tessiernek javaslatára III. Károly spanyol királyhoz irt és kedvező elintézést talált levele kapcsán madridi követét megbizta, hogy a régi Kastilia legnemesebb juhászataiból vásároljon össze részére 380 darab birkát. A birkák spanyol juhászok vezetése alatt csekély hiján 1786 október havában meg is érkezvén Rambouillet-be, Tessier elkezdte őket tiszta vérben tovább tenyészteni. A tisztavérüség szüksége annyira a kor jelszava volt, hogy Tessier 1797-ben erélyesen tiltakozott az ellen, hogy a Moreau tábornok által Németországból hadizsákmányképpen hozott spanyol birkákat Rambouilletbe szállitsák. A Spanyol- és Franciaország közötti bázeli békekötésnek egyik titkos pontja arról szólván, hogy a francziák 1000 kost és 4000 birkát hozhatnak be Spanyolországból. 1798-ban a kormány kiküldte Gilbert alforti tanárt a szóbanlevő birkabehozatal eszközlésére. De a kiküldött meghalt már az első 1000 birkának bevásárlása után, melyek közül csak 10 kos és 40 anyabirka jutott Rambouilletbe, ahova — legalább a hivatalos kijelentések szerint — több ilyen birka nem is hozatott, bár a tenyésztés egyik későbbeni vezetője, — Daurier báró — a nyáj termékenységének rohamos hanyatlását tapasztalva, felkérte kormányát, hogy Spanyolországból regenerátorokat behozhasson. Ezen kérelme megtagadtatván, 1864-ben titokban hozatott egy kiváló kost Maas kenzlini negretti nyájából, amit igen jó választásnak kell mondanunk. Nyilvánvaló, hogy valamely vérfelfrissités megtörtént és én Rambouillet egyik igazgatójának, — Maurice urnak — azon állitására, hogy „ez aljas rágalom“, inkább a Daurier példájának követését ajánlottam volna, mert rambouillet kétségenkivül ismét sürgősen megkivánná a vérfelfrissitést. Az a középtermetü, jó testalkatu, formás fejü, szép, fönnyü szarvu, kifogástalan benőttségü, jól kiegyenlitett, simulékony gyapjas merinó, milyenül a a rambouillet-i birkát megismertem, pusztulófélben van. A látott anyag már 1902-ben sem elégitett ki, az idén pedig

bizony nagyon sok volt a magas marú, csapott farú, lapos konczú, tulságosan elaprósodott birka. A gyapjuzsirkiválasztást is nagyobbnak tapasztaltam, mint az a modern igényeknek megfelelne. Csak a gyapju minősége és kiegyenlitettsége emlékeztet a multra, mi abban

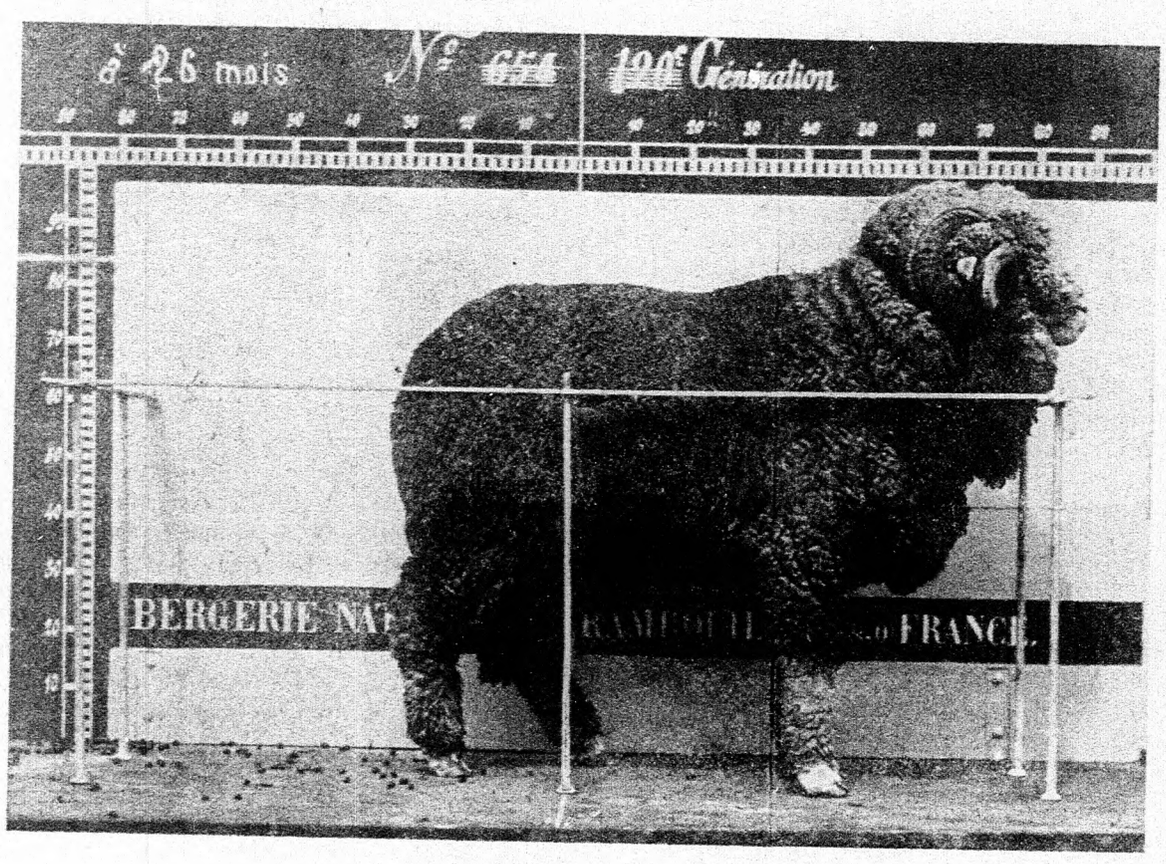

297. ábra. Kos a franczia nemzeti törzsjuhászatból.

is kifejezést talál, hogy Rambouillet terméke az utolsó öt év átlagában zsirban nyirva 173 frankon kelt el.

Rambouillet-nek nagy és fényes multja van, tekintve azt, hogy kedvező fekvésénél fogva a be'- és külföld figyelme hamar reáirányult, s mi több, nyomán a Seine-et-Oise departementben több hirneves törzsjuhászat is keletkezett, mint a Lefébvre és Sainte-Escobile, Etampes mellett (rambouillet-i arrondissement), vagy a Gilbert Viktoré Widevilleben (Crespières mellett), mely csak közelebb lett feloszlatva; nemkülönben a Eure-et-Loire departementben a Bailleau törzsnyája Illiersben (Chartres mellett) és a mostan is fennálló Tirouin-Sorreau-féle Cherville-ben (Béville-le-Comte mellett).

Rambouillet-ből sok kost vittek Délamerikába, az Argentina köztársaságba, ugyszintén az amerikai Egyesült-Államokba és Ausztráltába, mesés árakat fizetve egy-egy kiválóbb egyedért. De ezen fénykornak már vége. Ha az ausztráliai tenyésztőnek tömött gyapjas, ránczos kosra van szüksége, azt egy amerikai Vermont kosban megtalálja s a La Plata államokban a Lincoln kiszoritotta a rambouillet-t.

A harmadik köztársaság pedig a rambouillet-i uradalom élére nem szakembereket, hanem politikai hivatalnokokat állit. Ha az ottani öreg juhász meghal, nem igen tudni, ki fogja a birkát tenyésztői szemmel nézni? Az árakra nézve pedig oly felfogást táplálnak az intézők, mint azok a németalföldi kereskedők, kik Kelet-India füszereit inkább felégették, nehogy árcsökkenése fanyalodniok kellessen. A mostani igazgató — Coutte ur — is nem azt vallotta be, hogy a mult évben — mit kéz alatt tudtam meg — mindössze csak 10 kost adott el, ellenben azzal dicsekedett, hogy a legjobb kosok darabja átlag 2500 frankon kelt. Ahelyett, hogy valamivel olcsóbban adnák az anyagot, a mind nagyobb számot tevő felesleget kiherélve, a respublika katonáival etetik fel.

Hazánkba bebizonyithatólag 1803-ban jött be az első két rambouillet kos, még pedig éppen az ürménytarányi törzsnyájba, jeléül a tenyésztő Appel Károly kora felfogását felülmuló tenyésztői értelmének. Sokkal későbbi időben sem merte még bevallani Steiger Adolf leutewitzi szász tenyésztő, hogy az 1765-ben behozott klipphauseni spanyol merinó nyáj ivadékaival addig nem birt boldogulni, mig rambouillet vérrel nem alakitotta ki ismert szövetgyapjas nyáját.

Az 1858 junius 5—7. napjain a Köztelken tartott juhkiállitáson tünik fel legelőször a rambouillet tenyészirány. Ekkor Wallner Dániel dr. hietzingi tenyésztő eladás végett bemutatott egy-egy rambouillet-ben vásárolt kost és anyát, a meszleni Meszlény Lajos dádi (tolnamegyei) juhászatából egy öt éves eredeti rambouillet kost és tőle származó két darab kétéves kost. Azon emlékezetes kiállitáson, mely 1865 junius 3—7. napjain a városerdőben tartatott, azonban már csak Walner dr. szerepelt 3 drb rambouillet kos, 3 anyabirka és azok bárányaival, amelyek nagy testük és kiképzett bőrránczaikkal feltünést keltettek ugyan, de a biráló-bizottság (Bezerédj László elnöklete alatt Benkő Dániel, Jaross Károly, Lejtényi György és Tóth Dániel) tetszését nem igen nyerték el, mert csak dicséretes megemlitésben részesitették azzal a pythiaszerü kijelentéssel, hogy ebben a fajban a hustömeget tekintve, a gyapjut eléggé képviseltnek nem tapasztalta, ami e különben szép állatok értékét (hazánk juhtenyésztési viszonyait tekintve) kissé csökkenti.

Mindazonáltal maga Jaross Károly kolthai (Komárom megye) juhászatában nemsokára rá felkarolta a rambouillet birka tenyésztését.

Az 1873-iki bécsi nemzetközi kiállitáson hazánkból rambouillet tenyésztőül csak a szászcoburg-gothai herczeg pusztavacsi uradalma szerepelt. Az osztrák tenyésztők nem igen mertek rambouillet-tel a küzdtérre lépni, annál inkább iparkodtak már akkor is a német tenyésztők termékeiknek propagandát csinálni, mint például *Richter* Henrik Baselitzben, bár még csak 1871 óta kezdett rambouillet vért birkáiba becsepegtetni. De ott volt azért Bécsben, mint nálunk 1885-ben az országos kiállitáson is, itt már kifejezetten rambouillet-nek mondott anyagával. Ott szerepelt *Heine* Róbert narkaui (1864 és 65-ben Gilberttől és Sorreautól vásárolt) nyájának termékeivel, amelynek vére a kisbéri és csongrádsándorfalvi juhászatokban is feltalálható. Ott láttam *Kayser* Károly Hugónak haubitzi (később neukircheni) szintén Gilberttől és Cugnottól vásárolt rambouillet nyájának termékeit, akinek kosaival alakitotta át *Skublics* Gábor zalaszentmihályi kiváló negretti nyáját rambouiliet-á. Hála fia, *Skublics* Sándor kiváló szakértelmének, Zalaszentmihály rövid idő alatt hazánk legjobb rambouillet törzsnyájai közé küzdötte fel magát. Skublics már a mult század nyolczvanas éveiben eredményesen foglalkozott tenyészkosok eladásával és tenyészállatvásárainkon mindig ott látjuk nyáját képviselve, mely a tenyésztő elhalálozása után özvegye, utóbb Emilia leányának gondjaiba ment át, aki eredményesen müködik annak a korkövetelte regenerácziójáu.

Az ezredéves országos kiállitáson az özvegy Skublics Sándorné nyája mellett szerepelt a *Drasche* bárónak 1893-ban létesitett (és azóta rég feloszlatott) tolnai rambouillet nyája, valamint a *Stankovanszky*-féle kajdacsi és *Kovásznay* Zsigmond tápiósülyi nyájai, amelyek helytelenül voltak negretti-rambouillet-eknek (mint a Sztankovanszky-féle nyáj még 1907-ben is a pécsi állatkiállitáson) jelezve.

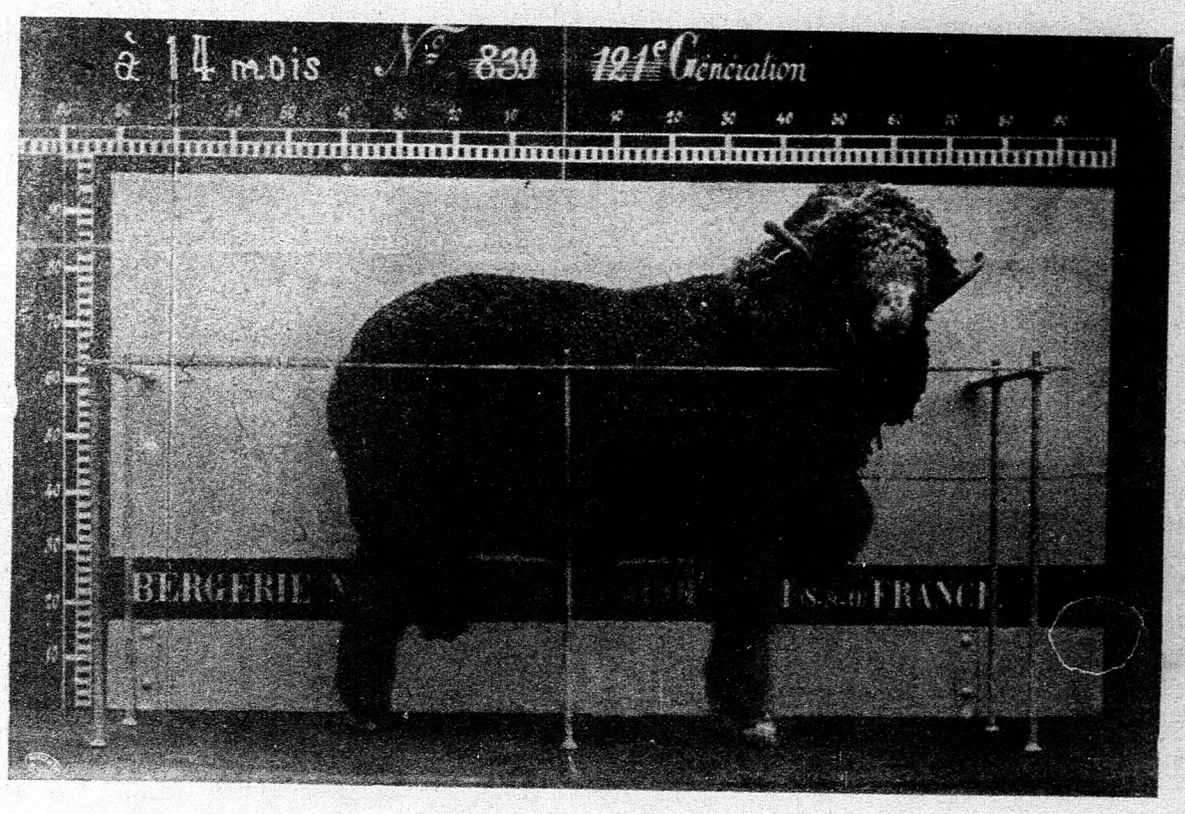

298. ábra. Kos a franczia nemzeti törzsjuhászatból.

1896 óta szerepelt nálunk a *Herberstein* grófféle strileki rambouillet nyáj, amelynek vérét több hazai jóhirü tényészetben még felismerhetjük. Ebből az anyagból létesittetett *Pfaff* György práznóczi nyája is, mely a budapesti tenyészállatvásárokon egyidőben szerepelt, ahol

sok év óta a *Pallavicini* Sándor őrgróf csongrád-sándorfalvi tenyészete mindig a legnagyobb elismerésre méltón szerepel, hiven ahhoz a feltünéshez, melyet a kiváló szakértelemmel kezelt nyáj a szegedi országos kiállitáson 1899-ben keltett.

Az a rambouillet anyag ellenben, mely németországi tenyésztőktől a tenyészállatvásárok révén hazánkban terjed, nagyobbára igen távol áll a tulajdonképpeni rambouillet tipustól, mely okon, ha már hazai tenyésztőink a külföldről való importot mellőzhetetlennek tartják, bizvást az javasolható, hogy a szükségelt anyagot inkább közvetlenül Franciaországból szerezzük be, mint ezt a soissonnais és chatillonnais irányu korai merinók hazai tenyésztői teszik határozott sikerrel. Ma még van Franciaországban kiváló rambouillet anyag, de hogy annak meddig lesz még ősforrása, nem merném megmondani, bár valószinü, hogy rövid időn kiveszése ott is példázni fogja: „Sic transit gloria mundi".

TAKARMÁNYOZÁS.

Rovatvezető: **Cselkó István.**

Néhány süldőhizlalási kisérlet.

Irta: **Cselkó István.**

A poppelsdorfi gazdasági akadémián már évek óta foglalkoznak süldőhizlalási kisérletekkel, melyeknek értékét növeli az, hogy a takarmányoknak táptartalmát elemzéssel állapitják meg az élősulyhoz viszonyitott adagolást rendesen egyedenként mérik ki, mindig annyit etetve, hogy a süldők lehetőleg szabványszerüen tápláltassanak, de a takarmányból maradékot ne hagyjanak. Azelőtt a Wolff-féle szabványokhoz alkalmazkodtak az adagolások kiszámitásánál, de most már csak Kellner szabványait követik. Hetenként egyszer meg is mázsálják az egyes süldőket, hogy az adagolást a növekedő testhez lehessen viszonyitani. A következőkben közlünk néhányat azok közül a zavartalanul lefolyt kisérletek közül, melyek a magyar hizlalót is érdekelhetik.

1. Süldőhizlalás száritott czukorszelettel.

Ez a kisérlet 1903. január 3-án 4 darab 4 hónapos süldővel kezdődött s 5 hónapig tartott. A kisérlet czélja volt megtudni, hogy a czukorszelet (Steffen-féle) helyettesitheti-e a répát vagy burgonyát azokban a gazdaságokban, melyek nem rendelkeznek velük. A süldők annyi czukorszeletet kaptak, amennyit meg tudtak enni s azonkivül még annyi árpadarát s földidiópogácsát, hogy az adagolás a Wolff-féle szabványok által előirt fehérje, zsir s nitrogénmentes vonatmennyiséget elérje. A süldők az 5 havi hizlalás alatt 188·9 kg. czukorszeletet, 128·3 kg. árpadarát s 35·6 kg. földidiópogácsát fogyasztottak fejenként s ezzel a takarmánynyal 39·7 kg. beállitási sulyról 108·3 kg-ra hiztak; a fejenkénti átlagos napi gyarapodás tehát 0·467 kg. Az a hentes, aki a süldőket megvásárolta s levágta, oda nyilatkozott, hogy mind a 4 db igen jó husárut képezett, mert husuk sok és zsirjuk kevés volt s mert zsirjuk szilárdnak mutatkozott. Ebből a kisérletből tehát az tünik ki, hogy a czukorszelet alkalmas süldőhizlalásra és csak az a hibája, hogy a süldők nem képesek belőle sokat enni, mert eleintén 1 kg., később 1·5 kg. s a kisérlet vége felé $1^1/_3$ kg. volt az a mennyiség, melyet a süldők fejenként s naponta fel tudtak venni. A gazda azonban természetesen csak akkor szánhatja magát arra, hogy czukorszelettel hizlaljon, ha ennek a takarmánynak a keményitőértékét olcsóbban szerezheti be, mint amennyibe pl. az árpadara keményitőértéke kerül.

Ez a kisérlet továbbá abból a szempontból is érdekes, mert azt bizonyitja, hogy az olajpogácsát nem kell a süldőhizlalásnál szükségképp elvetnünk, ha t. i. oly takarmányokkal társitjuk, melyek szilárditólag hatnak a szalonnára; de már pl. a tengeridarával bajos volna az olajpogácsát összeegyeztetni, mert mindkettő lágyitólag hat a zsirra. Az olajpogácsa azonban főleg csak akkor nyerhet a süldőhizlalásnál jelentőséget, ha lefölözött tejjel, borsó- vagy babdarával, huslisztte l, szóval megfelelőbb fehérjedus takarmánynyal nem rendelkezünk, mely esetben tehát az olajpogácsa képesit arra, hogy a süldőt elegendő fehérjéhez juttassuk. Végül még megemlitjük, hogy nem minden olajpogácsa lágyitja a disznó zsirját, mert pl. a kókuszdió- s pálmamagpogácsa oly kemény szalonnát adnak, hogy még a kukoriczának lágyitó hatását is ellensulyozzák. Mióta a kókuszdiózsirt a magyar konyha is kezdi használni, nálunk is kapható a pogácsája, melyet vajtermelésre alapitott tehenészeteken kivül tehát süldő- és sertéshizlalásra is ajánlatos használni.

2. Süldőhizlalás száritott czukorszelettel és száritott burgonyával.

Ez a párhuzamos kisérlet 1903. jun. 13-án 2 – 2 db. 3 hónapos süldővel kezdődött s négy hónapig tartott. A süldők közül kettő annyi czukorszeletet s a másik kettő annyi száritott burgonyát kapott, amennyit jóizüen meg tudtak enni és azonkivül még annyi árpadarát s huslisztet, hogy a Wolff-féle szabvány el legyen érve. Ennél a kisérletnél is bebizonyodott, hogy czukorszeletet nem képesek a süldők sokat enni, mert eleintén 0·6 s később $1^1/_3$ kg. volt az, amit velük fejenként s naponta meg lehetett etetni, mig ellenben a másik süldőpár mindegyike eleintén 0·6 s később 2 kg. száritott burgonyát evett. A fejenkénti takarmányfogyasztás a 4 havi hizlalás alatt az egyik süldőpárnál 117·8 kg. czukorszelet, 126·8 kg. árpadara s 22·8 kg. husliszt, a másik párnál 171·9 kg. száritott burgonya, 82·8 kg. árpadara s 26·7 kg. husliszt volt, a második pár tehát jóval kevesebb árpadarára szorult, mert a száritott burgonyával több táplálóanyagot vett föl, mint az az első pár a czukorszelettel. A süldők fejenkénti beállitási sulya az 1. csoportnál 28·7, a 2-nál 27·2 kg. volt s 4 hónap alatt 90, illetőleg 87·9 kg.-ra hiztak, vagyis az 1. csoport 0·499 s a 2-dik 0·494 kg. átlagos napi gyarapodást ért el fejenként. A hentes, aki a süldőket megvette s levágta, valamennyinek a husát jónak, de nem elsőrendünek minősitette. Ez a kisérlet amellett bizonyit, hogy egyenlő táplálóanyagfölvételt föltételezve, nem befolyásolja a gyarapodást, hogy száritott czukorszelet vagy száritott burgonya szerepel-e az adagolásban főtakarmány gyanánt, de a száritott burgonyának mégis az az előnye, hogy a süldők jobban szeretik s ezért kevesebb árpadarára szorulnak, mint a czukorszelettel hizlaltak.

3. Süldőhizlalás takarmányrépával és száritott burgonyával.

Ennek a párhuzamos kisérletnek az volt a czélja, hogy a száritott burgonyát a takarmányrépával állitsák szembe. A kisérlet 1907. jan. 7-én kezdődött s 98 napig tartott. Kisérleti anyagul 8 db. $6^1/_2$ hónapos süldő szolgált, melyek két egyenlő csoportra osztva 1000 kg. élősulyra s naponta a következő takarmány- s táplálóanyagmennyiséget kapták (kg.):

	I. időszak		II. időszak	
	1. csop.	2. csop.	1. csop.	2. csop.
takarmányrépát	80	—	70	—
sz. burgonyát	—	25	—	25
árpadarát	25	8·7	22·8	4
huslisztet	3·15	5·13	1 92	2 8
szárazanyagot	33·6	34·16	31·18	28·05
em. fehérjét	4·28	5·34	3·18	3 24
kem.-értéket	28·9	30·92	25·16	24·62

Ezenkivül még 6 gr. sót s 6 gr. foszforsavas meszet adtak nekik fejenként s naponta. Az egyes süldő összes takarmányfogyasztása volt: az 1. csoportnál 438·7 kg. takarmányrépa, 140·5 kg. árpadara s 14·3 kg. husliszt, a 2. csoportnál 155·1 kg. száritott burgonya, 35·7 kg. árpadara s 22·7 kg. husliszt. A süldők átlagos beállitási sulya mindkét csoportnál 50 kg., a hizlalás végén pedig az 1. csoportnál 107 s a 2-nál 111·5 kg. volt s igy az átlagos napi gyarapodás az 1. csoportnál 0 584 kg., a 2-nál 0 624 kg., mely eltérés azonban főleg az eltérő egyediségtől s talán attól is származott, hogy a 2-dik csoport eleintén több keményitőértéket kapott, mint az első. A hentes a levágott süldők husát kivétel nélkül elsőrendünek minősitette, de a száritott burgonyán hizottakét mégis valamivel jobbnak tartotta.

Ha azt számitjuk ki, hogy hány kg. keményitőérték eredményezett a süldőknél 1 kg. sulygyarapodást, azt találjuk, hogy az 1. csoportbelieknek 2·761, a 2. csoportbelieknek pedig 2 699 kg. keményitőérték kellett hozzá. Ha ezt 13% vizet tartalmazó tengeridarára számitjuk át, 3 387 és 3·311 kg. dara jön ki. A szóban forgó süldők tehát annyi vegyes takarmánynyal értek el 1 kg. sulygyarapodást, melynek táptartalma az emlitett tengeridarának felel meg. Melyik mangaliczahizlaló képes ily kedvező eredményt fölmutatni? Pedig ennek nem a vegyes takarmány, hanem az eltérő kor a főoka. Ezért szánják magukat a német gazdák ritkán arra, hogy idősebb sertéseket hizlaljanak, s a hentesek azon szemrehányására, hogy a zsirhizlalást elhanyagolják, azt szokták válaszolni, hogy fizessék a hentesek a zsirsertést (vagyis az idősebb disznót) annyival jobban, amennyivel lassabban hizik, akkor majd ők is zsirra fognak hizlalni, de ameddig csekély a kétféle sertés árkülönbözete, kénytelenek a hushizlalást (vagyis a néhány hónapos süldőét) előnyben részesiteni.

4. Süldőhizlalás száritott burgonyával.

Poppelsdorfon több izben kisérleteztek annak a kideritése végett, hogy mennyire felel meg a

Arankamentes
vagy legalább arankamentesithető
kisarankás
lóhe
és
luczerna-
magot
vásárol
a legmagasabb árakon
Haldek
magnagykereskedése
József főherczeg ő cs. és kir. fensége udvari szállitója,
Budapest, V., Bálvány-utcza 6.

száritott burgonya a hizósüldőnek s hogy nem lehetne e vele az árpa- s tengeribevitelt fölöslegessé tenni, mert ha az tünne ki, hogy a száritott burgonya épp oly alkalmas sertéshizlalásra, mint a gabona, akkor még inkább felkarolhatnák a burgonyatermesztést, melyet máris óriási arányokban üznek s ha a burgonyának javarészét száritanák, nemcsak a külföldi árpa- s tengeribevitelt szorithatnák meg, de a sertéstenyésztést s hizlalást is annyira fejleszthetnék, hogy hus és zsir tekintetében is függetlenebbek lennének a külföldtől. S tényleg azok a kisérletek, melyeket eddig végeztek, azt mutatták, hogy az árpa- s tengeridara keményitőértéke semmivel sem hatásosabb, mint a száritott burgonyáé, de a németeknek emlitett reményét valószinüen meghiusitja az, hogy a száritott burgonya keményitőértéke nemcsak hogy nem olcsóbb, sőt ellenkezőleg inkább drágább mint a gabonáé, mert azok, akik eladásra száritják, azt mondják, hogy a száritás költségei lehetetlenné teszik, hogy olcsóbban adják. Hansen, aki ezeket s az előbb megbeszélt kisérleteket végezte, ugy vélekedik, hogy 12 márka per q vonal az az ár, melynél a száritott burgonya óriási jelentőséget nyerhetne, de most 16—17 márka körül ingadozik az ára. Ez tehát nem nagyon biztató arra, hogy Németország idővel elzárhatja határát a külföldi árpa s tengeri bevitele ellenében.

Mi itt a poppelsdorfi kisérletek közül csak egyet közlünk, mely 1907. decz. 20-tól kezdve 6—6 db 5—5½ hónapos süldővel 105 napig tartott s melynél 6 db süldő a táplálóanyagok felét száritott burgonyával s a másik felét árpadarával, a másik 6 db pedig kizárólag csak száritott burgonyával kapta, de miután a süldőhizlalás csak kellő fehérjeetetés mellett lehet eredményes, még annyi husliszt adtak mindkét csoportbeli süldőnek, hogy Kellner szabványa e tekintetben is el legyen érve. Az 1000 kg. élősulyra vonatkoztatott napi adagolás a következő volt (kg.):

	I. időszak 1. csop.	2. csop.	II. időszak 1. csop.	2. csop.
árpadara	20	—	17	—
sz. burgonya	17	32	15	28
husliszt	2·3	3·51	2	3
szárazanyag	34·2	32·8	29·7	28·1
em. fehérje	3·57	3·58	3·08	3·08
keményitőérték	28·99	28·9	25·13	25·23

A két süldőcsoport tehát ugyszólván teljesen ugyanannyi táplálóanyagot kapott. Ezenkivül még 50 gr. sót s 50 gr. foszforsavas meszet is etettek 1000 kg. élősulyra s naponta. A süldők által a hizlalás egész tartama alatt fejenként elfogyasztott takarmány volt: az 1. csoportnál 739·9 kg. árpadara, 691·4 kg. száritott burgonya s 92·8 kg. husliszt, a 2-nál 12·93 kg. száritott burgonya s 139·4 kg. husliszt. Az I. csoport látszólag több takarmányt kapott, de csak mert az árpadara keményitőértéke 66·2, a száritott burgonyáé pedig 80·5%; a husliszt keményitőértéke 89% nak találtatott.

Az 1. csoportbeli süldők beallitáskor 49·5 s eladáskor 117·3 kg.-ot, a 2-ik csoportbeliek 49·9, illetőleg 114·3 kg.-ot nyomtak; a fejenkénti s napontai gyarapodás tehát az 1. csoportnál 0·64, a 2-nál 0·61 kg. Az a csekély előny, mely az 1. csoportbeli süldők gyarapodásán észlelhető, nem határoz, mert Hansen más süldőkkel megismételte ugyanezt a kisérletet és akkor a 2-dik csoportbeliek voltak hasonló előnyben; ez tehát csak az eltérő egyediségnek tulajdonitandó. A hentes a levágott süldők valamennyiének husát elsőrendünek minősitette. Ez s Hansennak többi hasonló irányu kisérletei tehát kétségtelenné teszik, hogy a száritott burgonya teljesen helyettesitheti a sertéshizlalásnál a gabonadarát, ha csekély fehérjetartalmán huslisztel, lefölözött tejjel, hüvelyes maggal vagy olajpogácsával segitünk.

A süldő- és sertéshizlaló természetesen nyereségre dolgozik s azzal a takarmánynyal fog hizlalni, mely a legolcsóbb gyarapodást eredményezi. Az, hogy mibe kerül a hizlalónak 1 vagy 100 kg. gyarapodás, sok körülménytől s gyakran nem kis mértékben a szerencsétől függ, de ha tisztán csak a takarmányozásra vagyunk tekintettel, főleg két dolog befolyásolja a hizlalás költségét, először az, hogy oly takarmányokkal hizlalunk-e, melyeknek a keményitőértéke olcsó s másodszor, hogy annyi fehérjét s keményitőértéket etetünk-e, amennyi a hizók korának, kondicziójának s étvágyának megfelel, azaz hogy szabványszerüen hizlalunk-e, utóbbit azonban nem sablonszerüen értve. Ha ezt a kettőt szem előtt tartjuk, akkor a takarmányozást illetőleg nem tehetünk magunknak szemrehányást, amivel azonban még nem mondjuk, hogy az ilyen hizlalás mindig haszonnal is jár, mert utóbbi a sovány s kövér anyag árkülönbözetétől, a hizók egészségi állapotától és sok más körülménytől is függ.

BAROMFITENYÉSZTÉS.

Az olasz fajta tyukok tenyésztésének indokoltságáról.

Irta: **Hreblay Emil.**

Ujabban mind gyakrabban azt olvashatjuk egyes szaklapokban, hogy a most divatozó, azaz inkább uralkodó azon köztenyésztési irány, mely a hazai tyukok nemesitésére az orpingtonokat jelöli ki, annyiból nem helyes, hogy igy az ivadékokban a hazai magyar tyuk bő tojóképességét rontja s ezáltal országszerte már is érezhető azon tünet, hogy mig ma több a tyuk, mint ezelőtt 6—8 évvel, de kevesebb a tojás és igy drágább is.

Bizonyos, hogy az orpingtonokkal való tyuknemesités es keresztezés czélja elsősorban az alakjavitás, a testnagyitás és a tollazat egyformasitása volt, amit helyesnek találtunk s látunk ma is, de bizonyos az is, hogy intenziv, beható tenyészmemesitéssel a hazai magyar tyukok bő tojástermelő képessége némileg alábbszállt.

A csökkent téteményképességet egyesek most olykép óhajtják javitás alá venni, hogy a *rodejlendi* amerikai, állitólag igen bőven tojó tyukokat ajánlják a további nemesitésére, illetve a már bizonyos mértékig megnagyobitott s kiegyenlitett tyukállományunk tojóképességének javitására.

A rodejlendi fajta, vagyis jobban mondva fajtaféleség amerikai gyártmány s amennyit eddig hazánkban láttam, azt nem dicsérhetem még külső uton itélve sem. Benső téteményképességüket pedig — melyet itt nálunk mutattak — még senki sem ismeri.

Ily körülmények közt én a rodejlendi tyukoknak a köztenyésztésbe való bevonását nem ajánlom s tudom, hogy az illetékes vezető körök ezt csak ugy, hamarjába, nem is fogják megtenni, de ehelyett, ha már a tojóképesség fokozását megkisérelni óhajtjuk, ajánlom a hazánkban is számtalan helyen, számtalan esetben kipróbált s fényesen bevált *olasz fajta* tyukok felhasználását.

Az olasz tyukok a legelterjedtebb tyukfajták közé tartoznak. Egyaránt tenyésztik őket szépségükért, hasznos tulajdonságukért és mint gazdasági tyukokat. Az európai városokban rendezett baromfikiállitásokon mindig nagy számban vannak képviselve. Méltók tehát arra, hogy mi is foglalkozzunk velök.

Mint gazdasági tyukfajta, nagyon ajánlatos az olasz tyuk azon tulajdonságánál fogva, hogy igen jó és bőven tojó. Az olasz tyuk tenyésztésében az egyedüli czél majdnem csak a tojástermelés, de meg is felel derekasan ennek a czélnak; tojásai bár nem nagyok, de annál nagyobb számban rakja azokat. A haszontenyésztők egy tyuknak 200 darabra teszik az évi átlagos tojáshozamát, ami bizonyára gazdagon kifizeti a ráforditott költséget és fáradságot. Természetes tehát, hogy mint husállat nem sorolható az első fajtak közé. Teste könnyü, tehát kevés rajta a hus, mely emellett azonban versenyezhet izletesség dolgában a finomabb asztali fajtákéival is, milyenek az orpingtonok, dorkingok és plimutok.

Az olasz tyukokat a sporttenyésztők is nagyon kedvelik. A német, amerikai és angol lapok minduntalan foglalkoznak velük; hozzak a kiállitási győztesek képeit. Megtalalja a tenyésztő e fajta változatai között az izlésének leginkább megfelelő szint, mert van fekete, fehér, kendermagos, fogolyszinü, ezüstnyaku, pettyes, kék és sárga szinü olasz tyuk. Képeink a *fehér* és a *sárga* olasz tyukokat ábrázolják.

Az olasz tyukok sportszerü tenyésztése nem oly egyszerü és könnyü, mint az gondolnók, még ha a nehezen tenyészthető szinváltozatoktól eltekintünk is.

Elsősorban mindig a test alakja veendő figyelembe. A fajtiszta olasz tyuk e tekintetben nagyon közel áll a minorkához, de ne legyen esetlen, mint a közönséges házi tyuk. A törzs inkább karcsu, mint zömök legyen.

Ezután nagy sulyt kell fektetni a tarajképződésre. Ámbár tul vagyunk már azon az időn, mikor a taraj nagysága szerint emelkedett vagy szállt az állat értéke; de az egyik szélsőségből nem szabad a másikba esni; a nagy taraj most is jellegző sajátsága ennek a fajtának és az is fog maradni. A tarajnak vannak azonban egyéb sajátságai, melyek inkább figyelembe veendők, mint a nagyság. A kakas taraja kell hogy széles, husos és tőben erős legyen.

A *fehér olasz tyuk* — melyet mai számunk 300. ábráján mutatunk be — közgazdasági jelentőségét abban keresem, hogy kiváló a tojóképessége, még pedig oly időben is, amidőn a

Csorvás, 1905 október 20-án.

Tekintetes

Oberurseli mótorgyárnak

WIEN, VI/2., Gumpendorferstrasse 72.

Felszólitásukra értesitjük, miszerint az Önöktől vásárolt **három GNOM-mótorral** teljesen meg vagyunk elégedve. A 3 lóerejü mótor évek **óta kifogástalanul** naponként hajtja a szecskavágót s kezelése egy egyszerü béresember gondjaira van bizva. **A két 12 lóerejü GNOM-mótor, amelyek a cséplőgépeket hajtják, teljes megelégedésünkre üzemben tartják a cséplőszekrényeket.** Az idén önöktől vett GNOM-mótor, ugy mint az előzőleg hozatott mótor, **épp ugy bevált, amint hogy reménylettük.** Kisérletképpen az idén átvitetett a sárréti uradalomba, ott is, **daczára a hosszu rozskévéknek,** teljesen megfelelt a tőle várt erőkifejtesnek. A gazdasági malomban is tétetett vele kisérlet s miután egyenletesen hajtja az őrlőköveket, **jobb és szebb lisztet produkál,** mint mikor gőzmozgony tartja üzemben a malomköveket. Ezen előnyei mellett kiemelendő, hogy a cséplési költség, a gőzmozgonyt és benzinmótort összehasonlitva, **lényegesen a GNOM-mótor javára szolgál.** Nem megvetetendő előnye továbbá az, hogy a régebbi mótor, **daczára annak, hogy már 4 év óta dolgozik** évente julius 15-től október 20—25-ig, a javitási költség alig tett ki száz koronát.

Tisztelettel

méltóságos gróf Wenckheim Géza csorvási uradalom: Kraft Viktor igazgató.

tojás ára magas, tehát őszszel és télen, mely időben nálunk a tyukok nagyon keveset tojnak. Igen jelentős momentum az is, hogy különösen a fehér olasz tyuk igen zsenge korában válik tojóvá. *Oderszky* Lajos állitja, hogy számos tyukot nevelt fel, mely 17 hetes korában már hozzáfogott a tojáshoz, sőt a Waadtland egyik tenyésztője 1892-ben 70 db fajtiszta olasz tyukja közt volt öt, melyek 15 hetes korban szolgáltatták az első tojást és a 70 db tojó közt nem volt egyetlen egy sem, mely 5 hónapos korában még ne tojt volna! Abban a körülményben pedig, hogy az olasz tyukok ilyen korán fejlődnek, okát keresem annak, hogy testnövésükben hátramaradnak, mert hiszen merő lehetetlenség, hogy oly sokat tojjanak és nagyon is fejlődjenek.

A fehér olasz kakasokat a fehér orpington jellegü tyukokra igen alkalmas nemesitő anyagnak tartom és a fehér telivér olasz tojókat pedig, ha a fehér orpington kakasokkal párositanók, bizonyára kapnánk párhuzamos keresztezés és azután a további együttes tenyészés ára magas, tehát őszszel és télen, mely időben nálunk a tyukok nagyon keveset tojnak. Igen jelentős momentum az is, hogy különösen a fehér olasz tyuk igen zsenge korában válik tojóvá. *Oderszky* Lajos állitja, hogy számos tyukot nevelt fel, mely 17 hetes korában már hozzáfogott a tojáshoz, sőt a Waadtland egyik tenyésztője 1892-ben 70 db fajtiszta olasz tyukja közt volt öt, melyek 15 hetes korban szolgáltatták az első tojást és a 70 db tojó közt nem volt egyetlen egy sem, mely 5 hónapos korában még ne tojt volna! Abban a körülményben pedig, hogy az olasz tyukok ilyen korán fejlődnek, okát keresem annak, hogy testnövésükben hátramaradnak, mert hiszen merő lehetetlenség, hogy oly sokat tojjanak és nagyon is fejlődjenek.

A fehér olasz kakasokat a fehér orpington jellegü tyukokra igen alkalmas nemesitő anyagnak tartom és a fehér telivér olasz tojókat pedig, ha a fehér orpington kakasokkal párositanók, bizonyára kapnánk párhuzamos keresztezés és azután a további együttes tenyészés ára magas, tehát őszszel és télen, mely időben nálunk a tyukok nagyon keveset tojnak. Igen jelentős momentum az is, hogy különösen a fehér olasz tyuk igen zsenge korában válik tojóvá. *Oderszky* Lajos állitja, hogy számos tyukot nevelt fel, mely 17 hetes korában már hozzáfogott a tojáshoz, sőt a Waadtland egyik tenyésztője 1892-ben 70 db fajtiszta olasz tyukja közt volt öt, melyek 15 hetes korban szolgáltatták az első tojást és a 70 db tojó közt nem volt egyetlen egy sem, mely 5 hónapos korában még ne tojt volna! Abban a körülményben pedig, hogy az olasz tyukok ilyen korán fejlődnek, okát keresem annak, hogy testnövésükben hátramaradnak, mert hiszen merő lehetetlenség, hogy oly sokat tojjanak és nagyon is fejlődjenek.

A fehér olasz kakasokat a fehér orpington jellegü tyukokra igen alkalmas nemesitő anyagnak tartom és a fehér telivér olasz tojókat pedig, ha a fehér orpington kakasokkal párositanók, bizonyára kapnánk párhuzamos keresztezés és azután a további együttes tenyészés ára magas, tehát őszszel és télen, mely időben nálunk a tyukok nagyon keveset tojnak. Igen jelentős momentum az is, hogy különösen a fehér olasz tyuk igen zsenge korában válik tojóvá. *Oderszky* Lajos állitja, hogy számos tyukot nevelt fel, mely 17 hetes korában már hozzáfogott a tojáshoz, sőt a Waadtland egyik tenyésztője 1892-ben 70 db fajtiszta olasz tyukja közt volt öt, melyek 15 hetes korban szolgáltatták az első tojást és a 70 db tojó közt nem volt egyetlen egy sem, mely 5 hónapos korában még ne tojt volna! Abban a körülményben pedig, hogy az olasz tyukok ilyen korán fejlődnek, okát keresem annak, hogy testnövésükben hátramaradnak, mert hiszen merő lehetetlenség, hogy oly sokat tojjanak és nagyon is fejlődjenek.

A fehér olasz kakasokat a fehér orpington jellegü tyukokra igen alkalmas nemesitő anyagnak tartom és a fehér telivér olasz tojókat pedig, ha a fehér orpington kakasokkal párositanók, bizonyára kapnánk párhuzamos keresztezés és azután a további együttes tenyész-

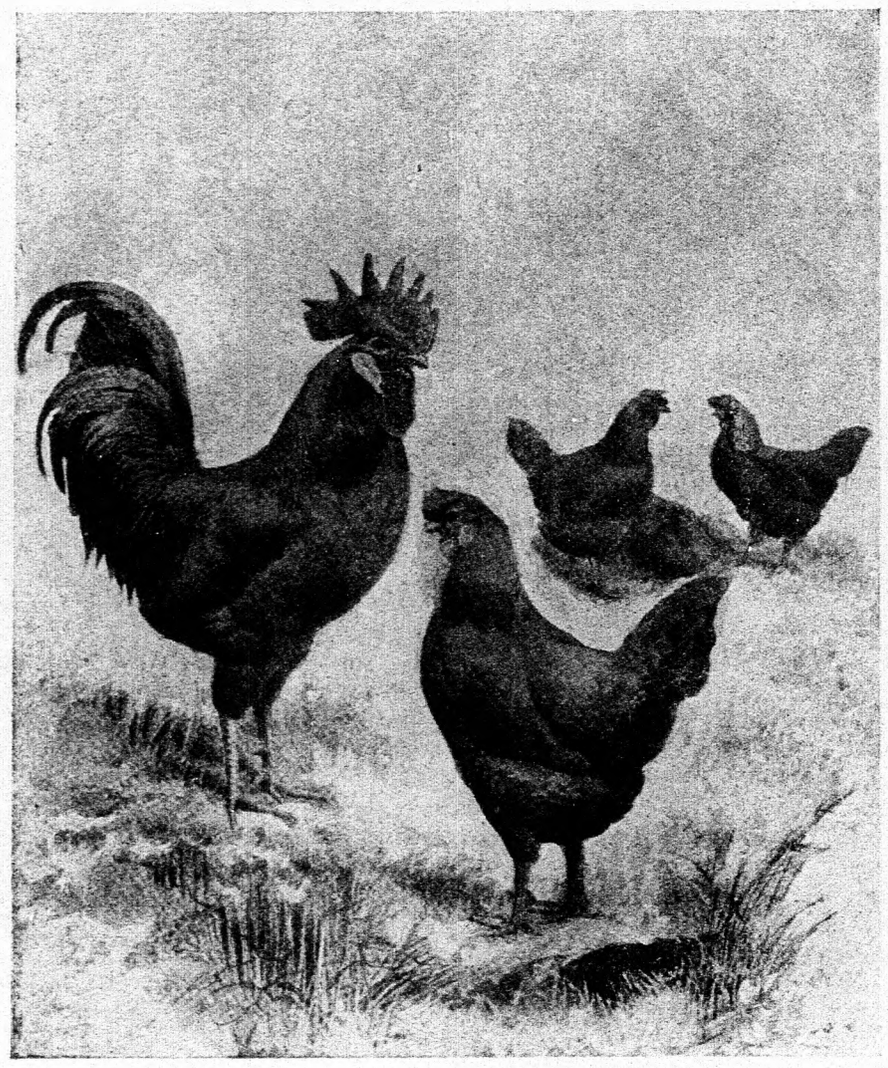

299. ábra. Sárga olasz kakas és tyukok.

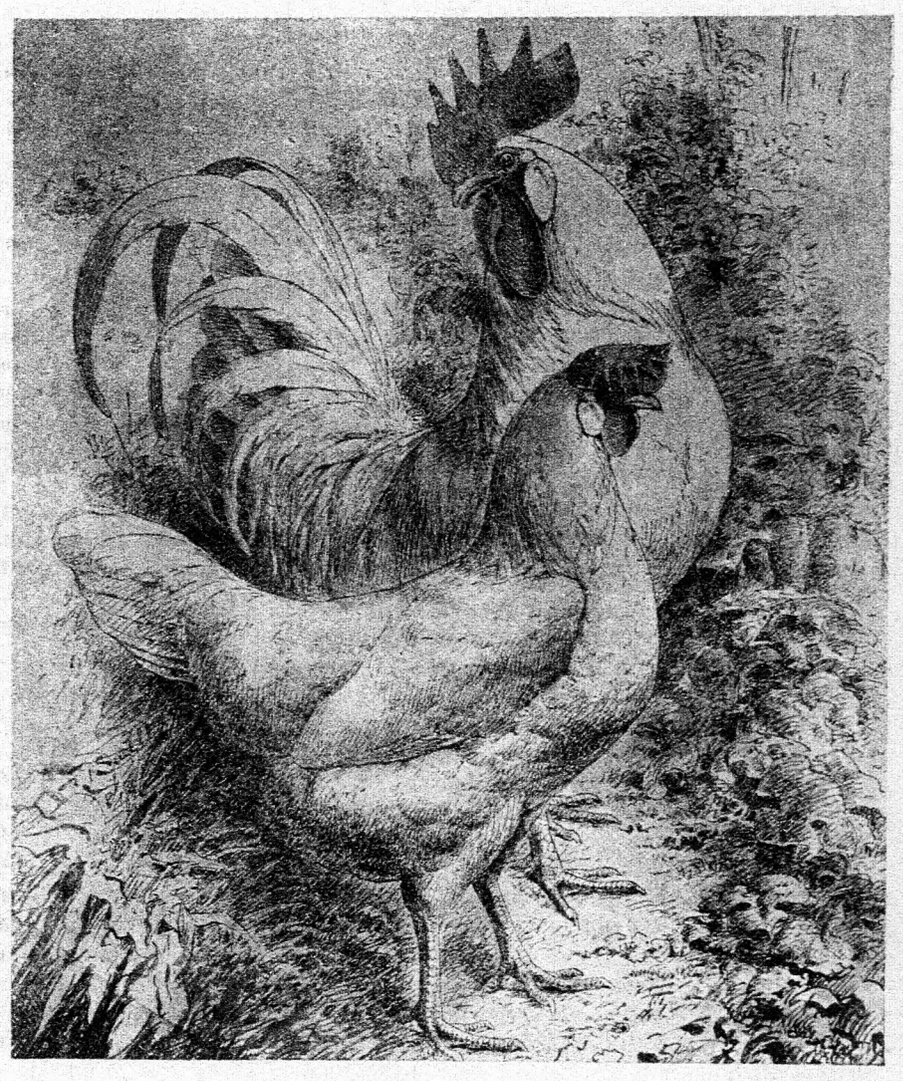

300. ábra. Fehér olasz kakas és tyuk.

tésből oly kiváló tyukféleséget, amely nemcsak testre, de a tojástermelésre nézve is minden tekintetben megfelelne igényeinknek.

A *sárga olasz tyukok*, melyeknek egy sikerült csoportját a 299. ábrán láthatjuk, ugyancsak alkalmasak a most elmondott tenyészfelhasználásra a sárga szinü, orpington jellegü tyukoknál.

A sárga olasz kakas karcsu, de izmos állat, élénk és figyelmes megjelenéssel. Tollazata épp olyan szinü, mint a sárga viandoté vagy a sárga orpingtoné.

Épp ily szinü a tojó is, azzal, hogy tollazata sokszor egy árnyalattal világosabb, de az éppen semmit se von le a gyors fejlődés és bő tojóképesség kitünő tulajdonságaiból.

Ajánlatos lenne, hogy ugy az állam telepei, mint egyes magántenyésztők a fehér és sárga olasz tyukok tenyésztését mielőbb megkezdenék, mert ezek hazánkban való tenyésztésének ideje ime elérkezett.

Megmondtam én már előre, 10 évvel ezelőtt azon tenyésztőknek, akik már akkor be akarták az olasz tyukok tenyésztését vezetni, hogy eljön ezek ideje is, ha a hazai tyukok testnagyságának s külső formájának javitásával készen leszünk.

Tiz évi munka után ma a hazai tyukok a középnagyságot elérték, lehet tehát egész nyugodtan a párhuzamos tenyésztéssel azok tojóképességének javitását is munkába venni.

SZŐLÉSZET, KERTÉSZET.

Rovatvezető: Ráez István.

Gyümölcstermelés és értékesités Kaliforniában.

Szandtner Henrik, az OMGE. kiküldöttjének jelentése.

Hamilton Cityből igazgató urhoz intézett jelentésemben csupán röviden, mintegy dióhéjban összefoglalva közöltem az ottani gabonaaratási és cséplési eljárást, tettem ezt pedig azon egyszerü oknál fogva, mivel a Kaliforniában általánosságban használatban levő „header“ és „combined harvester“-ek a mi hazai viszonyaink között nem használhatók. Közölhettem volna egy czikket, mely talán mint olvasmány elég érdekes, de praktikus haszonnal abszolute nem birt volna.

Említést tettem egyuttal, hogy szándékom a kaliforniai gyümölcstermesztést is tanulmányozni s e tekintetben még hamiltoni tartózkodásom idejében kitudva az észak-kaliforniai gyümölcstermesztők egyik legjelesebbjének czimét, kérdést intéztem hozzá, vajjon hajlandó lenne-e megengedni, hogy gyümölcsfarmját tanulmányaim tárgyává tehessem. Igenlő választ nyerve, itt tartózkodom s szerzett tapasztalataimat a következőkben foglalhatom össze:

A mayhews-i gyümölcsfarm, mely Mr. A. B. Humphry tulajdona. mindössze 410 acre nagyságu, mely területből

200	acre	szőlő
40	„	mandola
20	„	körte
10	„	baraczk
3	„	cseresznye
10	acre	ringló és szilva
50	„	luczerna
77	„	füge, dió, czirok, házak, csatornák és utak által elfoglalt terület

összesen 410 acre.

Vegyük már mostan ezen gyümölcsféleségeket külön-külön.

Ami a szőlőt illeti, ugy ez kizárólag csemegeszőlő és pedig ennek 2 variese, ugymint a Tokay és a Lady Finger. A jó iz, zamatosság és a fürt tetszetős formáján kivül az egyik fő s talán legfontosabb kelléke a csemegeszőlőnek az, hogy a hosszu szállitást jól kibirja, mert hiszen tudni kell, hogy ugy a szőlő, mint a többi gyümölcs fogyasztási piacza nem a nyugati, hanem az Egyesült-Államok keleti részében, nevezetesen annak nagyobb városaiban, mint New-York, Filadelfia, Boston, Pittsburg, Chicago, St.-Paul van s annak legnagyobb része New-Yorkban kerülvén piaczra, Kaliforniától mintegy 5200 km. távolságra lesz vasuton szállitva.

Müvelés tekintetében a magas czombmivelés van itten általánosságban elterjedve. A tőkék sorközi távolsága 12 láb, mig a sorokban 8 lábnyira vannak azok egymástól. Eme nagy távolságok teszik lehetővé a talajnak kultivátorokkal való megmivelését keresztül-kasul. Karót használnak, de csupán a fiatalabb szőlőnél, melyet kötöznek. Az öregebb szőlő kötözését nem tartják jónak, azt mondják ugyanis, a levegő és a nap nem tudja ugy átjárni a levélzetet, nem tud ugy hozzájutni a fürthöz, mint hogyha kötözetlenül hagyják. De meg a mivelési mód és az erőteljes hajtások tényleg fölöslegessé teszik a kötözést, mivel a legnagyobb termés esetén sem érik a fürtök a földet.

Mr. Humphry szerint a szőlőnek minimálisan 25″ vizre van szüksége minden évben ahhoz, hogy jó termést hozzon. Az összes évi csapadékmennyiség rendesen október=február hónapok között esik. Ha már mostan a pontosan eszközölt csapadékmérések alapján azt látja, hogy 25″ eső helyett csupán 16″ esett, akkor a hiányzó 9″ esőt 18″-nyi mesterséges árasz-

tással pótolja, azt állitván ugyanis, hogy 2″ mesterséges öntözés egyenlő 1″ természetes esővel, lévén a talaj felületén mindig kisebb-nagyobb mélyedések és emelkedések, melyek a természetes eső alkalmával ugyan meglehetős egyformán részesülnek a vizmennyiségben, de nem ugy az árasztási eljárásnál, midőn is ezen hiányosságot a kétszeres vizmennyiséggel pótolja. Ezen müveletet február=márczius hóban végzi s ezentul az öregebb szőlő az esetleges természetes csapadékot nem számitva, további vizmennyiségben nem részesül. A fiatal szőlőt, ha márczius és április havában elegendő csapadék nem lett volna, egy ismételt csekélyebb vizréteggel boritja el

A mesterséges öntözéshez szükséges vizmennyiséget részben elektromos erő által hajtott kutakból, részint mesterségesen épitett kis rezervoirokból nyeri. Az elektromos erő, mely a közeli hegységekben, a természetes vizierő kihasznalása által lesz előállitva s onnan sodronyok segitségével ide elvezetve nagyon olcsó s nemcsak fent emlitett czélra, hanem villamos vasutak hajtására s világitásra is lesz felhasználva. Ami a kis rezervoirokat illeti, ugy ezek vizmennyiségüket szélmotorok révén kapják s természetesen a terület legmagasabb helyein vannak. A bennök összegyült vizmennyiség azután a szükséglethez képest kis csatornákon keresztül a lejtés törvénye alapján lesz a mélyebben fekvő területekre bocsájtva.

A talaj vulkánikus eredetü s bár eredetileg tápanyagokban gazdag, a körülbelül 50 éves folytonos s egyirányu termesztés által, továbbá azon körülmény folytán, hogy tápanyagvisszatéritésre abszolute nem gondoltak, többé-kevésbbé a kimerülés jelenségeit tünteti fel. Mr. Humphry még jókor ismervén fel a fenyegető veszélyt, szőlejét már huzamosabb idő óta trágyázza s e czélból egy kisebb tehenészetet tart fenn. Mesterséges trágyakkal is tett kisérletet, de állitása szerint ki nem elégitő eredménynyel. Kissé különösnek hangzik talán, hogy Kalifornia, az Egyesült-Államok eme Eldorádó állama a trágyázás problemájával foglalkozzon, amidőn még rövid egy-két évtizeddel ezelőtt saját szükségletét nem számitva, évenként nehány millió bushel buzát volt képes exportálni. Ma a helyzet teljesen megváltozott, különösen ezen a vidéken s az innen délre fekvő területeken. Ez idő szerint Kalifornia nemcsak hogy nem exportál buzát, hanem saját szükségletének fedezésére importra van utalva! De hiszen nem baj ez, itt van Montana, Nebraska, North Dakota, Oregon és Washingtonállam egy része, ezen uj fejőstehenek, melyek a kidőlt öreg vitézt könnyen helyettesitik s melyek még jelenleg minden trágya nélkül megadják a 30—40 bushel buzát acrenként. Kissé kizökkentem ugyan jelenlegi témám keretéből, de nem restellem bevallani, hogy azon mérhetetlen területek látása alkalmával, melyen egykor a buza kalászai ringódtak s most csak imitt-amott üti fel fejét egy-egy gyom — összeszorult a szivem s könny tódult a szemembe. Mérhetetlen területek, melyeken egy-két generáczió kapzsi módon meggazdagodva, e drága földet, mindnyájunk eme édes szülőanyját, kincseitől teljesen megfosztva, kivetköztetve, oldalba rugva, ott hagyták. Majdnem teljesen értéktelen területek ezek ma s a földet szerető szivre, odaadó s szorgalmas kezekre volna szükség, hogy ismét termőképessé tétessenek. De hagyjuk ott eme szomoru képet, melyet látva sirni kell s térjünk vissza tulajdonképpeni tárgyunkhoz.

A szőlőnek további mivelése a talajnak 6″ mélységre való megszántásában áll, az első szántást követvén a második és pedig keresztben. A szőlő metszése után 1-szeri kézikapálásban részesül, mely mivelet azonban csupán közvetlenül a tőke körül lesz foganatositva, a sorok között fekvő föld kizárólag kultivátorokkal lesz meglazitva, illetve a gyom kiirtva. Hogy hányszor járatják meg a talajt kultivátorokkal, azt pontosan bajos megállapitani, amennyiben az a gyomok felléptétől és magának a talajnak állapotától függ, legtöbb esetben 1—2-szeri kapálás elégséges.

Peronoszporát ez évben nem találtam s kérdéseimre ama választ kaptam, hogy a száraz klima folytán nem igen szokott itten fellépni (április—októberig abszolute nem esik eső). Mészharmatot észleltem, de nagyon korlátolt mértékben s ez ellen, mint nálunk is, rézkénporral védekeznek. A két szőlő-varies közül a Tokay az, mely előnyben részesül s a terület $^4/_5$-öd részben Tokay szőlőből áll. Fürtje laza, azaz egyes bogyói nem simulnak tömören egymáshoz, szine vöröses, a bogyók héja meglehetősen vastag, maga a bogyó érett állapotban is kemény tapintatu, husos, zamatos izü és nem tulédes.

A szőlőnek szedése faládákba történik, melyek minden oldala 2 láb, magasságuk 8″. Az egyes fürtöknek a tőről való lemetszése éles ollók segitségével történik s az érési idény alatt 5—6-szor is mennek végig egy-egy soron, mindig csak azt a fürtöt vágva le, mely a szállitásra alkalmas. A levágott szőlő a faládákba lesz helyezve, melyek ismét széles felülettel biró kocsikra lesznek rakva s a csomagoló házhoz szállitva. Itt azután minden egyes fürt a szállitásra alkalmassá lesz téve. *Minden apró, megsérült vagy éretlen szem a fürtből a leggondosabban ólló segitségével el lesz távolitva s az igy elkészitett fürt 1 éjszakán át csomagolatlanul marad.* Azt mondjak ugyanis, hogy 24 órai állás után a szőlő jobban csomagolható, de meg le is hull. Maga a csomagolás azon momentum, mely a legnagyobb figyelmet igényli s erre a czélra az e téren csupán csak nagy gyakorlattal biró munkások lesznek alkalmazva.

Mindenekelőtt le fogom irni a kis kosarakat, melyekbe a szőlőfürtök lesznek helyezve. Anyaga $^1/_{16}$″ vastagságu fenyőfa s a kosár maga, hogy ugy mondjam, 2 ilyen falemez-szalagból áll, melyek mindegyike 15″ hosszu. Két végének szélessége 8″, mely szélesség 4½″ távolságban 6″-nyira keskenyedik. Ezen 6″-nyi szélesség megmarad 6″ távolságban, midőn is a falemez ismét fokozatosan 8″-ra szélesedik ki. A leirás, azt hiszem, egészen világosan fogja ezt feltüntetni. Mint fentebb is már emlitettem, egy-egy kosár két ilyen lemezből van alkotva olyképpen, hogy a kettőt keresztbe fektetem, oldalaikat felhajtom s a felső széleit egy keskeny fémszalaggal veszem körül. A teljesen kész kosár alakja azután kész van.

Ezen kis kosarakba lesz a szőlő csomagolva és pedig *lehetőleg szorosan*, ugy hogy hézag vagy köz ne maradjon.

A szállitás vagy egyszerü vagy dupla faládákban történik. Az egyszerü faládák alkatrészei és azok méretei a következők:

2 drb végdeszka (ends) = $^{11}/_{16}$″ × 4½″ × 16″
1 „ fedél (covers) = $^3/_{16}$″ × 7⅞″ × 17½″
8 „ oldallécz (slats) = ¼″ × 1½″ × 17½″

Ily egyszerü ládába mintegy netto 27½ pound szőlő csomagolható.

A dupla faládák alkatrészei s azok méretei a következők:

2 drb végdeszka (ends) = ⅞″ × 10″ × 16″
1 „ fedél (couvers) = $^3/_{16}$″ × 7⅞″ × 17½″
8 „ oldallécz (stats) = ¼″ × 1½″ × 17½″
2 széles lécz (wide) = ¼″ × 3¾″ × 17½″
4 abroncs (cleats) = $^5/_8$″ × ⅝″ × 16⅝″

Az egyszerü faládákba 4, a duplákba 8 kis kosár lesz helyezve s utóbbiakban az alsó négy a felső négy kosártól négy darab abroncs által lesz elválasztva. A dupla ládákba mintegy netto 60 pound szőlő csomagolható. A faanyag a gyárból lesz hozatva, de a faládák összeszegelése itt helyben történik. Az egyszerü ládákból egy ember egy napon 6—700 darabot, a duplákból 4—500 darabot készit.

A vasuti társaságok a gyümölcsszállitásra külön e czélra ugynevezett „Refrigerator"-kocsikat rendeztek be, melyek hütőszerkezettel vannak ellátva. A kocsi mindkét végén tartányok vannak a jég befogadására, miáltal a kocsi belsejében meglehetős alacsony és állandó hőfok lesz elérve. Innen New-Yorkig mintegy 5-ször töltik meg ezen tartányokat jéggel nyár idején. A vasut megtesz mindent, de meg is hagyja fizetni előzékenységét busásan. Egy kocsirakomány gyümölcs után (24,000 pound = 12 tonna) New-Yorkig a fuvardij innen = $ 480, mely összeg a mi pénzünk szerint körülbelül 2208 koronát tesz ki. Ezen körülmény, valamint a munkabérek magassága teszik érthetővé, hogy az európai s különösen a spanyol és franczia csemegeszőlők, nemkülönben a szicziliai narancs és czitrom oly sikeresen tudja felvenni a versenyt a kaliforniai gyümölcstermesztőkkel. Haragusznak is a kaliforniai gyümölcstermesztők európai kartársaikra, de nagyon.

Már mostan ami a többi gyümölcsfajokat illeti, ugy a mandola az, mely a szőlő után a legkiterjedtebb mértékben lesz termesztve. A mandolafák 24 lábnyi távolságban vannak egymástól ültetve négyzetes kötésben. Ugyanezt a távolságot alkalmazzák a körte-, baraczk-, cseresznye-, ringlóta- és szilvafáknál is. A diófákat rendesen 30 lábnyira ültetik egymástól.

A mandola termesztése, ahol a viszonyok megengedik, nagyon is kifizeti magát — azon előnye lévén a szőlő fölött, hogy tartós s igy a termesztő az eladásnál nincsen ugy terminushoz kötve, valamint azon körülménynél fogva is, hogy a reája forditott készpénzkiadás elenyésző csekély s ezen kiadást is a fák közé vetett luczerna busásan megfizeti. A költségek általában a mesterséges árasztás és a gyümölcs szedésére szoritkoznak. Az öntözést rendesen augusztus hóban végzik akkor, a midőn azt veszik észre, hogy a lombozat a lankadtság első jeleit mutatja. A gyümölcsnek a fáról való

Minden gazdaságban nélkülözhetetlen eszközök

az országszerte első helyen elismert kitünő szerkezetü és legolcsóbb

„Eredeti Kalmár-rosták" len- és heremagtisztitó-gépek

Elsőrendü hazai anyagból gyártunk ezidőszerint 15-féle nagyságban, különböző szerkezetben **a gazda minden követelményeinek legjobban megfelelő** általános terménytisztitáshoz berendezett különleges gépeket, szelelő és magválasztó rostákat, kézi- vagy hajtóerőre alkalmazva. — **Ezévi ujdonságainkról szi-veskedjék ingyen árjegyzéket kérni.** — Minden esetleges kérdésekre azonnal és dijtalanul válaszolunk.

KALMÁR ZS. és TÁRSA különleges terménytisztitó gépgyára Hódmező-Vásárhelyen.

Telefon 69. szám. **1905. évben Nagy-Enyeden aranyéremmel kitüntetve.** **Sürgönyczim: Kalmár-rostagyár.**

leverése póznák segitségével történik, a fa körül előzetesen nagy ponyvákat teritve ki minden irányban. A ponyva egyik vége 4—6 erős bőrből készült fogantyuval bir s ha egy fával elkészültek, ezen bőrfogantyukat egy vaskapocsba akasztják s a ponyvát összecsapva mandolástól együtt egy másik fához hurczolják mindaddig, mig meglehetős mennyiségü mandola gyült össze. Már mostan a ponyva egyik széle mentén a már előbb is emlitett szőlőszedő faládákat helyezik el szép sorban egyiket a másik mellé jó szorosan, néha két sorban s a ponyvát ellenkező szélénél fogva felemelik, mely mivelet által a ponyván összegyült mandola a faládákba belegurul. Az igy összegyüjtött gyümölcs kocsira téve az ugynevezett „Almond Huller"-be kerül, mely azt a külső zöld héjától megtisztitja. Az igy megtisztitott mandola azután 1—2 napon át a nap melegének lesz kitéve száradás végett s azután lapos fakeretekre helyezve, a kénező helyiségben kénezve. Ez utóbbi eljárást tisztára csak azért alkalmazzák, hogy a mandola héja szép, világos és egyforma szint kapjon. Amint azonban értesültem, az Egyesült-Államok kormánya a kénezést egészségügyi szempontból a jövő évtől kezdve be fogja tiltani. A kénező helyiségből kikerült mandola már most zsákokba lesz rakva s ezzel piaczképes.

A gyümölcs maga kétféle, t. i. puha- és keményhéju, aszerint, amint héja puha vagy kemény. A puhahéju a kereskedelemben mindig jobban lesz megfizetve, mint a kemény s igy csupán eme látszólagos árkülönbözetet tekintve, méltán felvethetjük ama kérdést, hogy miért nem termesztenek akkor kizárólag puhahéjut? A dolog abban ieli magyarázatát, hogy elsősorban is a tapasztalat azt mutatja, hogy a virágok megtermékenyülése s ezzel kapcsolatosan a hozam akkor lesz a legnagyobb, ha a sorok felváltva kemény- és puhahéju mandolát produkáló fákból állanak. De meg azután ha a mázsán próbát teszünk, akkor ki fog tünni, hogy a puhahéju éppen héjának vékonyságánál fogva jóval könnyebb s ha ehhez még hozzáveszszük ama körülményt, hogy a puhahéjut a madarak képesek felnyitni s a magot vagy egészben vagy részben enni, akkor eme árkülönbözet egészen eltünik. Amig ugyanis a puhahéju mandolából az itten használatban levő zsákokba átlag 105 pound fér, addig ugyanazon nagyságu zsákba a keményhéjuból 125 pound helyezhető. Már most az idei árakat véve:

105 pound puhahéju mandola à 9 c. = $ 9·72
125 „ keményhéju „ à 7·5 c. = $ 9·45

Igaz, hogy igy is még mindig mutatkozik egy 20 c. körüli árkülönbözet per 100 pound a puhahéju mandola javára, de ez a madarak által okozta kár folytán teljesen megsemmisül.

A többi gyümölcs szedése, a diót kivéve, kézzel történik, ügyelvén arra, hogy különösen a cseresznye és körte szára a gyümölcsön maradjon, amit azáltal érnek el, hogy a gyümölcsöt nem szakitják, hanem lecsavarják a fáról. Csomagolás előtt az összes gyümölcs át lesz válogatva *s csupán a teljesen kifogástalan minőségü lesz elszállitva.*

A cseresznye csomagolása a szőlőéhez hasonlóan szorosan történik s erre a czélra kisebb fadobozokat használnak, melyek csomagolt állapotban mintegy 10 pound sulylyal birnak. A csomagolást különben nem a doboz fenekén, hanem annak fedelén kezdik el olyképpen, hogy minden egyes cseresznye különkülön lesz a dobozba helyezve és pedig szárával felfelé mindaddig, mig a doboz teljesen meg nem telik. Ezen eljárással elérik azt, hogy a doboz tetejének kinyitásakor egyetlenegy szár sem látható.

A ringlóta és szilva csomagolása a fentebb leirt egyszerü faládákban történik ama megjegyzéssel, hogy a láda hosszoldalának léczeit, illetve annak hézagjait egy széles oldallécz közbehelyezése által sürübbé teszik. Ezek csomagolásánál ugyanis nem használják a kis kosárkákat s igy a hézagok kisebbé tétele okvetlenül szükséges, hogy a gyümölcs a láda hosszoldalán ki ne hulljon. A csomagolás különben a következő: mindenekelőtt a láda fenekét erre a czélra szolgáló csomagolópapirral fedik be, mely papirosra fektetik a gyümölcsöt szép szorosan egymás mellé. Ha az első sorral elkészültek, a csomagolópapirost, mely vastag tekercsekben van, az első sor fölé csapják s erre csomagolják a második sort s igy tovább, mig a láda meg nem telt.

Körte és baraczk egyszerü vagy dupla ládákba lesz csomagolva, miután előzetesen minden egyes darab csomagolópapirosba lett csavarva.

Tegnapelőtt nyilt meg a Szakramentó városában évenként szokásos mezőgazdasági kiállitás s legközelebb oda menve, néhány napot ott töltök. Ha valami érdekes uj dolgot találnék, nem fogom elmulasztani arról egy jelentést irni.

GAZDASÁGI GÉPÉSZET.

Rovatvezető: ifj. Sporzon Pál.

A Kőszegi-féle motoros talajmüvelőgép munkája.

Irta: ifj. Sporzon Pál.

A „Köztelek" decz. 5-iki számában K. Ruffy Pál érdekes szemelvényeket közöl Campbell amerikai tanár talajmüvelési teoriájából. Azt hiszem, minden gondolkozó gazda osztozni fog Campbell nézetével és el fogja ismerni teoriájának helyességét s annak előnyeit is, ha nem is mindjárt 250% jövedelemtöbblettel.

Midőn legelőször volt alkalmam a Kőszegi-féle talajmüvelő munkáját látni, kijelentettem, hogy e munka meg fogja változtatni a talajmüvelés terén eddig elfogadott és vallott nézeteket s bár akkor már tudomásom volt a Deutsche Landw. Presse révén Campbell talajmüvelési teoriájáról, nem tartottam még időszerünek ezirányban részletesebben nyilatkozni.

Most, hogy K. Ruffy Pál barátom Campbell teoriájára felhivta a gazdaközönség figyelmét, időszerünek vélem a Kőszegi-féle talajmüvelőgép munkaminőségét is ismertetni.

Campbell az ő könyvében barázda keresztszelvények ábráit közli, melyek az altalajtömöritőjével végzett munkának elméleti képét adják. Miután ekepróbáim s most ez évben a Kőszegi-féle talajmüvelőgép próbája alkalmával is számos barázda kereszt- és hosszmetszetét készitettem a munkaminőség helyes megállapitása czéljából, azt hiszem elég tárgyilagosan szólhatok a kérdéshez.

A mellékelt 301. sz. ábra mutatja Campbell szerint a rendes ekével végzett szántás keresztmetszetét, *azon változtatással*, hogy Campbell könyvében a barázdahantokban nincsenek oly hosszu repedések feltüntetve, mint a mellékelt ábrában. Nála a hant összeálló része mind apró pontokkal van ábrázolva, mely szerinte összeomlott földet jelent. Ez pedig nem helyes, mert aki csak kissé megfigyelte a barázdahant alakulását csak középkötött talajon is, láthatta, hogy a barázdahant jórészt együtt marad s átfordulásnál *csak megrepedezik, de szét nem omlik.* Campbell ezen ábrájához, valamint a többiéhez is lincolni (Nebraska állam) talajt választotta. Ismerem a talajt, jártam kinnt Lincolnban amerikai tanulmányutam alkalmával, láttam ott a már kultivált praerie talajt, de láttam a még szüz praerie-t is, ugy Lincolnban kint a gazdasági főiskolán, mint Garden-Cityben, a kertgazdaságos városban. Éghajlatilag Nebraska állam majdnem azonos a mi nagy magyar Alföldünkkel, de tán még valamivel szárazabb s néha nyáron forróbb. De a talaja ugy Lincolnban, mint Garden-Cityben korántsem a mi alföldi talajunk, az *homokos márga.* Ez a homokos márgatalaj az eke előtt omlik s ekkor áll az, amit Campbell rajzolt. A mi kötöttebb alföldi talajunk csak ritka esetben omlik az eke előtt, az sávokban fordul, megrepedezik s csak később a borona vagy egyéb müvelő eszköz, esetleg eső vagy fagy hatása alatt omlik szét, ugy mint Campbell rajzolta. Helyesen van feltüntetve azonban a barázdák közt maradó — sötéten sávozott — holt hely, a leforditott legfelső réteg helyzete. Ezt a valóságban be is mutattam Hontkiskéren a Kőszegi-féle talajmüvelőgép bemutatása alkalmával, mikor a rendes ekével alászántott szalmás istállótrágya- és mészliszt-szántáson keresztmetszeteket csináltam.

A 302. sz. ábrában Campbell a szántás állapotát mutatja boronálás után; a 303. sz. ábrában ugyanazon szántást, de közvetlenül az eke után dolgozó talajtömöritő munkájának hatásával, végül a 303. sz. ábra mutatja a Campbell ideális talajállapotát, a szántás után, szerinte „talajtömöritővel és boronával alaposan átdolgozva".

E négy ábrát nézve eléggé szembetünik, hogy még a többszörös „alapos" megmunkálás után *sem tüntek el a barázdahantok üres közei* vagy a legfelső gyepes, benőtt réteg, csak megapadt, de megmaradt. Pedig ezen ábrák az omlós, homokos márgatalajon elérhető eredmények képei.

Nem tartom élethünek Campbell 302., 303. és 305. sz. rajzaiban sem az apró pontokkal jelzett teljesen összetömödött talaj ábrázolását sem. A bajai próbák alkalmával körülbelül a nebraskai talajjal azonos talajon készitettem számos barázda kereszt- és hossz-szelvényt a talajmüvelő munkája után több nappal, 110 milliméteres 2 napos csapó eső után, mikor azt hittem, hogy a lazán kapált talaj összetömödik a beszüremlő esőviz miatt. Akkor sem találtam azt homogén összeomlott állapotban, mert félökölnyi és ökölnyi rög akkor is akadt benne. A Campbell által feltüntetett állapotot, meggyőződésem szerint, téves lenne a valósággal teljesen megegyezőnek tartani. Ez a homokon, a homokos

Rekord Drill

a legjobb páros soru vetőgép.

Losonczi gyártmány! Losonczi gyártmány!

Kivánatra szivesen küldünk árjegyzéket.

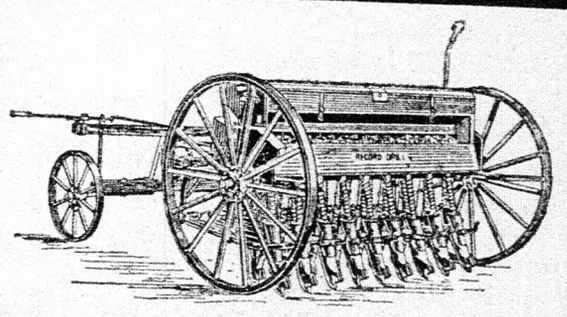

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK GÉPGYÁRÁNAK VEZÉRÜGYNÖKSÉGE

BUDAPEST, V., VÁCZI-KORUT 32. SZÁM.

márgán bekövetkezhetik ugy mint Campbell rajzolta, mindjárt a müvelés után, de a kötöttebb talajokon csak hosszabb idő mulva, nem pedig már a vetés alkalmával. Hogy ez az állapot a kötött talajon a vetés idejére beállhasson, akkor szószerint kell követni Campbell utasitásait, ami pedig annyi munkával jár, amennyit a mi magyar viszonyaink közt csak egy mintagazdaság adhat meg, de rendes körülmények közt a mai igaerőviszonyokat tekintve végrehajtani nem hiszem hogy lehető legyen.

Mindazonáltal nagy érdemük a Campbell-féle ábráknak, hogy élénken szemléltetővé teszik az eke tökéletlen munkáját és könnyen érthetővé teszik a talajtömöritő eszköz munkájának előnyét.

Az eke munkájával szemben álljon már most itt a Kőszegi-féle talajmüvelőgép munkájának képletes rajza. E talajmüvelő nem szánt, hanem egy sajátosan elrendezett kapamüvel a szó legszorosabb értelmében kapálva müveli a földet. A 304. sz. ábrán látható a gép egy kapájának munkamódja. A kettős excentergyürükre akasztott kapa az ábrán pontozott vonallal jelzett irányban belevág a földbe s abból a szintén pontozott vonalakkal jelzett félkaréj alaku sávokat vágja ki. A kivágott földsáv a kapa hátsó részén levő fogólaphoz szorul s a gyorsan felfelé mozgó kapa nagy erővel felfelé hátradobja a rajtalevő földsávot, mely a kapamü mögött levő ütközőlaphoz repül, abba beleütődve a nyilak által jelzett irányban szétesve és átbukva hull le összedarabolva. A kapa legmagasabb helyzetéből gyorsan visszaindul, még pedig 15 cm.-rel magasabb ivben, mint ahogy munkájában ment. A nagy nyil mutatja a gép haladási irányát.

Könnyen elképzelhető, hogy az ily müvelési mód után a talaj oly állapotban marad vissza, mint azt a 307. sz. ábra mutatja. A teljes munkamélységben mindenhol egyenletesen elaprózottan helyezkednek el a rögök, még pedig

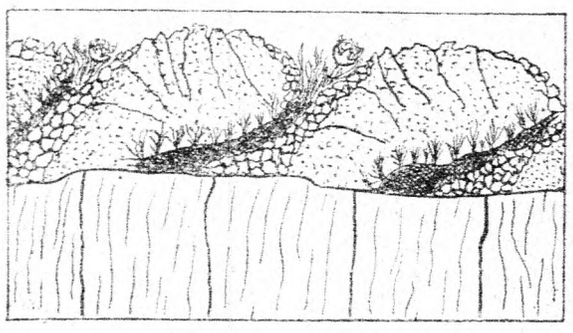

301. ábra. Az eke munkája, barázda keresztszelvény.

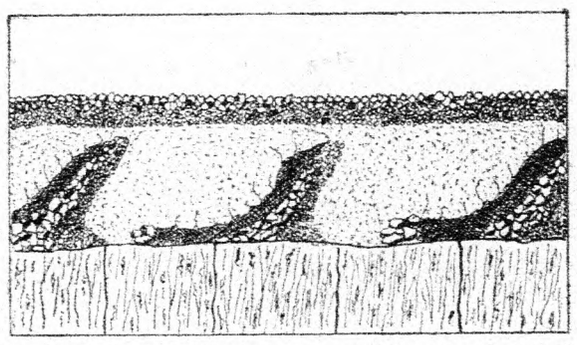

302. ábra. A szántás állapota boronálás után Campbell szerint.

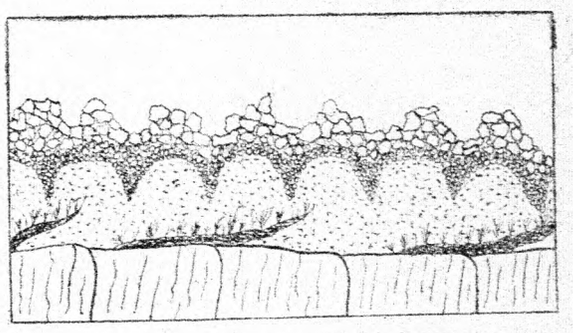

303. ábra. Ugyanazon szántás, közvetlen az eke után járó altalajtömöritővel.

Az ütközőlap alját képező leereszthető simitóval elérhető és eléretett az az állapot, melyet a 307. sz. ábra mutat s melyet Campbell is oly kivánatosnak tart, t. i. a legfelső rétegnek kerti földszerü elaprózása és elsimitása.

Ha összehasonlitjuk az eke és a Kőszegi-féle talajmüvelő munkáját (a 306. és 307. ábrát), mindjárt szembeszökő lesz a kettő közötti különbség. Az eke után maradt holt helynek a Kőszegi-gép munkájánál nyoma sincs, mert ennél az egész

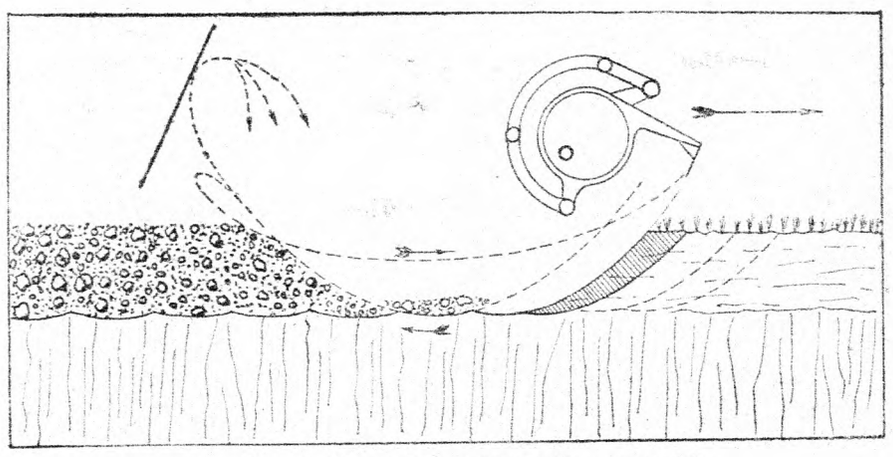

305. ábra. A Kőszegi-féle talajmivelő munkamódja.

müvelési mélységben egyöntetüen marad vissza a talaj üregek, nagy hantok nélkül. Tehát a talaj összeülepedése *minden idegen beavatkozás nélkül is* sokkal jobban megközeliti Campbell teoriáját, mint ahogy azt pl. kötött földön a többszörös altalajtömöritéssel elérni lehet. Tudvalevőleg a barázdahant rendes viszonyok közt, tehát az u. n. jó szántásnál nem egyenlően szilárd teljes vastagságában. A felső réteg, mely eddig alul volt, a forgatás és átfordulásnál megrepedezik, meglazul, az alsó réteg, mely a szántás előtt felső volt, éppen a forditás következtében összenyomatik, tömörebb lesz, összeáll. Ezen alsó réteget a borona már nem éri, de kemény, kötött talajon a talajtömöritő sem fogja egyenletesen megdolgozni, mert mint a Campbell-rajz 305. sz. ábrája mutatja, még *laza talajon is* megmaradnak alapos

itt teljes müvelési mélységükben *egyöntetüen* lazittattak meg, a gép után akasztott talajtömöritővel beáll *az ideális állapot*, amelyet a 307. sz. ábra mutat s amelyet a közönséges ekével való szántás után elérni sohasem lesz lehetséges. És itt még elérhető Campbell azon szigoru kikötése, hogy az altalajtömöritő közvetlenül kövesse az ekét s ami délelőtt meg lett szántva, „az már délben meg is legyen tömöritve".

Ami Campbell teoriájának azon elvét illeti, hogy t. i. a megmunkált talajréteg lehetőleg minél bensőbb érintkezésbe jusson a megmunkált földréteggel, az akkor létesülhet legjobban, ha a két réteg érintkező felülete minél nagyobb. Az eke után maradó barázdatalp egyenes, összenyomott sik lap, a Kőszegi talajmüvelő után maradó barázdafenék hullámos sik, tehát ugyanazon alapkiterjedésben nagyobb felület, miként az a mellékelt 304—306. és 307. sz. ábrákon látszik. Itt tehát a megmunkált és meg nem munkált rétegek közt nagyobb lesz az érintkező felület s ezzel kedvezőbbé válik a talajnedvesség mozoghatósága is.

Mindezekben magyarázatát lelheti azon többszörös kijelentésem, hogy a Kőszegi-féle talajmüvelő meg fogja változtatni a talajmüvelés eddigi módját. Megváltozik először is a talajmivelésre ezideig használt munkaerő minémüsége, amennyiben nem állati, nem gőzerő, hanem benzinmotor végezi, szolgáltatja a vonóerőt. A talajmivelő eszköz alakja is megváltozik, mert az eke helyett tengelyen forgó kapával végezzük a munkát.

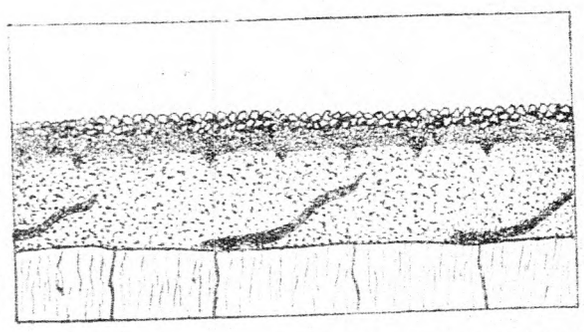

304. ábra. A szántás ideális állapota, altalajtömöritővel és boronával alaposan átdolgozva, Campbell szerint.

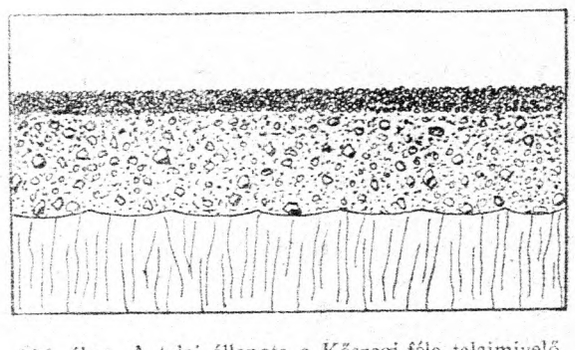

306. ábra. A talaj állapota a Kőszegi-féle talajmivelő után.

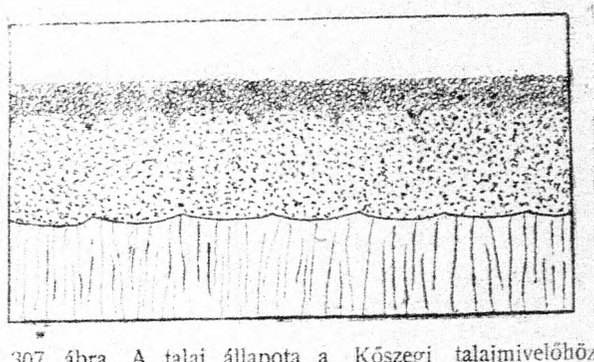

307. ábra. A talaj állapota a Kőszegi talajmivelőhöz akasztott altalajtömöritő közös munkája után.

tetszés szerinti nagyságban. A rögök nagysága ugyanis változtatható többféle módon is, vagy ugy, hogy a gép lassabban halad s ekkor keskenyebb sávokat metsz a kapa, melyek az ütközőlaphoz ütődve *kisebb* darabokra hullnak szét, vagy ugy, hogy felemelik az ütközőlapot s akkor a levágott sávok egyszerüen a gép mögé esnek, ütközés nélkül és *nagyobb* darabokban maradnak. De lehet még a rögök nagyságát szabályozni a kapák mozgási sebességének változtatásával is. Minél gyorsabban járatják a kapákat, annál kisebb rögök keletkeznek, részint a keskenyebb levágott földsávok, részint a nagyobb sebességgel repülés következtében beállott erősebb ütés miatt, minél lassabban mozognak a kapák, annál nagyobbak lesznek a rögök.

Ezen változásoknak már a jövő évben is lesz szemlélhető eredménye ugy Baján mint Hontkiskéren azon próbaterületeken, melyeken a gép dolgozott ez év folyamán.

HALÁSZAT.

Rovatvezető: Landgraf János.

Sikvidéki halasgazdaságok.

— Az écskai tógazdaság. —

Irta: **Répássy Miklós.**

A tógazdaságok térfoglalásának hazánkban azon kivül, hogy a közélelmezés kedvezőbbé tételéhez jelentékenyen hozzájárulnak, igen nagy fontossága van azért is, mert egyes területek gazdaságos müvelésének szinte kizárólagos eszközei. Igy különösen a mi nagy Alföldünkön oly gyakori *szikes területeken*. Ezeken a területeken a legbiztosabb és legjobb eredményeket a halászattal érhetjük el. De még mint más müvelési módoknak, pl. az *öntözéseknek* az előkészitője is igen jól szerepelhet a halászat ezeken a területeken, mert a talajt huzamosabb ideig boritó viz a legjobban kilugozza abból az ártalmas sóanyagot.

Mindezek a dolgok különösen azóta nyertek jelentőségükben, mióta a sik vidékeken rendszerint felmerülő müszaki nehézségeket, különösen *a halak teleltetésének* kérdésénél szivattyuk alkalmazásával sikerült teljesen megnyugtató módon megoldani.

Ezt a rendszert a legutóbbi években létesült *écskai tógazdaságnál* alkalmaztuk először, amely egyébként is tipusa a sikföldi halasgazdaságoknak. Mint ilyen, valósággal különlegessége a mi hazai viszonyainknak s ezért nem tartjuk érdektelennek részletesebben is megismertetni szives olvasóinkkal.

A kerekszámban 1200 kat. hold vizterülettel biró tógazdaság Hamoncourt gróf écskai uradalmában, Torontál megyében, Lukácsfalva s Erzsébetlak között terül el a Béga folyó jobb partján. Fő medenczéje, amint az a térképen bemutatott helyszinrajzon látható, az u. n. *Fehértó*, amelyet 8 kisebb tó vesz körül.

A 900 holdnyi Fehértó régen meglevő vizállás, amelynek rendeltetése a vizszabályozások után az volt, hogy a környező területek belvizeit magába fogadja olyan időben, mikor azok a Bégába be nem vezethetők.

A tónak $^1/_3$ része náddal van benőve; a nád igen jó minőségü és nagyon szép jövedelmet hajt. A tóban halászatot mindig üztek, de teljesen rendszertelenül; aminthogy a bizonytalan vizjárásra való tekintettel másképp alig is lehetett.

Ujabban a Bégát hajózhatóvá tették; vizszinét, a téli jégzajlás idejét leszámitva, állandóan magasan tartják. Ezzel megszünt annak a lehetősége, hogy a belvizeket, illetőleg a tó vizét szabadon levezessék a folyóba. Külön szivattyutelepet kellett e czélra felállitani, amely a nagybecskereki tiszai ármentesitő társulat árvédelmi töltésén át emelheti a vizet a Bégába.

Az ily módon előállott viszonyok között meg volt aztán valósitható az uradalomnak régi szándéka: az okszerü, rendszeres üzemü halászat.

A tógazdaság berendezése az Országos Halászati Felügyelőség tervei szerint, mint a viznek és éghajlatnak legjobban megfelelő halnak, a *pontynak tenyésztésére* van alapitva.

A *Fehértó* megmaradt a maga egészében. Csak rendes lecsapoló árokhálózatról kellett gondoskodni, amely a lecsapoló zsilip felé való eséssel a tó minden részéből leszivja a vizet. Az árokhálózat hossza körülbelül 5 kilométer s a főgyüjtő-csatorna mélyebb alsó részében a halászáskor halágy gyanánt is szolgál, ahonnan a viz apadásával odagyülő halak könnyen kiszedhetők.

A tó rendeltetése a halászat üzemében az, hogy az abba tavaszszal behelyezett pontyivadék őszig piaczra való anyaggá fejlődjék. Őszkor a tavat lehalászszák, azaz vizét kiszivattyuzzák s az apadó vizzel a csatornába gyülő halat kifogják.

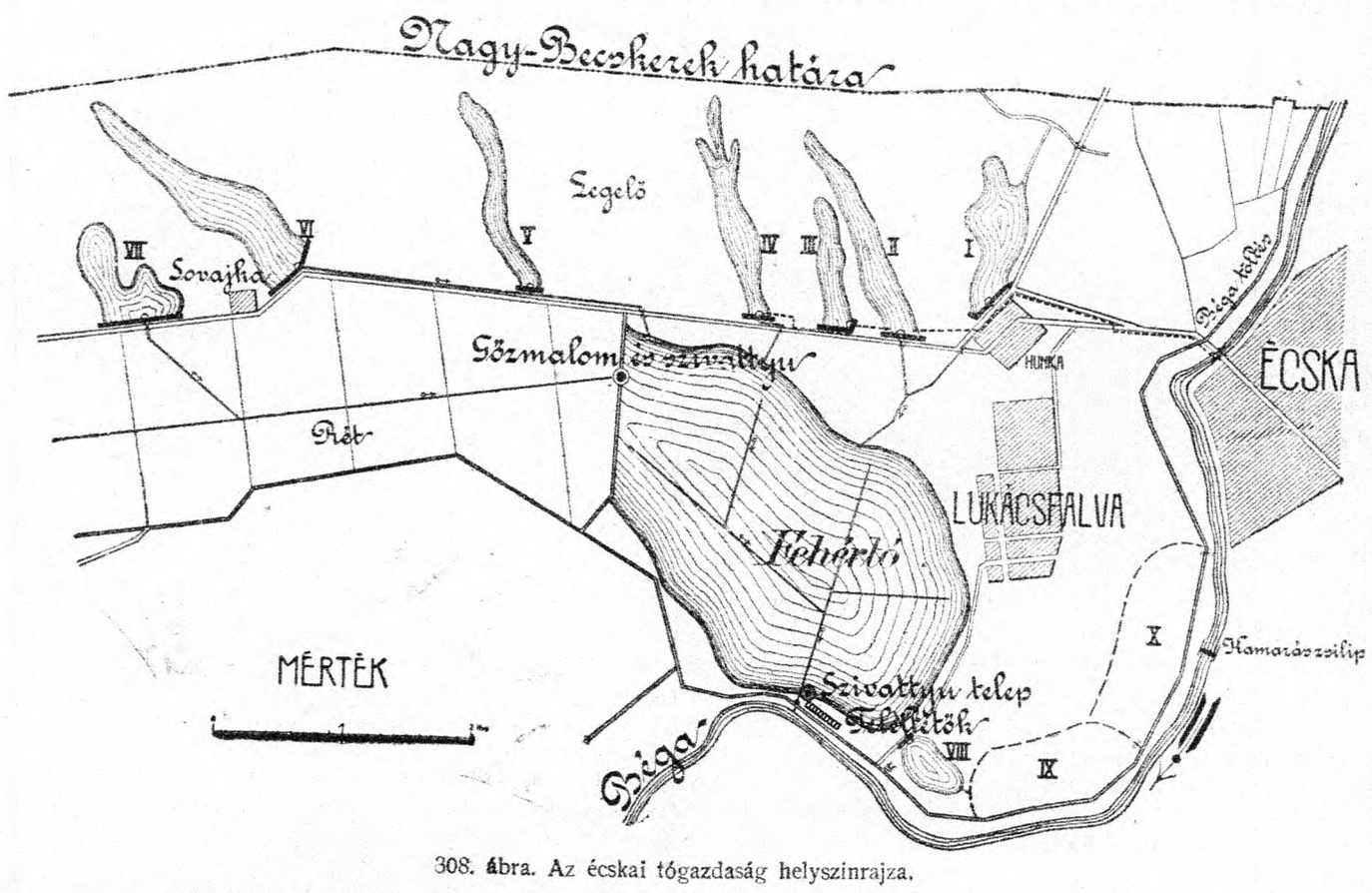

308. ábra. Az écskai tógazdaság helyszinrajza.

A lecsapoló czentrifugálszivattyu csövének bősége 600 mm.; hajtására 16 HP (lóerő) gép szolgál, amelynek szénszükséglete óránként 80—90 kg. A szivattyu másodperczenként 180 fordulatszámmal kerekszámban 1 m^3 vizet szállit. A géppel a legnagyobb részében 10 m. mély tavat körülbelül 50 nap alatt lehet kiüriteni. Napi 10 órai munkaidőt számitva, a lecsapolás mintegy 3000 koronába kerül, mi az üzemi költségeket holdankint legfeljebb 3·0—4·0 koronával növeli.

A nagy tó behalasitására szükséges halivadék nevelésére szolgálnak a környező I—VIII. számmal jelölt kisebb tavak; együttesen 300 k. hold terjedelemben. Ezek czéljaira a Fehértót körülvevő szikes legelő természetes mélyedéseit használtuk fel. Egyszerüen kereszttöltések emelésével fogják fel azokba a felülről jövő *gyülevész* vizet. Rendes vizfolyással nem táplálhatók s igy bizony megesik, hogy szárazabb években idő előtt elapadnak. Különösebb veszedelem ugyan nem fenyegeti akkor sem a bennük levő halakat, mert valamennyinek levezető csatornája a Fehértóba szolgál; végső szükség esetén a halakat tehát oda bocsátják be. Ez az eshetőség azonban egy részről szaporitja a tó kihalászása körüli munkát a szükségessé váló nagyobbmértékü osztályozás miatt, másrészt bizonytalanná teszi az ivadék növekedését. Ezért ujabban tervbe van véve legalább a tavak egy részének a Bégából való táplálása a helyszinrajzban szakadozott vonallal jelzett nyomon az écskai hidnál elhelyezendő csőzsilipen át. Ugyanilyen módon tervbe van véve ujabb ilyen két tó létesitése 200 k. hold nagyságban Lukácsfalva határában, a Béga duzzasztó zsilipe felett, a helyszinrajzban IX, X. számokkal jelölt helyen.

A tógazdaság harmadik, igen fontos részét a *teleltető tavak* alkotják.

A teleltetés kérdésének megoldása volt e helyen a legnehezebb.

A tógazdaság fő produktuma, a ponty, tudvalevőleg télen át egyáltalán nem eszik. A hideg időszak beálltával tömegesen elpihen a viz legmélyebb helyein; életmüködése a minimumra csökken. Éppen hogy lélegzik. Levegős vizre van tehát csak szüksége.

A halak ezt a tulajdonságát a mesterséges viszonyok között létesitett tógazdaságoknál igen észszerüen lehet felhasználni a tavak fenekének felfrissitésére. Télen át aránylag kis medenczékben tartható a hal. Ez alatt a haltermő nagy tavak szárazon állanak. Kifagyasztják azokat; kiteszik feneküket lehető soká a nap s levegő talajfeltáró hatásának. Ha szükséges, meg is trágyázzák. Az ismét vizzel boritott területek ily módon feltárt termőereje bőven adja aztán a természetes haltáplálékul szolgáló alsóbbrendü állati s növényi szervezeteket s igy bőven gyarapszik az oda bocsátott halivadék is.

Fontos dolog a teleltetés az értékesités szempontjából is. A halfogyasztás a hüvösebb időszakban: ősztől tavaszig a legtömegesebb. A termelőnek arra kell törekednie, hogy a nyáron át termelt halat ebben az időben egyenletesen elosztva értékesitse, mert igy a legnagyobb árakat érheti el. El kell a halakat elevenen raktároznia; amire ugyancsak kis medenczék: teleltető tavak szolgálnak.

E medenczék a termelő tavakhoz képest elenyésző kis helyet foglalnak el. Száz holdon termett halat igen könnyen el lehet $^1/_2$ holdon tartani. Hanem elég mélyeknek, legalább 1·5—2 m.-nek kell lenniök és szükséges, hogy bőséges friss, levegős viz áramoljon át rajtuk. Hogy azután a betett halat könnyen ki lehessen belőlük szedni, le is kell tudni csapolni azokat. Létesitésüknél az a müszaki követelmény tehát, hogy állandó, levegős vizfolyás mellett körül-

belül 1·5—2 m. magas vizeséssel rendelkezzünk.

A teleltetés az adott viszonyok között természetes eséssel lehetetlen volt, mert sehol a közelben sem volt előállitható az az 1·5—2 m. vizszinkülönbség, amely a teleltető tavak megbizható müködéséhez megkivántató. Már pedig a teleltetést mellőzni nem lehet. Eltekintve attól, hogy anélkül rendszeres, tagozott, szóval belterjesebb üzemről szó nem lehet, feltétlenül szükség van itt azt megoldani abban az esetben is, ha csak máshol nevelt ivadékkal szándékolják is benépesiteni a tavat. A tó nagy terjedelménél fogva ugyanis egy-egy lehalászásnál 600—800 q halra kell számitani. Ezt a nagy mennyiséget azonnal értékesiteni alig lehetne vagy legalább is nem megfelelő árban. Teleltetők, illetőleg ez esetben raktártavak nélkül a tógazdaság üzleti eredménye teljesen ki lett volna szolgáltatva a nálunk bizony meglehetősen rendszertelen halkereskedelem kényének.

Mindezek figyelembe vételével a teleltetők szivattyus üzemre rendeztettek be.

Az általános helyszinrajzot a 308. kép mutatja. Tiz medencze készült a Fehértó lecsapoló árka végében, annak balpartján a Béga töltése mentén. Egy-egy medencze 42 m. hosszu és 17 m. széles, tehát 714 m² területü; tervezett vizmélysége 1·8 méter.

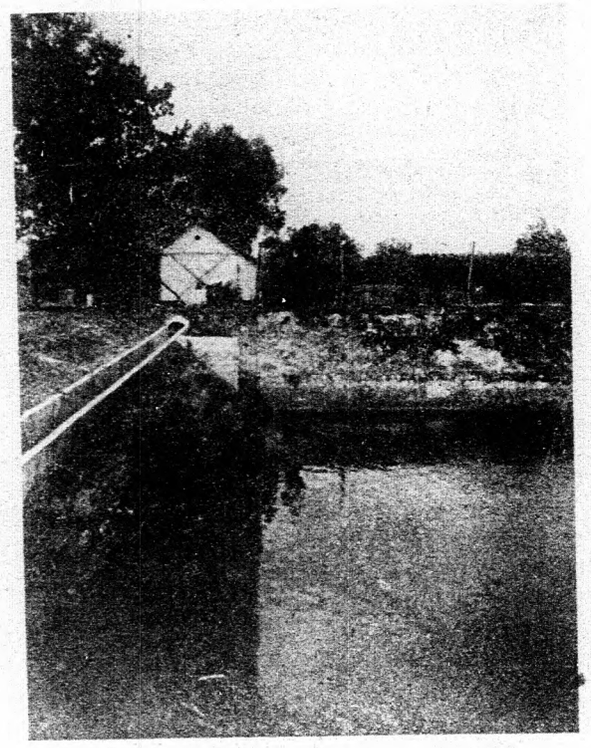

310. ábra. A gépház és a teleltetők tápláló árka.

A vizellátó betoncsatorna a medenczék Béga felőli végén fut végig, a lecsapoló árok pedig azzal párhuzamosan az ellenkező oldalon s a Fehértó lecsapoló árkába torkollik. A vizellátó csatorna feneke és a teleltetők lecsapoló árkának feneke között 2·30 m. magasságkülönbség van. Erre a magasságra kell a legrosszabb esetben a szivattyuval a szükséges vizet emelni. A számitás alapjául már most a következő adatok szolgáltak. A tiz teleltetőbe egyenként másodperczenkint átlag 3·5 liter állandó vizsugarat számitva, egy 125 mm.-es czentrifugálszivattyut állitottunk fel (Schlick-gyár), amelyet egy 6 lóerejü benzinmótor hajt (Ganz-gyár). A szivattyu 510 fordulattal adja a kivánt 3·5 liter vizet másodperczenként.

A teleltetők a vázolt elrendezés szerint a következőkép tarthatók üzemben:

Megtöltésük az ármentesitő zsilipen át a Bégából történhet, mert a teleltetők tervezett vizszine körülbelül egyezik a Bégában a hajózás czéljaira tartott vizszinével. A viz e zsilipen a teleltetők lecsapoló árkába jut s onnét a teleltetők teljesen nyitott lecsapoló zsilipein át az egyes medenczékbe. Amikor a viz itt elérte a Béga vizszinének magasságát, a teleltetők lecsapoló zsilipjeit és a teleltetők lecsapoló

309. ábra. A Fehér tó lecsapoló árka a halászatnál.

árkán levő zsilipet lezárják. A halakat berakják a teleltetőkbe s egyidejüleg végzik a viz körben való mozgatását ugy, hogy az „a“ csövön felszivja a szivattyu, beönti a „b“ vizellátó csatornába (311. kép); onnét eloszolva jut az egyes medenczékbe. A medenczékből tulcsordul a lecsapoló zsilipek záródeszkáinak felső élén be a lecsapoló árokba. Innét aztán vissza a szivattyuba s igy tovább.

Ha a teleltetőket le akarják halászni, akkor felnyitják azok lecsapoló árkának zsilipjét s az egyes medenczék lecsapoló zsilipjét s a belvizek számára való nagy szivattyuval néhány percz alatt kiüritik azokat. De enélkül is meg lehet oldani a dolgot olyképp, hogy a teleltetők lecsapoló árkának zsilipjét zárva tartván, a benzinmótoros szivattyuval az „a“ csövön felszivott vizet nem a „b“ csatornába vezetik, hanem a „c“ elágazáson ki a Béga felé.

Különösen kedvező körülmény itt az, hogy a medenczéket a duzzasztott Béga folyóvizével lehet megtölteni; evégből a Fehértó csatornáján lévő zsilipet (311. kép) le kell zárni s az ármentesitő töltésben levőt fel kell nyitni.

A teleltetők most már harmadik évben vannak üzemben a legkielégitőbb eredménnyel. A vizellátó-motor üzemi költsége, a szükségelt benzinfogyasztást számitva, teljes üzemnél egész télre átlag 400 koronára rugott; *1 q áttelelt halra még csak 1 K kiadás sem esett e czimen.*

A teleltetők gondos megfigyelése mellett a vizfelfrissitéssel igen jól lehet gazdálkodni. A szivattyut nem kell folyton járatni; különösen hideg időben a halak aránylag nagy időközöket kibirnak, hetenként elég egyszer-kétszer a viz alaposabb átkavarása.

A tógazdaság berendezésének leirásánál felemlitendőnek tartjuk végül, hogy a fölecsapoló csatornák alsó végétől, a halak kihalászó helyétől a teleltetőkhöz mezei vasut van fektetve (312. kép). Ezzel a munka rendkivül meg van könnyitve, mer a számba vett s lemázsált halakat vizzel telt vasuti kocsikban a szükséges kimélettel s igen könnyü szerrel vihetik a kijelölt teleltető partjára, ahol arra való deszkacsusztatókon döntik be azokat vizzel együtt a medenczébe (312. kép).

A tógazdaság berendezésének költsége, annak terhére számitva a nagy lecsapoló szivattyut is, már most a következőképp alakult:

I.	Földmunka: árkolások, töltések	31,000 K
II.	Két szivattyuszár, az őr lakása, szerszámfészer, zsilipek	9,000 K
III.	Két szivattyu, a hajtómótorok, a mezei vasut, stb.	31,000 K
IV.	A tógazdaság felszerelése	3,000 K
	Összesen	74,000 K

Az uradalom abban a kedvező helyzetben volt, hogy ezt a költséget csaknem teljes egészében fedezhette abból a 64,000 K-át kitevő kárpótlásból, amelyet a Bégának a hajózás érdekében való duzzasztása miatt a Fehértó „gazdasági használataiban beállott károsodásért“ kapott.

Az uj rendszer szerint való első üzemi év 1907 volt. Ennek előkészitésére az 1906. év őszén a tó vizét egészen leszivattyuzták s a benne levő vegyes, vad halat mind kifogták. Kikerült összesen kerekszámban 400 q; megjegyzendő azonban, hogy a tavat 3 év óta már nem halászták. A halból 100 q-át azonnal értékesitettek; 300 q az uj teleltetőkbe került, köztük 10 q süllő is. A süllő kivételével ezt a halat is eladták; az utóljját 1907 február 14-én. Ezzel állották ki a teleltetők a próbát, amely fényesen bevált, mert a 10 q kényes süllőből alig pusztult el 45 drb, az is még őszkor azonnal a tóból való kihalászás után.

312. ábra. A lemázsált halak bedöntése a telelőbe.

Az 1907. év tavaszán az ujra megtöltött tavat aztán benépesitették 68 q nemes pontyivadékkal, 10 q süllővel és 4 q más ragadozó hallal, összesen tehát 82 q-val. Őszszel a tavat lehalászván, kifogtak 454 q-át; a tó egy évi halhushozama tehát *372 q* volt. A tó nagy területét véve figyelembe, aránylag nem sok; azonban nem szabad feledni, hogy a 900 holdnak ⅓ része nádas, többi része is addig folyton viz alatt volt s a csupán egy télen át való lecsapolás eléggé még fel nem frissithette; ez a lecsapolás egyébként se volt még elég tökéletes. Szóval a kezdet nehézségei itt is megvoltak. Mindennek ellenére az üzleti eredmény

311. ábra. Az écskai halteleltetők helyszinrajza.

mégis nagyon szép volt a multhoz képest. A kihalászott anyag értéke, amint az tényleg el is kelt, kereken 40,000 K-ra tehető. Ebből le kell számitani először a benépesitésre való anyag költségét, amelyet még máshonnan kellett beszerezni; a szállitással együtt kitett 10,000 K-át. Ezenkivül a kezelés s egyéb üzemi költségeket, amelyek körülbelül 5000 K-ra rugtak. Tiszta jövedelemnek tehát maradt legalább 25,000 K, szemben az addigi 5—6000 K évi halászati bérrel.

Az ivadéknevelés az első évben a legelői tavakon a rendkivül száraz tél s még szárazabb nyár következtében csak részben sikerült, ugy hogy az 1908. évi népesitéshez szükséges mennyiség egy részét még mindig más tógazdaságoktól kellett beszerezni.

Behelyeztek pedig a Fehértóba 1908 tavaszán 116·28 q halat, nyáron pedig az elapadt legelői tavakból még 27·31 q-t, összesen tehát 143·59 q-t. Őszkor aztán kifogtak összesen 694·05 q-t, vagyis a tó összes hozama 460·46 q volt, az első évinél tehát csaknem 100 q-val több! Ehhez képest természetesen kedvezőbb az üzleti eredmény is, annál is inkább, mert a máshonnan beszerzett anyag költsége már jelentékenyen kisebb volt, ugy hogy e czimen s az üzem költsége czimén most már csak 10,000 K-át kell a nyers jövedelemből levonni, hogy a tiszta jövedelmet megkapjuk. A kihalászott anyag értéke pedig igen alacsony árral számitva, legalább 70,000 K; ebből a fent jelzett 10,000 koronát levonva, marad 60,000 korona tisztán; ha pedig ebből a népesitésre való s a tógazdaságban visszatartandó anyagra még levonunk 10,000 K-át, még akkor is 50,000 K marad, vagyis az első év jövedelmének már kétszerese.

A következő 1909. évnek, mint az első olyan üzemü évnek, amelyben az ott nevelt ivadék kerül hizlalásra, még kedvezőbbnek kell lenni; azt az eddigi eredmények után bizton remélhetjük is.

Az écskai berendezés kezdeményező lépés olyan nagyobbszabásu halasgazdaságok létesitése terén, amelyekkel sikvidéki szikes területeket hasznosithatunk. A közölt kedvező eredmények alapján bizvást megoldottnak tarthatjuk a kérdést. Hiszszük s reméljük, hogy nem csekély területet sikerül majd hazánkban ily módon is az intenziv kultura számára meghóditani.

TALAJJAVITÁS.

Rovatvezető: Kvassay Jenő.

A vizjogi törvény módositásáról.

Irta: Kvassay Jenő.

A vizben rejlő természeti erőnek a lehető legnagyobb mértékben való kihasználhatását és a viznek mint közegészségügyi tényezőnek ebből a szempontból is legteljesebb érvényre jutását lehetővé tenni — ezt a kettős czélt kivánja szolgálni *Darányi* Ignácz földmivelésügyi miniszternek a törvényhozásban már bejelentett törvényjavaslata.

Ez alkalomból a törvényjavaslatnak csakis a vizerőkre vonatkozó részét kivánjuk általános vonásokban méltatni.

Amióta villamos árammal nagy távolságokra munkaerőt vagyunk képesek átvinni: azóta a vizierők kihasználása egyes államokban óriási arányokban haladt előre.

Hazai viszonyaink között a vizerők értékesitése kétszeresen nagy fontosságu: egyrészt, mert hivatva lennének pótolni kőszénben való bizonyos mérvü fogyatékosságunkat, másrészt közgazdaságunk és első sorban iparunk nagyarányu fejlődését az olcsó vizerőkre alapithatnók.

Azokból a tanulmányokból és felvételekből, melyeket a földmivelésügyi miniszterium kebelében fennálló országos vizépitési igazgatóság vizrajzi osztálya idevágólag végezett, kitünik, hogy az egyes vizvidékeken kerekszámban 1.700,000 lóerő áll rendelkezésre az erősebb vizfolyások kihasználásra alkalmasnak itélt szakaszain.

Tájékozásul szolgálhat, hogy Olaszország vizerőit 5 millió lóerőre becsülik, melyből $2^1/_2$ millió esik Észak-Olaszországra; Franczia-országnak vizerőit kis viznél 4 millió, középviznél 8—9 millió lóerőre teszik; Svájcznak vizierejét 2 millió, Svédországét 4 millió, Németországét 1·3 millió lóerőre becsülik.

Észak-Amerikában maga a Niagara-zuhatag 3 millió lóerőt képvisel; a legnagyobb vizerő a világon azonban Zambezi folyón a Viktoria-vizeséseknél van 35 millió lóerővel.

Ausztriában a vizerőknek összeirása az 1906. évi deczember 3-iki miniszteri rendelettel lett megindítva.

A fennebb kimutatott 1.700,000 lóerő csakis általános képet nyujt a hazánkban rejlő nyers vizerőknek nagyságáról, a vizerőknek értékét azonban jelentékenyen lehet fokozni, ha a folyók és patakok felsőbb völgyeiben azok viztömegét viztárolókban fogjuk fel és akkor bocsátjuk a turbinákra, mikor velük dolgozni akarunk. A viztárolóknak kettős feladatuk van: egyrészt hivatvák kiegyenliteni a csapadékban való *évi különbözeteket*, másrészt szabályozni a *napi fogyasztást* azáltal, hogy csak akkor eresztünk vizet a turbinára, mikor dolgozunk és *abban a mértékben, amint arra szükségünk* van.

Amely vizerőmü nincs összekötve viztárolóval, ott az erő egyrészt nem fokozható, másrészt a nap azon óráiban, mikor a munkások nem dolgoznak, a viz haszon nélkül folyik el.

Látható tehát, hogy a vizerők hasznositásának egyik legfőbb emeltyüje az évi, illetőleg napi erőszükségletbeli különbözeteket kiegyenlitő viztároló.

Viztárolók segitségével, pl. egy patakon, melynek egész napi elosztott vizereje nem több 1000 lóerőnél, két-három órára 4—5000 lóerőt is lehet előállitani, ha viztárolóval van kapcsolatban. Ez pedig pl. a világitásra szolgáló müveknél rendkivül fontos, mert itt az áramfogyasztás maximuma csak egy-két órára terjed ki, azt megelőzőleg és követőleg pedig igen csekély. A vizerők hasznositásánál tehát rendkivül fontos szerepe van a viztárolók épitésének.

A viztárolás, vagyis inkább a mesterséges tógazdaság hazánkban már közel ezredéves multtal dicsekedhetik, amennyiben már árpádházbeli királyaink adománylevelei telve vannak mesterségesen épült halastavakra (piscinákra) vonatkozó hivatkozásokkal. Ezen halastavaknak jelentékeny része ma már nem létezik, de a régi töltéseknek maradványai száz és száz helyen ma is minden kétséget kizárólag feltalálhatók.

A halastavaknak az a része, mely egyuttal a vizimalmok számára gyüjtötte a vizet, jobbára még mai napság is fennáll.

A mesterséges tógazdaságnak legszebb példáit képezik a századok előtt épült tatai uradalmi tavak. Kiterjedt tógazdaságok állanak fenn még a Mezőségen is.

De nemcsak a halgazdaság és őrlőipar támaszkodott és támaszkodik még részben mai napság is a mesterséges tavakra, hanem a bányászat és erdészet is kiváló épitményeket létesitett e téren.

Selmeczbánya környékén az 1700—1744. években épült tavak közül még mai napság is 16 tó van használatban, melyek mintegy hét millió köbméter vizet tárolnak. Ugyancsak több bányászati czélra szolgáló tó van Verespatak vidékén.

A fausztatás és tutajozás czéljaira kivált az erdőkincstár épitett figyelemre méltó völgyzárakat a Felső-Tisza völgyében.

Azonban a modern vizgazdaságba beillő ily épitményeknek eddigelé még hijával vagyunk. Jelenleg van egy épülőben Resicza fölött, a Berzova völgyében. Nevezetesen a modern viztárolónak lehető nagy térfogatunak kell lennie és hogy ennek megfelelhessen, a völgyet az erre alkalmas ponton — valamely természetes szükületnél — magas fallal, völgyzáró gáttal kell elzárni. Szóval a viztárolók helye a természetben jóformán adva van.

A viztárolók szerepe a modern vizgazdaságban igen sokféle. Kiváló sikerrel alkalmazták és alkalmazzák Franciaországban és legujabban Németországban az Odera vidékén egyes, rohamos esésü völgyeknek ármentesitésére.

Indiában, Spanyolországban, Algirban a viztárolók öntözési czélokra szolgálnak.

Nagyszámu viztárolók táplálják Franczia-országban, Belgiumban, Németországban, Angliában a hajózó csatornákat, melyek egyik folyó völgyét a másikkal kötik egybe.

Számos viztároló szolgál városi és községi vizvezetéki czélokra.

Legujabban pedig, kivált mióta az erőnek villamos árammal való vezetése megtette az egész világon hóditó körutját, a viztárolók elsőrendü iparfejlesztő tényezővé váltak.

Azon rendkivül kedvező hatásnál fogva, melyet a nagyobb viztárolók folyóvizeink járásának szabályosabbá tételére gyakorolnak — már magukban véve, eltekintve minden egyéb használati czéltól — azon munkálatok közé sorolhatók, melyek a közérdeküségnek minden kétségen felül álló kriteriumával birnak. Mert hisz az volna a legideálisabb állapot, hogyha folyóink felső völgyében annyi viztárolást tudnánk végezni, hogy a kis- és nagyvizek közötti különbségek kiegyenlitődnének. Kisebb vizfolyásoknál, egyes mellékvölgyekben ez el is

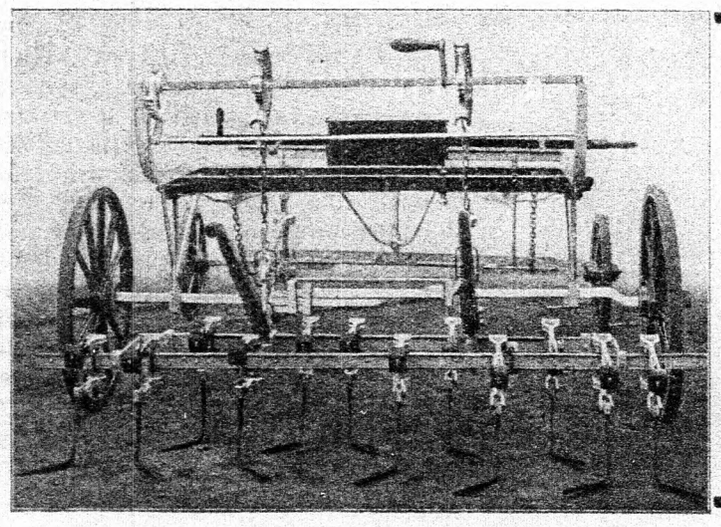

ELISMERT ÉS LEGJOBBAN BEVÁLT 4, 5 és 6-soros kapálógépek.

Többsoros, fogatos ::: répa-, burgonya- és vadrepcze-permetezők.

GYŰRŰSHENGEREK gőzekéhez, valamint igavonásra. :: Báró Kuffner-féle répavetőhengerek.

Mindennemü gazdasági gépek és vasöntvények.

Perl és Társa gépgyár és vasöntöde: Szered, Pozsony m.

érhető nem ritkán egyetlen, kellő helyen elhelyezett viztároló utján; nagyobb vizfolyásokon, folyókon a völgyzáraknak már egész sokaságára volna szükség, hogy a vizszinek közötti nagy különbségeket csak némileg is kiegyenlithessük.

GAZDASÁGI JOG.

Rovatvezető: Szilárd Ferenez dr.

Idegen elemek a tőzsdén.

Irta: **Szilárd Ferenez dr.**

Közismert dolog, hogy magánjogunk értelmében, illetőleg a bíróságaink által állandóan követett elvi felfogás szerint a tőzsdei játékból eredő követelések bíróság előtt nem érvényesithetők. A tisztán különbözetekre irányuló határidőüzleti kötések jogi szempontból szerencsejáték jellegével birnak s igy jogi kötelezettséget nem szülnek. Ezt a birói felfogást a tőzsde választott bírósága nem osztja és a tőzsdei határidőüzletből eredő követeléseket általában véve megitéli fennállásának ideje óta. Ezáltal jogszolgáltatásunk terén az az anomália állott elő, hogy hasonló pereknek a sorsa a birói illetékességtől függ. Ha a felperes irásbeli kikötés alapján keresetét a tőzsdebirósárg előtt indithatja meg, ugyszólván nyert pere van, mert a tőzsdei bíróság tisztán azon az alapon, hogy a követelés tőzsdei játékból ered, a keresetet el nem utasitja. Ellenben a rendes bíróság előtt ilyen követelést sikerrel érvényesiteni a fennebb ismertetett okokból nem lehet. Még feltünőbbé teszi ezt az anomáliát az a körülmény, hogy a tőzsdebiróság ilyen itéletetnek végrehajtását a rendes bíróság intézi s ilyen esetekben legalább laikus felfogás szerint önmagával keveredik ellentétbe. A tőzsdebiróság gyakorlata különösen az első időkben nagyon szigoru volt az alperesekre nézve, mert a választott bíróság a tőzsdei játékból eredő követeléseket az alperesek személyi viszonyaira és az eset mellékkörülményeire való minden tekintet nélkül megitélte. Csábitva a játék esélyeitől és sokszor az egyes ügynökök ravasz igéreteitől is, csak ugy tódultak a tőzsdére a hivatlan elemek és tájékozatlanok lévén a játék és az üzlet fortélyaiban, kész prédául szolgáltak a kevésbbé lelkiismeretes spekulációnak. Az áldozatok száma mindinkább szaporodott, a közvélemény felzudult s a tőzsdetanács, melynek kebelében a választott bíróság alakul, szükségesnek látta a tőzsdei játék elfajulásának a maga részéről is lehetőleg gátat vetni. Igy jött létre 1888. deczember 6-án a budapesti áru- és értéktőzsde tanácsának, ugy is mint a tőzsdei választott bíróságnak teljes ülési határozata, amelynek lényege a következőkben áll:

A tanács a gabonahatáridőzület olynemü gyakorlását, mint az némely czégek részéről minden rangu hivatástalan egyénekkel ugyszólván iparszerüleg üzetik, kárhoztatja és különösen az oly ügyleteket, amelyeknél az ügylet tartama alatt nyujtandó fedezet vagy ráfizetés kötelezettsége köttetik ki, reális kereskedelmi ügyleteknek nem tekinti s ennélfogva a tőzsdebiróság ezentul nem fog megitélni oly követelést, mely gabonahatáridőügyleteknek fedezet hiányában eszközölt lebonyolitásából származik.

1895. február 20-án a tőzsdetanács a tőzsdei ügyletekben járatlan személyek ellen folytatott perekre nézve tett fontos kijelentést, amelynek lényege a következő:

A tőzsdebiróság figyelme az előtte folyó perekben oly körülményekre is kiterjed, melyekből alapos következtetés vonható arra, hogy az ügyletekben tájékozatlan személyek rászedése vagy kizsákmányolása czéloztatott és amennyiben a tőzsdebiróság ily körülményeket tapasztal, az ezek alapján támasztott igényt meg nem itéli.

Amint azt tapasztalásból tudjuk, a tőzsdetanács jóakarata nagyobb sikerre nem vezetett, mert a budapesti tőzsdén folyó játékban ma is sok nem odavaló elem vesz részt és különösen a tőzsdétől függetlenül operáló némely bizományos czégek számtalan hiszékeny áldozatot fosztanak ki, nem annyira a tőzsdei játék segélyével, mint inkább annak ürügye alatt és ehhez a lehetőséget mégis csak az a tény adja meg, hogy van bíróság, amely a tőzsdei játékból eredő követeléseket is megitéli és hogy ezen bíróságnak illetékessége akár gabona, akár értéküzleti kötéseknél bármikor könnyüszerrel kötelező módon kiköthető. A tőzsdebiróság érzi a felelősséget, amely őt ezen a téren terheli és a tőzsdejáték kötelező voltának elvi fönntartása mellett igyekszik a rendes bíróságok felfogását lehetőleg megközeliteni. Ennek a törekvésnek lehet köszönni, hogy a budapesti áru- és értéktőzsde választott bírósága a nyár folyamán a következő három feljegyzésre méltó itéletet hozta:

I.

(1908. jun. 26. 1427.)

A bíróság a tárgyalás adatainak beható mérlegelése alapján megállapitotta, hogy alperesnek, mint egyszerü gazdaembernek tőzsdeügyletek kötése hivatásához nem tartozik, továbbá, hogy alperes már müveltsége fokánál fogva sem képes a tőzsdeügyletek horderejét és következményeit kellőleg megfontolni és áttekinteni, végül hogy a kereset alapját képező ügyletek terjedelme alperes vagyoni viszonyaival feltünő aránytalanságban áll. Mindezek alapján a bíróság ezeket az ügyleteket reális ügyleteknek nem tekinthette s igy az abból származott igényt felperes részére megitélhetőnek nem találta. Ennélfogva felperest keresetével elutasitani és mint pervesztest a felmerült perköltségekben marasztalni kellett.

II.

(1908. julius 2. 511/908. sz. a.)

A bíróság, bár felperesnek a kereseti ügylet megkötése körül tanusitott jóhiszemüségét kétségbe nem vonja, mégis, tekintve, hogy alperesnek mint egyszerü erdésznek tőzsdeügyletek kötése hivatásához nem tartozik s hogy alperes már társadalmi állásánál fogva sem képes a tőzsdei ügyletek horderejét és következményeit megfontolni és áttekinteni, a kereseti ügyletet reális ügyletnek nem tekinthette s igy az abból származott igényt felperes részére megitélhetőnek nem találta.

Ennélfogva felperest keresetével elutasitani kellett.

III.

(1908. julius 2. 32/908. sz. a.)

A bíróság a tárgyalások adatainak beható mérlegelése alapján megállapitotta, hogy alperesnek, mint egyszerü erdésznek, a tőzsdei ügyletek kötése hivatásához nem tartozik, továbbá, hogy alperes már társadalmi állásánál fogva sem képes a tőzsdei ügyletek horderejét és következményeit kellőleg megfontolni és áttekinteni, végül hogy a kereset alapját képező ügyletek terjedelme alperes vagyoni viszonyaival feltünő aránytalanságban áll. Mindezeknél fogva a bíróság ezeket az ügyleteket reális ügyleteknek nem tekinthette s igy az azokból származtatott igényt felperes részére megitélhetőnek nem találta.

Ennélfogva felperest keresetével elutasitani kellett.

Mindezek a határozatok kétségtelen bizonyságot tesznek a tőzsdetanács azon őszinte törekvéséről, hogy a tőzsdei játék kinövéseit a saját hatáskörében lehetőleg megnyirbálni igyekszik. Meggyőződésünk szerint azonban ezen az uton megnyugtató sikert elérni nem lehet. Ez azon gyökeres szervezeti reformnak van fönntartva, amely küszöbön áll s amelynek létesitését a kormány többizben igérte. Ujra kell szervezni a tőzsdét és bíróságot és törvényes tilalmakkal kell korlátozni a játékot, akkor lehet csak a tőzsdétől távoltartani a hivatlan elemeket és a tőzsdetanácsot felmenteni attól, hogy szakadatlan harczot folytasson ezen elemek és főleg azok becsalogatói és kizsákmányolói ellen.

GAZDASÁGI ÉPITÉSZET.

Modern tehénistálló Frigyes főherczeg magyaróvári uradalmában.

A magyaróvári főherczegi uradalom igazgatójától, *Mayer* Ernő urtól kaptuk egy nagyszabásu és legmodernebb berendezésü tehénistálló ábrákkal fölszerelt leirását, amelyet az alábbiakban ismertetünk.

A magyaróvári uradalom egy uj majorjában két egyenlő, egyenkint 160 db állat befogadására szolgáló tehénistálló épült. Kivitele a lehető legszilárdabb anyagból, tégla, vas és betonból történt s igy tatarozásnak szükségessége belátható időn belül ki van zárva. Hogy a tejgazdaságban az olyannyira szükséges lehető legnagyobb tisztaság keresztülvihető legyen, az oldalfalak $1^1/_2$ méter magasságban mosható cseréppel lettek kirakva, az állások pedig betonirozva.

A méretek olyanok, hogy minden egyes tehénre elegendő mennyiségü levegő jut. A szellőztető berendezés elsősorban nagyobbszámu drótüveg ablakokból áll, melyek a legegyszerübb módon kinyithatók s az állati szervezet jólétéhez olyannyira szükséges világosságot bőven áteresztik. Friss levegő azonfelül tolókkal szabályozható légaknákon át vezethető be, s az elhasznált levegő agyagcsöveken keresztül megint kibocsájtható. Kisérletképpen beállittatott továbbá két nagy, elszigetelt és szélsisakkal ellátott páratömlő, mely azonban csak későbben állittatván be, a fényképen nem látható. Ezen berendezésnek köszönhető, hogy az istálló teljesen szagtalan.

A 313. és 314. sz. ábrákon bemutatott terv szerint az épületben 157 db fejőstehén és 3 db hágóbika helyezhető el és azonkivül 2 borjubox, elválasztandó borjuk számára és a fejők (tehenesek) mosó-helyisége van benne elhelyezve.

A 314. sz. ábra szerinti belső berendezés 16, egyenkint 10 állat befogadására szolgáló keresztállásból áll (egy-egy tehenes legényre 2 állást számitva).

Az abrakasztalok alacsonyak, a jászlak elpusztithatlan, fényezett agyagbetétekkel kirakvák, két külön vágány pedig a takarmány be- és trágya kivitelére szolgál. A trágyalé külön csatornatelepen keresztül vezettetik le. A vizvezeték az önitatón kivül, mely a teheneknek minden időben elegendő és állandó hőmérsékletü ivóvizet szolgáltat, az istálló állandó tisztántartására is szolgál.

Szivattyuk és Mérlegek

:: :: különleges gyár :: ::
GARVENSWERKE,
WIEN, II., Handelsquai No. 130.
Mintaraktár: I., Schwarzenbergstrasse 6.

Gazdasági okok inditottak bennünket arra, hogy az istállópadlás 40 vagon gabona elhelyezésére szolgáló magtárnak használtatik. Ez okból Mátrai-féle áthatlan boltozat (czement és salakból) választatott, ez a falaktól elszigeteltetett, miáltal a boltozatról a pára lecsepenése vált elkerülhetővé. A tetőfedésre, tekintettel a magtárra, franczia pala használtatott.

A padlásnak magtárrá való berendezése folytán a 160 tehén befogadására szolgáló istálló épitési tőkéje a terepnek jelentékeny feltöltésével együtt 75.370 koronára rugott. Egy ehhez egészen hasonló istálló 100 tehénre, magtár nélkül, de szintén tégla, vas és betonból, a Monier-féle boltozattal épitve 31,950 koronába került.

tapasztalataimat a magyar gazdaközönséggel megismertessem.

Minden családban megvan az a törekvés, hogy lehetőleg önállósitsa magát, igy a cselédeknél is. A mezőgazdasággal foglalkozó cselédek javadalmazásuknál fogva reá vannak utalva, hogy egy kis gazdálkodást folytassanak u. m. sertés-, baromfitenyésztést, ez pedig mintegy magával hozza, hogy az egyes családokat lehetőleg elkülönitsük egymástól, eltekintve a közegészségügyi és közerkölcsi szempontoktól.

A gazdasági cselédházakra vonatkozó törvény előirja, hogy minden egyes család lakása külön szobából, külön kamrából és esetleg két családra közös konyhából álljon. A tapasztalat még a közös konyhának is ellene szól, mert ilyen esetben mindenféle perpatvar szokott lenni, tisztaság pedig ily közös konyhában nincs, mert mindegyik a másikra háritja a konyha rendbehozatalát. Hallottam ezzel szemben a gazdák között oly nézetet is, hogy jobb a közösség, mert például, ha az egyik asszony munkába megy, a másik addig felügyelhet a gyerekekre, állatokra és igy a munkamegosztás könnyebb stb. Külön lakás esetén is megteheti két jóviszonyban levő asszony, hogy egymást kölcsönösen kisegiti, igy ezen kis előnyökkel szemben feltétlenül ajánlatosabb a teljes elkülönitése a családoknak.

Ezen kérdés tisztázása után az a kérdés lép előtérbe, hogy az elkülönitett lakások mily rendszerben legyenek felépitve; kaszárnya-rendszerben-e vagy kottisz (egy lakásos) rendszerben?

E kérdésre látszólag könnyü feleletet adni, mert az olcsóság feltétlenül a kaszárnya-rendszernek ad előnyt. Ha azonban tekintetbe vesszük az egyre nagyobb tért hóditó parczellázási törekvéseket, önként arra a gondolatra jövünk, hogy mi fog történni parczellázás esetén ezen kaszárnya rendszerü cselédházakkal? A kisbirtokos ily közös házban nem szivesen lakik, igy az ilyen épületek parczellázáskor majdnem értéktelenek lesznek. Nézetem szerint ott, hol ily eshetőség könnyen bekövetkezhetik, előnyösebb a kottisz rendszer, mert a több költség idővel feltétlenül meg fogja hozni a maga kamatját és egy ily rendszer mellett kiépült puszta alapját képezheti egy később alakitandó falunak. A munkás, hogy mennyivel szivesebben lakik ily épületben, azt hiszem ezt bizonyitani nem kell. A telek jó kihasználása pusztán szintén a legritkább esetben jöhet csak számitásba.

Egy harmadik kérdés is figyelembe vehető némely vidéken, hol munkást nehezen lehet kapni, t. i. idegenből hozatott kisegitő munkásokkal pótolják a cselédhiányt, ily esetekben czélszerü cselédházak helyett munkás-otthonokat epiteni.

Mielőtt reátérnék a jól, olcsón épült lakások részletes leirására szükségesnek tartom a kaszárnya-, kottisz-rendszer és a munkás otthonoknak beosztását ismertetni.

a) Kaszárnya-rendszer.

Legolcsóbb megoldás az, ahol ugyanannyi befogadóképesség mellett a beépitett terület

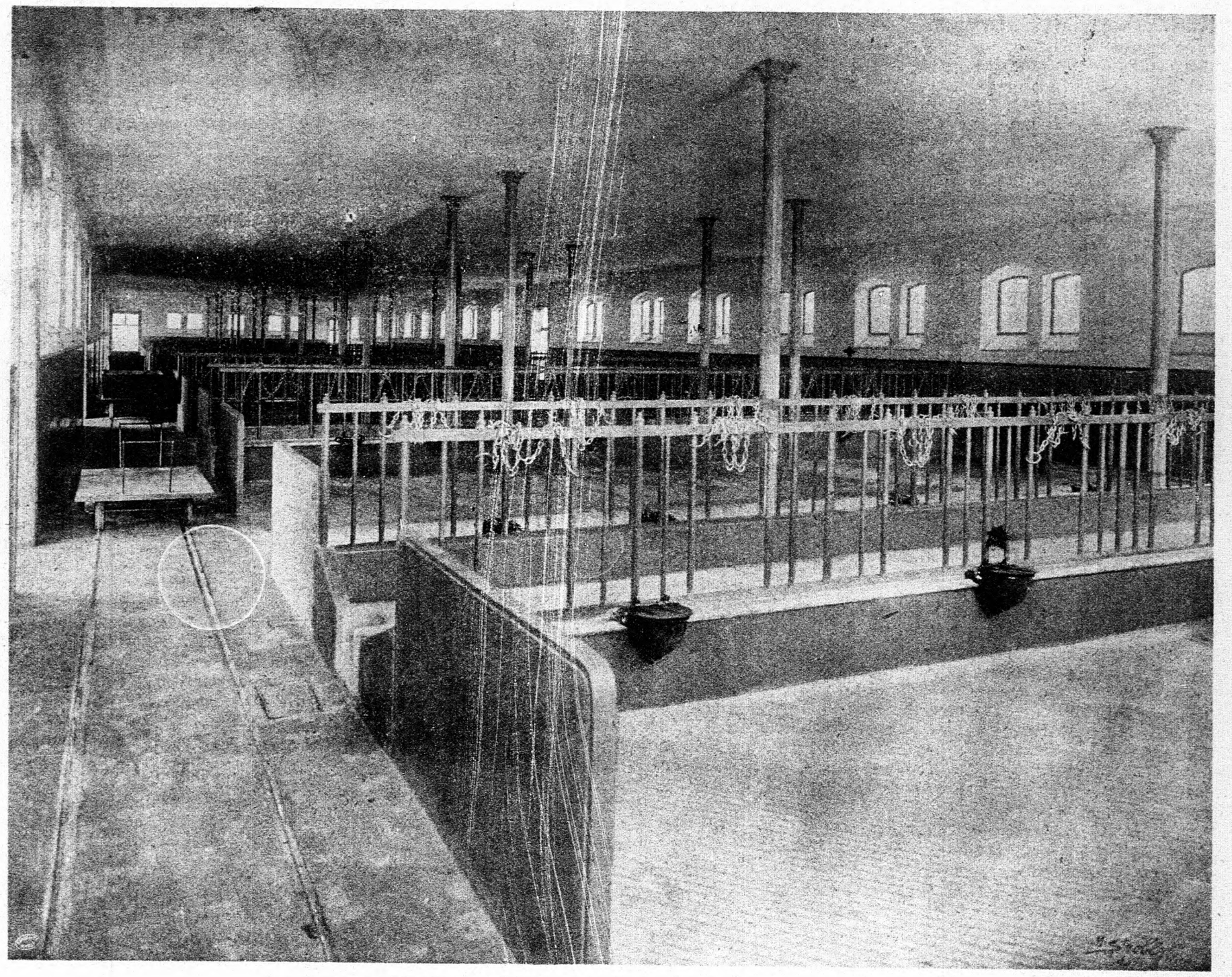

313. ábra. Modern tehénistálló belső berendezése, Frigyes kir. herczeg magyar-óvári uradalmából.

Cselédházak.

Irta: **Szolnoky Dezső.**

Esterházy herczeg központi épitésze.

A legtöbb gazdaságban vizsgálva a cselédházakat, arra a tapasztalatra jövünk, hogy ahány cselédház van, ez mind más anyagból és más beosztással épült. Ennek oka pedig abban rejlik, hogy minden cselédháznak megvan a maga hibája, mely részben rossz beosztás, részben költség szempontjából állt elő. Azaz a gazdák nagyrésze nem látott egy jól épitett cselédházat.

Értekezésem czélja az, hogy most e különösen aktuális kérdésben az Esterházy herczegi nagykiterjedésü hitbizományi javaknál szerzett

a legkisebb. Ebből önként következik, hogy az emeletes épület a legolcsóbb. A gyakorlat ennek ellene szól, mert a mezőgazdasági munkás az emeletes lakást nem szereti, mert a nyitott folyosón, lépcsőkön a gyerekekre bajos felügyelni, vizet, fát felhordani, baromfiakat nevelni, szintén sok nehézséggel jár. A herczegi uradalomban van több ilyen emeletes cselédház, de seholsem szeretik. Ezért csakis a földszintes cselédkaszárnya-épületeket ismertetem. A földszintes épületek között legolcsóbb az, ahol a beépitett terület legjobban megközeliti a négyzet alakot. Miért is akkor épitünk legolcsóbban, ha az egyes külön lakásokat lehetőleg négyzet alakulag képezzük ki és igy sorakoztatjuk egymás mellé.

Elvül állitom fel a fentmondottak alapján, hogy minden egyes család lakása külön szobából, kamrából, konyhából álljon. Mekkora legyen most már a szoba, konyha, kamra? Erre nézve első sorban döntő befolyással bir az egyes vármegyék épitési szabályrendelete, amely majdnem minden vármegyében más-más nagyságot ir elő.

A szobanagyság megállapitásánál tekintettel kell lennünk arra, hogy a mezőgazdasági munkásnak rendesen nagyobb családja van, igy nagyobb szobára van szüksége, viszont a tüzelőfa járandósága pedig nagyon csekély, e két szempontot egybevéve a legjobban megfelelő szobanagyság 20 m². Ott, ahol a szabályrendelet nagyobb szobát ir elő, a gazdáknak azon kell lenni, hogy ily czélnélküli rendelet meg legyen változtatva. A szoba nagysága legyen 2·80—3·00 m. között.

Hogy minden családra külön épitett konyha az épületet ne drágitsa, a konyhát kicsinyre kell épiteni, de azért használható legyen. Régebbi cselédházakban a konyhák aránylag igen nagyok, aminek oka a beépitett sütőkemencze, vagy nyilt tüzhely, mely nem czélszerü és sok tüzelőanyagot is fogyaszt. Nagyon jó megoldás, ha 6—8 családra külön épitünk egy sütőkonyhát, ahol a cseléd moshat és disznóhusát füstölheti, ezáltal kisebb konyhákat épithetünk és a legpiszkosabb házimunka a konyhából elterelődik; ami viszont a lakásokban a tisztaságot is emeli. De mi több, olcsóbb egy közös sütő-mosókonyha, mint helyette 6—8 nagyobb konyha épitése. Ha közös sütő-mosókonyhát épitünk, elég egy családra 6—10 m² nagyságu konyha.

A kamra nagysága 8—10 m² legyen, mert az jó, ha egy kicsit nagyobb.

Igen jó szolgálatot tesz, ha a kamra alatt pinczét létesitünk, a kamra padozata ily esetben gyalulatlan deszkaboritás, melyben egy csapóajtó van. Ezen pincze igaz, hogy az épités költségeit némileg emeli, de a cseléd nem kénytelen földbe ásott vermekről gondoskodni, ami a major külcsinjának rovására történik. A kamrákban, ott hol nem akarnak pinczét beépiteni, jó egy 1·00 m. magas dobogót készitени, a dobogó alatti hely szolgálhat pinczéül, a dobogó feletti hely pedig a tulajdonképpeni kamra. Azonban akár pinczét épitünk, akár dobogót, a kamrába és ezen helyiségekbe a cseléd burgonyát, vagy egyéb ily dolgot raktároz el, szellőztetésről gondoskodni kell, mert különben a kamrában minden hamar elromlik.

Sok helyen a padlástér egészen üres, mint látjuk, ily esetben a cselédek maguk készitenek mindenféle anyagból ,pl. tengeri szárból, szalmafonásból rekeszfalakat, ami nem megfelelő, mert egyik a másikat könnyen meglophatja, sőt tüzveszélyes is. Igy feltétlenül ajánlatos a padlást az épületben elhelyezett cselédcsaládlétszámnak megfelelően léczfallal, vagy olcsó horganyozott gépsodrony-fonattal elkülöniteni, ugy hogy minden egyes családnak külön csukható padlása legyen.

Számtalanszor tanuja voltam annak a nagy örömnek, mikor az igy teljesen elkülönitett cselédházakba bevonultak a lakók és ily gazdaságokban, hol ily elkülönitett lakások vannak, cselédet sokkal könnyebb fogadni, a cseléd megszereti otthonát, tehát jobban megbecsüli helyét. Ezek mind amellett bizonyitanak, hogy ujabb cselédházakban az egyes lakásokat teljesen elkülönitve épitsük.

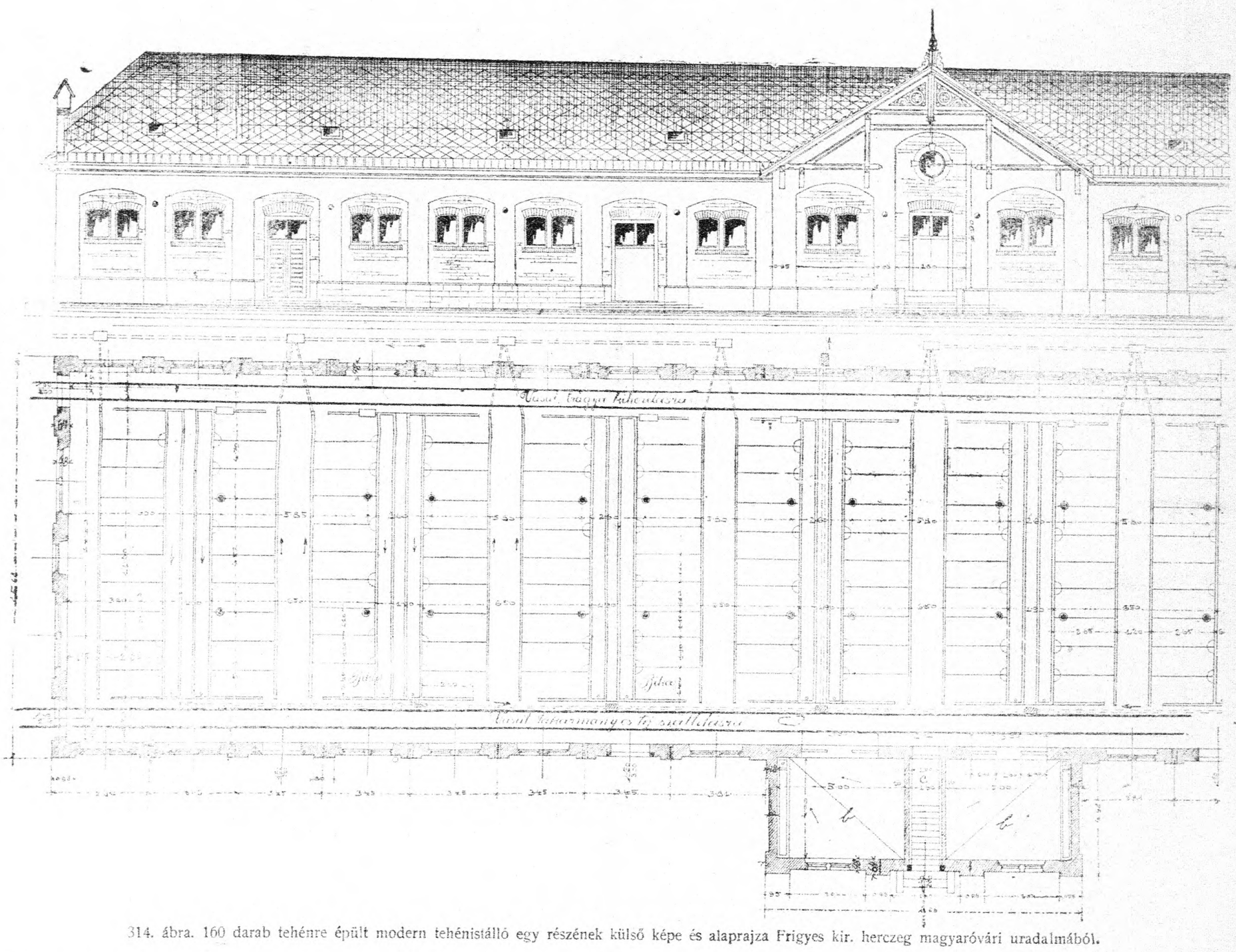

314. ábra. 160 darab tehénre épült modern tehénistálló egy részének külső képe és alaprajza Frigyes kir. herczeg magyaróvári uradalmából.

Nézzük most már ezek után, hogy a teljesen elkülönitett cselédlakásokat mily beosztással sorakoztassuk egymás mellé. Itt igen sok példát lehetne felhozni és nem akarok fölösleges munkát végezni, mert az országban előforduló cselédháztipusokat nagy gonddal összegyüjtötte a m. kir. földmivelésügyi miniszterium gazdasági müszaki hivatala 1906. évben és ugyanott ezen szép gyüjtemény bárki által meg is szerezhető. Igy csakis a gyakorlatban legjobban bevált tipusokat közlöm a fentebb megállapitott szoba, konyha, kamra nagyságoknak megfelelően, hogy az összehasonlitás a beépitett terület, illetőleg épitési költség tekintetében könnyebben eszközölhető legyen. Mindenik tipus 4 családra van tervezve, ebből az átmenet az 5, 6, 8

családos házra bárki által könnyen eszközölhető. Nyolcz családnál több cselédet egy házba összetenni nem ajánlatos, mert különben a ház környékén mellékhelyiségeikkel nagyon nehezen férünk el és tüz esetén sok család gyors elhelyezése szintén igen bajos.

A 315. számu ábra tervezete szerint két-két családnak közös nyitott előtere van, melyből nyilik 2 konyha, 2 kamra. Előnye ezen rendszernek, hogy a konyhából a kilépés nem vezet közvetlenül a szabadba, a konyhának, kamrának megvilágitása jó. Hátránya ellenben az, hogy az előtér miatt a kamrák vagy nagyon kicsinyre adódnak ki, vagy a konyhák lesznek aránylag nagyok. Ennél a tipusnál vigyázni ez esetben a padlásfeljáró egyik lépcsője alatt kis sodronyszövettel ellátott nyilást hagyunk a padlólépcső alatti tér szellőzése és világitása miatt. A középfőfalat 0·45 cm. erős helyett 0·30 cm.-re vettem fel, ennek okát és helyességét a későbbi szerkezeti részeknél igazolom be. Beépitett alapterület 220 m².

A 317. sz. ábra szerint az épületet egy folyosó szeli át, ahonnan nyilnak a konyhaajtók, kamraajtók, padlásfeljaró. Hátránya a közös folyosó, ez éppen mivel közös, folyton piszkos és erős a légvonat benne. Hátránya a kamrák tökéletlen szellőzése, itt a kamrák alatt pinczék létesitése pedig teljesen lehetetlen. A kamrák szellőztetését tökéletesiteni lehet ugyan, ha szellőzőkéményeket alkalmazunk, de ez a megoldás közelről sem olyan jó, mintha a kamra ablaka szabadba nyilik. A padlásfeljáró is igen rossz helyen van tüz esetén, mert ha e lépcső leég, 2 lakásból a menekülést lehetetlenné teszi. A padlólépcsőt itt is el lehet hagyni és minden kamrából lehet feljárót létesiteni, de az előbbi pontban tárgyalt oknál fogva nem ajánlatos, 6-os vagy 8-as háznál meg lehet oldani a padlásfeljárót a 315. ábra szerint, 2 szoba között külső bejárattal és ez a megoldás helyes is 6-os vagy 8-as ház esetén. Ily beosztásos háznak épitését nem merem ajánlani, különösen nem 6 családra, mert ez esetben 2 lakásra kell egy hosszu folyosót épiteni, ami drága.

A 319. sz. ábrában bemutatott tipust elősször Kalin Ferenc alkalmazta a kapuvári uradalomban. A beosztás ugyanaz, mint a 318-ik számu ábráé, itt azonban segitve van azon bajon, hogy a konyha a szabadba nyilik, mert mindkét konyha bejárója a kis háromszögü térből nyilik. A konyha megvilágitása is tökéletes, mert a megtört falba helyezett ajtó miatt külön konyhaablakot lehet elhelyezni. A kis háromszögü előtér épitésével nagyobb épület nem szükséges, tehát az épület többe nem kerül, azonkivül czéljának az előtér tökéletesen megfelel. Az előtérre lehet egy fölülvilágitós ajtót is alkalmazni, hogy az előtér zárt és a konyha ezáltal melegebb legyen. Azonban azt

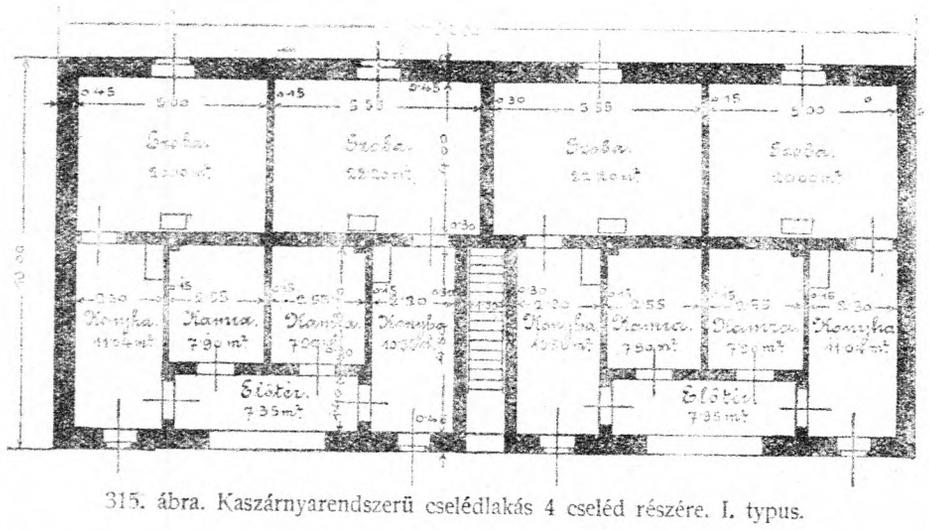

315. ábra. Kaszárnyarendszerü cselédlakás 4 cseléd részére. I. typus.

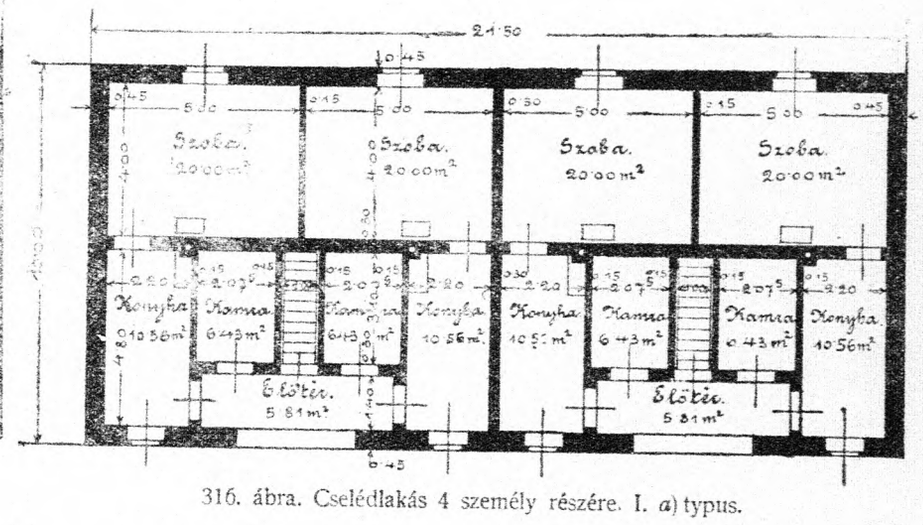

316. ábra. Cselédlakás 4 személy részére. I. *a*) typus.

kell arra, hogy az előtérben levő négy ajtó mind befelé nyiljon, különben az előtérben a közlekedés akadályozva van. A padlásfeljárót háromféleképpen lehet megoldani: 1) mint a 315. ábrán fel van tüntetve. 2. Az előtérbe a két kamra közé beiktatni (lásd a 316. ábrát) ezáltal 2 családnak van külön feljárója. 3. Minden cseléd a kamrájából megy fel a padlásra az ott elhelyezett létra vagy mozgó padlólépcső segélyével. Legolcsóbb a 3-dik mód, mert az épület költsége igy legkisebb, de viszont a legrosszabb is, mert a kamrát és padlást nem lehet jól kihasználni a létra, illetve a nyilás miatt, továbbá padlástüz esetén az épület minden kamránál begyuladhat. Jobb a 2-dik megoldás, hol padlásfeljárat már csak 2 családra közös, tehát kevesebb a padlásnyilás, de tüz esetén ez is rossz, mert a padlólépcső beégése akadályozza a lakók menekülését és a tüz innen könnyen tovább terjedhet, ezenkivül ezen rendszernél az alárendelt jelentőségü előtér nagyobb, mint szükséges. Szerintem legjobb a 315. ábrában elhelyezett padlásfeljáró, mert egy kényelmes feljáró elég 4 családnak, tüz esetén pedig, ha a padlás-lépcső be is ég, sem a külső közlekedést nem akadályozza, sem a tüz nem terjedhet tovább. Jó ha a padlás-lépcsőt bedeszkázzuk, ezáltal az egyik konyha, mely éppen a padlólépcső miatt kisebbre lett méretezve, kiegészitést talál a padlásfeljáró alatti helylyel.

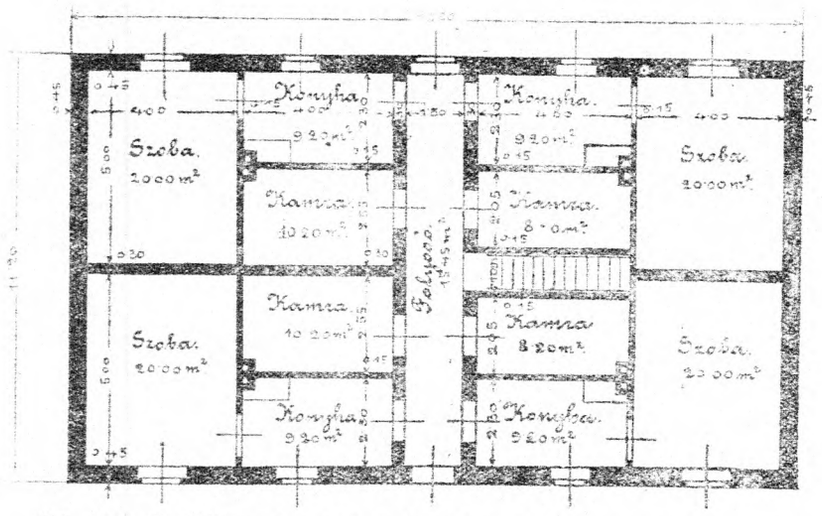

317. ábra. Cselédlakás 4 cseléd részére középső folyosóval. II. typus.

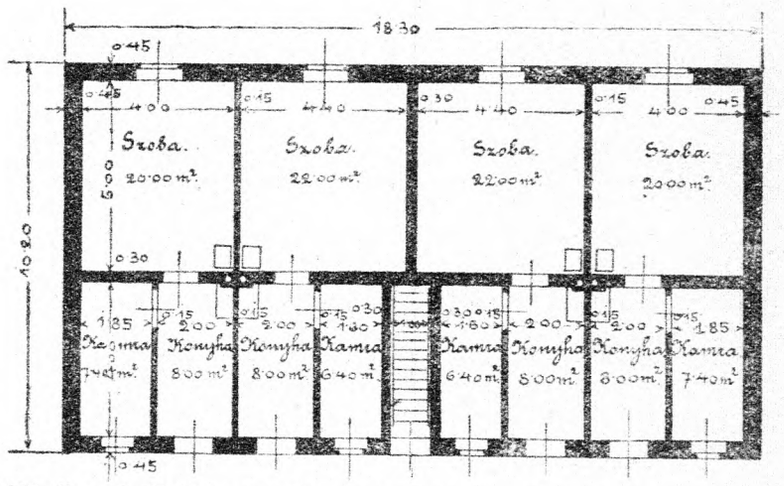

318. ábra. Cselédlakás 4 cseléd részére külön konyha-bejárattal. III. typus.

A folyosó esetleg két lakásra el is hagyható. 6-os háznál, de akkor az épületnek 3 bejáró része van, mely sem nem szép, sem nem czélszerü. Beépitett terület 216 m².

A 318. sz. ábrában az egyes lakások elkülönitése a lehető legtökéletesebb, mert a padlásfeljárót kivéve semmiféle más közös helyiség nincs. Jó a kamra alatt esetleg elhelyezett pincze világitása, szellőzése. Egyedüli hátránya az, hogy a konyha közvetlenül a szabadba nyilik, igy a konyha hideg, továbbá a konyha megvilágitása sem jó, ez csak egy fölülvilágitós ablak segitségével lehetséges, mert a keskeny konyha külső falára ablakot és ajtót elhelyezni nem lehet. Beépitett alapterület 188·66 m².

tapasztalom, hogy ezen kifelé nyiló előtérajtó roppant hamar elpusztul, rendesen nem akasztják ki és a szél csapdossa. Én nem alkalmazok külső előtérajtókat Hogy az előtérben a közlekedést a falsarkok ne akadályozzák, ezeket le kell gömbölyiteni. Fontos az előtérben elhelyezett konyhaajtó-tokok megerősitése is, mint általában tapasztalható, a 15 cm. vastag falban elhelyezett ajtótokok hamar meglazulnak.

Ezért leghelyesebb, ha az ajtótokokat oly hosszura alkalmazzuk, hogy egész a mennyezetig érjenek és ott vaskapcsokkal a mennyezethez erősitjük. Erről különben bővebben a szerkezeti részeknél. Beépitett terület 186·66 m².

Összehasonlitva a bemutatott leggyakoribb 4 tipust és feltételezve, hogy mindegyik ugyan, azon anyagból épittetik, a beépitett területmint látjuk, a legkisebb a 318-ik és 319-ik ábránál. Igaz, valamivel lehetne az első kettő beépitett területét redukálni, de oly kicsinyre hozni, mint a III. és IV. tipust, nem lehet, ami természetes is, mert a III. és IV. tipusnál nincsen előtér vagy folyosó.

A gazdasági épületeknél egyik főkellék, hogy olcsón épitsünk, ebből a szempontból feltétlenül oly rendszer szerint kell épitenünk, amely ugyanazon szoba-, konyha-, kamra-nagyságok mellett a legolcsóbb, de azért czélszerü legyen.

A fentebb mondottakból látható, hogy a III-ik és IV-ik tipus semmiféle kivánni valót nem hagy

hátra, sem beosztás, sem megvilágitás, sem tüzveszély szempontjából, emellett olcsóbb is, mint az I. és II. rendszerü, sőt mondhatom, mint akármilyen más rendszer, igy cselédházainkat ezen tipusok szerint kell épitenünk. A IV-dik szám, mely éppen olyan olcsó, mint a III-dik számu, de tökéletesebb, azért a IV-dik tipust merem minden gazdaságnak minta lakásul ajánlani. A herczegi uradalomban ujabban minden cselédházat igy épitünk és igen jól be is válnak.

Ha egy ily mintalakást fel is épitünk, még nincsen gondoskodva a cselédek sütőkemenczéjéről és füstölőhelyiségéről, mert ezeket a kis konyhákba beépiteni nem lehet. Ezen kérdést több módon oldhatjuk meg.

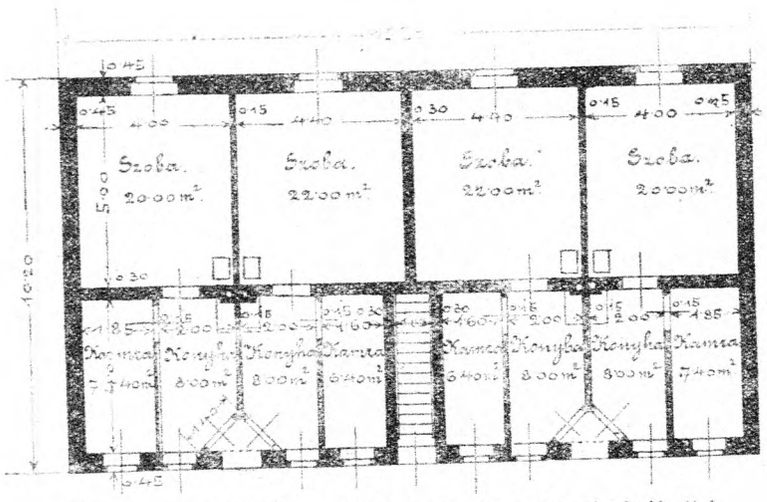

319. ábra. Cselédlakás 4 cseléd részére közös konyha-bejárattal.

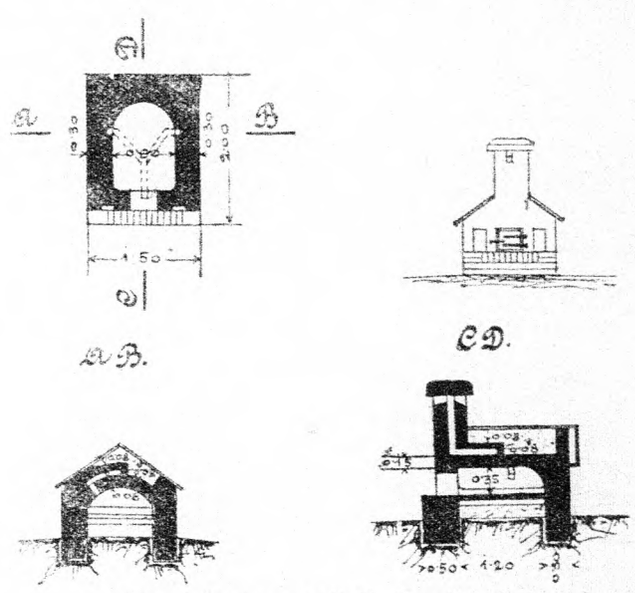

320. ábra. Sütőkemenczék 6—8 cseléd részére.

Legegyszerübb megoldás ott, hol régi nyitott konyhák vannak, ha az uj cselédházak lakói füstölnivalóját megosztják ezen régi konyhákban és szabadon álló sütőkemenczét állitunk fel 6—8 cselédre, mint a vasuti őrházaknál látható 320 ik ábra.

Gyakori megoldás az is, ha 6—8 családra egy 321-ik ábra szerinti közös sütő-, füstölő- és

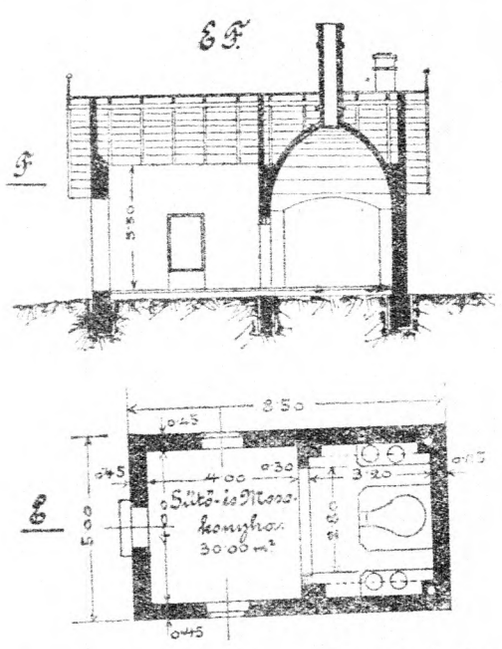

321. ábra. Sütő-, füstölő- és mosókonyha 6—8 cseléd használatára. (Alaprajz és hosszmetszet.)

mosókonyhát épitünk. Ezen épület állhat szabadon, de olcsóbb, ha az épületet egyik végihez toldjuk hozzá, esetleg féltetőre kiképezve. Az épületnek költségkimélés szempontjából nincsen mennyezete, csak a szarufák vannak egyszerüen bedeszkázva. Van benne egy kemencze, két üsthely és füstölésre alkalmas sátorkémény. Ez a legjobb, de legdrágább megoldás.

Költségkimélés szempontjából a füstölő- és sütőkonyhát a 321-ik ábra szerint tartom a legelhelyesebben megoldottnak.

A beosztás ugyanaz, mint az ajánlott mintalakásé, egyedül ott van eltérés, hogy a padlás-

mindenesetre olcsóbb egy beépitett helyiség, mint egy szabadon álló.

A beépitett közös sütő- és füstölőkonyhában később következő részletes leirás szerint van egy kemencze, ennek egyik oldalában egy kis üst, a kemencze teteje pedig füstölőnek van kiképezve. Szükséges két orosz kéményt alkalmazni, az egyiket a kemencze és az üst, a másikat a füstölő részére. A füstölő- és sütőkonyha megvilágositása egy felülvilágositós ajtón történik. Czélszerünek tartom, különösen nyáron, ha ezen sütő-füstölő konyha ajtója a régi rendszerü osztott ajtó. Nyáron, mig a kenyér sül, az első ajtó be lesz téve, hogy valami állat be ne tévedhessen, a felső ajtó pedig nyitva maradhat, ezáltal a konyha nem lesz nagyon meleg

Meg kell még emlitenem, hogy legtöbb helyen a gazdának, hajdunak, iparosnak vagy egy nagyobb szobájuk van vagy esetleg 2 szobájuk. Ha csak nagyobb szobát kapnak, ugy a 322-ik ábra akármelyik utolsó szobáját lehet megnagyobbitani, ha két szobát kell adni, ajánlani merem a 323-ik ábrán vázolt 2 szobás épületet.

A 322-ik ábrában bemutatott minta-lakás alkotó részeinek részletes leirását egy későbbi értekezletemben óhajtom ismertetni, mert ezen értekezletem czélja csak az egyes rendszereknek általános leirása.

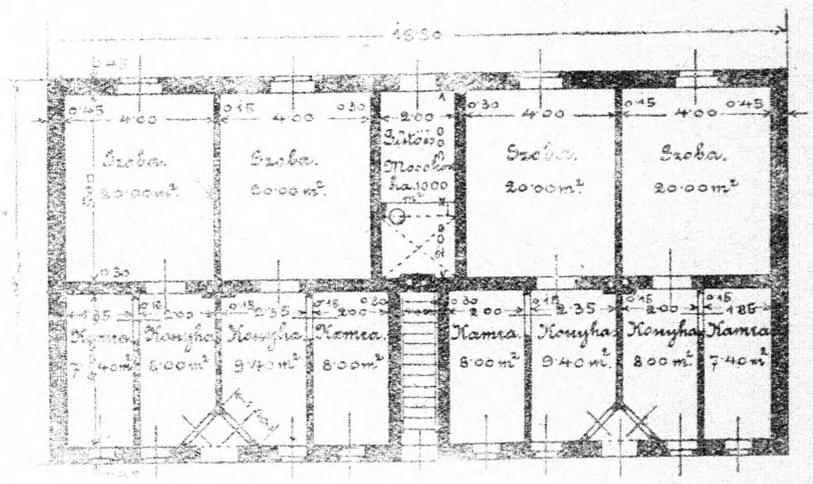

322. ábra. Cselédlakás 4 cseléd részére az épületben elhelyezett közös sütő- és mosókonyhával.

b) Egylakásos (kottizs) rendszer.

A cselédekre a legideálisabb, a gazdákra a legköltségesebb rendszer. Már a névben is benne van az, hogy e rendszer mellett minden cseléd önálló épületben lakik, az épület körül kert, kis gazdaság van, szóval a major egy kis faluvá alakul át. A mi viszonyainknak nagyon megfelel, ha minden munkás családnak 1 szobát, konyhát és kamrát épitünk és ezeket ugy tesszük össze, hogy lehetőleg négyzetalaku legyen az épület. (Lásd 324-ik ábrát.)

A padlásfeljárás leghelyesebb, ha kivül van

dekkel, akik bizonyos tekintetben nekik alá vannak rendelve, sohasem tud magának oly tekintélyt fentartani, mintha a lakása teljesen különálló.

Oly viszonyok között, mint már fentebb is emlitettem, hol a birtok parczellázása könnyen bekövetkezhet, a kaszárnya-rendszer és az egylakásos rendszer közötti átmenetet tartom a legmegfelelőbb épitkezésnek, mint a 326-ik ábra feltünteti, azaz a 2 családra való épitkezést.

Mert a kisbirtokos igénye már nagyobb, mint a cselédé, 2 szobára feltétlenül számit. Ily kettős cselédlakás pedig nagyon könnyen alakitható át egy kisbirtokos igényének megfelelő lakásra. Nem kell mást tenni, mint kidobni a konyha és a kamra közti 2 db 15 cm-es válaszfalat és ime előttünk áll egy kis előtérrel ellátott, 2 szobáju, tágas konyhával, kamrával biró falusi polgár embernek teljesen megfelelő lakás.

A 321-dik ábrán vázolt sütő-füstölőkonyha ott is szükséges, hacsak nem épitünk nagyobb konyhákat, ami azonban fölösleges.

c) Munkás-otthon.

Olyan vidéken, hol nagy munkáshiány van, kénytelen a gazda idegenből hozatott munkásokat alkalmazni. Legtöbb helyen ezen munká-

sok részére kiüritenek egy istállót vagy csűrt és abba helyezik el őket. Ott, hol a munkásokra csak az aratási, cséplési időben, tehát a legmelegebb hónapokban és csak rövid ideig van szükség, ily elhelyezése a munkásoknak valahogyan magyarázható. De itt is azt tapasztaljuk, hogy ezen rosszul elhelyezett munkások között állandó járvány dühöng és sok esetben a puszta egészséges népét is megfertőzik. Ellenben ahol a kisegitő munkások kora tavasztól késő őszig a gazdaságban vannak, eltekintve attól, hogy kevés gazdaság rendelkezik fölös számu istállóval vagy csürrel, kénytelen a gazdaság munkás-otthonokat épiteni.

Egyik főkelléke a munkás-otthonoknak, hogy könnyen dezinficziálható és szellőztethető legyen, ezért mellőzendő a tömés, vályog- vagy fa-fal, pedig rendszeresen ezen munkás-otthonokat ily anyagból készitik. A falat téglából vagy kőből épitsük és a lakó-, illetve hálóhelyiségeket 2·00 m. magasságban portlandcement-habarcsal lássuk el. Padozata legjobb, ha döngölt agyag, mert ez elég meleg és emellett minden

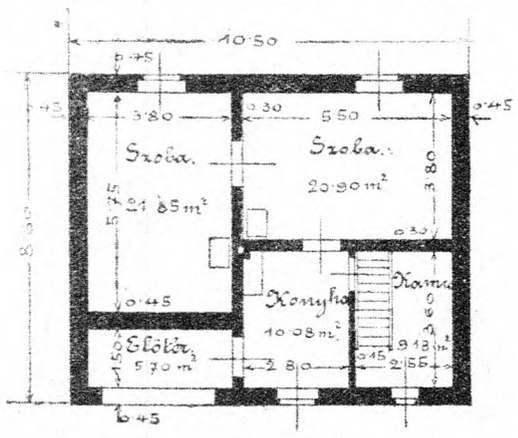

323. ábra. 2 szobás cselédlakás.

évben kevés költséggel 25—30 cm. vastagságban kicserélhető.

Figyelemmel kell lennünk arra a körülményre is, hogy ezen otthonok télen rendesen üresen állanak, igy épitésükkel a gazdaságot megterhelni nem szabad, tehát ott, ahol lehet, takarékoskodnunk kell, legjobban takarékoskodhatunk a mennyezetnél és a tetőzetnél.

Mily helyiséget kell tartalmazni ezen otthonoknak? Két hálóhelyiséget, egyiket a férfiak, másikat az asszonyok és gyerekek részére, egy nagy konyhát, ahol sütni is lehet és egy kamrát, ahol rendesen az egyszerre nagyobb mennyiségben kapott élelmiszereket könnyen elraktározhatják. Jó, ha még egy külön helyiséget is épitünk, amelyben a munkások a magukkal hozott holmijukat helyezhetik el, de ez nem feltétlenül szükséges, mert a hálóhelyiségben a hosszfalra erősitett fogason is elhelyezheti mindegyik a maga ruháját.

A 325-ik ábrában látható egy tömören épitett munkás-otthon 44 munkás részére. Hogy minél kevesebb falat kelljen épiteni, az egyes helyiségek hosszoldalukkal egymás mellé vannak helyezve. Az épületnek mennyezete nincsen, ehelyett a szarufák vannak bedeszkázva. Az épület belső magassága csak 2·4 m., ily alacsony szobamagasság mellett ablakot elhelyezni bajos, annyival kevésbbé sem, mert a fentebb emlitett fogasokat a hosszu falra kell erősiteni. Ablakok helyett a tetőről kapnak világosságot az egyes helyiségek.

Ennek a mondottakon kivül az az előnye is van, hogy egyik munkás helye sincsen ablak mellett. Az épület ugy helyezendő el, hogy a világosságot észak felől nyerje, igy a szemnek nem kellemetlen. Minden munkásnak 0·80 m. széles és 2·00 m. hosszu fekhelye van. A hálóhelyiségekből két ajtó vezet a szabadba, tüz esetén való könnyebb menekülés szempontjából. A tetőablakok alulról egy zsinór vagy olcsó láncz segélyével szabályozhatók. A tető kátránylemezpapirossal van fedve könnyebb tetőkonstrukczió és kisebb költség szempontjából.

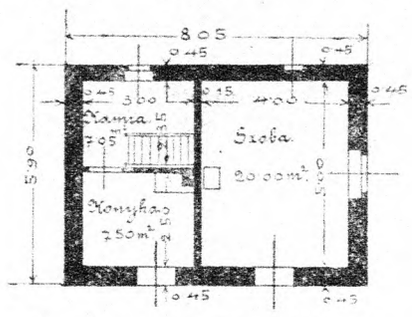

324. ábra. Egyszobás cselédlakás.

A konyhában egy sütőkemencze és két üst van beépitve. Takaréktüzhelyt felállitani nem szükséges, mert a nagyobb főzés miatt a főzés ugyis csak üstökben történik. Esetleg egy harmadik üstöt lehet felállitani, abból a szempontból, hogy a vacsorát az ebéddel egyszerre készithessék el.

Igen sok helyen láttam oly munkás-otthonokat felépiteni, hol a konyha, kamra stb. földszinten van, ezek fölött pedig a padláson vannak a hálóhelyiségek. Az épület ily esetben faczementtel van fedve. Ily megoldást czélszerünek nem tartok, eltekintve, hogy költségesebb, mint a 325-ik ábra szerinti épület épitése, továbbá a padláson elhelyezett fekvőhelyek nagyon tüzveszélyesek és a famennyezet nehezen dezinficziálható. A munkások nem szeretik a lépcsőjárást, ellenszenvet tanusitanak a padláson való tartózkodás iránt, talán nem is indokolatlanul. Ezen általános leirás után talán nem lesz fölösleges még megemlitenem, hogy a cselédkaszárnyákat, egyes cselédházakat, ott, hol a helyhez szigoruan nem vagyunk kötve, miképpen helyezzük el.

Az épület bejáró oldalát leghelyesebb, ha keletre teszszük, ezáltal a szobák nyugati fekvést kapnak. Lehet a bejáró oldalát délre is tenni, akkor azonban a szobák előtti tért fákkal ültetjük be. A cselédházat lehetőleg sik helyre és kuthoz közel épitjük, semmiesetre se tegyük valami völgybe.

A szobapadló magassága a talaj felett 30—50 cm. legyen, ott, hol a talaj vizenyős, egész 1 m. magasságig kell mennünk.

Legtöbb földszintes ház, különösen, mely nincsen alápinczézve, csakhamar nedves és lakhatatlan lesz, azaz idő előtt tönkremegy, ezért különös gond forditandó arra, hogy a csapadékviz az épülettől el legyen vezetve, akár nyilt árokkal, akár alagcsövek segélyével. Az alagcsövek a hosszfalak mellett, de az alapfalnál 30—40 cm.-rel mélyebben helyezendők el.

Az egyes cselédházakat, ha keskeny oldalukkal helyezzük egymás mellé, 12—20 m. távolságban helyezzük el. Ha pedig hosszoldalukkal párhuzamosan akarjuk épiteni, a távolság minimum 30 m. legyen, mert a két épület közé kell elhelyezni a sertés-, baromfi- stb. ólakat.

A munkás-otthonokat a cselédháztól távol épitsük elszigetelés miatt és mint már emlitettem, a tetőablakok észak felé kerüljenek.

Ott, hol szabadon álló sütő- és füstölőkonyhát épitünk, ezeket azon cselédházak közelébe épitsük, amelyek lakói használni fogják, legjobb, ha a két épület közé teszszük, 12 m. távolságra.

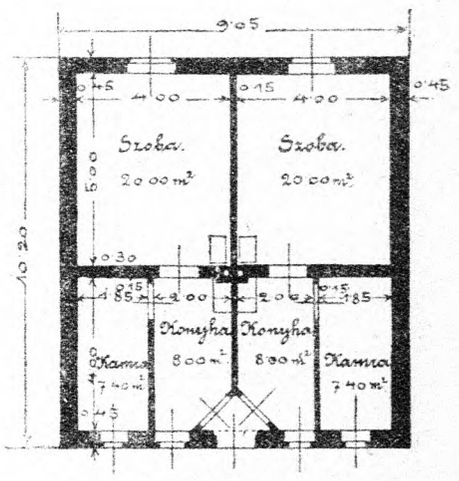

326. ábra. Cselédlakás 2 cseléd részére.

Ezen általános leirás után a falak, tetőzet, mennyezet, ajtó, ablak, takaréktüzhely, kályha stb. részletes ismertetését óhajtom közelebbről közreadni, szintén gyakorlati alapon.

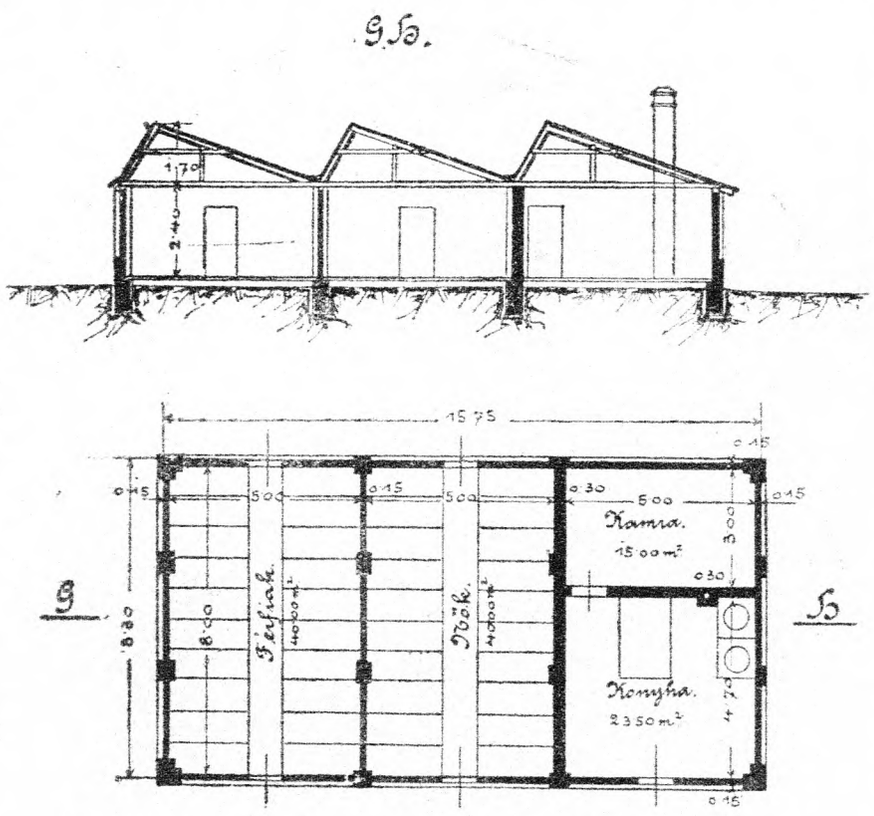

325. ábra. Munkás-otthon 20—20 férfi- és nőmunkás részére. (Alaprajz és keresztmetszet.)

GAZDASÁGI VEGYTAN.

Rovatvezető: Kosutány Tamás dr.

Mezőgazdasági statisztikai adatok agrikulturkémiai világitásban.

Irta: **Kosutány Tamás dr.**

A statisztika a legujabb tudományok egyike, s éppen ugy, mint a kereskedő lezárja a számadását, a statisztikus is számot ad az ország évi forgalmáról. Nagy gonddal állitja össze a behozatal és a kivitel anyagát egyenkint és pénzértékben kifejezve, amidőn igyekszik az ország kereskedelmi egyensulyát megállapitani. Nyilvánvaló, hogy az esetben, ha a behozatal értéke megközeliti, vagy teljesen eléri a kivitel értékét, akkor az ország vagyoni egyensulyban van; ellenkezőleg ha a behozatalok értéke nagyobb a kivitel értékénél, miután a külföldi áruczikkekért pénzt adunk s igy többet adunk, mint amennyit beveszünk, az ország szegényedik s ellenkezőleg, ha a kivitel értéke mulja felül a behozatal értékét, akkor külföldi pénz maradván az országban, az ország gazdagulására következtethetünk.

Más szempontból is lehet azonban ezen statisztikai kimutatásokat birálat alá venni és pedig a mezőgazdaság szempontjából, amelylyel tudtommal eddig nem igen foglalkoztak, amely pedig nézetem szerint szintoly fontos s a gondolkozásra ugyancsak hivatva van okot szolgálni. Hogy a kettő közötti különbséget kellőképpen megérthessük, vegyük azt a kedvező

esetet, hogy az ország az előbbiekben kifejtett értelemben pénzügyi egyensulyban van, amennyiben a belőle külföldre vitt anyagoknak a pénzbeli értéke éppen fedi a behozatal értékét. Ez azonban nem mezőgazdasági egyensuly is egyszersmind, legalább minálunk nem. Bizonyitsák a következők:

A statisztika adataiból azt látjuk, hogy mi tulnyomó mennyiségben hozunk be külföldről selymet, csipkét, szövött árut, gépeket, papirt stb. s amit pedig kiviszünk, az mind mezőgazdasági termék, nevezetesen: gabona, liszt, korpa, hizott állatok, tojás, stb. állati termékek. Ezen mezőgazdasági terményekben pedig mi több millió kg.-nyi foszforsavat, nitrogént, kálit viszünk külföldre s miután ezektől függ elsősorban földjeink termőképessége, földünk termőképességét viszszük piaczra; igaz ugyan, hogy mütrágya-forgalmunk évről-évre emelkedik, de ez korántsem fedezi a kivitelnek még felét sem s igy földünk évről-évre szegényedik és ha nem kapunk észbe idejekorán, akkor földünk kimerülése, népünk elszegényedése, tönkrejutása természettudományi pontossággal előre megállapithatók s ezt bizonyitja Babilon, ezt Sziczilia, Szardinia stb. földjének kimerülése s ez okból dekadenciája és tönkrejutása.

Kiviteli többlet mm.		E b b e n		
		nitrogén	káli	foszforsav
		métermázsákban		
Buza	4.000,000	84,000	20,800	32,000
Rozs	2.820,000	44,000	15,0 0	21,320
Árpa	3.600,0 0	57,600	16,920	28,080
Zab	2.400,000	46,080	11,520	16,320
Tengeri	2.000,000	32,0 0	7,400	11,400
Bab	250,000	10,000	3,250	3,000
Maláta	280,000	4,480	1,232	2,604
Liszt	7.000 000	133,000	10,500	15,400
Árpagyöngy	1·5 000	516	80	120
Burgonya	200 000	680	1,160	320
Szalma	3 0,000	1,444	2,000	660
Széna	150,000	2,250	2,300	6 0
Korpa és tak. liszt	800,000	17,600	12,000	20,8 0
Olajpogácsa	200.000	10,000	2,600	4,000
Egyéb	?	10,000	3,000	5,0 0
Növényi termék összesen		453,050	109,762	167,170
Ökör 650 kg.	2 0,000 db	33,80	2,6 0	23,900
Juh átlag 50 kg.	150,000 „	1,725	13	899
Hizott sertés	190,000 „	5,616	430	2,0 0
Vágó tehén	25,000 „	5,250	250	2,300
Baromfi	100.0 0,000 „	26,000	2,000	18,000
Tojás stb.	283.0 0 „			
Állati termékben összesen		72,391	5,476	48,139
Növényi és állati termék együtt	főösszeg	525,441	115,238	215,309

A fenti táblázat szerint növényi terményekben 453,050 q. nitrogént 109,762 q. kálit, 167,170 q. foszforsavat.

Állati termékekben 72,391 q. nitrogént, 5476 q. kálit, 48,139 q. foszforsavat s igy összesen 525,441 q. nitrogént, 115,238 q. kálit és 215,309 q. foszforsavat viszünk ki.

Alkalmaztunk pedig mütrágya alakban 1906-ban 1.093,600 q. szuperfoszfátot á 15% 164.040 q. foszforsav, 122,800 q. Thomas-salakot à 16% 19,648 q. foszforsav, összesen 183,688 q. foszforsav; chilisalétromot 91,500 q. à 15% 13,725 q. nitrogén; kálisót 26,801 q. à 4% 10,720 q., miből kivehető, hogy foszforsavban 31,621 q., nitrogénben 511,716 q. káliban 114,518 q. deficzitünk van.

A közölt számcsoportok nagy pontosságra igényt nem tarthatnak, azonban hozzávetőleges képet mégis csak nyujtanak s ezek az előbbi állitást nagyon élénken illusztrálják, ugy hogy szükségképpen gondolkozóba kell esnünk felette.

Vegyük a dolgot most nem az agrikulturkémikus, de a gazda álláspontjából szemügyre. Hazánkban van 5.678,762 szarvasmarha, 4.275,210 sertés, 1.972,930 ló, 7.526,783 juh, összesen 19.453,685 drb.

A juhok, lovak, sertések legnagyobb része kora tavasztól késő őszig a legelőn jár s igy az azok által produkált trágyát alig lehet számitásba venni, ahelyett azonban a szarvasmarhák átlagos sulyát, beleértve a növendékállatokat is, 250 kg.-ra becsülve, eredményül közel másfél millió q össz-sulyt kapunk s feltéve, amint a külföldi szakirók ezt feltételezik, hogy egy szarvasmarha 1000 kg. élősulyra évente 135 q. trágyát szolgáltat, eredményül az ország állatállományának évi trágyaprodukczióját nagyon megközelitőleg 200 millió métermázsára tehetjük.

Ez a 200 millió métermázsa istállótrágya áll szemközt tehát az eke alatt álló 22 millió kat. holddal s igy beláthatjuk, hogy egy kat. holdra és évenkint nem is egészen 9 métermázsa trágya jut, holott miután a földet minden negyedik esztendőben 250 q. istállótrágyával kellene trágyázni, amelynek az évi átlaga tehát 62·5 q., be kell látni, hogy földjeink az istállótrágyából az évi trágyaszükségletüknek csak mintegy hetedrészét kapják. Ezt csak kis mértékben javitja az a hazánkban a legutóbbi években és állandóan fokozódó mennyiségben felhasznált mütrágya s igy is igen nagy a hiányunk, amelyen segiteni mindenkinek nemcsak hazafias, hanem saját maga iránt való kötelessége kell hogy legyen.

Nagyon fontos volna, ha ezen szempontból az egyes gazdaságok is számitást tennének, mert az egyes gazdaságok összege képezi az országot s nagyon sok gazdaság van, amire ezt elmondhatjuk. Az, hogy az illető gazdaság minden negyedik-ötödik évben istállótrágyával áttrágyázza a földjeit, nem sokat változtat a dolgon, mert az istállótrágyának a javarésze nem a szántóföldről, hanem a rétekről kerül s igy a szántóföldet gazdagitja a rétek rovására, általános deficzit azonban ezáltal nem változik.

Világitsuk meg a dolgot harmadik oldalról is. Hazánk lakosságát kerekszámban 20 millió lélekre becsülhetjük. Szakirók véleménye szerint egy egyénnek az évi ürülékében 5·15 kg. nitrogén, 1·25 kg. foszforsav és 1·07 kg. káli található s igy miután a lakosság mezőgazdasági terményekkel táplálkozik, könnyen kiszámitható, hogy ezeknek nitrogéntartalma évenkint 1.030,000 q., foszforsavtartalma 250,000 q., kálitartalma 214,000 q., azáltal tehát, hogy az emberi ürülékeket gazdaságilag nem értékesitik, hanem azok felhasználatlanul elpusztulnak, ennyivel lesz ismét a magyar föld szegényebbé, ennyivel apad évente s miután a népesség mindenesetre évről-évre emelkedik, fokozódó mennyiségben földünk termőképessége. Ez kell, hogy gondolkozóba ejtse azokat, akik hazánk mezőgazdaságát s azzal szorosan összefüggő sorsát szivükön viselik.

Belátható, hogy ezt törvénynyel, kormányrendelettel megváltoztatni nem lehet. Ezen ügy elintézése ismét csak a gazdatársadalom vállaira nehezedik s szerencse, hogy a talaj kimerülése ellen küzdeni nemcsak országos érdek, hanem saját jól felfogott érdekében kinek kinek saját maga iránti kötelessége.

Mi tehát ezekkel szemközt a legsürgősebb tennivaló? Elsősorban az istállótrágyának minél gondosabb konzerválása, hogy abból ne menjen veszendőbe semmi. Nem tartom jó gazdának azt, ha ezrekért vásárolja is a chilisalétromot, a szuperfoszfátot, ha amellett azáltal, hogy a trágyát nem gyüjti, nem konzerválja, midőn elpárolgás és elszivárgás révén ugyanannyi vagy még nagyobb értékü nitrogén, foszforsav és káli megy veszendőbe, mint amennyit beszerzett.

Másodszor szaporitani kell a trágyát, tehát a haszonmarhát s ami ezzel egyremegy, szaporitani kell a takarmánynövények termesztését a gabonafélék rovására. Ne gondoljuk, hogy azáltal, ha kisebb területen termesztünk piaczi növényt, mondjuk gabonát, repczét, hogy kevesebbet fogunk a piaczra vihetni, mert a jobb trágyázás által szaporodik a termés és a kellő beosztás mellett a terület hiányát nemcsak fedezi, de felül is mulja.

Harmadszor felettébb fontos volna fekáliáknak gazdasági értékesitése, ez azonban ugylátszik egyátalában nem akar nálunk tért hóditani, s nem marad más hátra minthogy a mütrágyáknak a megfelelő mértékkel való alkalmazására hivjam fel a gazdák figyelmét! Ez azonban eltekintve szeszélyes időjárásunktól, csak akkor jár haszonnal, ha azt olyan mennyiségben, olyan minőségben s olyankor és oly módon alkalmazzuk, mint az talajunk és termesztendő növényeink igényeinek megfelel. Fokozni kell tehát a szakértelmet és annak kinyomozására törekedjünk, hogy földjeink mit hálálnak meg s igy minden jobb gazdaságban kellene egy kisérleti telepnek lenni, ahol tervszerüen véghezvitt trágyázási és müvelési kisérletek révén kinyomozzuk, hogy mit kell tennünk gazdaságunkban, hogy czélunkat lehetőleg elérjük és ez a tiszta jövedelem fokozása; ez okból tehát ne azt számitgassuk, hogy a mütrágya alkalmazása mibe kerül, de azt, hogy mit jövedelmez. Tájékozásul csak annyit, hogy a magyarországi megfigyelések szerint 100 kg. kellő időben, helyen és módon alkalmazott szuperfoszfat 100 kg. buzatöbbletet eredményez, 100 kg. 16% szuperfoszfát pedig ez idő szerint 8 K. 64 fillérbe kerül, a 100 kg. buza ára pedig Budapesten 26 korona!

Ezeket jó lesz tehát emlékezetbe vésni és fontolóra venni az 1908. év zártával, mert már évezredek óta mondta a görög bölcs: „ismerd meg tenmagad" s ennek a czélnak kivánt ezen czikk szolgálni.

IRODALOM.

Mezőgazdasági munkák és teendők. E szerény czim alatt egy igen érdekes és értékes munka jelent meg a Pátria nyomda r.-t. kiadásában, nagynevü köz- és mezőgazdasági irónktól, *Kodolányi* Antaltól, aki ugyan csak a mü *szerkesztőjének* vallja magát, amelyben mégis egy igazán munkásélet tapasztalatait és tudását örökiti meg és adja elő az ifjabb gazdanemzedék okulására.

Miként a könyv előszavában a szerző nagy szerényen előadja, e müvében a kezdő és csekélyebb gyakorlati képzettségü gazdáknak kiván tanácsot adni mindazon teendőkről, amelyek az év egyes hónapjaiban a mezőgazdaság körében felmerülnek. Mi a tennivaló télen-nyáron az irószstalnál, a majorban, az istállókban, a mezőn, a réten, a gyümölcsös- és konyhakertben, a szőlőben, pinczében, erdőben stb. Tehát afféle figyelmeztető kalendárium, mely minden időben emlékezteti a gazdát a legszükségesebb teendőkre.

E nyiltan kitüzött feladatnál azonban e könyv jóval többet teljesit. Mert nemcsak a tennivaló-

WEISER J. C.
.·. GAZDASÁGI GÉPGYÁR ÉS
VASÖNTÖDE, MALOMÉPITÉSZET .·. .·.
NAGYKANIZSÁN.

Egyetemes aczélekék és ekeszerelvények. ::
Teljes takarmánykamraberendezések. .. .. ..
Szecska és répavágók, darálók. .. ..
Malmok minden nagyságban. .. ..
Elsőrangu hazai gyártmány. Tessék árjegyzéket kérni.

kat irja elő, de rövid szakszerü leirásban azt is, hogy mit miért és hogyan tegyünk. És előadja azt egyszerüségében annyi tapasztalásból eredő tudással, amilyent szerezhetni csak nagyon kevés embernek adatott és amelyből nemcsak a kezdő, hanem a meglett gazdák is bizvást okulást merithetnek. Meggyőződéssel vallhatom, hogy nagyon sok velem egyivásu gazda, kik már megették a kenyerük javát, kik sokat dolgoztak, szenvedtek, tapasztaltak és — károsodtak, e könyv tanácsaiból még mindig nagyon sokat tanulhatnak és nagyon sok károsodástól megmenekülhettek volna, ha annak idején e könyv tanitásait figyelemmel olvassák és követik. E könyvet tehát nemcsak a kezdő, hanem a tapasztalt gazdáknak is ajánljuk, mert sokat lehet tudni, tapasztalni, de eleget sohasem és sohasem annyit, hogy e könyv gyakorlati tanácsaiból ne okulhassunk. Kodolányi, mint hazánk egyik legkiválóbb szakembere és hosszu időn át mint az Orsz. Földhitelintézet becslője, nagy gyakorlatából eredő oly tapasztalatait irja le e könyvben, amelyeket minden gazda a legnagyobb sikerrel hasznosithat.

A könyv megrendelhető a Pátria r.-t. könyvkereskedésében (Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.). Ára 3 korona. *M. T.*

Praktische Schweinezucht. Irta Nörner E. dr. Második teljesen átdolgozott és javitott kiadás, 29 iv, számos ábrával. Ára füzve 7, kötve 8 márka. Megrendelhető szerzőnél, E. Nörner dr.-nál Barsinghausen Bezirk Hannover, avagy hazai könyvkereskedőink utján is.

Fenti czim alatt egy igen értékes könyv hagyta el közelebbről a sajtót s ez az oka, hogy annak ismertetésével e helyen is foglalkozunk. A könyv nem alkalmazkodik ugyan hazai viszonyainkhoz, de reánk nézve éppen azért érdekes, mert főleg Németország sertéseit, sertéstenyésztési viszonyait és eljárásait ismerteti a legbehatóbban, amelyekből pedig mi is nagyon sokat okulhatunk, különösen most amikor az angol sertések tenyésztése hazánkban is terjedőben van.

A könyv a következő főbb fejezetekre oszlik: 1. A sertésistálló s annak czélszerü berendezése. 2. A sertés fajtái. 3. A sertések takarmányozása. 4. A tenyésztés. 5. A malaczok felnevelése. 6. A sertések járványos betegségei és az azok elleni védekezés. 7. Szabályok a sertéstenyésztés fellenditése érdekében. A könyv szerkezete tehát egészen elütő hasonló könyvek nálunk szokásos beosztásától, annak daczára feltalálható benne mindaz, ami a sertéstenyésztőt érdekli s különösen mindazt, ami Németország sertéstenyésztésére vonatkozik.

Ajánljuk e könyvet azon németül is tudó olvasóink figyelmébe, akik a sertéstenyésztés terén hazai viszonyainkon tulterjedő ismereteket is kivánnak szerezni.

Gazdasági számviteli naptár 1909. évre. Szilassy Zoltán szerkesztésében immár a X. évfolyamban jelenik meg a Gazdasági számviteli naptár. E tizéves megjelenés valósággal rekord; különösen nálunk, ahol bizony nem sok szakmunka éri meg a tizedik évet. A rendszeres feljegyzés előnyeiről még kevés gazda van meggyőződve- pedig modern intenziv gazdálkodás rendszeres könyvvezetés nélkül el sem képzelhető. Bizonyára igen sokan vannak azonban gazdáink között, kik érzik is ezt és szeretnének is számadásaikban rendszert teremteni, de nem találják meg a kiinduló pontot, az alapot, melyre azt fektethessék.

Ezt az alapot adja meg a gazdának a számviteli naptár, melynek rubrikális beosztása oly czélszerüen s áttekinthetően van összeállitva, hogy a gazda első bejegyzésétől fogva már helyes rendszer szerint vezeti számadásait. A szokásos naptárrész után egész tömege következik azon tudnivalóknak, melyekre ugyszólván napnap után szüksége van nemcsak a gazdaembernek, de mindenkinek. E hasznos tudnivalók anyaga gondosan ven összeválogatva s praktikusan csoportositva. Ezután következik a tulajdonképpeni számviteli rész: a táblázatok, négy részben csoportositva. I. *A vagyonleltár*, mely kiterjed telkekre, épületekre, gépek és eszközökre, a marhaállományra, termény- és anyagkészletekre. II. *Pénzszámadás*, pénztári napló, bevételek és kiadások összesitése, hiteljegyzék, adósságjegyzék táblázatokkal. III. *Segédjegyzékek*, 1. vetési, aratás- és cséplési jegyzék, 2. fejési és tejeladási jegyzék, cselédbérjegyzék. IV. *Zárszámadás és mérleg elkészitésére*, pénzmérleg, vagyonmérleg, tiszta jövedelem kiszámitása, a tőke kamatozásának kimutatása s előirányzat készitésére alkalmas s könnyen áttekinthető táblázatok. Végül magyarázat a számadások mikénti vezetésére.

Részletesebben nem kell azonban e naptárt méltatnunk, hiszen gazdakörökben jól ismerik, csak fel akarjuk hivni az érdeklődők figyelmét azon körülményre, hogy az idén is oly alakban és terjedelemben jelent meg, mint eddig. Megrendelhető a „Pátriá"-nál (Üllői-ut 25.) diszes kiállitásban 2·50 K.-ért. *Sz. Gy.*

*

Az ezen rovatban ismertetett könyvek megrendelhetők: *Pátria r.-t. gazd. szakkönyvkereskedésében*, Budapest, IX., Üllői-ut 25. (Köztelek.)

LEVÉLSZEKRÉNY.

Gazdatiszt felmondása. *681. kérdés.* (Kiegészitésül a 605. kérdéshez. A választiró által kivánt további adatok.)

Ami a tisztnek a szolgálatból való távozását illeti, szóbelileg azt kérte, hogy a szolgálat alól mielőbb mentessék fel, mivel neki — tekintettel a téli időre — vagy a rá következő (október) hónapban, vagy tavaszszal kellene hurczolkodnia, miután nejétől nem lehet kivánni, hogy télen hurczolkodjék. Ezen kivánságának megfelelve, C. kijelentette, hogy távozhatik, mihelyt akar.

A felmondásra vonatkozó levélváltás következő:

C. irta: „A rend kedvéért sziveskedjék a f. hó ...-én szóbelileg közölt felmondást irásban is igazolni", mire a tiszt a következőképpen válaszolt: „. . . megköszönve . . . irányombani bizalmát, az állásomróli *lemondásomat* bátor vagyok tudomásra hozni".

Ami a kezelést illeti, megjegyzendő, hogy A. a rendelkezési jogról C. javára lemondott.

A tiszt igényét nem közel 20 esztendei szolgálatából meriti, hanem arra hivatkozik, hogy *birtokváltozás esetén joga van a szolgálatot azonnal* elhagyni.

Végül megjegyzendő, hogy a tiszt *mással indokolta* felmondását a szóbeli felmondás alkalmával és mással a fenn jelzett igazoló levélben. A felmondásnak azonban tényleg egy harmadik oka volt, t. i. hogy a tiszt birtokot bérelt és igy érdekében állott, hogy állását minél előbb elhagyhassa.

Felelet a 681. sz. kérdésre. A kérdésre adott válaszunkban az elvi szempontokat olyan részletesen ismertettük, hogy az ujabbi adatok és felvilágositások után ahhoz, amit ott mondottunk, kevés hozzáadni valónk marad. Tekintettel a gazdatiszti törvény 12. §-ára, amely szerint a felmondást irásban kell megtenni, az fog fő fontossággal birni, ami a felmondásra vonatkozólag váltott levelekben foglaltatik. A gazdatiszt levele szerint ő állásáról lemondott. Ez egészen más valami, mint a felmondás, sőt kizárja a felmondást, mert az állásról lemondani annyit tesz, mint a szolgálatból felmondás nélkül távozni. Ha tehát ezzel a szolgálat megszüntetésének ügye befejezést nyert és a felek között semmi más nem történt olyasmi, amiből arra kellene következtetni, hogy a szándékuk tulajdonképpen felmondásra irányult: *akkor a gazdatiszt követelése nem jogos.* Ebből a fejtegetésből is látni, hogy magában a ténykérdésben dönteni milyen nehéz dolog. Egyoldalu előadás alapján szinte lehetetlen. Egész nyugalommal erre csak a biró vállalkozhatik, vagy legalább is az, aki mind a két felet meghallgatta s aki előtt azok bizonyitékaikat is kölcsönösen előterjesztették.

Azon állitás, hogy a gazdatisztnek birtokosváltozás esetén joga van a szolgálatot azonnal elhagyni, ebben az alakjában nem felel meg a valóságnak, mert a törvény 17. §-a ilyen esetet nem tartalmaz. A dolog ugy áll, hogy a birtok eladása esetén, amelynek kezelése a gazdatisztre bizva van, a gazdatisztet senki sem kényszeritheti arra, hogy szolgálatát az uj tulajdonosnál folytassa, mert a gazdatiszti szolgálati szerződés mind a két részről személyes szerződés, amelyet csak mint ilyet lehet teljesiteni. Ilyen esetben tehát a tulajdonosnak vagy át kell helyeznie gazdatisztjét valamely másik birtokára (7. §. utolsó bekezdése) vagy pedig ki kell őt elégitenie a felmondási időre. Kivételt csak az az eset képez, ha mind a hármuk között olyan egyezség jön létre, hogy a gazdatiszt a szolgálatot az uj tulajdonosnál folytassa. A gazdatiszt külön beleegyezése nélkül ez nem lehetséges.

Ha a gazdatiszt lemondása azon alapult, hogy ő nem volt hajlandó a szolgálatot másnál folytatni, mint akivel szerződött és ha ama levéllel csak ezt akarta kifejezésre juttatni, akkor a követelését megint jogosnak kell elismerni, föltéve hogy már előbb valamely alkalommal nem adta beleegyezését abba, hogy a szolgálatot C-nél folytassa, itt ismét a tényadatok egész tömege merülhet föl, amelyeket mi nem ismerünk s amelyekkel igy nem itt számolhatunk. Az is még eldöntendő ténykérdés, hogy vajjon azon körülmény, hogy a birtok kezelése C. kezeibe ment át, birtokosváltozásnak tekintendő-e. Megjegyezzük, hogy erről a birtokosváltozásról, mint a szolgálat megszünésének okáról, a multkori kérdésben nem is történt emlités.

A felmondást egyébiránt indokolni sohasem kell és a felmondásnak oka — bármely oldalról történjék is az — sulylyal nem bir. Csak az a kérdés, hogy a fölmondó fel betartotta-e a formát és a felmondási időt, vagyis hogy megfelelt-e a törvény 12. és 15. § ában foglalt rendelkezéseknek. *Sz. F.*

Takonykór oka. *682. kérdés.* Egy igen tapasztalt gazdász nekem azt a tanácsot adta, hogy ne étessem a csikókat és lovakat télen át répával, mivel takonykórt is kaphat. Van-e valami alapja ennek az állitásnak? *D. M.*

Felelet a 682. sz. kérdésre. A takonykór kizárólagos okozója egy parányi élősködő, a takonykór baczillusa, mely csak a beteg állat testében élősködik és legfeljebb még az utóbbiból kikerült kóros váladékkal, pl. orrfolyással vagy kiköhögött tüdőváladékkal szennyezett takarmányon vagy ivóvizben él meg egy ideig. A betegséget tehát egészséges ló *mindig* csak takonykóros lótól kapja meg közvetlen avagy köz-

Használja a KRIEGNER-FÉLE REPARATOR-t
RHEUMA, CSUZ, KOSZVÉNY, SZAGGATÁS, NYILALÁS, hasogatás, derékfájás, hátfájás és csonttájdalom stb. esetében.
Nagy aranyéremmel lett kitüntetve e szer!
Orvostanárok melegen ajánlják!
Ne tévessze összze ezen készitményt holmi silány sósborszesz készitményekkel. A Szt. Rókus kórházban eszközölt kisérletek alkalmával 136 eset közül 129 esetben teljes gyógyulást eredményezett.
Kapható a KRIEGNER-FÉLE MAGYAR KORONA GYÓGYSZERTÁRBAN BUDAPEST, VIII. kerület Kálvin-tér 4.
Kis üveg 1 korona. Nagy üveg 2 korona.
10 korona értékü küldemény bérmentve.

vetett uton, de sohasem répa vagy bárminő más, nem fertőzött takarmány etetésétől.

—y—

Domboldalon képes-e gőzeke dolgozni? *683. kérdés.* Minő lejtő lehet az, amelyen a gőzeke még végezhet munkát? Hogyan kell a gőzgépeket állitani: a lejtőn lefelé vagy oldalt a lejtőn? Vajjon a gép munkaképessége nem-e sokkal kisebb, mint a síkon való munkában? S mennyivel több a szénfogyasztás? *Zs. E.*

Felelet a 683. sz. kérdésre. Gőzekével, ameddig a lejtő 12—14%-os emelkedésnél nem nagyobb, minden különösebb nehézség nélkül lehet dolgozni. Előfordulnak esetek, mikor még ennél meredekebb lejtőkön is dolgoznak. A gőzgépek álljanak a lejtő irányára merőlegesen, tehát keresztben, az eke pedig járjon a lejtőn fel és le, akkor ha a lejtő meredekebb. Szelidebb lejtőknél, hol nem kell attól tartani, hogy a gőzgépek kazánjaiban a viz a gépek ferde állása miatt a tüzszekrény tetejét nem lepi el, vagy a hengerbe nem jut, közömbös, hogy mely irányban állanak fel a gépek.

Ami a gép munkaképességét illeti a lejtőn a sikkal szemben, erre nézve nem lehet pontos különbségi adatokat megállapitani. Ez függ a lejtő minőségétől és a gépek elhelyezkedésétől. Szelidebb lejtőkön, hol a gépek kedvezően állihatnak fel, alig lesz különbség a sik és lejtő megmunkálási viszonyai közt. Meredekebb lejtőkön vagy kedvezőtlen elhelyezkedésnél mindenesetre kevesebb lesz a munka és több a szénfogyasztás. Erre nézve talán adhat jó felvilágositást Razgha Ernő Hontkiskér (u. p. Hont-Varsány), ki egy oly gőzekeszövetkezetnek igazgatója, hol a gőzekével meglehetősen hullámos, dombos területeken is dolgoznak. Tessék hozzá fordulni. *i. S. P.*

Távirati kérvények bélyegilletéke. *684. kérdés.* Szept. hó 16-án a beszterczei vásárra készültem utazni, hogy ott igásökröket vegyek, minthogy a marhavásár felől biztos akartam lenni, a következő táviratot adtam fel és a választ is fizettem: „Rendőrkapitányság Besztercze. Országos baromvásár hányadikán tartatik.“ A válasz annak rendje és módja szerint megérkezett és ebből megtudtam, hogy a vásárról már megkéstem. F. hó 13-án kapok egy fizetési meghagyást a m. kir. adóhivataltól, mely szerint távirati kérdezősködés mint kérvény bélyeghiánya miatt megleleteznek hiány és felemelt illeték fejében (104. §.) 4 koronával. Már nem első eset ez, hogy táviratban hasonlóképpen kérdezősködtem és mindig kifogástalan szivességgel értesitettek is, annál nagyobb abszurdumnak tartom, hogy egy hivatal, melynek czélja tulajdonképpen az, hogy a közönséget tájékoztassa, hasonló zaklatást kövessen el. Kérdem, hogy ezt megfellebbezzem-e? Mert én a kérdezősködésre nem ismerem el, hogy az kérvény volna. *M. I. P.*

Felelet a 684. sz. kérdésre. A bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok hivatalos összeállításának 25. §-a igy szól:

Távirati kérelmek bélyegkötelezettsége.

A közigazgatási hatósághoz magánfelek által táviratilag intézett oly tartalmu kérelmek, melyek különben irásbeli beadványba foglalva, az illetéki szabályok szerint bélyegkötelesek lennének, az ily beadványokra szabott bélyegilleték alá esnek.

A megfelelő bélyegjegy a fél által a távirati állomáson feladott sürgönyre felragasztandó.

A távirati tisztviselő az igy alkalmazott bélyegjegyeket hivatali pecséttel, a 42. §-ban meghatározott módon átbélyegzi s az elinditandó távirati sürgöny szövegének végén hivatalból dijmentesen hozzájegyzi, milyen összegü bélyeg alkalmaztatott vagy hogy bélyeg nem adatott. (1881: XXVI. t.-cz. 15. §.)

Igy szól a törvény: a felvett lelet tehát nem alaptalan. Méltányoljuk a kérdésttevő méltatlankodását és osztjuk azt a véleményét, hogy ez a czopf sehogy sem egyezik meg a modern felfogással. A finánez urak azonban tudvalevőleg nem a modernizmus apostolai.

A rendőrkapitányság közigazgatási hatóság és igy a fizetési meghagyást csak azon az alapon lehet megtámadni, hogy a kérdezősködés nem kérvény. Meg kell vallanunk, hogy a sikerben nem nagyon bizunk. Mindazonáltal fellebbezzen az illető. Erre január 12-ig van ideje s a fellebbezés pénzbe nem kerül. Ha a pénzügyigazgató elutasitja, panaszszal élhet a közigazgatási bírósághoz. Az is csak 24 fillér bélyegbe kerül.

Sz. F.

Kovácsgépész fizetése. *685. kérdés.* Egy igen tisztességes kovácsgépészünk van, kinek fizetésrendezéséről gondoskodni kell. Az illetőnek kötelessége saját szerszámmal dolgozni, valamint állandóan egy inast saját ellátáson, nemkülönben munkatorlódás esetén, ugyszintén a cséplési idény alatt is egy az uradalom által fizetett, de szintén a kovácsmester által ellátandó napidijas kovácssegédet tartani. Kérdésünk tehát oda irányul, vajjon mi volna egy ily iparosnak a szokásos fizetése tisztán készpénzben, lakás és fizetésen kivül, a segéd és inas étkezésére külön napi vagy havi általány kivetése mellett? *L. T.*

Felelet a 685. sz. kérdésre. A kovácsgépészek fizetése uradalmak szerint nagyon eltérő ugyan, de ha terménybeli és földbeli járandóságuk átlagos árak szerint átszámittatik, akkor lakáson és tüzelőn kivül az évi fizetés pénzértéke 1200 és 1600 K. körül szokott váltakozni, amely fizetés mellett rendszerint inast is tartozik saját költségén tartani. A kovácssegédek fizetésének évi pénzértéke 400 és 600 K. közt váltakozik, amiben ellátása is bennfoglaltatik.

Figyelembe veendő továbbá, hogy a kovácsgépészek a cséplés alkalmával jutalomban is szoktak részesittetni.

Tekintettel arra pedig, hogy a dijazás vidékek szerint nagyon eltérő és hogy a terménybeli járandóság átszámitása is nehézségekbe ütközik, az ilyen fizetések rendezésénél a helyi szokás által megállapitott tételekből kell kiindulni s az évi fizetés aztán kölcsönös megegyezés szerint lesz végleg megállapitandó.

Hensch Árpád.

Ujszülött csikó patáit boritó kocsonyás szaruanyag eltávolitása. *686. kérdés.* Csikók és borjuk körmeiből a kocsonyásszerü rész kikaparása ellés után azonnal helyes-e? Mily hátrányokkal jár s ha nem helyes, ugy mikor takarítható ki ellés után hány napra, avagy egyáltalában nem szükséges hozzányulni?

S. Ö.

Felelet a 686. sz. kérdésre. Az ujszülött állatok, nevezetesen csikók és borjuk patáit, illetve csülkeit boritó kocsonyás szaruanyagnak az a rendeltetése, hogy a gyönge szarutalpat a külső káros befolyásoktól megóvja és a patát a testsuly hordozásában támogassa. Ha a patát ezen természetes védőeszközétől megfosztjuk, talpfelületének homorulata a testsuly ránehezedése folytán megkisebbedhetik és ennek következtében telitalpuság támadhat; máskor viszont a szaruanyag kiszáradása és zsugorodása szükült pataalakulást eredményezhet. Nem czélszerü ennélfogva a kocsonyás szaruanyagot kikaparni, hanem várni kell, mig az magától távolodik el.

Dr. W—n.

Előkészület a gépészvizsgára. *687. kérdés.* A gépészvizsgát akarom letenni, szives felvilágositást kérek arra nézve, hogy milyen kellékek illetve előtanulmányok szükségesek hozzá. Továbbá szives utbaigazitást kérek arra nézve is, hogy minő munkák állanak rendelkezésre?

W. S.

Felelet a 687. sz. kérdésre. Tessék megvenni Naszályi József „A gőzlokomobilok szerkezete és kezelése“ czimü munkát. Abban megtalál mindent, ami a gőzgépkezelők vizsgájához szükséges. E könyvből jól el lehet készülni a vizsgához, annyival is inkább, mert a tanulást nagyon megkönnyitik a könyv végén levő kérdések. Bővebben foglalkozik e dologgal Taborszky O. „A lokomobilok“ és Jalsoviczky Géza „A gőzgépek“ czimü könyv is. Mindhármat a „Pátria“ könyvkiadó hivatalától beszerezheti. *i. S. P.*

Burgonyaetetés fejőstehenekkel. *688. kérdés.* Apró rózsaburgonyából nagy mennyiség áll rendelkezésemre, répából azonban igen kevés van, ezért szeretném, ha a lehetőség szerint a teheneknek sok burgonyát adhatnék nyers állapotban, miután az itteni fadrágaság folytán a főzés, illetve párolás igen költséges, szintugy a korpából és derbi melaszból a lehetőség szerint keveset szeretnék adni. Mennyi nyers apró rózsaburgonyát adhatok eszerint teheneimnek, hogy azoknak az ne ártson? T. i. félek az elvetéléstől. Lehet-e aztán ily módon jó tejelést várni, ha teheneim fentiekhez szecskának vágva kapnak 1/3 rész sarjut, 1/3 rész szalmát és 1/3 rész polyvát? Utóbbi buza-, árpa- és zabpolyva keverve. A szecska- és polyvakeverékből oly mennyiséget kapnak a burgonya, melasz és korpával összefüllesztve, amennyit jól megesznek. *J. P.*

Felelet a 688. sz. kérdésre. A fejőstehenekkel legfeljebb 20 kg. nyers burgonyát tanácsos 1000 kg. élősulyra s naponta etetni, de ugyanakkor ne etessünk olyan takarmányokat, melyek szintén izgatják az emésztőcsatornát, mint pl. melaszt, mig ellenben a legtöbb olajpogácsa épp ilyenkor nagyon beválik. Ha a tehenek elegendő fehérjét s keményitőértéket kapnak, akkor a nyers burgonya legkevésbbé sem csökkenti a tejhozamot. Feltéve, hogy a tehenek átlagos sulya 500 kg. s hogy legalább 7 liter átlagos napi fejést akarunk elérrni, a következő adagolás felelne meg: 10 kg. burgonya, 2 kg. sarju, 2 kg. t. szalma, 2 kg. polyva s 1·5 kg. olajpogácsa tartalmaz 8·9 kg. szárazanyagot, 0·51 kg. em. tiszta fehérjét s 4·3 kg. keményitőértéket. Ezenkivül még szálasan is kellene annyi sarjut vagy legalább szalmát adagolni, amennyit a tehenek meg tudnak enni. A különféle olajgyári hulladékok közül leginkább a lenmagpogácsa csillapitja a burgonya izgató hatását, de a napraforgópogácsa is, mig ellenben a repczepogácsa kevésbbé. Ha olajpogácsa helyett korpát használnak, legalább 3 kg. válik szükségessé. A derby melasz nem egyeztethető össze 10 kg. nyers burgonyával. *Cselkó István.*

Csemegeszőlők szálvesszős mivelésre. *689. kérdés.* Én egy hold szőlőt akarok nem oltottal beállitani, de csakis nagyon jókori csemegeszőlővel; mely szőlők felelnek meg szálasmiveléssel? Továbbá a *Delavare* szőlőről hallottam sok dicséretet, de viszont sok rosszat is. Érdemes termelni elég jókor érő filloxeramenteset és hol lehet legjobbat beszerezni? *N. E.*

Felelet a 689. sz. kérdésre. A koránérő csemegeszőlőfajták közül a következőket sorolhatjuk

A legerősebb konkurrenczianak is ki kell térni
az 1908. évi uj modellü Perfekt Separatoraink elől.
Egydarabból sajtolt Perfekt tejszállitó-kannák.
Teljes tejgazdasági berendezések. Tessék árjegyzéket kérni.
BURMEISTER ÉS WAIN
gép- és hajógyár részv.-társaság
Budapest, V., Kálmán-utcza 3. sz.

fel, mint olyanokat, amelyeknek a szálvesszős, esetleg a lugasmivelés megfelel: *Augustana*, *Csaba gyöngye*, *Madelaine royal*, ezek már jul. végén vagy augusztusban szedhetők és elég jó termők is. Ugyanilyen érésü volna még a *Precoce de Malingre*, ennek azonban jobban megfelel a rövid metszés. Egyébként jó fekvésben elég korán érnek a chasselas-fajták vagy a passaiutti is, Delavare ültetését nem ajánljuk. Igaz, hogy relativ filloxeraellenálló képessége nagyobb, mint a hazai szőlőfajtáké, de végtére mégis csak elpusztitja őt a filloxera, hacsak nem szénkénegezzük, már pedig sokkal értékesebb hazai fajtáink vannak, melyek ugy a termés minőségére, valamint mennyiségére nézve is halásabbak s jobban megfizetik a rájuk forditott költségeket. Igen keveset terem s kivált sovány talajon fejlődése rendkivül gyenge s ha mustjának czukortartalma elég magas is, bora a mai izlésnek éppen nem felel meg, nem kellemes, mint különlegességet mutogatják, de vevőre nem igen talál. *P. S.*

A Köztelek Olcsó Könyvtára.

(Olcsó könyvek a kisgazdáknak.)

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület a „Pátria" nyomdai és irodalmi részvénytársasággal együttesen tudvalevőleg évek óta könyvkiadó-vállalatot tart fenn, melynek az a czélja, hogy ugy elsőrendü magyar szerzőktől, mint a külföldi szakiróktól szakmüveket adjon ki és azokat olcsó árban hozzáférhetővé tegye.

Miután ez a könyvkiadó-vállalat természetesen inkább csak a magasabb intelligenciáju gazdák szakirodalmi szükségletét szolgálja, régi, kedves terve az Országos Magyar Gazdasági Egyesület irodalmi szakosztályának egy olyan másik könyvkiadó-vállalat létrehozása, amely a meglévőtől teljesen függetlenül elsősorban is a kisgazdák számára alkalmas könyvek kiadásával és lehetőleg igen alacsony árakon való terjesztésével foglalkoznék.

Ezt a tervét sikerült az egyesületnek valóra váltania a „Pátria" nyomdai részvénytársaság készséges társulásával olyformán, hogy a „Pátria" elvállalta a „*Köztelek Olcsó Könyvtárá*"-nak saját költségére való megindítását, viszont az egyesület könyvkiadó-vállalati bizottsága az Olcsó Könyvtár által felölelendő szakszerü tárgyak és irók megválasztásáról gondoskodik.

Beható megvitatások után immár megállapitották az Olcsó Könyvtár kiadványaiba felveendő összes könyvek tartalmát, valamint sorakoztak azok a magyar szakirók is, akik ezuttal azt tüzték ki feladatukul, hogy a magyar földmivelő nép számára könnyen érthető modorban, de mégis tudományos alapon tartott és ennélfogva teljesen megbizható dolgozatokat irjanak.

Az Olcsó Könyvtár irógárdájában mindazon kiváló szerzők részt vesznek, akik évek sora óta ugy a „*Köztelek*" lap hasábjain megjelenő dolgozataikkal, mint egyáltalán irodalmi tevékenységükkel már idáig is elismerést és tekintélyt vivtak ki. És ez helyesen van igy, mert felfogásunk az, hogy minél kisebb az intelligenciája annak a közönségnek, amelyhez beszélni kivánunk, annál nehezebb megtalalni a megértetés módját, tehát annál inkább elsőrendü, kiváló irókra van szükség.

A Köztelek Olcsó Könyvtárának részletes tervezetét lapunk hirdetési rovatában találja fel az érdeklődő, mindazonáltal szükségesnek tartjuk olvasóinknak figyelmét erre a vállalatra e helyen is külön felhivni.

Magyarország mezőgazdaságának kétségtelenül igen nagy baja az, hogy a magyar földből legalább 20 millió hold olyan u. n. „kisemberek" kezében van, akik a sikeres mezőgazdasági foglalkozáshoz szükséges ismereteket egyáltalában nem birják, vagy csak igen tökéletlenül és módjuk is alig van ezeknek megszerzésére. Már pedig azt hiszszük, ma már tulhaladott az az álláspont, hogy a gazda sikere az időjárástól, tehát tulajdonképpen az ő magánszerencséjétől függ. Viszonyaink között tényleg még igen sokáig beláthatatlanul nagy befolyása lesz a mezőgazdálkodás eredményes voltára vagy sikertelenségére az időjárásnak, de hiszen a modern gazdasági ismereteknek nevezetes czéljuk éppen abban áll, hogy a mezőgazdát ennek az ismeretlen és bizonytalan tényezőnek koczkázatos és előreláthatatlan alakulásaival szemben lehetőleg biztositsák.

Minél tanultabb és ennek folytán előrelátóbb a gazda, kétségtelenül annál inkább független tudja tenni magát az időjárástól és annál kevésbbé folytat hazárdjátékot.

Sajnos, kisgazdáink között kevés az olyan tanultabbak száma, akik nem elégedvén meg az apáiktól szerzett tapasztalati ismeretekkel, továbbra is tanulni és haladni vágynak. De éppen azért, mert a mezőgazdasági analfabétaság szörnyen nagy, nem ismerhetünk szebb és hasznosabb hivatást, mint hogy a legszükségesebb alapismereteket éppen abba a körbe vigyük át, ahol legnagyobb a hiány és ahol a tanácsadásra legnagyobb szükség van.

Kezdetben nem várunk ettől a mozgalomtól fényes eredményeket, de nincs olyan nagy és lassan ható munka, amelyet valamikor meg ne kellene kezdeni. Népünk ma még nem ismeri a tudás hasznát és értékét, tehát jól tudjuk, nehezen lesz rávezethető arra, hogy pénzt adjon ki nyomtatványokra, éppen ezért az Olcsó Könyvtár kiadványainak árát lehetőleg oly minimálisan állapitottuk meg, hogy a kiadó önköltségei is csak akkor térülhetnek vissza, ha jelentékeny mennyiségü füzetet sikerül elhelyeznünk, amire kezdetben nem sok a remény. Mégis meg kellett inditanunk ezt a vállalatot az anyagi haszonnak ugyszólván minden reménye nélkül, sőt az áldozathozás koczkázatával is.

De midőn az Olcsó Könyvtár első füzetét most karácsony alkalmával utnak inditjuk és ezzel együtt a gazdasági ismeretek népszerüsitése érdekében kijelölt programmunknak megfelelni kötelességünknek tartjuk: ugyanakkor talán némi joggal fordulhatunk a gazdaközönséghez is azzal a kérelemmel, hogy ezt az irodalmi vállalatot legmelegebb támogatásában részesitse. Jó könyvekből mindenki tanul; el lehet ezt mind mondani az Olcsó Könyvtár füzeteire is, melyek a kisgazdák számára vannak ugyan megirva, de olyan szinvonalon, hogy azokat haszonnal forgathatja minden egyszerübb viszonyok között gazdálkodó olyan ember is, akinek az önképzésre a kellő alkalom nem adatott meg.

A „*Köztelek*" olvasóinak természetesen nem saját szükségleteikre ajánljuk az Olcsó Könyvtár kiadványait, hanem arra a czélra, hogy azokat, mint ajándéktárgyakat, a gazdasági alkalmazottak, esetleg a gazdaság körében munkát teljesitő kisgazdák között az erre méltók jutalmazása végett megrendeljék és kioszszák.

Az Olcsó Könyvtár egy teljes évfolyamára az előfizetés mindössze 5 koronába kerül és ezért 12 vaskos füzetet fog kapni az illető; egy füzetnek ára pedig csupán 50 fillér.

Igen alkalmasnak kinálkozik tehát ez a füzetes kiadvány arra, hogy előfizetés útján nagyobb gazdaságok és uradalmak kisebb házi könyvtárt rendezzenek be, mely öt év alatt legalább 60 vaskos füzetre fog felszaporodni.

Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe az Olcsó Könyvtár pártolásának ezt a módját, melylyel egyidejüleg egy közérdekü törekvést is elősegitenek. *A „Köztelek Olcsó Könyvtára" szerkesztősége.*

VEGYESEK.

Mai számunk tartalma:

	Oldal
Előfizetési felhivás	2751
A magyar gazdaközönséghez!	2752
Az adóreform előtt	2753
Dr. Hunyady József gróf kéthelyi és szemesi uradalmainak ismertetése	2759
A Köztelek Olcsó Könyvtára	2786
Tárcza.	
Örökre vége	2753
Növénytermesztés.	
Adatok a repcze termesztéséhez	2754
Gazdasági növénytan.	
A góreső	2756
Tejgazdaság.	
Fejési jutalomdijak	2762
Állattenyésztés.	
Külföldi sertések Magyarországon	2764
Trágyázástan.	
A mütrágyázás jövedelmezőségének feltételei	2765
Juhászat és gyapjuisme.	
A rambouillet birka és annak elterjedése hazánkban	2766
Takarmányozás.	
Néhány sü'dőhizlalási kisérlet	2768
Baromfitenyésztés.	
Az olasz fajta tyukok tenyésztésének indokoltságáról	2769
Szőlészet, Kertészet.	
Gyümölcstermelés és értékesités Kaliforniában	2770
Gazdasági gépészet.	
A Kőszegi-féle motoros talajmivelőgép munkája	2772
Halászat.	
Sikvidéki halasgazdaságok	2774
Talajjavitás.	
A vizjogi törvény módositásáról	2776
Gazdasági jog.	
Idegen elemek a tőzsdén	2777
Gazdasági épitészet.	
Modern tehénistálló Frigyes főherczeg magyaróvári uradalmában	2777
Cselédházak	1778
Gazdasági vegytan.	
Mezőgazdasági statisztikai adatok agrikulturkémiai világitásban	2782
Irodalom	2783
Levélszekrény	2784
Vegyesek	2787
A „Köztelek" 1908. évi munkatársai. — A „Köztelek" legközelebbi száma. — Hivatalos jelentés a vetések állásáról. — Dohánytermesztők értekezlete. — A gabonapiacz. — Időjárási naptár Magyarország reszére. — Gazdasági dátumok	2788
Kereskedelem, tőzsde	2735
Szerkesztői üzenetek	2738

Jelen számunk összes előfizetői példányaihoz postautalványt mellékeltünk; kérjük azon tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése folyó hó végével lejár vagy akik hátralékban vannak, hogy az előfizetést mielőbb megujitani sziveskedjenek.

A kiadóhivatal.

VILLAMOS EROÁTVITEL, VILÁGITÁS, CSILLÁROK.

Tervez és épit 1876 óta. **DECKERT és HOMOLKA** Tervez és épit 1876 óta.

ELEKTROTECHNIKAI GYAR

Több mint ezer berendezés üzemben. **BUDAPEST.** 954b Kérjen referenciajegyzéket.

A „Köztelek“ 1908. évi munkatársai. Alább közöljük azon munkatársaink névsorát, kik a folyó évben szives közreműködésükkel hozzájárultak a „*Köztelek*“ szellemi nivójának emeléséhez: Ambrózy Béla br., Angyal Dezső, Andrássovich Géza, Aufsatz Jakab, Baán Lajos, Bajor József, Bakó Károly, Balla István, Balogh Sándor, Baly Kálmán, Baross János dr., Barna Balázs dr., Bartóky József dr., Bartal Aurél ifj., Bartal Béla, Bándi Sándor, Bársony István, Bánó Jenő, Bánó Gyula, Bászel Elek, Bem Lajos, Benczur Elek, Berg Ottó br., Berger Géza, Berger Károly Lajos, Berger Rezső, Bernát István, Bernolák Károly, Betegh Lajos, Békéssi Jenő, Bidner Mihály, Bleier Gyula, Bornemissza Gábor, Bölöny Dénes, Brázovay Kálmán, Buday Barna, Busits József, Burján Jenő, Buding Károly, Bügler Vilmos, Chriastélyi Béla, Csay László dr., Cselkó István, Cserháti Sándor, Csernay Ödön, Csérer Lajos, Cséplő Ernő, Csikós Mihály, Csitári Béla, Csontos Miklós, Csörgey Titusz, Csöndes László, Csurgay József, Czirják Frigyes, Darányi Béla, Danesy György, Dáni József, Deák Antal, Dessewffy Aurél gróf, De Pottere Brunó, Dióssy Imre, Dióssy János, Dezasse Ferencz gróf, Demény Ottó, Detre László, Dégen Árpád, Dobay Zsigmond, Deutsch Arthur, Deutsch Andor, Deutsch Sándor, Dezső Jenő, Domoszlay, enessei Dorner Béla, Döhrmann Henrik, Dömötör László dr., Drucker Jenő dr., Ehenné Keményffy Katinka, Eitner Sándor, Emődy József, Elek Henrik, Erdős Béla, Erőss György, Éber Ernő dr, Fabricius Endre, Faltin Adolf, Farahó János, Farkas Gyula, Farkas Geyza dr., Farkas Kálmán dr., Fata Sándor, Fáber Tódor, Fáber Sándor, Fedák István, Fehér Zoltán, Fekete Vilmos S., Feledi Sándor, Ferch József dr., Ferenczy Károly, Fejér Viktor, Fleiser Gyula, Floderer Sándor, Fittler Sándor, Fodor Ferencz, Fodor Kálmán dr., Fokányi László, Földes János, Földváry Tibor, Förster Lajos, Frankl Jenő, Francé Rezső, Fuchs Andor, Fülöp József, Fülöp Sándor, Füredy Lajos, Gaál József, Galgóczy Károly, Gábor R. Rezső, Gáspár Károly, Gellén Dezső, Gerő Viktor, Géber Lajos, Gidófalvy István dr., Glaser Gyula, Glaser V. Géza, Goldfinger Gábor, Góger László dr., Göttmann Ferencz, Grabner Emil, Gráblíng Alajos, Grasselli Miklós, Griell Kálmán, Greif Antal, Greiner Frigyes, Groák Sándor, Groll Kálmán, Gróman Károly, Grossner Sándor, hathalmi Gubay Ferencz, Günther Frigyes, Gyárfás József, György Endre, Györgyi András, Győry István dr., Győry József, Hajdu István, Halmi Gyula, Halmi Nándor, Hajós István, Hajós V. István, Hammersberg László, Hankó Vilmos dr., Hanzély Gyula, Határ Károly, Havas Géza, Havas Mór, Hauer Béla, Háry Ágost, Heller M., Hensch Árpád, Hegyi Dezső, Hegyi István, Herczmanszky Imre, Herke Sándor, Herczog Árpád, Hegedüs András, Héjjas Endre, Héries-Tóth Jenő dr., Hirschfeld Arnold, Holitscher Béla, Hochfelder Mihály, Hollady Nándor, Horváth Jenő, Hreblay Emil, Hutyra Ferencz dr., Ibrányi Miklós, Imreh Lajos, Igali Szvetozár, Iwánkovich Béla, Jablonowski József, Jakabfy Sándor, Jalsoviczky János, Jankó Miksa dr., Jancsó Béla, Jancsó Dezső, Jancsó Kálmán, Janisch Lajos, Jaskó Géza, Jattka Ferencz, Jázon, Jászberényi András, Jeszenszky Pál, Juhász Árpád, Kardos Antal, bodonyi Kajtár Sándor, Karkoványi Ákos, Karkoványi Antal, Káldy János, Kállay András, Károly Rezső dr., Kassdorf O., Kátai Ferencz, Kármán Tódor, Károsy Jenő, Kecskés Elek, Keleti József, Keller Gyula, Kellermann Arnold, Kemény Ármin dr., Kemény Béla báró, Kemény József báró, Kerpely Kálmán, Kerényi Lajos, Király Béla, Kiss Mihály, Kiss Sándor, Kiszely Zsigmond, Kirchner József, Klein József, Korda Illés, Koerfer István dr., Koltay József, Komlós Ede, Koneskó Zoltán, Koós Mihály, Kovátsits Károly, Kovácsy Béla, Kovácsy János, Kováts Ferencz dr., Kornstein Ernő, Korponay Kornél, Kosutány Tamás dr., Kovács Adolf, Kovács Imre, Kovárzik Károly, Kolozsváry Károly, Kolossváry Ödön, Kosinszky Viktor, Kodolányi Antal, Kozák László, Könyöky Alajos, Környei Géza, Kőszeghy József, Kövy József, Kralovánszky Kálmán, Krampera Sándor, Krenedits Ferencz, Krisztinkovics Ede, Krolopp Alfréd, Krolopp Hugó, Krón Dénes, Kukuljevics József dr., Kunfy Károly, Kurucz Géza, Kunits Pál, Kuliffay Árpád, Kuti Vincze, Kuzma Gusztáv, Landgráf János, Laszkáry Gyula, Lázár Pál, Leidenfrost Aurél dr., Lehóczky György, Legány Ödön, Leitgeb Imre, Lénhard Antal, Lesslauer Adolf, Liebbal Béni, Linhart György, Linsky József, Lipthay Béla, Liptay Jenő, Lintner Sándor, Lósy József, Lossinszky Imre, Lovas Nándor, Löherer Andor, Lubinszky Ernő, Lukács Iván, Madarász Sándor, Mahler Károly, Mailáth József gróf, Mandeville Frigyes, Malcomes Jeromos báró, Major Győző, Majzler Zoltán, Marek József dr., Maróczy Jenő, Marton Andor, Matlaszkovszki Tádé, Mauks Gyula, Máday Izidor, Mandy Béla, Márkly Ferencz, Márky István, Mátray Gyula, Medveczky Károly, Meiszner Ernő, Mendl Jeromos, Meskó Pál, Mesterovics Iván, Mezey Béla, Mezey Gyula, Mihálkovits Ödön dr., Mike János, Milhoffer Sándor, Mocsáry Imre, Mokry István, Molnár Aladár, Molnár István, Molnár Lajos, Molnár László, Móricz Pál ifj., Morvay Gyula, Möller Istvánné, Muraközy Endre, Murányi Nándor, Mutschenbacher Emil dr., Nagel Sándor, Nagy Sándor, Nagy Géza, Nagy Lajos, Nauratyll Oszkár, Negró Gusztáv, Negró Sándor, Neumann Lajos, Németh József dr., Németh Pál, Nick Ede, Noll Ferencz, Novoszel János, Nyárády János, Oderszky Lajos, Oláh Sándor, Ormándy János, Orosz Mihály, Ormai Emil, Paikert Alajos, Pajor Ignácz dr., Paizs Gyula dr., Papp János, Papp Miklós, Pál Miklós, Pálffy Gyula, Páll Béla, Pártos József, Paur Ödön, Pándy Kálmán dr., Pályi Sándor, Páter Béla, Péch Béla, Pécsi Dani, Péterffy József, Péterfy Tamás, Pfeiffer János, Pintér Mór, Pirkner János, De Pottere Brunó, Poszvék Nándor, Pókay Dezső, Plósz Béla dr., Politzer Géza, Práznovszky Ágoston, Prégler Miklós, Raab Kálmán, Raichl Károly, Rácz István dr., Rácz Ödönné, Rákos Béla, Rázsó Imre, Rechnitzer Albert, Reusz Andor dr., Rédly Gyula, Rékai Frigyes, Révész István, Répassy Miklós, Riedl Kálmán, Rieger Gyula, Rodiczky Jenő dr., Rodiczky Géza, Róna József, Rovara Frigyes, Röszler Károly, Rubinek Gyula, Ruffy Pál, Rziha Arthur, Sajó Károly, Sághy Gyula, Sávoly Soma, Sárközy Aladár, Serly József, Seyfried Károly dr., Schváb János, Schenk Jakab, Siklaki Iván, Schilberszky Károly dr., Sigmond Elek dr., Sigmund Emil dr., Simai Imre, Smidl Miklós dr., Skavszky Ferencz, Skuts Tihamér, Solymos Gusztáv, Sperker Ferencz, Sterlinger Hermann, Steingassner József, Steinhaus Frigyes, Strausz Rezső, Strobl Sándor, Stern Samu, Sólyom Albert, Sporzon Pál ifj., Suschka Richárd, Szabó Géza, Szabó János, Szabó Ignácz, Szabó István, Szabó Miklós, Szafián Lajos, Szakál Gyula dr., Szántó Jenő, Szápáry Iván, Szecsey István, Szemere Huba, Szeliczey Ákos, Szentannai Sámuel, Szentgyörgyi József, Szentkereszti Pál báró, Szentkirályi Árpád, Szekér Gyula, Szeles János, Szeép László, Szery Izsák Gyula, Széchenyi Aladár gróf, Széchenyi Viktor gróf, Székács Elemér, Székely Győző, Széll László dr., Szibert Károly ifj., Szilassy Zoltán, Szilassy Cézár dr., Szilassi-Ferenczy Ida, Szilágyi Gyula dr., Szilárd Ferencz dr., Szilárd Gyula, Szily Tamás, Szirmay Ignácz dr., Sztankovics János, Szlávik Nándor, Szontágh Andor, Tagányi Károly, Takáts Károly, Ternovszky Géza, Tatai Boldizsár, Teleki Arthur gróf, Teleki Arvéd gróf, Teiekes László, Thaisz Lajos, Thassy Imre ifj., Tordai György, Tóth Albert, Tóth Gyula, Tóth József, Tomcsányi László, Tomka Emil, Traunstein Géza, Treitz Péter, Turchányi Ödön, Ugron Zoltán, Ujhelyi Imre, Url Rezső, Vajda Ödön, Vancsó Gyula dr., Varga Kálmán, Varga Lajos, Várady Géza, Vass Jenő, Vass Lajos, Vastagh János, Vay Sándor gróf, Verner László, Venninger Mátyás, Vestsik Vilmos, Vidor Ede, Vikár Béla, Vitályos, Vimmer Lajos, Vimmer Béla, Vild Ernő, Vinovszky Sándor, Voigt Ede ifj., Vörösmarty Elek, Vörösss Pál, Wagner Henrik, Weiser István dr., Weiszmár Sándor, Wecsér Izsó dr., Welmann Oszkár, Wigmár Lajos, Windisch Richárd dr., Wolf Miksa, Wolszky Győző, Zaitschek Arthur dr., Zalka Zsigmond, Zámory Béla, Zimmermann Ágoston dr., Zórád István, Zselénski Róbert gróf, Zsilinszky Endre dr.

A „Köztelek“ legközelebbi és tartalomban a szokásosnál is gazdagabb száma jövő hét végén fog megjelenni, január 2-iki dátummal. Eszerint a *Köztelek* 1908-ik évfolyamának ez a mai a legutolsó száma, mely számozásra nézve ugyan csak a századik ebben az évben, de az év folyamán háromszor adtunk a rendes lap terjedelmét kétszer-háromszor tulhaladó lapot, ugy hogy a *Köztelek* ez idei évfolyamából jóval vaskosabb kötet áll elő, mint fennállása óta bármikor. Az 1908. évi tartalomjegyzéket a *Köztelek* január hóban megjelenő első vagy második számához fogjuk mellékelni. Remélve, hogy a szellemi érintkezést jövő évben folytathatjuk, boldog karácsonyi ünnepeket kivánunk kedves olvasóinknak!

A szerkesztőség.

Hivatalos jelentés a vetések állásáról. A mezőgazdaság helyzetét állandóan figyelemmel kisérve, rendszeresen tájékoztatjuk gazdaközönségünket arról, hogy az időjárás mily nyomokat hagyott a vetések fejlődésében. Az idén — sajnos — azt a meggyőződésünket kellett e helyen gyakran hangsulyoznunk, hogy az ősziek valósággal kritikus helyzetben vannak. A földmivelésügyi miniszterium e hó 15-iki jelentése a hozzánk beérkezett jelentések alapján nyugvó ezen meggyőződésünket a maga teljes egészében megerősitette, mert a hivatalos jelentés ugyanazt tartalmazza, amiről hétről-hétre beszámoltunk. A jelentés elmondja, hogy az őszi vetések állapota aggasztó. A korán vetett buza és rozs nem tudott a legtöbb helyen kellőképpen megbokrosodni, bár előfordul az is, hogy a korai vetés kifogástalan. A késői vetések többnyire csak most csiráznak és részben kelnek, ami azért hátrányos, mivel félő, hogy a téli időszakot nem tudják kellőképpen elviselni. Mivel pedig igen sok a késői vetés, az idén

A kontinens legmodernebb és legmunkaképesebb
CZEMENTCSERÉPGÉPEI,
sajtól s aczélformál, mindenféle czementáru készitésére.
Valódi czementfestékek közvetlen Angliából.

SZÁNTO és BECK mérnök
műszaki vállalata
Budapest, V., Nádor-utcza 14. sz.
Üzemben lévő telepek megtekinthetők az ország minden részében

rendkivül kedvező téli időnek kellene bekövetkeznie, hogy a növényzet, különösen a csirázásban levő buzavetés, minden baj nélkül érhesse el a tavaszt. Fagykárokról is több helyről érkezett panasz. A jelentés kiemeli, hogy a vetések csakis ugy érhetik el kedvező állapotban a tavaszt, ha kellő hótakarót kapnak.

Dohánytermesztők értekezlete. A Beregvármegyei Gazdasági Egyesület *Czeiner* Nándor elnöklete alatt deczember 16-án a megyei dohánytermesztők bevonásával Beregszászon értekezletet tartott. *Fodák* István g. e. titkár előterjesztésére elhatározta az értekezlet, hogy felkéri a GEOSz.-t arra, hogy a dohánytermesztői érdekek biztosabb megvédelmezése czéljából eszközölje ki, hogy a kincstári alkalmazottakkal szemben a gazdasági szakértőket olyan jogokkal ruházzák fel, mely legalább a harmadfoku felszólamlásoknál az OMGE. és a dohányjövedék által egyenlő arányban megválasztandó bizottságra bizza az osztályozás elbirá ását. Elfogadta továbbá az értekezlet, hogy mindennemü dohány ára 12 koronával felemeltessék. Valamint elhatározta azt is, hogy az elfogadott javaslatot támogatás végett megküldi a szomszédos gazd. egyesületeknek s végül, hogy felkéri a gazd. egyesületet a dohánytermesztési szakosztály megalakitására, a pénzügyminisztert pedig az OMGE. utján egy Beregszászon felállitandó dohánybeváltó hivatal létesitésére.

A gabonapiacz. A nemzetközi gabonapiaczon csendesebb irányzat lett uralkodóvá. A spekuláczió várakozó állaspontra helyezkedett, a deczemberben arató országok terméseredményeit illetőleg az értesülések még mindig bizonytalanságot hagynak fenn. A nemzetközi gabonapiacz érdeklődésének központja ma első sorban Argentina. Az onnan érkező hirek szerint az idei termés minősége kielégitő, azonban a termés mennyiségére nem oly kedvezők a jelentések. Állitólag 8—10 millió métermázsával kisebb a terméseredmény, mint volt a mult esztendőben. Ezzel szemben India és Ausztrália terméseredményei igen kedvezők, valamint Oroszország terméseredménye is az ujabb becslés szerint javult. Ugyancsak élénk érdeklődés központja az elvetett őszi gabonafélék fejlődése is, amelyről a jelentések meglehetősen kedvezőtlenek. Nemcsak nálunk és Ausztriában, de az északamerikai Egyesült-Államokban is. Az uj termés bizonytalansága és az őszi vetések kedvezőtlen fejlődése adja meg a jövő áralakulás alapját. Nálunk ehhez járul még az eladók tartózkodása. Bár a malmok lisztüzlete ma nem ely élénk és ujabb, illetőleg nagyobbfoku üzemkorlátozásról is beszélnek, remélhető, hogy ennek daczára is a gabonaárak tartósabb hanyatlása nem fog bekövetkezni, sőt a nemzetközi gabonapiacz élénkebb irányzatával ennek arányában és a mi különleges helyzetünknek megfelelően ismét a hausse lesz uralkodóvá.

Időjárási naptár Magyarország számára. A nyitravölgyi agrármeteorologiai observatórium 26 év óta a fenti czim alatt 10—12 napra terjedő időjóslatokat közöl, azon alapon, hogy az egyes időjárási időszakok határnapjait ismerjük s a mult 2 utolsó időszak lefolyásából a következő 2 időszak helyzetét kombináljuk. A naptár 2 részből áll: a kalendáriumból és a prognosisból. Havonta rendesen 3-szor jelen meg. Az előfizetési ár 1909. év végéig 8 K. s a nevezett observatórium czimére beküldendő: Üszéplak, u. p. Nagybossány, Nyitra megye. A naptár magyar és német kiadásban jelen meg s azon nyelvben küldetik, melyben a rendelés történt.

Gazdasági dátumok. Tenyészszarvasmarhadijazás Pétervásáron deczember 27-én.

Szeszfőzői tanfolyam Kassán gazdatisztek és szeszgyártulajdonosoknak 1909. évi január 5-től 20-ig.

Háziipari tanfolyamok és gazdasági előadások rendezése Heves megyében decz. 1-től kezdődőleg 2 hónapon át.

Lokomobil- és cséplőgépkezelők tanfolyama a budapesti állami felsőipariskolában (Népszinházutcza 8.) 1909 január 2-től április 10-ig.

Nemzetközi tejgazdasági kongresszus és kiállitás Budapesten 1909 junius 6—10-ig. A kiállitásra a nevezések 1909 február 1-ig intézendők a főtitkári hivatalhoz (Budapest, V., Vigadó.).

Gazdasági előadások Sopronban a helyőrség részére január 8-tól február 25-ig.

„A góbé a gazdaságban". Humoros gazdasági tárczák. *Második olcsó kiadás.* Ára füzve 1 kor. Utalványon megrendelhető Péterfy Tamás irónál. Budapest, IX. ker., Köztelek.

Ki akar kölcsönt? Aki birtokára jelzálogkölcsönt akar fölvenni, forduljon bizalommal a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetéhez, Budapest, V., Géza-utcza 2. szám (saját ház). Az intézet egyaránt ad nagy és kis jelzálogos kölcsönöket, főczélja azonban, hogy a közép- és kisbirtokosokon segitsen, ezért kölcsönöket már 300 K.-tól kezdve ad. Aki sulyos kamatot fizet tartozása után, az intézet olcsó törlesztéses kölcsönével segithet terhén. Az előző hitelezőket az intézet a kölcsönből fizeti ki s mérsékelt dijért minden a kölcsön körüli teendőt ellát. Kölcsönök a földbirtok fele értékéig engedélyeztetnek. Ha az adós pontosan fizet, az intézet a kölcsönt föl nem mondhatja, az adós azonban tartozását akár egészben, akár részben bármikor visszafizetheti. Parczellázásoknál az intézet minden tekintetben segédkezik. Az intézet egyszerü levélre bárkinek szivesen ad felvilágositást.

Kwizda-féle restitutiofluid lovak részére. Aki a lovak inait erőltetett használat mellett épségben akarja megtartani, annak nagyon is ajánljuk a Kwizda-féle restitutiofluid alkalmazását. Minden használat után, miután az inakat szalmával jól megcsutakoltuk, dörzsöljük a ló lábát térdtől csüdig jól restitutiofluiddal s aztán pólyázzuk könnyen be; ez egy egyszerü és mégis igen hathatós szer, hogy az inakat frissen és feszesen tarthassuk. A Kwizda-féle cs. k. szab. restitutiofluidnak lovak részére tehát egy jókarban tartott istállóban sem volna szabad hiányoznia.

Szövetkezeti karácsony. A nagy vásári lármában, mely ilyenkor karácsony előtt az üzleti világot betölti, szerényen, hivalkodás nélkül huzódik meg egy intézmény, amelynek pedig jó hasznát venné a dusan megrakott karácsonyi asztal. A szerénység ugyan nem jelent egyuttal észrevétlenséget, mert a közönség igen tekintélyes része nagyon jól tudja, hogy mindaz, ami akár a polgári, akár a legigényesebb háztartás kereteiben fogyasztásra kerül, megkapható a szövetkezet vámház-köruti nagy áruházában. Kapocs a szövetkezet a termelő és fogyasztó között, előbbitől átvesz minden néven nevezendő élelmiczikket értékesitésre s igy látja el utóbbit friss és igen meltányos áruczikkekkel s hogy vevőit a gazdasági termelésben előállitott hus, haromfi, vad, vaj, tojás, méz, bor, gyümölcs, burgonya és hasonló cziknkeken kivül is mindennel elláthassa, áldozatok árán csemegeosztályt is rendezett be, melyben a legfinomabb különlegességeket is raktáron tartja. A legmodernebb izléssel berendezett üzlet csinos kirakatainak esténként sok a nézője. A szövetkezet budafoki pinczéi is látványosság számba mennek. A többi jóról és szépről nem akarunk dicshimnuszt zengeni, győződjék meg mindenki maga a kellemes valóságról.

NYILTTÉR.

A kiváló bór- és lithiumos gyógyforrás
SALVATOR
vese- és hólyagbajoknál, köszvénynél, cukorbetegségnél és hurutos bántalmaknál kitünő hatás.
Természetes vasmentes savanyuviz.
Kapható ásványviz-kereskedésben vagy a Szinye-Lipóczi Salvator-forrás Vállalatnál Budapest, V. Rudolf-rakpart 8.

A növényeknek egyik legfontosabb tápanyaga
A KÁLI
amelynek hiánya teljes termések elérését lehetetlenné teszi. Különösen sok kálira van szükségük a **kapásnövényeknek, hereféléknek** és **réteknek**, ugy az **árpának** és **szőlőnek.** Különösen **szegények káliban a homok- és tőzegtalajok** és feltétlen szükséges azoknak a káli pótlásáról gondoskodni, miután azoknál a foszforsav és nitrogénnel váló trágyázás semmi körülmények közt sem biztositja a lehetőleg legnagyobb termés elérését. A mi viszonyaink között leginkább a **40%-os kálisó** bir jelentőséggel, miután abban a tiszta kálit, vagyis a kiló százalékát, a kisebb szállitási költség miatt legolcsóbban vásárolhatjuk,
A kálitrágyák alkalmazásáról a
Kálisyndikátus mezőgazdasági tájékoztató irodája
Budapest, VIII., Üllői-ut 36. I. emelet (József-körut sarok) dijtalanul és kötelezettség nélkül nyujt felvilágositást és érdeklődőknek az erre vonatkozó szakmunkákat dijtalanul rendelkezésükre bocsájtja.

Megjelent!
RUBINEK GYULA és SZILASSY ZOLTÁN
az O. M. G. E. igazgatója a G. E. O. Sz. titkára
szerkesztésében a
Köztelek Zsebnaptár
1909. évi folyama.
A **„Köztelek Zsebnaptár"** tizenötödik évfolyama **teljesen átdolgozva** két kötetben jelent meg. Az **első kötet** a tulajdonképeni Zsebnaptár, amely a naptári részt, a jegyzéknaplót és a vásárok jegyzékét tartalmazza; a **második kötet**, amely szakközleményeket tartalmaz. — A **„Köztelek Zseqnaptár"** két kötetének ára **O. M. G. E. tagoknak** és a **„Köztelek"** előfizetőnek bérmentes küldéssel **4 korona.**
Megrendelhető a
„KÖZTELEK"
kiadóhivatalában
Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Fennáll 1873. óta
Istálló, Magtár és mindennemü **Gazdasági épületfödémet** a legolcsóbb **Tüzbiztos** és örökké tartó **Vasbetonból** építtetünk. Tervet, költségvetést ingyen készit: **RELLA N. és unokaöcsese** Budapest, IX., Üllői-ut 25. Telefon 69—57.
Üvegpel bélelt vasbetétes gyomrok erősek és tartósak, vasbetonból pincék.

Felhivjuk a t. cz. gazdaközönség figyelmét a

BUDAPESTI

GYAPJUAUKCZIÓKRA,

melyek a jövő év folyamán két sorozatban, nevezetesen julius és okt. hónapokban tartatnak meg

Az aukcziókra felküldött és „Gyapjuárverések Magyar Általános Hitelbank, Budapest, Dunaparti teherpályaudvar" czimzett gyapjuküldemények MÁV. összes vonalán tetemes dijkedvezményben, valamint ingyes raktározásban részesülnek.

Bejelentéseket elfogad és mindennemü felvilágositással szolgál

Magyar Általános Hitelbank

Áruosztály—Gyapjuárverések

V. ker., Mádor-utcza 12. sz.

KERESKEDELEM, TŐZSDE.

Budapesti gabonatőzsde.

(A *Magyar Mezőgazdák Szövetkezete* gabonaosztályának tudósitása a „*Köztelek*" részére.)

Az időjárási viszonyok enyhültek és a hideg idő ugy látszik alább hagyott. A prognózis e hó végével helyezi kilátásba az időnek hidegebbre fordulását.

Ami az üzletmenetet illeti, legutóbbi jelentésünk óta lényeges árcsökkenés következett be, az amerikai piaczok erős ellanyhulást jeleztek s ezzel lépést tartottak a többi kontinentá is piaczok is Felemlitésre méltó különösen, hogy Németországban a hivatalos adatok szerint kedvezőbb volt az idei termés, mint remélték.

A külföldi piaczok hatása természetszerüleg befolyást gyakorolt a mi gabonaáraink alakulására is, eltekintve attól, hogy az ünnepi héten amugy is vontatott az üzletmenet, a malmok teljes üzemkorlátozása kisért. A lanyha irányzatot a malmok tartózkodó magatartása idézte elő, konstatálható egyébként, hogy a kinálat is igen gyenge.

Buzában a forgalom szük keretekben mozgott, a *rozsárak* szintén ellanyhultak és főleg az Ausztriába való német import folytán nem fejlődhetett ki magyar áruban számottevő forgalom.

Tengeriben azonnali szállitásra szintén csekély üzlet köttetik, a szállitásoknál igen sok nehézséggel kell megküzdeni. A politikai viszonyok jobbrafordulása folytán csökkentek a *zabárak* is.

Árpában gyenge az üzletmenet.

Az egyes gabonanemüek árairól és azokban végbement változásokról napi jelentésünkben számolunk be.

Napijelentés a gabonatőzsdéről. 1908. deczember 22.

Sok körülmény sajnálatos közreműködése a gabonaüzlet helyzetét ismét és továbbra lerántotta. Időjárás enyhe, lisztüzlet rossz, külföldi jelentések lanyhák, idegen importok jelentkeznek, ma ujból 20 filiérrel olcsóbb árak jutottak érvényre.

Rozs vételkedv hiányában ujból 20 fillér árcsökkenést szenvedett.

Árpa és *tengeri* lanyha.

Zab változatlan.

Eladatott:

Buza. Tiszavidéki: 100 mm. 80 k. 16 K. 70 f., 600 mm. 80 k. 25 K. 60 f., 100 mm. 79 k. 25 K. 65 f.

Felső-Tiszavidéki: 600 mm. 80 k. 15 K. 40 f., 500 mm. 79 k. 25 K. 40 f.

Pestvidéki: 100 mm. 79 k. 25 K. 65 f., 1000 mm. 79 k. 25 K. 45 f., 100 mm. 78·5 k. 25 K. 40 f., 300 mm. 78 k. 25 K. 30 f., 100 mm. 77 k. 25 K. — f.

Fejérmegyei: 100 mm. 78 k. 25 K. 35 f., 200 mm. 78 k. 25 K. 30 f.

Felsőmagyarországi: 100 mm. 75·5 k. 23 K. 60 f.

Bácskai: 100 mm. 77 k. 25 K. — f.

Tengeri: 100 mm. 14 K. — f., 100 mm. 13 K. 90 f.

Zab: 100 mm. 17 K. 40 f., 100 mm. 17 K. 40 f., 100 mm. 17 K. 30 f., 100 mm. 17 K. — f., 100 mm. 17 K. 20 f., 100 mm. 16 K. 80 f., 100 mm. 16 K. 70 f. kpf.

Határidőárak.

(Déli zárlat.)

Buza 1909. áprilisra	24·60 K.
„ 1909. októberre	21·60 „
Rozs 1909. áprilisra	20·— „
„ 1909. októberre	18·06 „
Zab 1909. áprilisra	16·80 „
Tengeri 1909. majusra	14·40 „

Budapesti takarmányvásár. (IX. kerület, Mesterutcza. 1908. deczember hó 22-én. A székesfővárosi vásárigazgatóság jelentése a „Köztelek" részére.)

Felhozatott a szokott községekből 145 szekér réti széna, 36 szekér muhar, 10 szekér zsupszalma, 26 szekér alomszalma, — szekér takarmányszalma, — szekér tengeriszár, 16 szekér egyéb takarmány (lóhere, luczerna, — zabosbükköny, köles stb.), 500 zsák szecska.

A forgalom közepes.

Árak fillérekben q.-ként a következők: réti széna 840—1050, muhar 920—1060, zsupszalma 660—700, alomszalma 500—560, takarmányszalma ———, 100 keve tengeriszár ———, egyéb takarmány 600—720, zabosbükköny 1000—1040, lóhere ———, zöld luczerna 970—1000, köles ———, sarju 920—960, szalmaszecska 700—720. Összes kocsiszám 238. Összes suly 325,600 kg.

Gazdasági áruszükségleti czikkek.

(A *Magyar Mezőgazdák Szövetkezete* áruosztályának jelentése a „*Köztelek*" részére.)

Fémpiacz. A vörösrézárak némileg szilárdultak. Ónban nagyobbmérvü spekuláczió fejlodött ki, ugyszintén horganyban is. Ólomban nagyarányu vásárlások történtek, különösen későbbi szállitásra.

Fa- és erdőtermékek.

(*A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete* erdészeti és fakereskedelmi osztályának jelentése.)

A faüzletben utolsó jelentésünk óta a téli idényben szokásos csend honolt s a különben is hosszabb idő óta tartó pangás szintén hozzájárult ahhoz, hogy a forgalom a legszükebb határok között mozgott.

Fenyőfélékben nevezetesen I. osztályu és asztalosárura volt valamennyi külföldi megbizás, épitkezési anyagok iránt azonban teljesen hiányzott az érdeklődés. Árak változatlanok.

Keményfák. A lanyha irányzat nem változott, nagyobb eladasok nem történtek és most a kereskedő világ és a termelők a MÁV. talpfaárlejtésének eredményétől, illetőleg a döntésről várják a javulást, de nagyon kétséges, hogy az be fog-e következni.

Tüzifa. Az enyhe tél következtében bár van kelendősége a tüzifának, de ez mégis elmarad a más években megszokott mennyiségtől és az üzlet csak korlátolt.

Borüzlet.

(A M. M. Sz. borértékesitési osztályának jelentése a „Köztelek" részére.)

A szüret óta javultak némileg a borárak és jobb érdeklődés nyilvánul különösen a zöldes fehér borok iránt. Általánosságban azt hiszik, hogy ez a javulás tartós lesz, amennyiben a készletek ebben a fajtában nem oly jelentékenyek. Csekélyebb az érdeklődés a schilder borok iránt. Az üzlet fejlődésére általában befolyást gyakorol azon körülmény, hogy a hideg idő hirtelen következett be, nem volt meg a megfelelő átmenet az őszből a télbe és a fagyok ártottak a még be nem fedett szőlőknek. A karácsonyi ünnepekre való tekintettel az üzletmenet élénknek nem mondható, januárra várnak nagyobbmérvü élenkülést.

Nemzetközi gabonapiacz 1908. deczember 19-től 1908. decz. 23-ig.

	Kelet	Budapest	Liverpool	Wien	Prága	Mannheim	Páris	New-York	Chicagó	Buenos-Ayres	Odessza	Határidő	Budapest	Liverpool	Berlin	Páris	Chicagó
		Effektiv árak											Határidős árak				
Buza	Deczember. 22	25·55	20 26¹	27·40	25·20	25 66	21·24	20 12	18·60	17·34	19·97	Decz.	—·—	19 83²	24·06	21 46¹a	18 60
												Április	24 86	19 63₃	24 66³	21·74¹b	19 60
	18	26·05	20 26¹	24·30	25·20	25 66	21·24	20·06	18 62	17 34	19·97	Decz.	—·—	20·16²	24·24	21·60¹a	18 67
												Április	25 32	19 96³	24·74³	21·86¹b	19 60³
Rozs	22	20·20	—·—	20·90	20 70	20 35	15·82	—·—	—·—	—·—	16 27	Decz.	— —	—·—	—·—	16 08¹a	—·—
												Április	20·26	—·—	20·50³	16 08¹b	—·—
	18	20·70	— —	21·20	20·70	20·35	16 08	—·—	—·—	—·—	16 27	Decz.	—·—	—·—	19 76	16·08¹a	—·—
												Április	20 62	—·—	20 80³	16·08¹b	—·—
Zab	22	17·55	—·—	18·50	16 90	20 35	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	Decz.	—·—	—·—	18·82	—·—	—·—
												Április	17·08	—·—	19 26³	—·—	—·—
	18	17·70	—·—	18·60	16·90	20·35	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—	Decz.	—·—	—·—	19·08	—·—	—·—
												Április	17·42	—·—	19·42³	—·—	—·—
Tengeri	22	14 15	15·24	18·30	17 40	20·65	—·—	13 —	11·12	12·72	—·—	Decz.	—·—	18 69	—·—	—·—	11 12
												Április	14·56³	15·40	17 38₃	—·—	—·—
	18	14·50	15 24	18·30	17 40	20·65	—·—	13·26	11·38	12·72	—·—	Decz.	—·—	14·08	—·—	—·—	11·38
												Április	14·84³	15·18¹a	17·50	—·—	—·—
Árpa	22	16·45	—·—	20·20	21·—	22·72	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—						
	18	16·45	—·—	20·20	21·—	22·72	—·—	—·—	—·—	—·—	—·—						

Jegyzet: ¹) Red winter II.
¹a) jan. ¹b) jan.—ápr.
²) márcz. ³) máj.

A MAGYAR GAZDASZÖVETSÉG ingyen közreműködik fogyasztási és értékesitő szövetkezetek, valamint földbérlő társaságok létesitésénél és tanácsot ád általában minden szövetkezeti kérdésben. Falusi gazdaszövetségeket vagy gazdaköröket alakit. Abból a czélból, hogy a földmiveseknek a földvásárlásnál utbaigazitással szolgálhasson, nyilvántartja a földvételi és eladási szándékokat. Aki tehát földet venni vagy eladni szándékozik, az jelentse be ezen szándékát a Magyar Gazdaszövetségnél, Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 40., melynek tagjalehet minden magyar honpolgár és a köz javáért dolgozó minden testület, ha magát évi 12 kor. fizetésére kötelezi. Ezen tagság fejében jár a havonta megjelenő „Magyar Gazdák Szemléje" vagy a „Szövetkezés" czimü hetenkint kétszer megjelenő folyóirat. Évdijas tagok évi 2 koronával is beléphetnek, melyért számos hasznos tájékoztató könyvet, füzetet kapnak.

Szeszüzlet.

A szeszüzletben a forgalom még mindig nem volt kielégitő és daczára az olcsóbb áraknak, nagyobb üzletek nem létesülnek, mert a vevők olcsóbb árakat remélnek.

Elkelt finomitott szesz adózva 177·50—178·50 K., adózatlanul 58·50—59·50 K. helybeli finomitóktól és 1·50 K. olcsóbban vidéki gyáraktól és másodkezből.

Élesztőszesz adózva 177—177·50 koronáig, adózatlanul 50—58·50 koronáig kelt nagyban és 1 K. drágábban kicsinyben.

Denaturált szeszben a kinálat változatlan és az ár nagyban kötésre 50—50·50 kor. hordóval együtt, kicsinyben 1 K. drágább.

Mezőgazdasági szeszgyárak részéről a kontingens nyerszesz élénkebben volt ajánlva, de a vételkedv korlátolt és igy a kinált tételek csak olcsóbban voltak elhelyezhetők 52 koronáig fix árban és 2—2·50 K. olcsóbban jegyzé en alól.

Exkontingens szesz eléggé ártartó.

Becsben az irányzat gyér forgalom mellett lanyhább volt és kontingens nyerszesz 50·80 K. ment vissza.

Budapesten a kontingens nyerszesz ára 55·—— 56 — K.

Budapesti jegyzés

	nagyban koronákban
Kontingens nyerszesz	55·—— 56·—
Finomitott szesz adózva	177·75—178·50
„ „ adózatlan	58·75 59·50
Élesztőszesz adózva	177 ——177·50
„ adózatlan	58 —— 58·50
Nyerszesz adózva	175·75—176·25
Denaturált szesz	50 —— 51 —

(Az adózott szesz a 20 korona pótadóval együtt értendő.)

Liszt, őrlemény és abraktakarmányok.

(A *Magyar Mezőgazdák Szövetkezete* erőtakarmány-osztályának jelentése a „*Köztelek*“ részére.)

Liszt. A lefolyt héten az üzlet igen lanyha irányzatu volt. Vevők második kézből is csak a legsürgősebb szükségletüket fedezték.

Malmok árakat 40—50 fillérrel mérsékelték.

Rendelkezések gyéren érkeztek.

Heti lisztforgalom 78,455 q. volt.

A fővárosi malmok átlagos buzaliszt jegyzései 100 kg.-ként Budapesten, elegysuly tisztasulyként, zsákostul.

Szám:	0	1	2	3	4	5	6	7
Ár K:	38 —	37 20	36 40	35 60	34 80	33 80	32 60	30 40

Szám:	7½	7¾	8
Ár K:	27 60	22·40	16 40

Rozslisztárak:

Szám:	0.	0/I.	I.	WR.	II.	II/B.	III.
Ár K	31·80	31 40	30 40	29 60	29·—	28 40	27 80

A korpaüzlet irányzata változatlan maradt. Vevők tartózkodók voltak vasarlásaikban.

Heti korpaforgalom 21,565 q. volt.

A többi abraktakarmánycikkek árai a következők voltak Budapesten zsákkal, teljes vagonrakományok vételénél 100 kg.-ként.

Finom korpa 1908. decz. szall.	11 90—12 —
Goromba „ „ „ „	12·——12 10
Finom korpa 1909 jan.—májusi szállitásra	12·10—12 20
Goromba „ „ „ „ „	12·30—12·30
Rozskorpa	11 90—12 —
Árpadara és árpadercze	14 ——14 10
Malomkonkoly	14 50—14 60
Budapesti gyári repczepogácsa	5 70—5 80
Derby melasszе ab Hatvan v. Pozsony	11 40—11 50
Száritott moslék zsák nélkül	14 60—14 70
Malátacsira „ „	14 50—14 60
Száritott répaszelet „ „ ab állomások	13·50—13 70
Szörplé 48—50% czukortart. hordó nélkül ab czukorgyár	9 4 — 9 50

RAJNAVIDÉKI MOTORGYÁR

SCHEBEN & KRUDEWIG K. F. HENNEF.

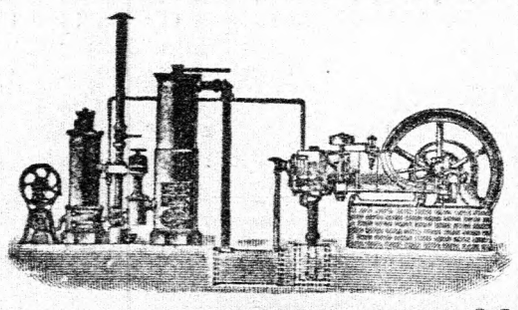

Világhírű **„OTTO“** rendszerü motorok koksz, antracit v. fasréntüzelésre.

Szivógáztelepek.

Barnaszén tüzelésü telepek.

Nyersolajmotorok.

A jelenkor legolcsóbb üzeme.

Teljes takarmánykamra-berendezések.

Tanulságos árjegyzékkel és **minden levelbeni megkeresésre szakszerü** felvilágositással díjmentesen szolgál a magyarországi vezérképviselő:

KELLNER ANTAL, Budapest, Váczi-ut 2.

1022

Chilisalétrom.

Üzletek a lefolyt héten nem igen köttettek; az irányzat lanyha.

Az árak a következők:

folyó év decz. szállitásra	9·33 márka
1909 januári szállitásra	9·40 „
„ február—márcziusi szállitásra	9·40 - 9·52½ „
„ márcziusi szállitásra	9·57½—9·60 „
„ áprilisi szállitásra	9·55 „
„ májusi „	9·47½ „
1910 február—márcziusi szállitásra	9·72½ „

Hideghus-vásár az Orczi-uti élelmi piaczon 1908. év deczember hó 22. (A székesfővárosi vásárigazgatóság jelentése a „Köztelek“ részére.) Felhozott Budapestről 43 árus 54 drb sertést, 4 árus 17 drb süldőt, 7800 kg. friss hust, 900 kg. füstölt hust, 1400 kg. szalonnát, 1000 kg. hájat.

Vidékről és pedig 35 drb sertést.

Forgalom élénk. Árak a következők: Friss sertéshus 1 kg. 120—160, süldőhus 1 kg. 144—160, füstölt sertéshus 1 kg. 144—162, szalonna zsirnak 1 kg. 120—132, füstölt szalonna 1 kg. 152—160, háj 1 kg. 140—144, disznózsir 1 kg. 152—152, kocsonyahus 72—100, füstölt sonka 1 kg. 160—200 fillérig.

Hideghus-vásár a Garai-téri élelmi piaczon 1908. év deczember hó 12. (A székesfővárosi vásárigazgatóság jelentése a „Köztelek“ részére.) Felhozott Budapestről 69 árus 45 drb sertést, 6 árus 14 drb süldőt, 4000 kg. friss hust, 1700 kg. füstölt hust, 1200 kg. szalonnát, 1100 kg. hájat.

Vidékről és pedig összesen 552 drb sertést, 32 süldőt.

Forgalom élénk. Árak a következők: Friss sertéshus 1 kg. 120—200, 1 q 108—114 K., süldőhus 1 kg. 140—180, füstölt sertéshus 1 kg. 140—180, szalonna zsirnak 1 kg. 124—132, füstölt szalonna 1 kg. 160—180, háj 1 kg. 136—144, disznózsir 1 kg. 152—152, kocsonyahus 1 kg. 72—90, füstölt sonka 1 kg. 160—200 fillérig.

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete kőbányai sertéshizlaló telepének jelentése a „*Köztelek*“ részére.

(Az árak kőbányai szokás szerint 45 kg. élet 4% levonással vevő javára értendő.)

Öreg nehéz	(páronkint 400 kg. felüli	———	fillérig
Öreg közép	„ 300—400 „	———	„
Fiatal nehéz	„ 320 kg. felüli suly	120—122	„
„ közép	„ 250—300 kg.	122—123	„
Fiatal könnyü	„ 250 kg.-ig	122—123	fillérig
„ „	„ 251—300 kg.-ig	———	„
Szerbiai nehéz	„ 260 kg. felüli	———	„
„ könnyü	„ 240 kg. terjedő sulyban	———	„
„ közép	„ 240—260 kg.	———	„

Árak élősulyban kilogrammonként 4% engedmény.

A hizott sertésüzlet irányzata változatlan.

Bécsi szarvasmarhavásár.

(Eredeti jelentés a „Köztelek“ részére.)

1908 deczember hó 14.

Felhajtás összege:

	drb
Hizott marhában felhajtás	2888
Csontozni való marhában felhajtás	927
Összesen	3815
Kladatlan maradt	218

Származási hely szerint:

Magyarországi	2116
Galicz. s bukovinai	734
Osztrák tartományokból	963
Összesen	3813

Minőség szerint:

	drb
Hizott marha	2669
Legelőmarha (Wiedev.)	219
Csontozni való	927
Összesen	3815

Nem szerint:

Ökör	2477
Bika	641
Tehén	568
Bivaly	127

Árak (100 kilogrammonként élősulyban, koronaértékben fogyasztási adó nélkül.)

	I. rendü				II. rendü		III. rendü
Magyar hizott ökör	72	78—80	——		64	73	48—63
Galicziai hizott ökör	78—82	84	89		74—79		66—73
Tarka hizott ökör	86	94	95—102		72—84		66—71
Bikák	46—64—65		70		———		———
Hizott tehén	——48		70——		———		———
Legelőmarha	—— 44—64 ——				———		———
Boszniai marha	———				———		———
Bivaly	——36—42——				———		———
Kisgazd. hizó ökör	——46—56——				———		———

Irányzat: lanyha, prima minőségü ökör ára változatlan, kö épminőségü ökör 1—2 K., harmadrendü minőség 2—3 K.-val olcsóbb. Bika és csontosmarha 4—6 K.-val olcsóbb.

Szerkesztői üzenetek.

S. F. *Karád.* Miután a Kőszegi-féle motoros talajmivelő-gép még próba tárgyát képezi, a felvetett kérdésre ma meg válaszolni nem lehet. Tessék várni tavaszig, akkor mindenről nyerhet felvilágositást.

A Campbell-féle talajmivelési rendszer könyvét, mely legközelebb fog megjelenni, tessék a „Pátria“ r.-t. könyvkereskedésében (Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.) megrendelni.

G. J. Gazdatisztül bárki alkalmazható, kivéve az 1900. évi XXVII. t.-cz. 25. §-ában felsorolt állami és egyéb hitbizományi birtokokat; de az 1900. évi XXVII. t.-cz. 27. §-ában foglalt czimeket csak okleveles gazdatiszt használhatja. Gazdatiszti gyakorlati vizsgát most már a földmivelésügyi miniszter nem engedélyez.

G. S. *Tiszavárkony.* 10 kg. takarmányrépa 1·2 kg. szárított czukorrépaszelettel, vagy 2·3 kg. szárított leveles czukorrépafejjel pótolható. *Cs. I.*

B. K. *Csekáros.* A kérdezett czime Léb Bernát, M.-Fodorháza, u. p. Ujfalu. (Kolozsmegye.) Két kérdésére a választ a „*Köztelek Zsebnaptár*“-ban megtalálja.

S. J. *Hadad.* Ha az egyesület alapszabályai bizonyos számu esztendőre állapitják meg a tagsági kötelezettséget, akkor a megszabott ideig a tagsági dijat fizetni kell. Közelebbi felvilágositást az egylet alapszabályainak ismerete nélkül nem adhatunk. *Sz. F.*

F. B. *Boldogasszony.* Miként azt már lapunk egyik előző számanak szerkesztői üzeneteiben megirtuk, fekete ugar alatt a rendszeresen háromszor megszántott föld értendő és ilyen állapotban adandó át.

E. F. *Vértesacsa.* 1. Ha a bérleti szerződést hallgatagon meghosszabbitottak, annak minden rendelkezése továbbra is egyformán érvényben marad. Az elmaradt trágyázásért tehát joga van kárpótlást követelni, ha az eredeti szerződés erre alapot nyujt. 2. A rossz termés nem elegendő ok a haszonbér fizetésének megtagadására. 3. A jegyző urnak az iskolaadóra vonatkozó magyarázata helyes. Állami iskolák után adószedés nincs. A községi iskolaadó az állami egyenes adó 5%-ánál több nem lehet. A hitközségi adó korlátozásnak nincs alávetve. 4. Negyedik kérdése teljesen érthetetlen. *Sz. F.*

Lópokrócz-előnyárajánlat!

Legkisebb szükségletnél is gyári áron!

Hogy sikerrel küzdhessünk a külföldi verseny ellen, közvetlen a fogyasztókkal óhajtunk —— összeköttetésbe lépni. Áraink még kisebb vételeknél nem létezett alacsonysága és áruink elsőrendü kiváló jósága, reményleni engedi, hogy a hazafias gazdaközönséget állandó vevőinknek nyerjük meg. **Hogy ezt elérhessük, bármely posta- vagy vasutállomásra már két darab próbamegrendelést is bérmentve szállitunk.** ::

1. sz. legjobb minőségü, 175 cm. hosszu, 155 cm. széles, ára —— 4 frt 50 krajczár.

2. sz. legjobb minőségü, 170 cm. hosszu, 135 cm. széles, ára —— 3 frt 50 krajczár.

3. sz. jó minőségü, 165 cm. hosszu, 130 cm. széles, ára —— 3 frt — krajczár,

különösen erős sörháztakarók 220 cm. hosszu, 175 cm. széles darabonként —— 5 forint

darabonkint, minden kivánt szárnyalatban.

A megrendelések a beérkezés napján el lesznek intézve.

Kiváló tisztelettel 953

„Sohr“ Magyar Lópokrócz Szétküldési Telepe,

:: **Somogyszill 92. szám.** ::

Táviratczim: Pokrócztelep Somogyszill.

SZIVATTYUKAT

bármely czélra szállitunk

GYŐZŐ BÉLA ÉS TÁRSA

szivattyu- és fecskendő-speczialisták

Budapest, V., Báró Aczél-utcza 3. (a Vigszinház tőszomszédságában.)

Gőzszivattyu.

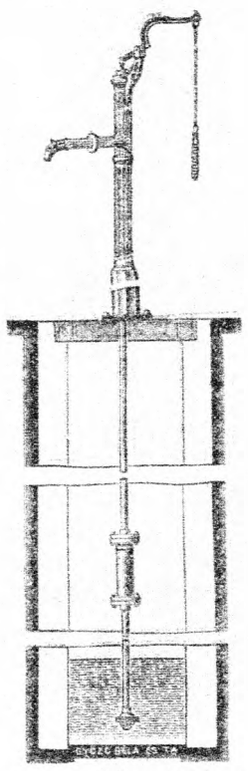

Rángatós szivattyu.

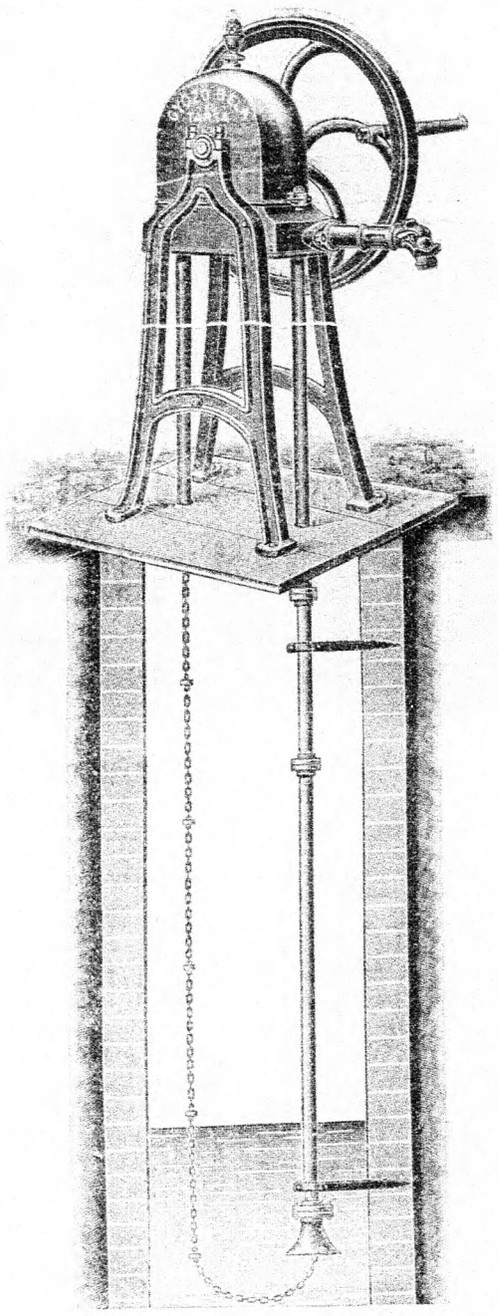

„DIADAL“ lánczszivattyu.

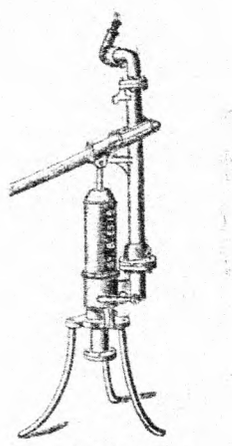

Trágyalészivattyu.

Kocsi-fecskendő.

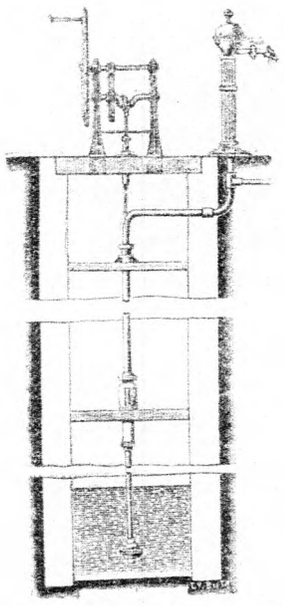

Külön hajtószerkezetü szivó-nyomó szivattyu.

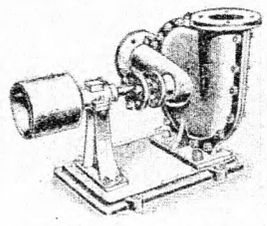

Körforgó szivattyu.

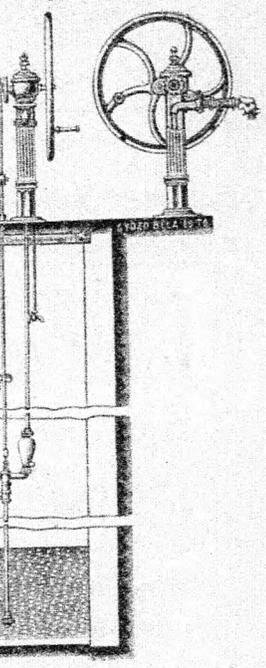

Kifolyóval egyesitett hajtóállvány.

Szárnyszivattyu.

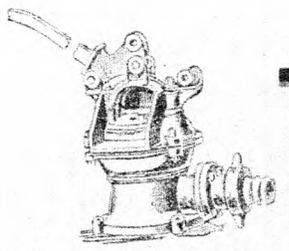

Diaphragma-szivattyu.

Trágyalé-hordókocsi.

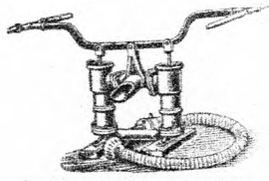

Építkezési szivattyu.

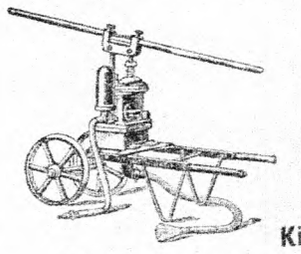

Omnia-szivattyu.

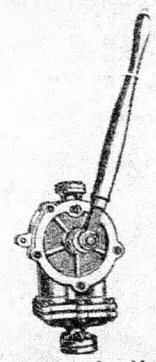

Wolga-szivattyu.

Trágyalécsapok.

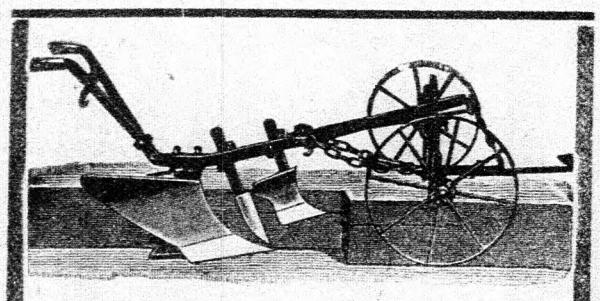

Egyetemes- és mélyművelő-ekék

acélöntvény-testekkel, páncéllemezekkel
acél gerendelylyel
állítható szarvakkal, önvezetéssel.

Többvasú ekék.

Finom-, szántás-, csukló-, rét-boronák.

Háromtagu és egytagu hengerek.

Superior sorvetögépek, triörök

UMRATH ÉS TSA

Budapest, V., Váci-körút 60.

Gőzcséplőkészletek 12 HP.-ig. Ipari mozgonyok 200 HP.-ig.

Eredeti Kirsche-féle

„IDEAL" takarmányrépamag

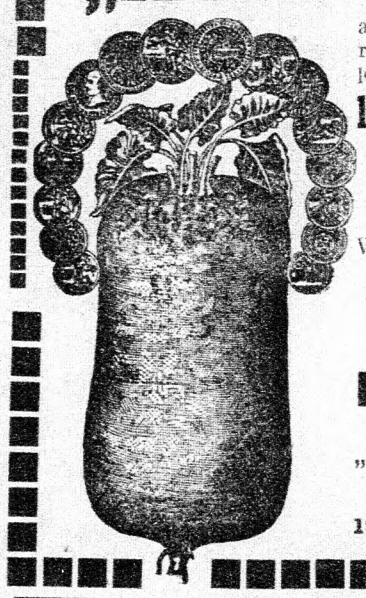

a Deutsche Landwirthschaftliche Gesellschaft által rendezett takarmányrépa-termesztési versenyen „ezüstérem"-mel jutalmazva kitüntetve. Előnyei:

legnagyobb terméshozam,
legmagasabb tápérték-tartalom,
nagy tartósság, legkönnyebb kiszedés.

Vegyi vizsgálat **czukor-** és **szárazanyag-tartalomra** saját laboratoriumában

1905—14,000
1906—18,000 } elit **anyarépáról.**
1907—**24,000**

Vezérképviselőség és föraktár Magyarország és társországai részére:

DUKES és HERZOG Galgócz és **Budapest,** Váczi-körut 74.

műtrágya-erötakarmány és magvak irodája.

„A Kirsche-féle zab" a legmagasabb terméshozamot eredményezi és nem dül meg. A „Deutsche Landwirthschaftliche Gesellschaft" által eszközölt vizsgálatnál 14 faj közül az átlag-maghozamra nézve :: ::
1906-ban a II-dik helyet, 1907-ben az I-sö helyet foglalta el.

Pinczék: **Budafok.** Kirendeltség: **Közp. Vásárcsarnok.** Baromfihizlalda: **Budafok.**

MAGYAR GAZDÁK ÉRTÉKESITŐ SZÖVETKEZETE

Értékesit husféléket, baromfit, vadfélét, tejterméket, tojást, zöldséget, gyümölcsöt, mézet és mindennemü élelmiczikket. Hordóbor-értékesitő osztály. — Égetett szeszes italok értékesitése.

A szövetkezet tagjai kedvezményben részesülnek. Mindennemü értékesitési ügyben díjtalanul nyujt felvilágositást.

:: BUDAPEST ::

— Igazgatóság és központi iroda: —
IV., Veres-Pálné-utcza 40. sz.

A MAGYAR ORSZÁGOS MÉHÉSZETI EGYESÜLET VEZÉRKÉPVISELŐI.

Élelmiszer-áruház (IV., Vámház-körut 8. sz.) hus-, csemege-, füszer-, bor- és nagybani osztálylyal. — A maga nemében egyedül álló élelmezési intézet.

Fiókok: Marosvásárhely, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Fiume. Erdélyi birtokosok ottani fiókjainknál mindennemü gazdasági gépeket és eszközöket a legjutányosabban vételezhetnek.

...aségi telepek csengő, biztonsági távjelző, ...n, elektromos óra és biztonsági berendezéseit legtökéletesebben rendezi be a

MAGYAR MAGÁNTELEFON RÉSZV.-TÁRSASÁG

BUDAP..ST.. VI. KER., PODMANICZKY-UTCZA 27.

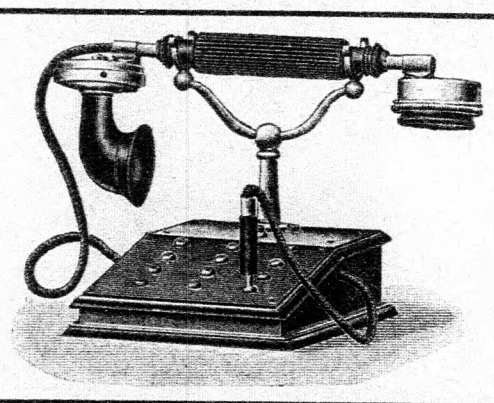

A földmivelésügyi miniszterium és vele kapcsolatos :: állami hivataloknál 500 telefonunk müködik. ::

6000 telefonunk van müködésben

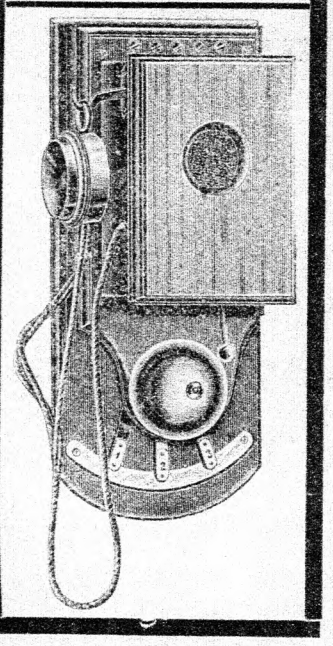

A ki földet

bérbe adni vagy **bérbe venni, eladni** vagy **venni akar,** forduljon bizalommal a

Földbérleti és parczellázó bank részvénytársasághoz

Temesvár—Belváros, Losonczi-tér, (Wimmer-féle ház).

A bank különösen foglalkozik **telepitések és parczellázások keresztülvitelével** és e czélból **megvesz vagy bizományban átvesz nagybirtokokat** s ezeket kedvező feltételek mellett kisgazdáknak a tulajdonos közremüködése nélkül eladja.

Mindennemü szóbeli vagy irásbeli felvilágositással dijmentesen szolgál.

308

CSÉPLŐGÉPTULAJDONOSOK

PÉNZT, IDŐT ÉS MUNKÁT takaritanak meg és **szebb, jobb cséplési eredményt** érnek

Stern-féle szab. dobkosárbetéttel.

Szakértő bizottság előtt

egy 550 keresztből álló buzaszalmát, mely már egy közönséges dobkosárral el lett csépelve, szab. betétsines géppel utáncsépeltettünk és az eredmény 680 gramm tiszta buzaszem volt.

Kérdezősködésre ingyen és bérmentve nyujtunk felvilágositást.

BÁRDOS és BRACHFELD

BUDAPEST, VI. ker., Gyár-utcza 5.

1166

1909. évi ujdonság! 1909. évi ujdonság!

Dorner-féle szabadalm. iker váltóeke.

Kevés vonóerő! Kitünő munka! Olcsó ár!

Hegyes vidék gazdáinak nélkülözhetlen.

Prospectus ingyen és bérmentve.

1171

Egyedüli készitő: TÖRÖK ANDRÁS GÉPGYÁRA, NAGYSZEBEN.

Budapest, 1908. deczember 24.

A tisztelt gazdaközönséghez!

Az ősszel levélben kértem fel a tisztelt gazdaközönséget, tudassa velem, miféle gazdasági magvai vannak eladók.

Most levél helyett ezen a helyen kérem a tisztelt gazdákat, szíveskedjenek mielőtt tavaszi szükségletüket fedeznék, tudatni velem, <u>miféle</u> gazdasági magvakat szándékoznak vásárolni és melyik féléből <u>mennyit</u>.

Ezen közlés semmi néven nevezendő kötelezettséggel nem jár. Hanem igenis meg fognak a tisztelt gazdák győződni mintáim és jutányos áraim révén, mily előnyöket nyujtanak ajánlataim más ajánlatokkal szemben.

Kiváló tisztelettel

Mauthner Ödön

cs. és kir. udvari magkereskedése.

VILÁG-REKORD!

A világon a legelső szabadalmazott

KÉTGÉPRENDSZERÜ FORRÓGŐZEKE

300 fokot meghaladó dr. Schmidt Vilmos-féle szabadalmazott gőztulhevitéssel.

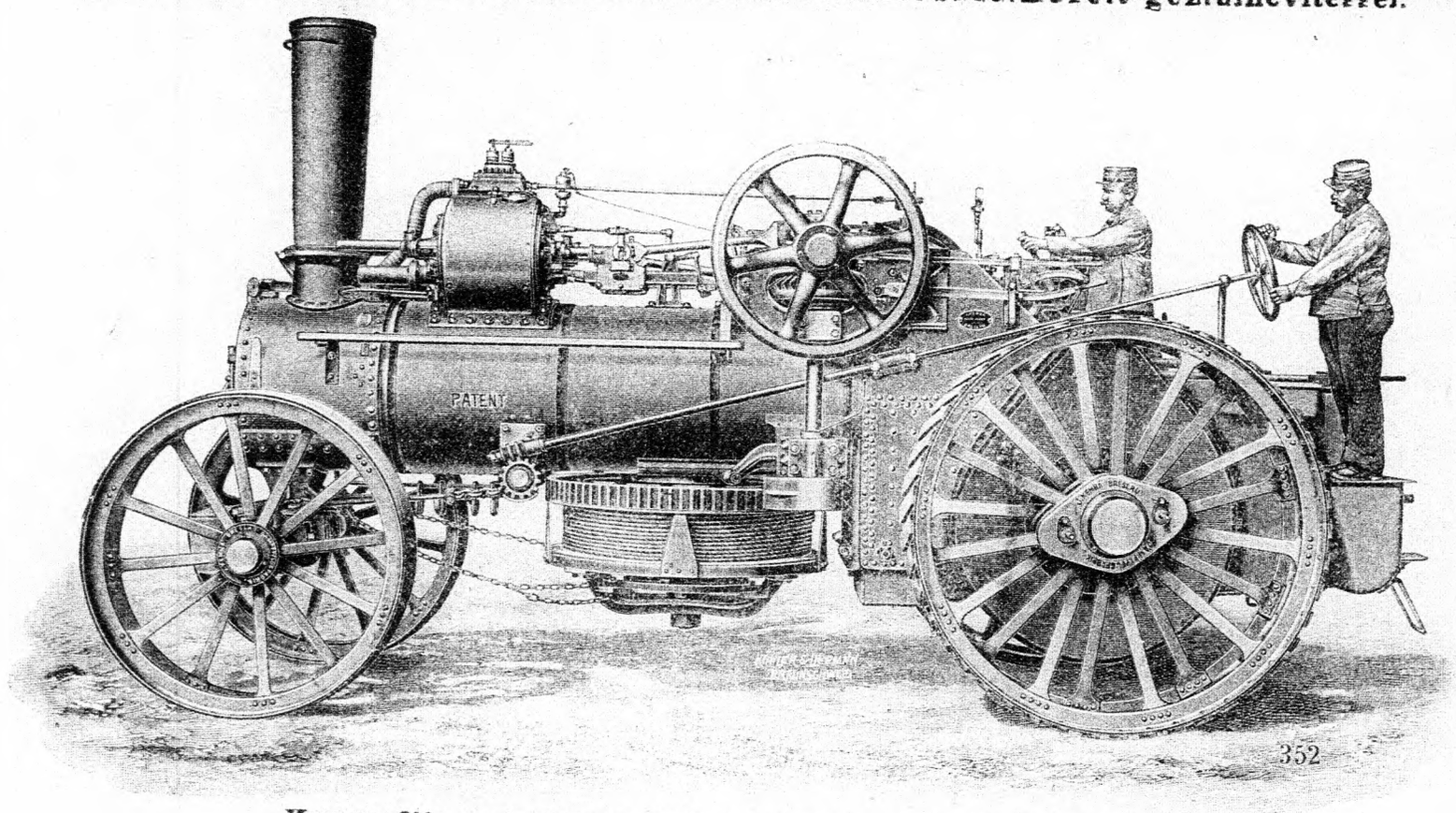

Kemna-féle szabadalmazott forrógőz-ekemozdony oldalnézete.

Gőzekékre egyedül jogositott gyártója KEMNA J. gőzekegyára.
Kétgéprendszer, sodronykötélátvitel.
Egyedülí biztos üzem ugy nedves, mint egészen száraz esztendőkben.

A Kemna-féle szabadalmazott forrógőzekék **munkabirása egy nap alatt 50 holdig terjed,**

A Kemna-féle szabadalmazott forrógőzekével való szántás — beleszámitva ugy a gép vételárának amortizációját, valamint az összes üzemköltségeket — tetemesen olcsóbb az ökör-igával végzett szántásnál, a terméseredmény pedig feltétlenül biztosabb.

A Kemna-féle szab. forrógőzekék minden más gyártmányu nedves gőzekékkel szemben, holdanként kb. 1.50—2 korona értékü szenet takaritanak meg, mely megtakaritás évente 4—6000 koronára tehető.

Alanti ábrák képét nyujtják a 300 fokra tulhevitett gőzgépek és a nedves gőzgépek közötti szén- és vizmegtakaritásnak.

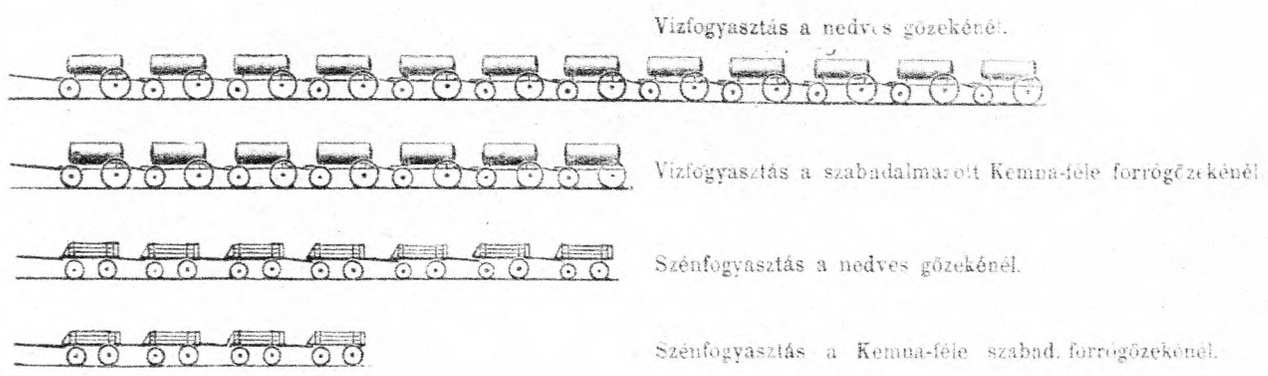

A Kemna-féle gőzekemozdony kazánjának hosszmetszete dr. Schmidt-féle szabadalmazott füstcső-tulhevitővel.

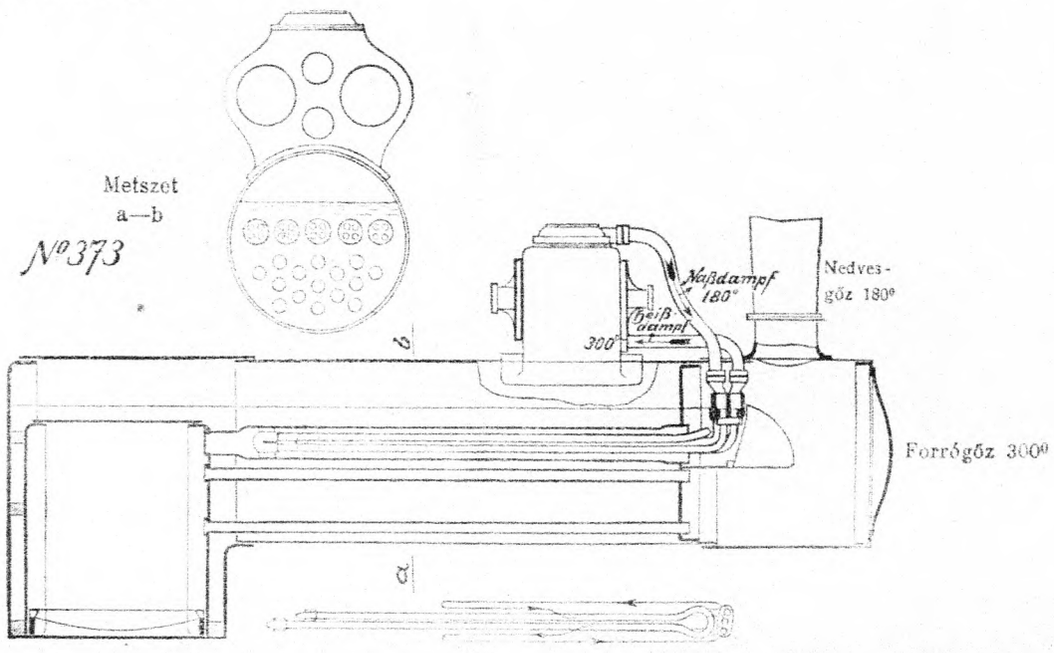

A Kemna czég hajlandó kölcsönös megállapodás esetén szab. forrógőzeke gépeit egy meghatározott időre kisérletezés czéljából a venni szándékozóknak rendelkezésükre bocsátani, azon kikötéssel, hogy amennyiben a gépek a czég által elvállalandó garanczióknak meg nem felelnének, a gépeket saját költségén visszavenni tartozik.

Szakprofesszorok által szántóföldeken végzett kisérletek eredményéről, ép úgy magyarországi és külföldi legelőkelőbb referencziákkal, valamint mindennemü szakba vágó felvilágositással dijmentesen szolgál.

Kemna J. gőzekegyára

magyarországi igazgatósága

Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza 8.

ERDÉLYI KERESKEDELMI TÁRSASÁG

FODOR ÉS TÁRSAI

megbizásokat elfogadnak **jármos ökrök, tinók,**

sertések, juhok, lovak és egyéb tenyész- vagy használati állatok beszerzésére és azokat felelősség mellett gyorsan és jutányosan direkt forrásból közvetitik.

Czim: Erdélyi Kereskedelmi Társaság Kolozsvár, Szentegyház-u. 2.

Telefon 3 I. 1131 **Telefon 3 II.**

MAGYAR KENDER és LENIPAR R.-T.
előbb SALZMANN ÉS TÁRSA

Központ: Budapest, V., Szabadság-tér 15. sz. **Gyárak: Szeged, Érsekujvár, Csősztelek.**

Ajánljuk a t. cz. gazdaközönségnek kitünő gyá tmányainkat, mint **vizmentes és nyers ponyvákat, legjobb minőségü szegedi zsákokat és kötélnemüeket.** :: ::

Gyárainkban kizárólag hazai kenderkórót dolgozunk fel. Gazdák, akik részünkre kendert termelni kivánnak, forduljanak hozzánk, kenderterme'ési utmutatóval és bővebb felvilágositással a terme'ési szerződésre nézve szivesen szolgálunk. ::

Kása
Bab
Marhasó
Egőolaj

1156

napi árakon kapható

Deutsch Albert és Fia

gazdasági czikkek nagykereskedésében Debreczenben.

TRÁGYAGIPSZ!

Mint az összes hazai gipszgyárak központi irodája, ajánlunk **KITÜNŐ TRÁGYAGIPSZET.**

A leghálásabb és legolcsóbb mütrágya a trágyagipsz, amely különösen sikerrel alkalmaztatik: istállótrágya javitására és konzerválására, luczerna, lóhere és pillangós növények trágyázására, mész-szegény vagy szikes talajok javitására, szőlőtrágyázásra, burgonya- vagy konyhakertészethez. :: ::

Legolcsóbb árajánlattal bármely vasuti állomásra legnagyobb készséggel szolgál a

MAGYAR GIPSZ-KERESKEDELMI RESZVÉNYTÁRS.

Budapest, V. kerület, Dorottya-utcza 9. sz.

GŐZMIVELÉS.

Nagyobb területek szántását gőzekével

hajlandó vagyok elvállalni; épúgy

mélyrigolozást szőlő-telepitésekhez.

Érdeklödők kéretnek, hogy alanti czimemhez forduljanak.

WOLFF ERNŐ, gőzszántási vállalkozó **BUDAPEST-KELENFÖLD.**

1900. évi párisi világkiállitáson „Grand Prix". II

KWIZDA-féle korneuburgi marha-táppor.

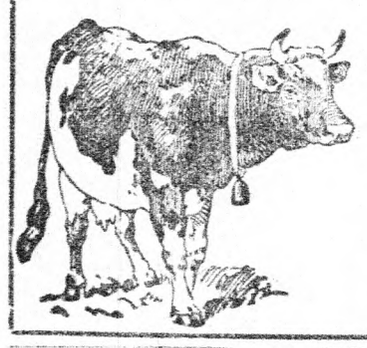

Étrendi szer lovak, szarvasmarhák és juhok részére. 50 év óta a legtöbb istállóban használatban étvágytalanság, rossz emésztésnél, a tej javitására s a tejelés fokozására.

1 doboz ára K 1·40, ½ doboz 70 fillér.

KWIZDA-féle
korneuburgi marhatáppor

Csakis ezen védjegygyel valódi.

Föraktár: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszertára, Budapest, VI., Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

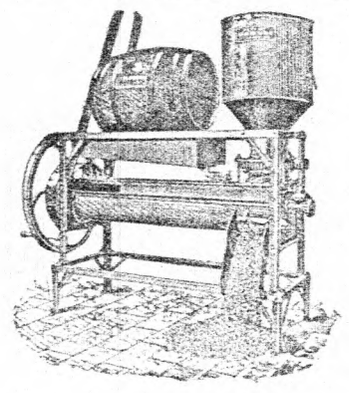

Az egyedül megbizható erőtakarmány az, melyet a gazda maga állit elő!

Ajánljuk szabadalmazott automatikusan adagoló, tetszőleges mennyiségben pontosan keverő

Agrikultura melasz erőtakarmányt készitő gépeinket

kézi- vagy hajtóerőre berendezve!

3—4 waggon áru előállitásánál a gép ára megtérül.

AGRIKULTURA MEZŐGAZDÁKAT ELLÁTÓ R.-TÁRSASÁG iroda és mintatelepe Budapesten, V., Zoltán-utca 12.

Melasz, száritott répaszelet, korpafélék, „Agrikultura" org trágya, enyvtelen csontliszt stb. árusitása.

Sürgönyczim: OXYGEN Telefon: 99—43

Bérbeadó birtok.

A felséges uralkodó család alapitványa ráczkevei uradalmához tartozó **Királyréti és Bokrosi gazdaság** 1909. évi október hó 1-től 12 évre, azaz 1921 szeptember hó 30-ig haszonbérbe adatik.

A birtok a Csepel szigeten közel Ráczkevéhez, Szigetbecse, illetve Makád határában fekszik.

Kiterjedése **590 kat. hold 1054 öl**, mind jó minőségü szántó, elegendő gazdasági épülettel.

Bérleti ajánlatok legkésőbb **1909 február hó 15-dikéig** alulirott uradalmi főtisztséghez nyujtandók be, a hol a közelebbi bérleti feltételek is megtudhatók.

A birtok bármikor megtekinthető.

1184 ***Cs. és kir. uradalmi főtisztség Ráczkeve.***

Eladásra kerül nagy mennyiségben **sima és gyökeres**

Ripária Portális és Rupestris Monticola alanyvessző

ugyszintén ily alanyokon készült **első osztályu gyökeres fásoltvány** a legkitünőbb **bor- és csemegeszőlő** fajokban. Továbbá eladunk többféle fajban egyéves **gyökeres hazai szőlővesszőt.** Megkeresések közvetlen hozzánk intézendők:

Badacsony-Szentgyörgyhegyi szőlőoltványtelep, Tapolcza. (Balaton-vidék).

1183

— Magyarország —

magán ménesei.

90 képpel.

Összeállitotta:

Harasati Bernolák Károly dr.

császári és királyi asztalnok.

Ára 4 korona.

Megrendelhető a "PÁTRIA" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, X., Üllői-ut 25. (Köztelek).

Baromfitenyésztőknek nélkülözhetetlen kézikönyvek:

Beiwinkler Vilmos: **Fajbaromfi-tenyésztés.** 86 művészi képpel. Megjelent az O. M. G. E. könyvkiadóvállalat kiadásában. Vászonkötésben. K 3.—

Hreblay Emil: **A baromfi hizlalása és a hizott baromfi értékesitése.** II. bővitett és javitott kiadás, 50 képpel. Megjelent az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület könyvkiadóvállalat kiadásában. K 1.50

— — **Baromfitenyésztés,** mely felöleli és részletesen tárgyalja a hazai és külföldi baromfifajtákat, tenyésztesi eljárásokat, az értékesitést és a baromfibetegségeket, 115 képpel. Vászonkötésben. K 5.—

— — **A gazdasági baromfitenyésztésre vonatkozó általános tudnivalók.** III. átdolgozott és bővitett kiadás. 33 képpel. K 1.—

— — **A baromfi termékek értékesitése.** Utmutatás, miként lehet a baromfitenyésztés összes termékeit piaczra való helyes előkészités által értékesebbé és a szövetkezetek alakitásával a jövedelmet nagyobbá és biztossá tenni. K 2.—

— — **Pulykatenyésztés.** II. teljesen átdolgozott kiadás, 48 képpel. K 3.—

— — **Tyuktenyésztés.** II. kiadás, 90 képpel. K 3.—

Rodiczky J.: **Körültekintés a baromfitenyésztés összes ágain.** K 2.—

Kövy József: **Mesterséges keltetés.** Utmutatás a csibekeltető-gépek kezeléséhez, 16 képpel. K 1.10

— — **Okszerü baromfitenyésztés.** Füzve K 3.60 Vászonköt. K 5.—

Mindezen könyvek megrendelhetők a **"Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében Budapest, IX. ker., Üllői-ut 25. szám.**

Gazdasági könyvviteli nyomtatvá yokat, levélpapirokat, boritékokat raktáron tart és egyéb

NYOMDAI MUNKÁKAT

jutányosan és csinos kivitelben készit

"PÁTRIA"

irod. váll. és nyomdai r.-t.

BUDAPEST, IX., Üllői-ut 25. sz. (Köztelek).

Árjegyzékkel valamint költségvetéssel is készséggel szolgálunk.

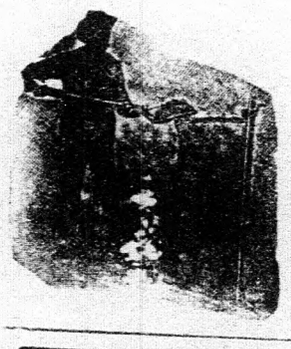

Tessék prospektust kérni!

Szenzációzós találmány a mekanika terén ::: **„TRIUM.“** zsáktartó gép. A **„TRIUMF“ egy napszámost pótol**, ami által a t. gazdaközönségnek nagy pénzmegtakaritást tesz lehetővé. Ára **15 kor.** A **„TRIUMF“** kizárólag Hellmann H. W. berlini gépgyárában készül és megrendelhető a **magyarországi vezérképviseletnél: SZABOLCSI LAJOS** ur irodájában **BUDAPEST, Erzsébet-körut 7. szám.** 986

MAGYAR LEVELEZÉS! **MAGYAR LEVELEZÉS!**

GYAPJUT

1909. évi termést és kész árut, a szokásos nyirási időben szállitva, **szerződésileg** a legmagasabb árban, igényelt magasságu foglaló lefizetése mellett, az uradalmon átvéve, átvételkor kifizetve, **közvetlen külföldi gyárak részére vásárol**

WERMER F. Wien, III/2. Löwengasse 36. :: Telefon 2658.

920

A nagykorpádi gazdaságban eladó három Belgiumból importált kiváló testalkatu és csontozatu, teljesen korrekt, tenyészigazolványnyal biró **2¾ éves ménló.** Előjegyzést elfogad azonnali vagy későbbi szállitásra franczia irányu husmerinó kosokra, valamint 120—140 fiatal számfeletti tenyészanyára. — Eladásra kerül tavaszi szállitásra betegségtől teljesen ment többféle-faju vetőburgonya. Felvilágositással szolgál **Politzer Géza, Nagykorpád,** Somogy megye. 1157

Kocsi acetylén-lámpák

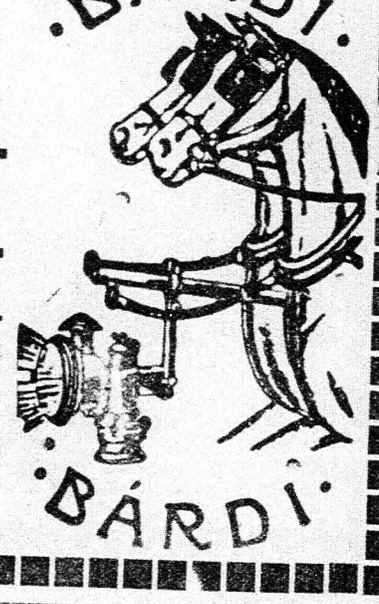

Spritzbogen, kocsirud-, kézi-, asztali-, kerti-, istálló- ::

acetylén-lámpák.

Gőzeke acetylén-lámpák.

BARDI JÓZSEF AUTOMOBIL RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VI., Mozsár-utcza 9.

Városi üzlet: Liszt-Ferencz-tér 15.

Árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentve.

Telefon 16—28. Sürgönyczim: „Pneumatik“.

CLIMAX ÉS ECLIPSE

NYERSOLAJ-MOTOROK és LOKOMOBILOK

Legjobb és legolcsóbb hajtóerő mezőgazdasági és ipari czélokra.

Nincs robbanási veszély, se pénzügyőri ellenőrzés.

:: Elsőrangu referencziák. ::

BACHRICH ÉS TÁRSA

BUDAPEST — HAMBURG — BÉCS.

Motorgyár: Bécs, XIX/6., Heiligenstaedterstrasse 83.

Mintaraktár és iroda: Budapest, V., Szabadság-tér 17. (Tőzsdepalota.) 304

A ki igazán jó és izletes szalámit akar venni, az kérjen HERZ-SZALAMIT.

Ezen legjobb hirnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett elsőrendü sertéshusból készül. Minden rud a gyár védjegyével van ellátva. Kapható a legtöbb csemege-, füszer- és hentesüzletben.

HERZ ÁRMIN FIAI

SZALÁMIGYÁR

BUDAPEST, IX., SOROKSÁRI-UT.

1188

Vásárol minden mennyiségben, a mindenkori napi áron, míg a gyártás tart, **nehéz csigolyás** (fej és láb nélküli) **sertéshust,** **szalámigyártásra** alkalmas

Eredeti Campbell talajtömöritő

a szárazság leküzdője

1187

Ismertetést készséggel küld

magyarországi vezérképviselő

KOVÁCS SOMA ÉS TÁRSA

AMERIKAI TALAJMIVELŐ-GÉPEK BEHOZATALA .·. ARAD.

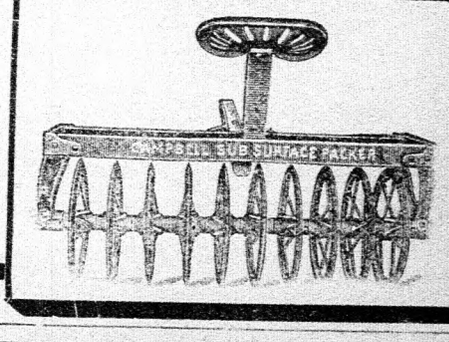

Január hó elsején lép életbe

Az Uj Bortörvény

Legközelebb megjelenik:

„A borhamisitásnak és hamisitott bor forgalomba hozatalának tilalmazásáról“ szóló 1908. XLVII. törvényczikk, valamint annak végrehajtási rendelete, összeállitotta, **magyarázatokkal, valamint a szükséges táblázatokkal** ellátta:

Dr. Drucker Jenő.

A könnyen áttekinthető és népszerü magyarázatokban bővelkedő füzet, melyet hazánk ismert borászati szaktekintélye állitott össze: **portómentes küldéssel 1 koronába kerül.** Megrendelésnél kerjük az összeget előre beküldeni. Tekintettel arra, hogy az uj törvény és rendelet számos oly határozatot tartalmaz, mely az eddigi borkezelési gyakorlattól eltér, ezen füzet **sürgős megszerzése minden termelőnek nélkülözhetetlen.**

Megrendelhető a “PÁTRIA” részvénytársaság gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

ALFA-SEPARATOR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG, BUDAPESTEN.

TEJGAZDASÁGI GÉPGYÁR.

Iroda, raktár és gyártelep: **BUDAPEST, VI., LOMB-UTCZA 11. SZÁM.**

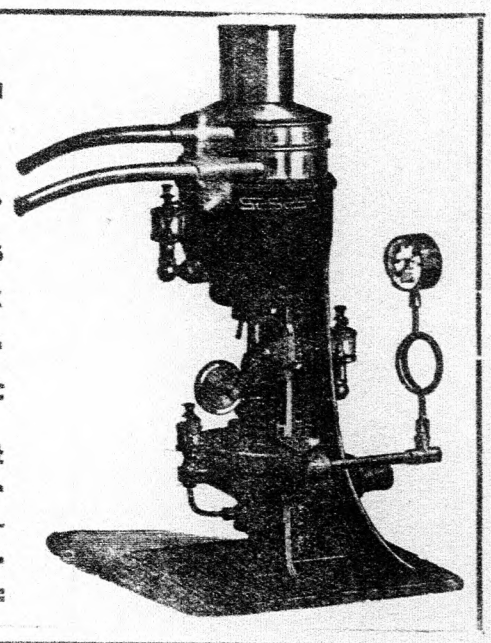

Alfa-Laval Separatorok (tejfölöző gépek) **kézi- és erőhajtásra.**

Ujdonság!

1908. évi mintáju separatoraink a jelenkor legtökéletesebb fölözőgépei. Nagy munkabirásuak, élesen fölöznek, bámulatos könnyen jarnak. Kérjen prospektust.

Tejszállitó kannák,
Fejőedények,
Tejhütök,
Elömelegitök és pasztörizáló készülékek,
Vajköpülö és vajgyártó gépek,
A sajtgyártás eszközei,
Tejvizsgá ó készülékek,
Mindennemü **tejgazdasági eszközök és gépek** legjobb kivitelben.

Tejszövetkezetek és tejfeldolgo ó telepek berendezése és ujjáalakitása.

770 első dij, több mint 600,000 Alfa-separator az egész világon. Árjegyzékek, tervek, költségvetések bérmentve. ::

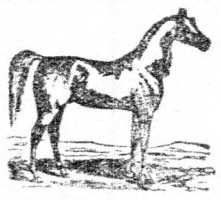

Eladó angol telivér mén'ó.

Báró Üchtritz Zsigmond Bakony-pölöskei menesében eladó **Előre** nevü 4 éves angol telivér men, jegytelen, sötétpej, 17 markos, teljesen hibátlan, korrekt testalkatu, erös csontozatu állat 5000 koronáért. A mén a nevezett ménesben, melynek postája Noszlop, sürgönyállomása Devecser, vasutja Devecser vagy Pápa, tekinthető meg.

1151

28 éves, izr. vallásu fiatalember, okl. gazdász, tart. hadnagy,

200.000 k. készpénzvagyonnal benősülne egy megfelelő gazdálkodó családhoz.

Ajánlatokat „SZ.“ jelige alatt a kiadóhivatalba kér.

5601

Teljes takarmánykamra-berendezéseket

SZÁLLIT

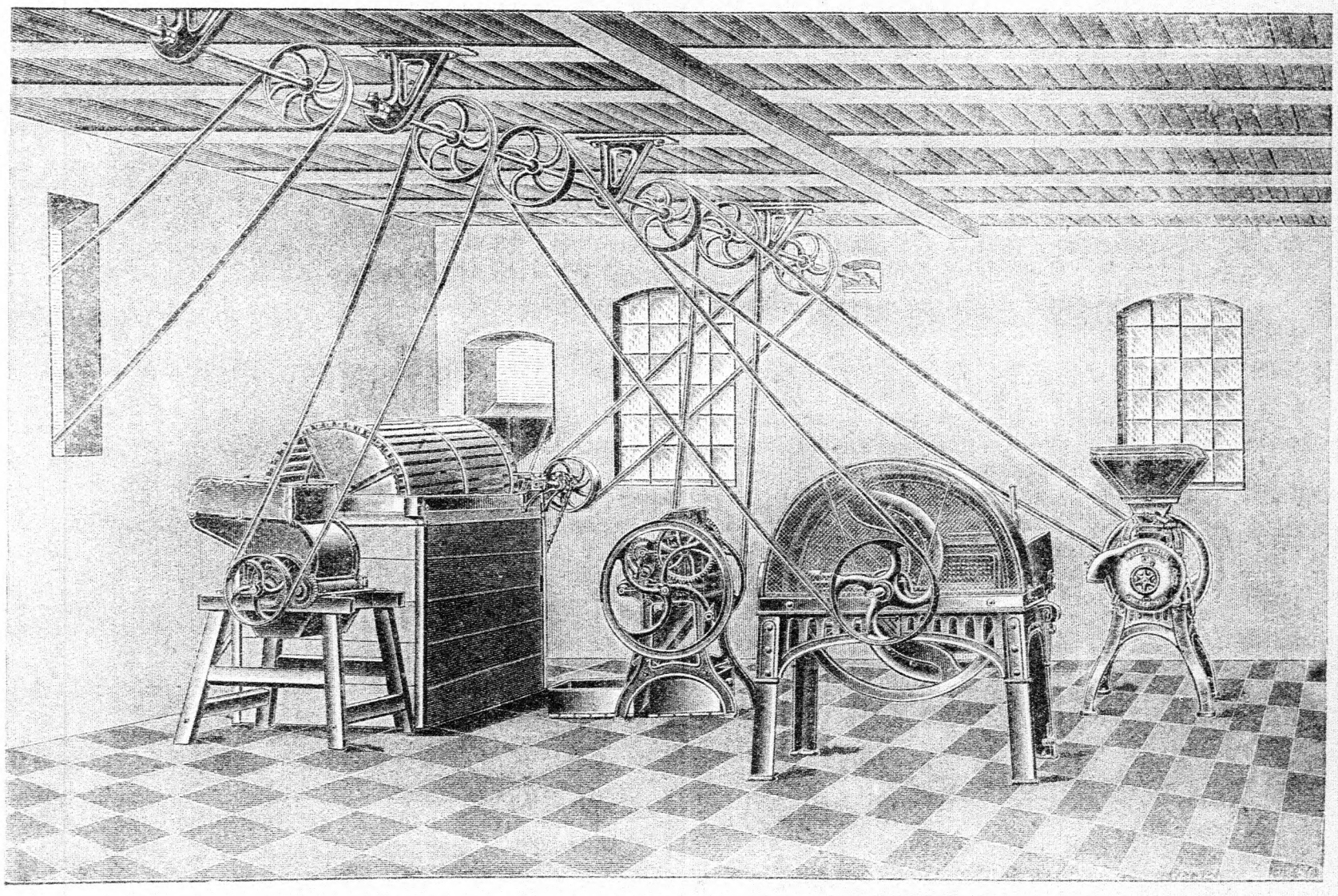

„Kühne“ mezőgazdasági gépgyár részv.-társaság Mosonban.

Fiókraktár: **Debreczen.** Főraktár: **Budapest, Váczi-körut 57.** Fiókraktár: **Temesvar.**

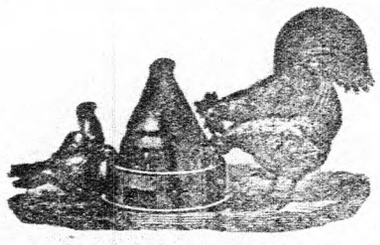

A baromfi-tenyésztés

összes eszközei nagy választékban a legolcsóbb árakon.

Állandóan ujdonságok. 748

Kerje a 177. számu ingyen katalogust.

KRÁSA RUDOLF, WIEN, VII., Kirchengasse 29.

Takarmanykamrák és szivattyuk hajtására

a legjobb és legolcsóbb gép

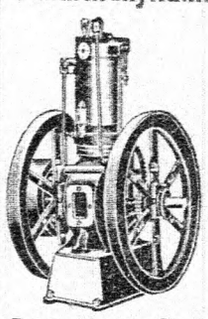

a REKORD BENZINMOTOR

2, 3, 4 és 5½ loerő nagyságban.

Árjegyzékkel és árajánlattal szivesen szolgál

Fehér Miklós Gépgyár R.-T. Budapest, Váczi-ut 80.

Aranyérem Budapest, 1902. Alapittatott 1876.

UNZEITIG FERENCZ

csász. és kir. udv. szállitó

különlegességi gyára teljes növényházak épitésére és melegvizfütések berendezésére.

BUDAPEST = WIEN,

VIII., Gyöngytyuk-u. 7. XIII/2. Reinlgasse 32-34.

Terv- és költségvetést dijtalanul készitek. Helyszini megbeszélés nem lesz felszámitva. 758

Betöltendő!!

Segédtiszti állás azonnali, esetleg ujévi belépésre, intenziven kezelt nagyobb gazdaságban. Pályázatukat akadémiát végzett, gyakorlattal biró, nőtlen gazdák, cr. Pátkai Danielnél, Budapest, Károly-körut 24. nyujtsák be. 1176

Kocsigyártás

Budapesti kovács- és kocsigyártó-ipartestület védnöksége alatt álló

Kocsi Árucsarnok Szövetkezet

Budapest, VII., Rákóczy-ut 72. sz.

Magyarország legnagyobb kocsiraktára.

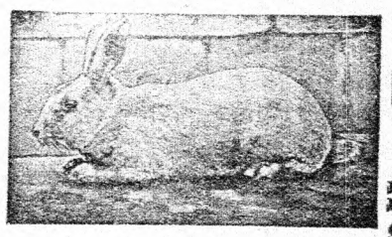

Eladó házinyulak

Számfeletti tisztavérü

EZÜST SZORME

10 hónapos bak nyulaimat drbonként 10 K-ért; remek szép befedezett 11—12 hónapos ezüst szörme anyanyulakat drbonként 20 K-ért eladok. Csomagolás ingyen. Az állatokért teljes szavatosságot vállalok s azokat vagy utánvéttel vagy a pénz előleges beküldése ellenében azonnal szállithatom. **Hreblay Emil, Kolozsvár.** 1095

BENZINCSÉPLŐKÉSZLETEK

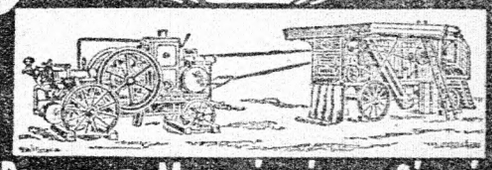

BUDAPESTI MALOMÉPITÉSZET ÉS GÉPGYÁR PODVINECZ ÉS HEISLER

Budapest, Gyár: VI. Váczi-út 141.

ÁRJEGYZÉK INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Préselő- és csiszológépeket

cement-, mozaik-, granitdoit-, terrazzo- és járdalapok gyártására,

ugyszintén az összes

formák mükövek, betoncsövek, gömbölyü és tojásalakuak, betonsülyesztő ládák stb.

részére szállit a legujabb szerkezettel és szolid kivitelben

Eisengiesserei und Maschinenfabrik Niederburg

Georg Wittmer, Karlsruhe, Baden.

Alapittatott 1874.

A bel- és külföld legnagyobb gyarait én rendeztem be.

Katalógusok ingyen és bérmentve. Legjobb referenciák.

Vezérképviselet Magyarország részére: **Büschitz Mór, Komárom.** 1024

Gazdaközönség figyelmébe

ajánlom mint ***erdélyi alkusz*** legelőnyösebb és legolcsóbb bevásárlásokat eszközölhetem ***jármos és beállitani való ökrökben,*** ugyszintén ***1 2 éves ökör-tinókban*** és mindenféle sulyu sovány ***sertésekben*** mindig a legnagyobb előjegyzéseim vannak. Kiterjedt ismeretségemnél fogva ugy vásárokra, mint azonnali eladásra a legelőnyösebb ügyleteket közvetitthetem. Kiváló tisztelettel

5013

Sürgöny- és levélczim: ***Vermes Lipót, Kolozsvár.***

Tejkannák, tejgazdasági eszközök

legjutányosabban beszerezhetők

GEITTNER és RAUSCH

CÉGNÉL

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 8.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

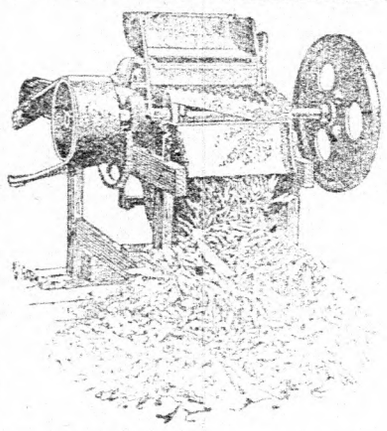

PROPPER SAMU

mezőgazdasági gépraktára

Budapest, V., Váczi-körut 52.

Ajánlja mérsékelt árakon legjobbnak elismert amerikai **OHIO kukoriczaszártépőgépeit**, melyek szecskavágásra is kitünően alkalmasak, továbbá **REFORM takarmányfülleszto, répavágó, burgonyaosztályozó és szalmakötélfonó gépeit és fedett biztonsági járgányait.**

SACK RUDOLF elismert legkitünőbb ekéinek, vetőgépeinek sto., továbbá a valódi **WESTFALIA** mütrágyaszórógépeknek kizárólagos képviselete

BIRTOK KERESTETIK

közel vasut- és városhoz 1500—2000 holdig, jó gazdaság, megfelelő épületekkel, készpénzfizetés ellenében.

BÉRLET KERESTETIK

1000—1500 holdig közel város- és vasuthoz, ***jó épületekkel,*** tavaszi átvételre.

BEYER KÁROLY, Budapest, V., Báthory-utcza 5. sz.

Telefon 12—85. 272

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete

Budapest V., Alkotmány-utcza 31. szám.

Gabona-osztály ::	Borértékesitési-osztály ::	Házinyultenyésztési akczió ::
Erőtakarmány-osztály ::	Vetőmag-osztály ::	Gép-osztály ::
Tenyészállat-osztály ::	Gazdasági-anyagosztály ::	Biztositási-osztály ::
Szövetkezeti sertéshizlalás ::	Borgazdasági-osztály ::	Dijszabási-osztály ::
Erdészeti és fakereskedelmi-osztály ::		Baromfitenyésztési czikkek ::
		Háztartási czikkek ::

Kötelék: Községi és különleges czélu mezőgazdák szövetkezeteinek alakitása, irányitása, ellenőrzése és ellátása.

Alaptőke .. .. :: **818.000.—**
Vásárlási visszatérités czimén eddig folyósittatott **351.871.42**

:: **Mezőgazdasági közczélokra áldozott: 180.000 K-t.**

Tartalékalap: .. .. 250.000.—
Tagok száma: .. .. 1.574 kik az ország földterületének 25%-án gazdálkodnak.

Igazgatóság: Herczeg Esterházy Miklós elnök, **Barcza Károly** és **őrgróf Pallavicini Ede** alelnökök, **báró Ambrózy Gyula, dr. Bernát István, dr. Hajós József, Halász Zsigmond, Harsány Oszkár,** (ügyv. igazgató), **Hertelendy Ferencz, Kodolányi Antal, dr. Nagy Ferencz, Perczel Ferencz** (vezérigazgató), **Reusz Henrik, gróf Széchenyi Bertalan, Szilassy Zoltán** és **Tolnay Lajos** igazgatósági tagok.

Felügyelő-bizottság: Zachár Gyula elnök, **Eősz Ferencz, Koppély Géza** és **Szeleczky Iván** felügyelő-bizottsági tagok.

Ingyenes hivatalos lapja a **„MEZŐGAZDÁK“** havonkint kétszer jelenik meg, dus ábrás tartalommal.

A szövetkezetbe való belépés áldozattal nem jár!

Belépési nyomtatványokat és osztályonkint minden évadban kiadott testes árjegyzékeket szivesen küldünk.

Felhivjuk tisztelt Gazdatársaink figyelmét a világhirü

„Adriance“ kaszáló- és aratógépekre,

melyek hazai viszonyainknak teljesen megfelelnek s több versenyen való részvétel alkalmával lettek kitüntetve.

Szerezzük be már most kaszáló- és aratógép-szükségletünket, nehogy később a tömeges rendelések alkalmával torlódás álljon be a szállitásoknál s nehogy egyes jrendelők szükséglete, késői elhatározás folytán, ne legyen kielégithető. Gondoskodunk kellő időben a tartalék alkatrészekről és kötözőanyagról.

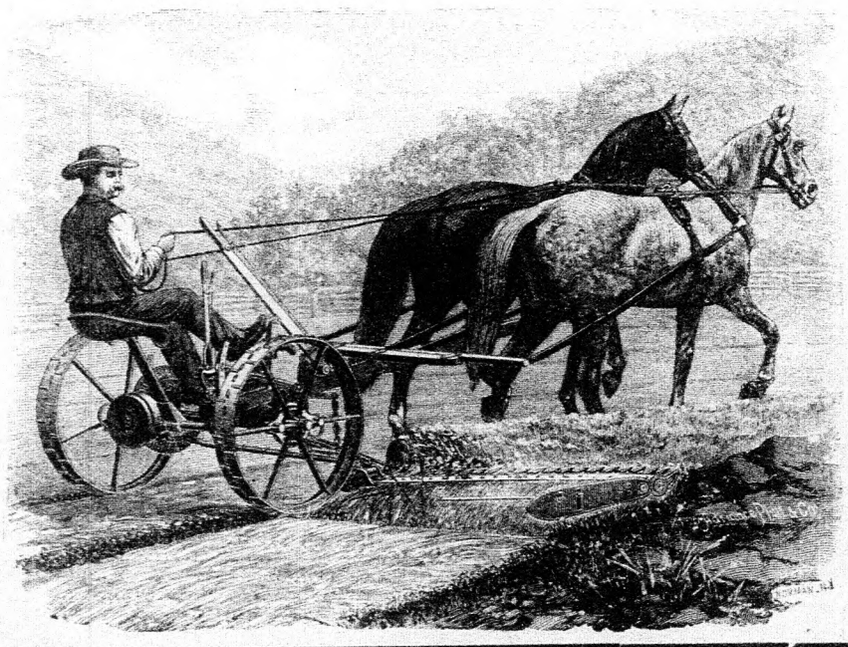

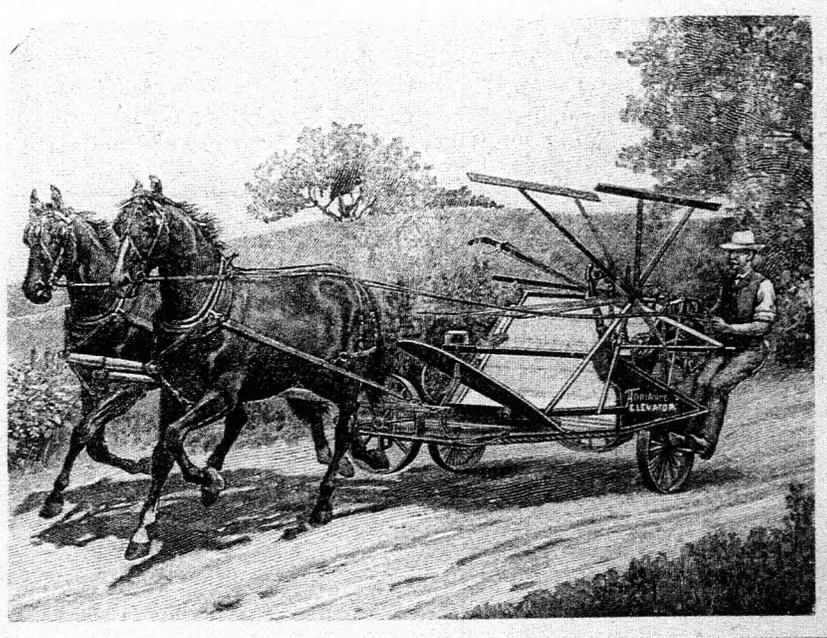

Betanitott <<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<<

igásökrök, tehenek, üszők, tenyészbikák

állandóan kaphatók gróf TELEKI ARVÉD fehér magyar gulyájából, drassói uradalomban, posta, vasut, távirda: KONCZA.

963

TAKARMÁNYRÉPAMAGOK
UJ IRÁNYELVEK SZERINT TENYÉSZTVE.
WOHANKA-FÉLE JAVITOTT

ECKENDORFI, MAMMUTH, OBERNDORFI
TENYÉSZTÉSE VEGYI FAJVÁLASZTÁS ALAPJÁN.
NAGY TÁPANYAG-TARTALOM és TÖMEGTERMELÉS
~SZAVATOLÁS MELLETT~
WOHANKA és TÁRSA BUDAPEST, V., VÁCI-KÖRUT 76.
HELLER MÓR BPEST.

Jó földben terem a buza.

Ezen aranymondás más szavakkal annyit jelent, hogy csak „egészséges testben lakozhatik egészséges lélek!“

Aki gyengének, már felkelésnél is törődöttnek érzi magát, aki folyton saját bajaira, panaszaira gondol, rosszkedvü, erélytelen, a társaságot kerüli, aki semmiben sem talál örömet, boldogságot, akit félelmi érzetek, halálsejtelmek gyötörnek folyton, akinek feje, háta, kereszttája fáj, könnyen izgatottá, idegessé válik, aki álmatlanságban, oknélküli szivdobogásban szenved, étvágytalan, gyomrával, beleivel van folyton baja, gyakorta szédül, ájuldozik, szóval magának és környezetének folyton panaszkodik, az nem lehet munkaképes, boldog és megelégedett.

Aki tehát ezen tüneteket érzi, továbbá csuzos, köszvényes, görcsös vagy hüdéses állapotokkal van baja, aki kimerülés tüneteit észleli, az kérje e lapra való hivatkozással **INGYEN** és bérmentve alábbi intézettől a **„Modern Villamos Gyógymódról“** czimü könyvet, mely utmutatást ad egészségesnek és betegnek egyaránt.

ELEKTRO-VITALIZER **orvosi rendelő-intézet, BUDAPEST, Károly-körut 2. szám, félemelet 41.**

ELISMERŐ-LEVÉL.

Staniczek Mária, Mándok, Szabolcs m.

Abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy az Elektro-Vitalizer készülékről a következőket irhatom Önnek! Betegségem oly makacs volt, hogy az első négy héten alig volt némi javulás elérhető, de mióta a teljes áramot használom, hatásával nagyon meg vagyok elégedve. Étvágyam ma jó, a főfájás, éjjeli izzadás és emésztési zavaraim megszüntek, idegeim lecsillapodtak, annyira könnyünek érzem magamat, hogy mindennapi munkámat ismét el tudom végezni, kinézésem is frissebb és fiatalosabb mint azelőtt.

Szelvény egy ingyen könyvre.

Elektro-Vitalizer
orvosi rendelő-intézet
Budapest, Károly-körut 2., félemelet 41.

Kérem czimemre dijtalanul, bérmentesen zárt boritékban elküldeni a

„MODERN VILLAMOS GYÓGYMÓDRÓL“

szóló müvet **férfiak / nők** részére.

(A nem kivánt kötet törlendő.)

Név ....

Czim ....

Az OMGE. mezőgazdasági üzemi osztálya

főfeladatául tüzi ki a belterjesebb és az eddiginél hasznosabb **gazdálkodás előmozditását** a gyakorlati szaktanácsadás utján.

Kidolgozza az okszerü gazdasági berendezés alapjául szolgáló **üzemtervet.** Elvállalja a **gazdaságok állandó felügyeletét** és ezek **üzemének ellenőrzését. Tanácsot** ád a gazdasági számviteli **könyvek berendezésénél,** vezetésénél és azok lezárásánál. **Elvállalja** a gazdaság **számvitelének felülvizsgalását** vagy **állandó ellenőrzését.** Elvégzi a gazdaság számadatainak elkönyvelését, időszaki jelentések alapján. Évi zárlatokat és jövedelmezőségi számitásokat elkészit. **Tanácsot ad birtokbérbeadásnál,** valamint **mezőgazdasági pénz- és hitelügyi kérdésekben. Gazdasági ügyekben jogi tanácscsal szolgál** és **vitás ügyekben** a választott szakbirósági tisztséget elvállalja. Birtok és mindennemü mezőgazdasági **értékbecsléseket** végeztet. A bejelentett **eladó és bérbeadó birtokokat** törzskönyvileg **nyilvántartja.**

Gazdatiszteket és egyéb képzettebb gazd. személyzetet keresőket nyilvántart.

Adóügyekben az OMGE. tagjainak szakvéleményeket ad, az adókönyvek alapján felülvizsgálja az adó helyes kivetését és tulfizetés esetén az összeg visszatéritését kieszközli. Adóelengedések ügyében utbaigazitással szolgál. Hasonlóan igénybe vehetik az üzemi osztály ily irányu müködését az Országos Központi Hitelszövetkezet és a Hangya fogyasztási és értékesitő szövetkezet tagjai is, ha tagságukat igazolják.

Nyilvántartásra bejelentetett:

Eladó birtok:

543 m. hold Zalában, vasutállomás a birtokon szeszgyárral, téglavetéssel, czementárugyártással, iparvágány s mérleggel, urilakkal. Bármikor átvehető. Esetleg bérbeadó. Tulajdonos: Zathureczky, Tárje. 2
197 m. hold piliscsabai vonalon, fővárostól 39 km.-re 4 község között, orvos, gyógytár Nyergesujfalu, Dunától 10 p. Tejgazdasággal, sertéstenyésztéssel, 8 h. szőlővel, csürökkel magtárakkal, 2 nagy pinczével, 5 szobás lakás üveges, zárt verandával. 3
200 m. hold sik fekvésü I. o. szántó, fővonal mentén fekvő város határában, megfelelő gépületekkel. 5
370 m. hold Sáros megyében, melyből 310 hold erdő, uri lakással és 5 hold diszkerttel, köves ut mentén. 4
100 kat. hold körüli I. o. bácskai föld, 15 percznyire a vasutállomástól, jó utakkal, a Ferencz-csatornától 8 perczynire, urilak és gyümölcsössel. 6
500 m. hold Szatmár megyében, vasutállomástól 2 km.-re, kényelmes urilakkal. 7
1015 kat. hold Torontálban a Tisza és vasut mentén, köves uttal, egészben avagy csakis egy körülbelül 500 holdas része, gazdasági épületekkel. 8
606 kat. hold Érmelléken, vasuttól 7 kilométerre, épülő vasut helyben, 40 kat. hold dohányengedélylyel, kellő lak- és gazdasági épületekkel. 9
Temesvár határában, a várostól 2 kilométernyire, 211 m. h. kiterjedésü birtok, szép kertben fekvő 10 szobás lakással, cselédházakkal, 150 darab marhára való istállóval, nagy kukoricza-góréval, eladó. A birtok talaja a legjobb minőségü föld, az egész ***primissima kiesezlen kerti talaj,*** ugy a legintenzivebb müvelésre, mint tejgazdaságra kiválóan alkalmas. A vételt megkönnyiti a birtokon levő nagyobb összegü, igen olcsó és előnyös törlesztéses kölcsön. 10
280 m. hold Budapesttől fővonalon gyorssal ½ óra, vasutállomástól mintegy 4 km.-re, megfelelő gazdasági épületekkel, vizvezetékkel, csinos kis parkban urilakkal. 60 m. h. erdőilletőséggel. 12
588 hold Nógrád m.-ben, miből 400 h. szántó, 54 h. rét, 5 h. kert, 1½ h. szőlő, 20 h. legelő, 90 h. erdő, a többi rész major, udvar és ut. Vasutállomástó. 5 km.-re. Teljes felszereléssel 400,000 korona. Esetleg bérbe is kivehető. 14
384 hold szőlőnek való, egyenes felületü, vasut közelében fekvő homokbirtok, melyből 41 hold már szőlővel beültettetett, egészben vagy kisebb részletekben is eladó. 13
1000 m. hold Hont megyében, ebből kb. 800 m. hold szántó, 10 hold rét, 80 hold erdő és 100 hold legelő, 8 hold fiatal, nemes gyümölcsös. A birtok egy darabban fekszik, jó és elegendő épülettel felszerelve, tehermentes, saját kezelés alatt áll. Esetleg bérbeadandó. 15
2488 hold, 50 hold termőgyümölcsössel Erdélyben, saját kezelés alatt levő birtok, megfelelő számu kitünő kőből épült épületekkel. 10 szobás kastélylyal, szeszgyár és finomitó. Jó munkásviszonyok. Ára felszerelés nélkül 560,000 K. Amortizácziós teher 200,000 K. Esetleg bérbe adó. 16
290 hold Szilágy megyében, vasutállomástól 7 km. Fele részben szántó, fele részben legelő és kaszáló. Dohánytermelési engedélylyel. Kereskedelmi növények termesztésére és tehenészetre alkalmas. Kedvező fizetési feltételek. 17
200 hold, vasutállomástól 2 km. Szőlőmivelésre különösen alkalmas. 2 holdas parczellákban vagy együtt az egész terület eladó. 18
Emeletes kastély 25 hold földdel a Balaton mellett szép park. Ára 75.000 K. 1
513 m. h. Borsod megyében vasutállomástól 6½, épülő vasuttól 3 km.-re. Elegendő gazdasági épületekkel és külön belsőséggel, melyen az urilak áll. 40 hold dohányengedélylyel. Az egész birtok prima buzatermő szántó. Ára m. holdanként 650 korona. 20
2400 m. hold sik fekvésü dunántuli birtok, 1600 h. szántó, 350 legelő, 250 erdő, 40 kaszálóval, 2 jól elhelyezett majorban kellő gazd. épülettel. Uri lak 10 holdas parkban. Három vasuti vonal mentén. Ára 700,000 kor. Teher 400,000 kor., mely rajt maradhat. 21
101 m. hold Pest megyében, ebből 5 hold termőszőlő, 60 hold szántó, 34 hold kaszáló, 2 hold akáczerdő épületekkel. 24
184 hold Pest megyében vasutállomás mellett, melyből 17 hold prima termőszőlő, 95 hold szántó, 12 hold kaszáló, 53 hold legelő, 6 hold ki nem apadó tó urilakkal és kellő gazdasági épületekkel, kedvező fizetési feltételek mellett. 25
139 m. hold Pest megyében vasutállomástól ¾ óranyira, ebből 12 hold fiatal szőlő, 2 hold kaszáló, 30 hold szántó, 95 hold feltörhető legelő tanyával együtt 48.000 koronáért. 26
490 hold, vasutállomástól 7 km.-re, országut mentén, 7 szobás lakóházzal és elegen gazdasági épületekkel 27

Birtokvétel: megvételre kerestetik:

200 m. hold birtok 30—40 km.-nyire a fővárostól. 455
400—800 m. holdas jó minőségü birtok, jó ut mentén, vasuttól nem távol, családnak való tágas és egészséges lakással, árnyas kerttel. 7
Kisebb birtok, szép és tágas lakóházzal, parkkal, vasutállomáshoz közel, lehetőleg fővonalon. 8
400—1000 h. birtok, melynek nagyrésze vágható erdő. 2916
1000 holdig cserébe fővárosi házért, egy tulnyomóan erdőből álló, Hont, Nógrád, Gömör, Heves vagy Borsod megyékben fekvő birtok. 567
2—300 hold birtok, jó lakással és gazd. épületekkel, város és vasut közelében. 3950
200 holdas birtok uri lakházzal, lehetőleg Kecskemét vidékén. 3982
10—15000 hold erdőbirtok az ország északnyugati részén. 9
2000 hold elsőrendü talaju birtok, czukorrépa vidéken, vasutállomás közelében, szép kastélylyal és parkkal, Bécstől legfeljebb 6 óranyira. 5215
800—1200 m. hold birtok, kellő gazdasági épületekkel felszerelve, megfelelő lakházzal. 456
2000 hold jó talaju birtok, részben erdővel, kastély és parkkal, közel a vasuthoz. 5216
250—800 m. hold főváros vagy vidéki nagyobb városhoz közel épületekkel, jó lakóházzal, tehermentes vagy olcsó amortizácziós kölcsönnel. 12/a
3—400 hold egytagban legalább 5 szobás lakással, vasuttól legfeljebb 1½ óranyira jó uton. Lehet az egész birtok erdő. 12
800—1000 holdig jó földek és épületekkel, instrukczióval. A lakóház faluban vagy város közelében legyen. 79
500—1000 m. hold lehetőleg egy tagban, előnyben részesül sik fekvés, vasutállomás közelében. 23

Bérbeadó birtok:

1150 m. hold Nógrádmegyében jó gazdasági épületekkel, épülő vasut mentén, október 1-től, esetleg január 1-től 6 vagy 12 évre 15

Birtokbérlet kerestetik:

180—200 m. h., amely kereskedelmi növények termelésére alkalmas és rajta tejgazdaság üzhető. 2530
800—1500 h. Erdélyben vasuthoz közel, jó urilakkal és gazdasági épületekkel, rét és legelővel. 496
2—3000 holdat tavaszi vagy őszi átvételre, lehetőleg a Dunán tul vagy kedvező feltételekkel másutt is, hol a tehenészet üzhető. Urilak legalább 6 szobás legyen. 1868
1000—1500 m. hold lehetőleg sikfekvésü, előnyben részesül erdőnélküli birtok és sikfekvésü vasutállomás közelében levő.

☞ Ezeken kivül nyilvántartjuk a visszavándorlók letelepitésére alkalmas birtokokat és bérlőszövetkezetek alakitásánál közbenjárunk a Magyar Gazdaszövetségnél. ☜

Csakis közvetlenül a tulajdonosoktól fogad el bejelentéseket

AZ OMGE. ÜZEMOSZTALYA.

Felhivás a gazdákhoz. Mindama tisztelt földbirtokos és haszonbérlő urakat, akiknek okleveles gazdatisztre, vagy más gazdasági alkalmazottra szükségük van, felkérjük, hogy a náluk üresedésben levő állásokról az OMGE. üzemi osztályát mielőbb értesiteni szivleskedjenek. Ugyanis ama helyzetben vagyunk, hogy kiváló minősitésü állást kereső gazdatiszteket és egyéb gazdasági alkalmazottakat ajánlhatunk hozzánk forduló egyesületi tagjainknak teljesen dijmentesen.

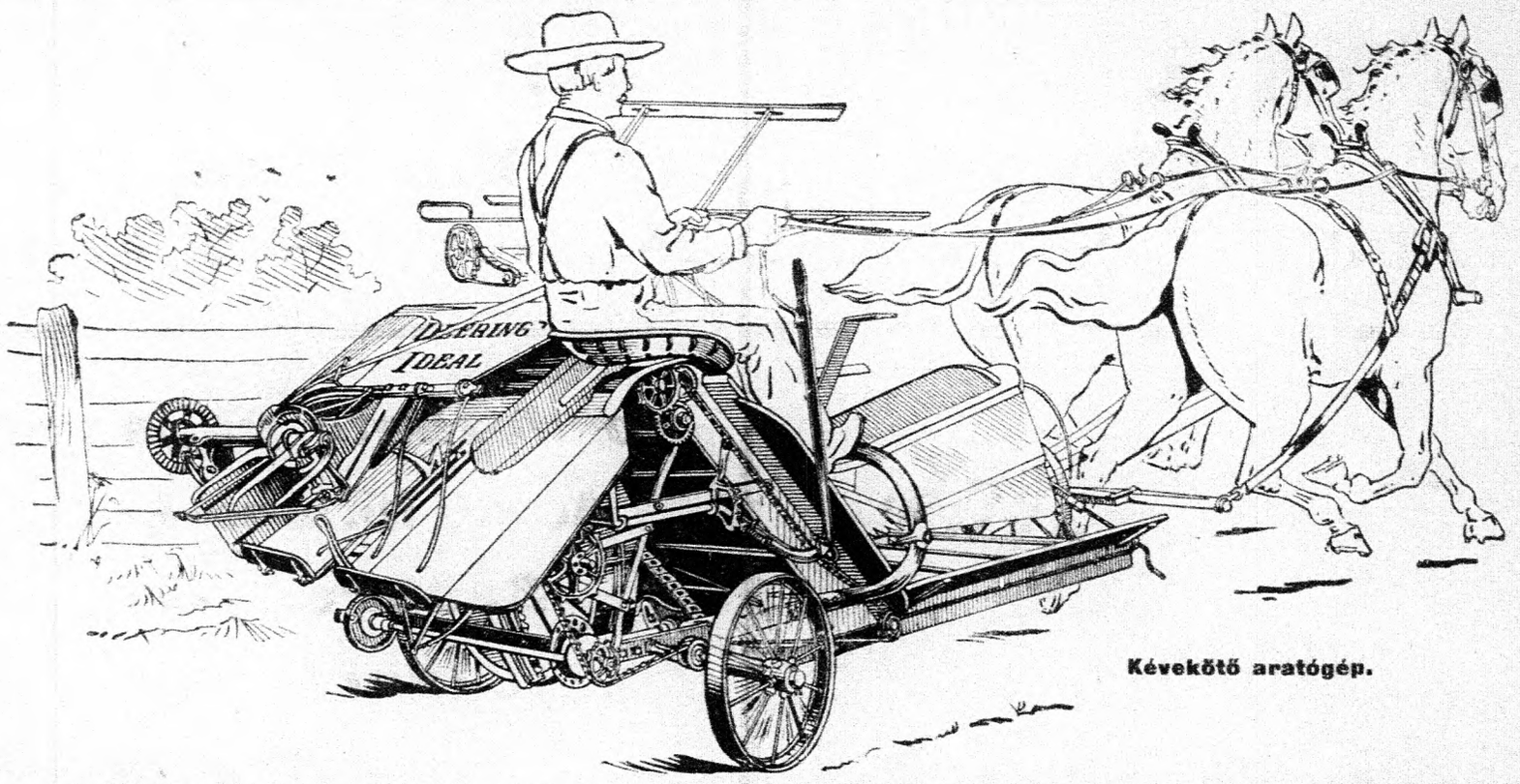

Kévekötő aratógép.

ARATÁS- ÉS KASZÁLÁSNÁL

a kézimunkával teljesen egyenértékü munkát végeznek, sőt azt némi tekintetben fölül is mulják a DEERING-féle ARATÓ-

ÉS KASZÁLÓGÉPEK

melyekbe a gazda tökéletesen megbizhat.

Árjegyzékkel és felvilágositásokkal ingyen :: és bérmentve készséggel szolgál ::

Nem ajánlhatom eléggé melegen, hogy a tisztelt gazdaközönség aratógépszükségletét **már most fedezze** mielőbbi megrendeléssel, nehogy majd az előrehaladott idényben a később rendelők készlethiány miatt gép nélkül maradjanak.

Ezeken kivül ajánlom a **Deering-féle gyüjtőgépeket** (lógereblyéket), továbbá az amerikai **tárcsás boronákat** és **tengeriszártépőgépeket,** melyek szecskavágásra is kitünően alkalmasak, valamint a **Sack Rudolf-féle ekéket és talajmivelő eszközöket** és mindenféle más, legelső gyárakból származó gazdasági eszközöket és gépeket.

PROPPER SAMU

mezőgazdasági gépüzlet

BUDAPEST, V. kerület, Váczi-körut 52. szám.

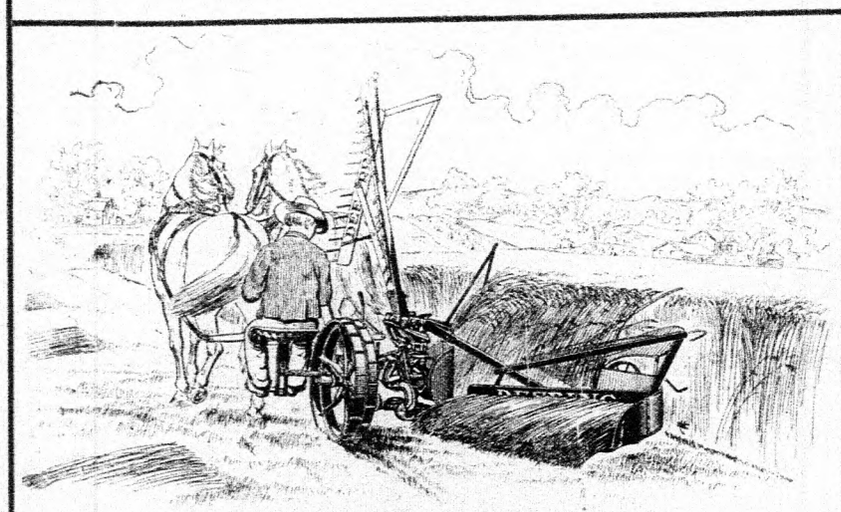

Marokrakó aratógép.

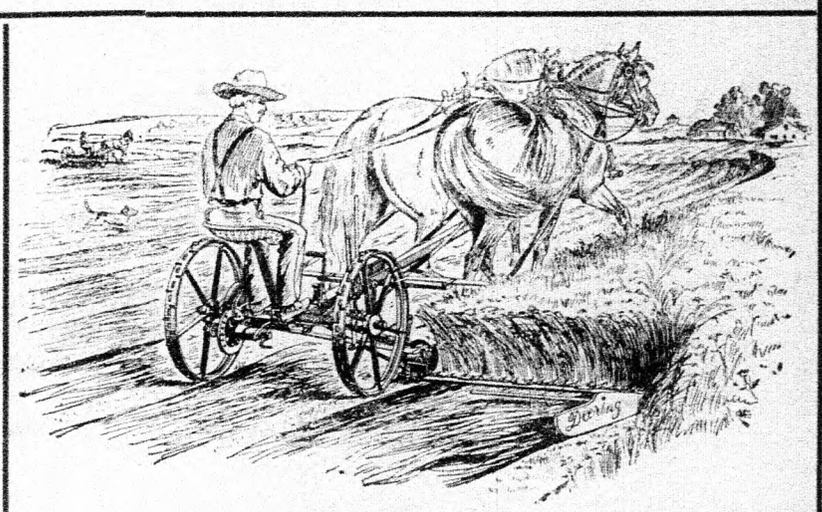

Kaszálógép.

Roessemann és Kühnemann

Koppel Artur-féle vasutak

BUDAPEST, VI. kerület, Váczi-ut 113—115. szám.

Gőzmozdonyok.

Nyomjelzési és **épitési** osztályunk elvállalja mindennemü **vasutak** nyomjelzését, tervek elkészitését, engedélyek **kieszközlését,** teljes vasutak financzirozását és kiépitését.

Répa-vasutak! **Istálló-vasutak!**

Hordozható vágányok
Aczél billenő-kocsik
Szekrény-kocsik
Iker-kocsik
Pöre-kocsik

uj és használt állapotban állandóan raktáron, jutányos feltételek mellett ***bérbe*** is kaphatók.

Megjelent a

KÖZTELEK OLCSÓ KÖNYVTÁRA

első füzete:

Az istállótrágya

Irta: **Cserháti Sándor.**

Ára 50 fillér.

Előfizetési dij egy évfolyamra (12 füzet) 5 korona.

Kiadja az
OMGE könyvkiadóvállalata Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.
("Pátria" r.-t.)

10 légkörnyomásu

legujabb szerkezetü

LOKOMOBILOK

az elavult gyártmányokkal szemben

20% tüzelőanyagot takaritanak meg.

Tulszárnyalnak minden más gyártmányt.

Elavult gépszerkezetek kicserélése ajánlatos, az **olcsóbb üzemköltség** lényeges megtakarítást jelent.

Nagy munka-képesség

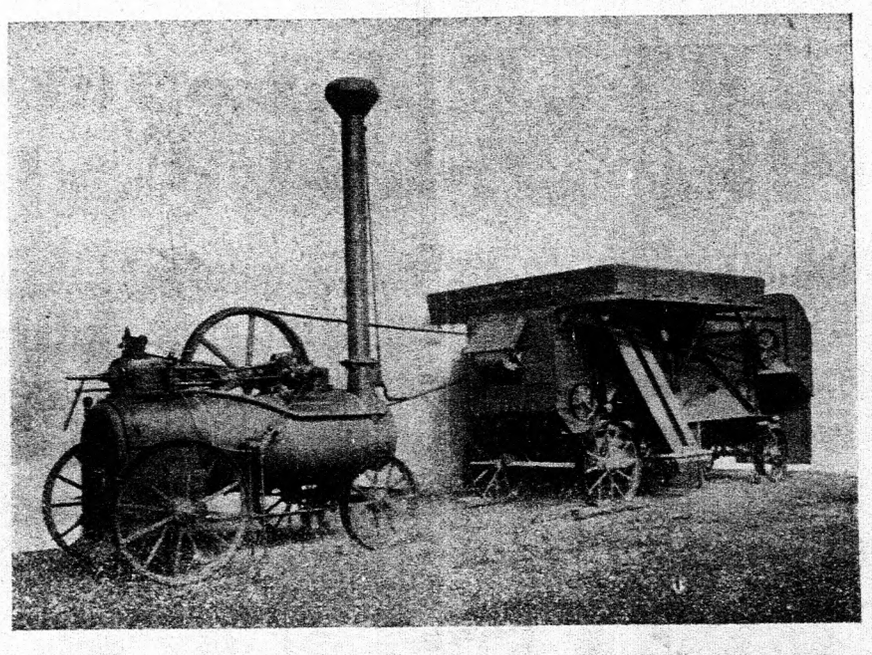

Gazdaságos üzem

Vaskeretü gőzcséplőgépek 1908|1909. évi szerkezet.

Benzinmotorok, utimozdonyok, ipari célokra szolgáló **lokomobilok tulhevitővel, kazalozógépek, aratógépek, losonczi vetőgépek, resiczai aczélekék, Kalmár-féle rosták,** teljes malomberendezések stb.

Kivánatra szivesen küldünk árjegyzéket és költségvetést.

A Magyar Kir. Államvasutak Gépgyárának Vezérügynöksége,

Budapest, V., Váczi-körut 32.

GŐZEKÉK.

JOHN FOWLER & Co. czégnek

ujonnan szerkesztett gőzszántó eszközei

tömegteljesitésre egészen sekély mivelésnél, mint **tarlóhántás** és **vetőszántás,** eszközök **sekélyszántásra egyidejü altalajporhanyitással.** Külön eszközök **répaemelésre** és **hanttörésre;** rigólekék **szölő- és komlóültetvények, faiskolák** és **erdőtelepités** számára, valamint **sok másféle eszköz.**

JOHN FOWLER & Co. czégnek

eredeti gőzekekészletei

az országnak **több száz kiváló és vezető gazdaságában** 38 év óta a legjobb eredménynyel vannak használatban. **John Fowlernek kétgéprendszere** sodronykötélátvitellel az **egyetlen,** amely **ugy a nedves, mint a nagyon száraz években** egyaránt **teljesen megállja a helyét** és amelynél csalódások és veszteségek ki vannak zárva.

JOHN FOWLER & Co. czégnek

eredeti gőzekekészletei

gyakorlatilag kipróbált szerkezetük és a **legjobb anyaguk** következtében az üzemben **igen tartósak és olcsók.**

John Fowler & Co. czég kész olyan gazdákat, kik a gépüzemü talajmivelés iránt érdeklődnek, **szakértők** által **a czég költségére felkerestetni,** hogy az érdeklődőkkel **azok kivánságait megbeszéljék,** valamint a **helyi viszonyokat megvizsgálják** és aszerint **adjanak tanácsot, miáltal** a **megrendelőknek a legjobb siker biztositttatik.**

JOHN FOWLER & Co. Budapest-Kelenföld.

1159

DIETL ÁGOSTON

OKLEVELES ERDÉSZ

ERDÉSZETI IRODÁJA

BUDAPEST, V., ZOLTÁN-UTCZA 7.

♥♥♥

TISZTELT CZIM!

Tekintettel azon körülményre, hogy gazdasági életünknek az erdészeti, vadászati, nemkülönben a fakereskedelmi szakismereteket megkövetelő ágaiban mindezideig önálló berendezéssel biró iroda nincs, azt hiszem, hogy hasznos és hézagpótló munkát végzek akkor, midőn Budapesten egy önálló ERDÉSZETI IRODÁT nyitok.

Az államerdészeti szolgálatban eltöltött 15 év alatt oly tapasztalatokat szereztem és oly gyakorlatra tettem szert, hogy ezuttal irodám az erdészeti, vadászati és fakereskedelmi téren bárkinek is csak a legmegbizhatóbb és legérdemlegesebb szolgálatokat teheti. Midőn igen tisztelt Czimnek nagybecsü figyelmét ERDÉSZETI IRODÁMRA felhivom, egyszersmind tisztelettel tudomására hozom, hogy elvállalok: mindennemü erdészeti üzemberendezést, erdőbecslést. szakvéleményadást, üzemterv és revizionális munkálatok készitését, felméréseket, vadászati ügyeket, erdővételt és eladást, nemkülönben erdőbirtokok felügyeletét.

Teljes tisztelettel

DIETL ÁGOSTON

nyug. m. kir. főerdész.

HOFHERR ÉS SCHRANTZ

:: BUDAPEST, VI., Váczi-körut 57. szám. ::

Magyar Gépgyári Müvek r.-t. Kispesten.

Ajánlja legjobb minőségü gazdasági gépeit és eszközeit jutányos árak mellett.

Terjedelmes árjegyzék ingyen és bérmentve.

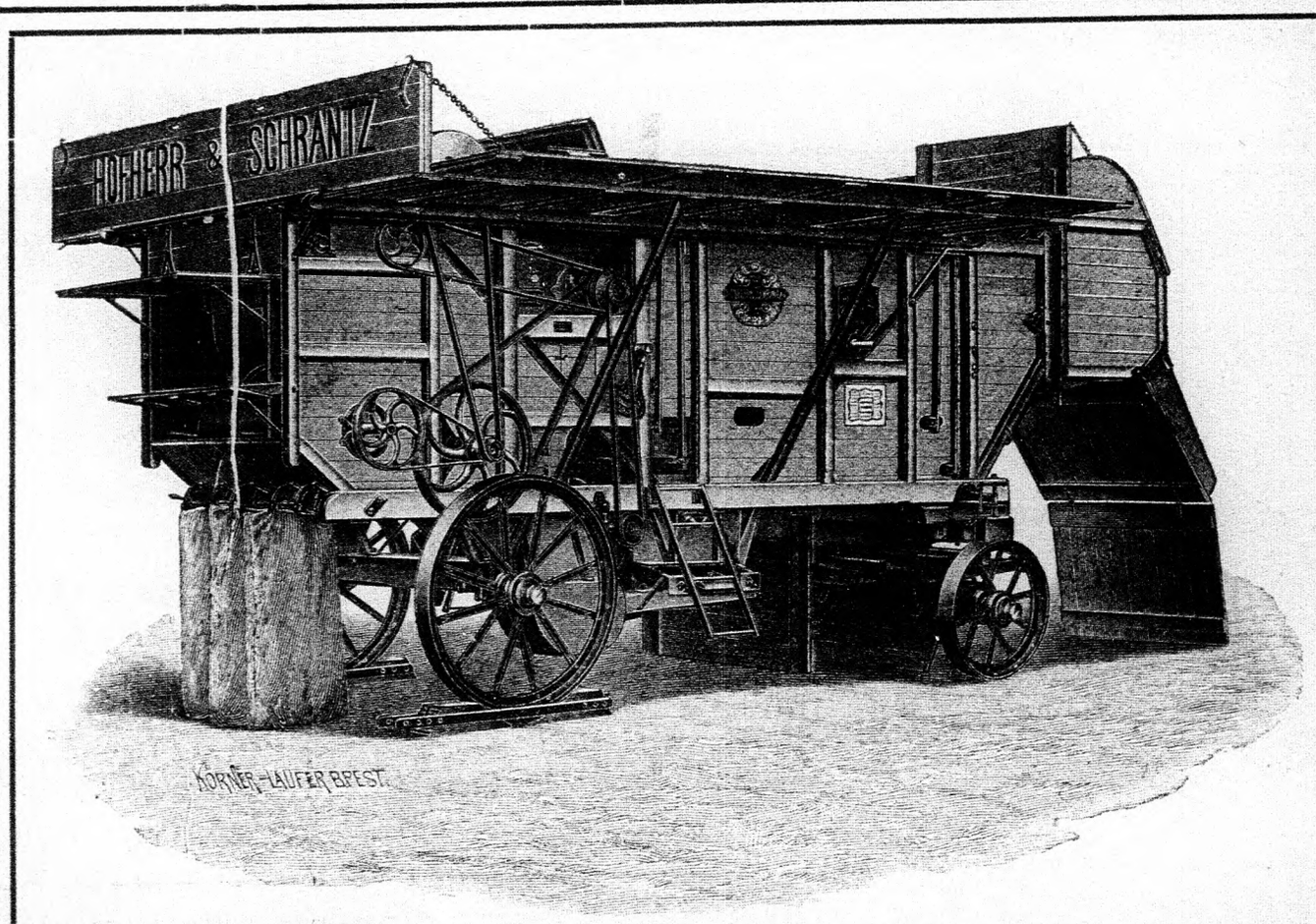

Terjedelmes árjgyezék ingyen és bérmentve.

Több millió igen szép **tölgy- és akáczcsemetét**

20 cm.-től 150 cm. magasságig rendkivül olcsó áron ajánl mint **alkalmi vételt**

FARAGÓ BÉLA

cs. és klr. udvari szállító magyar magpergető gyára, erdészeti csemetekertjei Zalaegerszegen.

1154

Kgy: 429, K: 18489.
1908.

Árverési hirdetmény.

Nyiregyháza városa zárt irásbeli ajánlati versenytárgyaláson haszonbérbe adja a nagykállói határban foglalt császárszállási birtokának azon részét, mely a Császárszállás vasuti megálló és rakodó-állomás közvetlen szomszédságában fekszik és melyet jelenleg a Szabolcsvármegyei Gazdasági Egyesület a várostól haszonbérben bir, az azon levő gyümölcsös, szőlő, lak, gazdasági és dohányépületekkel, kiegészitve ezen területet 1200 □-ölével számitott mintegy 502 holdra, a mérnöki hivatal által elkészitett vázlatrajz szerinti alakzatban.

Ajánlatot tenni szándékozók tartoznak 1500 korona bánompénzzel vagy óvadékképes értékpapirokkal felszerelt ajánlatukat az **1909. évi márczius hó 9-ik napjának d. e. 11 óráig** a polgármesteri hivatalhoz saját aláirásukkal és két férfitanu előttemezésével ellátva beadni.

A haszonbérlőnek jog adatik arra, hogy a Mintatelepi földterületen az őszi vetés alá jövő földterületeket 1909. évi julius hó 15-től kezdődőleg, a többi évi müvelés alatt levő földeken pedig azoknak felszabadulása után az előmunkálatokat megkezdhesse.

A gazdasági épületeket 1909. évi október hó 1-től, a dohánymüveléshez tartozó pajták és épületeket pedig 1910. évi márczius hó 1-én veheti használatba.

Az árverési feltételek a városi gazdasági tanácsosi hivatalban a hivatalos órák alatt megtekinthetők, illetve onnan megszerezhetők.

Elkésett, távirati uton tett vagy utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Nyiregyházán, 1908 deczember 11.

Bogár Lajos,
h. polgármester.

1182

HIR-NEVES **„OSBORNE“** ARATÓGÉPEK.

Kévekötő aratógépek :: Fükaszálógépek :: „OSBORNE“ kötőzsineg :: Marokrakó aratógépek :: Szénaforgatógépek :: „OSBORNE“ köszörü-készülékek.

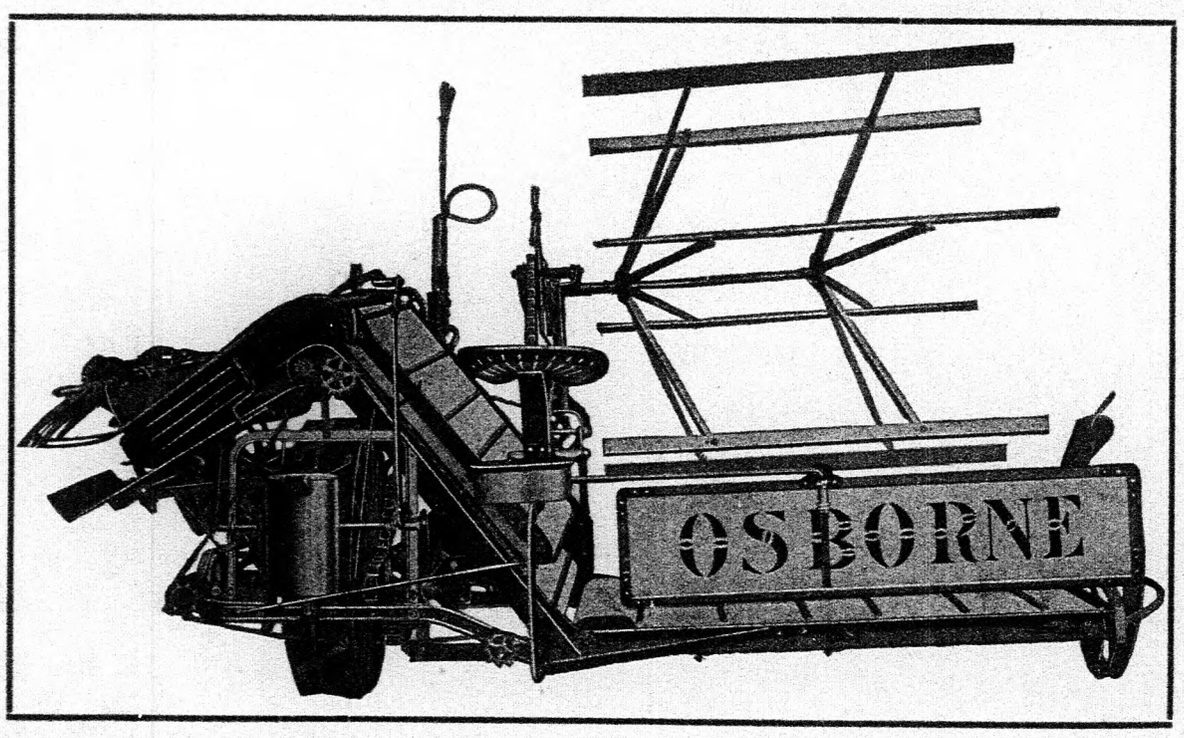

Mindenkor raktáron vannak

„Kühne“

mezőgazdasági gépgyár részvénytársaságnál

Mosonban.

Főraktár: Budapest, Váczi-körut 57|a.

Fiókraktárak: Debreczen, Temesvár.

PATKANY- és EGÉRIRTÓ-BACZILLUS „RATIN“

az egyedüli biztos irtószer, mely fertőző betegséget plántál az illető állatfaj között. **A magyar királyi állami bakterologiai intézet** véleménye szerint is más állatra ártalmatlan.

Prospektust ingyen küld

„RATIN“ bakterologiai laboratorium vezérképviselője :: ::

Haan Béla Budapest, Rottenbiller-utcza 38/A.

VIRÁG és FARAGÓ

Vasipari és gazdasági-cikkek gyártelepe.

BUDAPEST, VII. Ilka utca 11.

TELEFON: 87-22. KÉRJEN ÁRJEGYZÉKET. TELEFON: 87-22.

BÉRLEVELEK

(SZEGODSÉGI LEVELEK) az uj cselédtörvény alapján összeállitva.

:: :: Darabja 5 fillér. :: ::

SZEGŐDSÉGI KÖNYVECSKÉK

:: :: Darabja 10 fillér. :: ::

SZEGŐDSÉGI :: FŐKÖNYV ::

25 ives 2 kor. 50 fillér, 50 ives 4 kor., 100 ives 7 kor.

Kapható a "PATRIA" irod. váll. és nyomdai részvénytársaságnál, Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám.

MEZŐGAZDASÁGTAN

Irta: **Szilárd Gyula**
a gróf Esterházy-féle csákvári földmivesiskola tanára.

A 448 oldalra terjedő, számos ábrával ellátott könyv tartalma és beosztása röviden a következő:

I. RÉSZ. **Általános növénytermelés.** A növény. A talaj. Földmivelés. Trágyázás. Vetés és vetések ápolása. Termények letakarítása és eltartása. — II. RÉSZ. **Különleges növénytermelés.** Gabonafélék. Hüvelyes, kapás, olajos, szálastakarmány, ipari és gyári növények. — III. RÉSZ. **Kert és szőlő.** Konyhakertészet. Gyümölcskertészet. Szőlőmivelés és mustkezelés. — IV. RÉSZ. **Állattenyésztés.** Az állati test. Állatok takarmányozása. Egészséges és beteg állatok ápolása. Általános tenyésztési szabályok. Lótenyésztés. Szarvasmarhatenyésztés és tejkezelés. Juh- és kecsketenyésztés. Sertéstenyésztés. Baromfitenyésztés. Házinyultenyésztés. — V. RÉSZ. **Gazdasági üzletvitel.** Gazdaságok berendezése. Üzleti tőkék. Számadás és jövedelemszámitás. — VI. RÉSZ. **Méhészet.**

Ára vászonkötésben **5 korona.**

Megrendelhető a **"Pátria" r.-t, gazd. szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám.**

„RAPID“ kézi műtrágyaszóró-készülék.

szabályozható szórókanállal.

Ezen **mütrágyaszóró-készüléket** Fischl V. gazd. intéző ur szakszerü kisérletezés után találta fel. **A régi szokásos kézi szórással** szemben **előnye**, hogy a **munkás kezét és ruháját nem támadja**; a használatban levő nagy gépekkel szemben előnye az **olcsó ár**, egyszerü kezelés s hogy **1 ember naponkint 7—8 holdat** vetölépésben haladva, kényelmesen beszórhat. A beállitható szórókanál által az elszórandó mennyiség pontosan szabályozható.

Ára Budapesten darabonkén

60 korona.

Bővebb felvilágositással szivesen szolgálok 685

Weisz Jakab

a szabadkai mütrágyagyár képviselője

V., Lipót-körut 7. szám.

Mérnöki iroda

FEKETE BÉLA, okl. mérnök

BUDAPEST, VII., Rákóczi-ut 30. sz.

Telefon 37—35. ♥ ♥ Telefon 37—35.

Parczellázások teljes (müszaki, jogi és pénzügyi) lebonyolitása, **birtokrendezések, földmérések, gazdasági vasutak, csatornázások, belvizlevezetés, öntözés, vasuti nyomjelzés, kisajátitások keresztülvitele,** mindennemü :: mérnöki munkálatok. 6114

HOMOK — ARANY

A legjobb és legolcsóbb épitőanyag

a homokból, czementtel vagy mészszel készült falazótégla, tetőcserép, fal- és padlólapok, csövek stb. Dr. Gaspary rendszere szerint előállitva

Dr. Gaspary kézi- vagy erőhajtásra berendezett gépein vagy formáin a legkülönbözőbb árakban

A 262. számu ismertetési brosura ingyen.

Levelezés és nyomtatványok magyar nyelven.

Leipziger Cementindustrie Dr. Gaspary & Co.

Markranstädt Le pzig mellett (Németország)

1102

Gőzekék,

gőz utihengerek és uti mozdonyok

cséplőgépek hajtására az osztrák bánya- és kohómüvek társaság vasmüveiből.

A készülékek választását illetőleg mezőgazdasági szaktanácscsal készséggel szolgálunk.

Szives megkeresések **Zentral Direction der Oesterreichischen Berg. u. Hüttenwerke Gesellschaft, Teschen,** Osztrák-Szilézia, **vagy:**

az Osztrák bánya- és kohászati társaság magyarországi képviseletéhez,

Mayer Pál főherczegi felügyelő, **Budapest, VIII., József-utcza 16—18** kéretnek. 6237

ÖKÖRPATKÓK

czélszerüek, tartósak és olcsók.

„HANN“ jegygyel. Kérjük vigyázzunk nagyon ezen **jegyre,** mert a mi patkónk minden tekintetben utolérhetetlen.

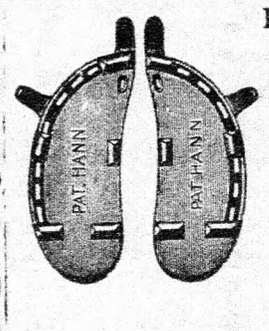

Normális csülökvas

igás ökör részére.

Szabad. lópatkók

igás- és hátaslovak részére, első díjjal kitüntetve és szakemberektől legjobban ajánlva.

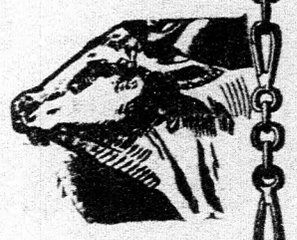

Pata- és csülökszegek,

csavarok, lábtámaszok, patkoló szerszámok és eszközök

M. HANN'S SÖHNE

RAINFELD a/d. GÖLSEN N. Ö.

Aszokhordók minden méretben czégjelzéssel, vagy a nélkül **szállitásra** és **raktári hordók,** lyukfuró és becsavaró készülékekkel.

Minták és prospektusok ingyen és bérmentve.

LEGBECSESEBB AJÁNDÉK

A KÖNYV!

Disz- és ajándékkönyvekről, ifjusági iratokról, imakönyvekről, gazdasági szakmüvekről részletes árjegyzéket

INGYEN

küld a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz. (Köztelek).

A Mezőgazdasági Ipar Részvénytársaság
Kaposvári Béruradalma

eladásra bocsát: 3 darab telivér ardeni apától származó 3 éves, tenyésztésre alkalmas, kiváló szép, hidegvérü, ardeni fajta

tenyészmén lovat.

Bővebb felvilágositással szolgál a

béruradalom kaposvári igazgatósága.

1186

Tenyészállateladás.

Nagyméltóságu **gróf Karátsonyi Jenő ur bánlaki hitbizományi uradalmában** eladásra kerül:

7 darab 2½ éves magyar fajtáju tenyészbika,
10 „ 1½ „ „ „ „
80 „ 1 éves mangolicza tenyészkan.

Egyuttal eladó körülbelül **400 darab 6—8 hetes szopos malacz.**

Bővebbi felvilágositást készségesen ad az **Uradalmi tiszttartóság Bánlakon.**

1175

GŐZEKÉK,

GŐZ UTIHENGEREK ÉS UTIMOZDONYOK

cséplőgépek hajtására az osztrák bánya- és kohómüvek társaság vasmüveiből. A készülékek választását illetőleg mezőgazdasági szaktanácscsal készséggel szolgálunk.

Szives megkeresések **Central Direction der Öesterreichischen Berg- u. Hüttenwerks Gesellschaft, Teschen,** Osztr.-Szilézia vagy:

az OSZTRÁK BÁNYA- ÉS KOHÁSZATI TÁRSASÁG magyarországi képviseletéhez,

Mayer Pál főherczegi felügyelő, Budapest, VIII., József-utcza 16—18. ké etek.

A „NICHOLSON“

:: :: GÉPGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG :: ::

BUDAPEST, VI. KER., VÁCZI-UT 17. SZ.

Árjegyzék .·. és ismertetés ingyen küldetik.

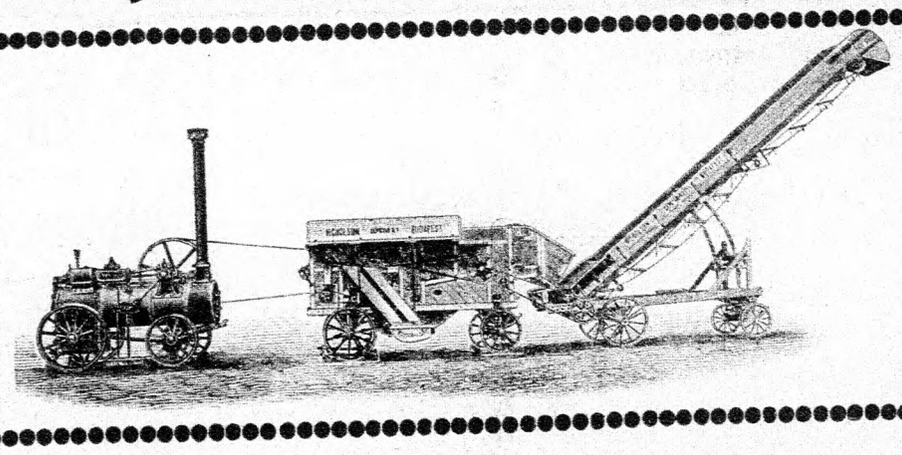

Árjegyzék .·. és ismertetés ingyen küldetik.

Ajánlja legujabb rendszerü gőzmozgonyait, gőzeséplőgépeit, kazalozóit, valamint egyéb gazdasági gépeit.

Az elismert nagy munkaképességü szabadalmazott „**Asvány**“-féle **tengeriszártépőgépeit**, mely az **egyedüli szerkezet**, mely a **tengeri szárat** a **legtökéletesebben** feltépi, szecskaszerü **dugók hagyása nélkül.**

Az **egyedüli gép**, melyet **répa, répafejek, burgonya** és **tök** a tengeriszárral **egyidejüleg felaprithatók**, s igy a bevermeléshez a takarmányt a **legidealisabban** előkészit.

Magyar Élelmiszerszállitó R.-Társ.

Sürgönyczim: **Consumus Budapest.**

BUDAPEST, V. KER., Nagykorona-u. 17.

Telefon 25—02.

ÜZLETÁGAK:

1. Hütőházi osztály:

nyilvános jellegü hütőház, melyben mindenféle élelmiczikk — tojás, vaj, vad, gyümölcs, hal, hus, hentesáruk, virágcsirák stb., hosszabb ideig változatlan minőségben eltartható.

2. Kiviteli osztály:

a társaság wieni, breslaui, berlini és londoni fiókjai mindenféle élelmiczikkek bizományi értékesitését elvállalja. — Az árukra előleget is folyósit.

3. Szállitási osztály:

baromfi-, tojás-, vad-, vaj-, gyümölcs- és főzelékküldemények után, ha a társaság neve alatt kerülnek feladásra, jelentékeny szállitási kedvezményeket folyósit.

Közelebbi értesitéseket a társaság igazgatósága ad.

Szőlőoltvány! Szőlővessző!

A világhirü **DELAWARE** adja a legjobb bort; oltani, permetezni nem kell! Gyökeres 1000 darab 100 korona; sima 50 korona. Szőlőoltványok ezere: 140 korona, a legnemesebb fajokból. — **Árjegyzék ingyen.** — Rendelési czim:

SZIGYÁRTÓ NAGY MIHÁLY, Felsősegesd. (Somogy m.)

1061

Lópokrócz-előnyárajánlat. Legkisebb szükségletnél is gyári áron! Hogy sikerrel küzdhessünk a külföldi verseny ellen, közvetlen a fogyasztókkal óhajtunk összeköttetésbe lépni. Áraink még kisebb vételeknél nem létezett alacsonysága és áruink elsőrendü kiváló jósága, reményleni engedi, hogy a hazafias gazdaközönséget állandó vevőinknek nyerjük meg. **Hogy ezt elérhessük, bármely posta- vagy vasutállomásra már két drb próbamegrendelést is bérmentve szállítunk. I. sz. legjobb minőségü, 175 cm. hosszu, 155 cm. széles, ára 4.60 frt. — 2 sz. egjobb minőségü, 170 cm. hosszu, 135 cm. széles, ára 3·50 frt. — 3. sz. jó minőségü 165 cm. hosszu, 130 cm. széles, ára 3 frt; különösen erős sörházlakarók 220 cm. hosszu, 165 cm. széles, dbként 5 frt minden kivánt szárnyalatban. A megrendelések a beérkezés napján el lesznek intézve.**

Kiváló tisztelettel

Táviratczim: Pokróoztelep Somogyszil. 953

„Sohr" Magyar Lópokrócz Szétküldési Telepe, Somogyszil 92. szám.

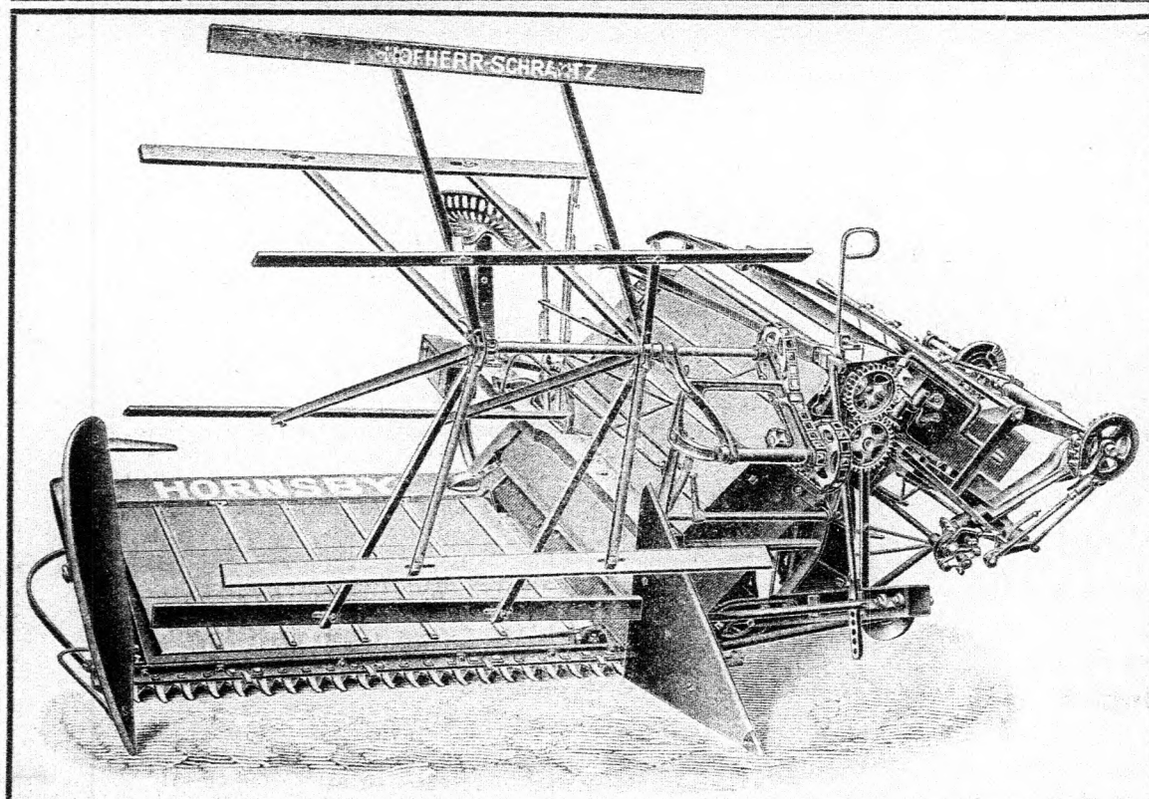

Hofherr és Schrantz

Budapest, VI., Váczi-körut 57.

MAGYAR GÉPGYÁRI MÜVEK R.-T. KISPEST.

Ajánlja uj angol kévekötő aratógépét a

HORNSBY KÉVEKÖTŐGÉPET,

melynek főelőnyei: egyszerüség és tartósság, könnyü kezelhetőség és áttekintés, kevés vonóerőszükséglet.

Részletes leirással és árjegyzékkel kivánatra ingyen és bérmentve szolgálunk.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület könyvkiadóvállalatában az alábbi hézagpótló szakkönyv jelent meg:

SZARVASMARHATENYÉSZTÉS

Hazai állattenyésztésünk közgazdaságilag legfontosabb ága a szarvasmarhatenyésztés, mert az ország marhaállománya nagyobb tőkét képvisel, mint a mekkorát a ló, juh és sertés együttvéve alkotnak. Ez a körülmény nagyon érezhetővé teszi azt a hiányt, mely szakirodalmunkban éppen a szarvasmarhatenyésztést illetőleg észlelhető, amennyiben a hazai nyelvünkön már évtizedek előtt megjelent egyetlenegy nagyobbszabásu szarvasmarhatenyésztési munka, nevezetesen Tormay Béla „A szarvasmarha és annak tenyésztése" czimü könyve nemcsak hogy részben már elavult, de befejezetlen is, mert csak a szarvasmarha természetrajzával, külemtanával s fajtáival foglalkozik. Az **Országos Magyar Gazdasági Egyesület könyvkiadóvállalata** tehát mulhatatlan kötelességének tartotta egy olyan szarvasmarhatenyésztési munka kiadásáról gondoskodni, mely nemcsak teljessége által elégitse ki az olvasót, hanem még a legujabb ismereteket felölelő tartalmánál fogva nélkülözhetlen kézikönyvévé is váljék.

Cselkó szarvasmarhatenyésztése öt főfejezetre oszlik. Az első a legszükségesebb természetrajzi adatokat tartalmazza; a második a szarvasmarha külemtanát tárgyalja; a harmadik s egyuttal legterjedelmesebb főfejezet a szarvasmarhafajtákkal foglalkozik, de nem abban a modorban, melyet Tormay s a német szakirók követnek, mert szerzőnk szigoruan ragaszkodik az országonkénti ismertetéshez olyképpen, hogy minden egyes szarvasmarhatenyésztési szempontból fontosabb állam gazdasági viszonyainak rövid ecsetelése után előbb a fajtákat irja le, a reánk nézve fontosakat részletesebben mint a többit s azután azokat az intézkedéseket sorolja fel, melyeket az illető ország szarvasmarhatenyésztésének fejlesztése érdekében követ, evvel hü képét adva az illető ország szarvasmarhatenyésztése mai állapotának. Ilyen tárgyalásban részesül Svájcz, Ausztria, Magyarország, Horvát- és Szlavonország, Hollandia, Németország, Dánia, Franczia-ország, Nagy-Britannia stb., szóval majdnem valamennyi európai állam szarvasmarhatenyésztése, sőt az észak-amerikai Egyesült-Államoké is. A negyedik főfejezet a szarvasmarha tulajdonképpeni tenyésztésével foglalkozik; megbeszéli az átörökösitést, a változékonyságot, a tenyésztendő fajta kijelölését, a tenyészanyag megválasztását, a párositást, veszteséget, ellést stb. Végre az ötödik főfejezet a szarvasmarha takarmányozásának van szánva, de szerző itt is eltér a külföldi irók szokásától, amenny ben könyve nem tartalmaz oly dolgokat, melyek az általános takarmányozástan körébe valók, hanem tisztán csak azt, a mi szigoruan véve a szarvasmarhára vonatkozik. Nevezetesen a bevezetést a szarvasmarha fönntartó szükségletének tárgyalása képezi s ugyanitt a keményitőérték is nyer gyakorlatias magyarázatot, azután áttér a borju fölnevelésére, a fejőstehén, jármosökör s hizómarha takarmányozására, mit a borjuhizlalással befejezve, függelékkép végre még a takarmányok összetételére vonatkozó szükségesebb adatokat közli. Az egész könyv minden szószaporitás nélkül ugy van megirva, hogy nemcsak a képzett, de az egyszerübb gazda is könnyen megérti s ezért reméljük, hogy hasznos dolgot végeztünk avval, hogy olyan szarvasmarhatenyésztési munkát adtunk ki, mely nem az elméletet, hanem a nagy gyakorlatot van hivatva szolgálni.

FONTOS UJDONSAG

IRTA:

CSELKÓ ISTVÁN

A MAGYARÓVÁRI MAGYAR KIRÁLYI GAZDASÁGI AKADÉMIA TANÁRA.

A KÖNYV ÁRA FÜZVE 7 K., TARTÓS VÁSZONKÖTÉSBEN 8 KORONA.

Megrendelhető a "PÁTRIA" r.-társ. gazdasági szakkönyvkereskedésében, BUDAPEST, IX., Üllői-ut 25. szám.

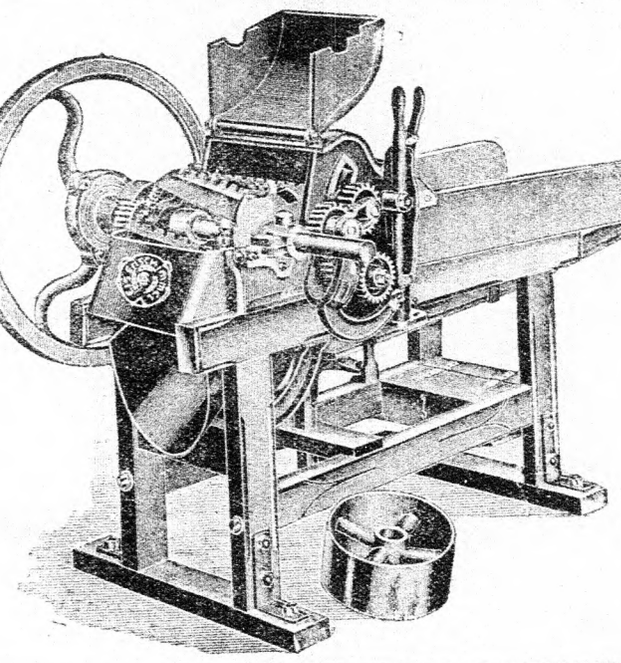

Amerikai rendszerü shredderek
Kukoriczaszártépőgépek
Kézi- és erőhajtásu szecskavágók
Répavágók és répazuzók
Kukoriczamorzsolók és daráló-malmok
Járgányok és közlőmüvek
Takarmányfüllesztö kazánok

a legmodernebb szerkezettel, elsőrendü kivitelben, utolérhetetlen munkateljesitéssel, olcsó versenyárakon

Bächer Rudolf, Melichár Ferencz czégnél

Budapest, VI.,
Nagymező-utcza 68.

Vezérképviselő:
Szücs Zsigmond.

ELADÓ BIRTOKOK:

Abauj-Torna megye 640 magy. hold gazdaság, felszereléssel 232,000 K.
Borsod megye 1000 magyar hold gazdaság, felszereléssel 400.000 K.
Csanád megye 900 magy. hold gazdaság 680.000 K.
Esztergom megye 1600 magy. hold gazdaság, felszereléssel 1,000.000 K.
Fejér megye 3800 magy. hold gazdaság 1,900.000 Kor.
Gömör megye 680 magy. hold gazdaság 350.000 K.
Győr megye 560 magy. hold gazdaság 335.000 K.
Heves megye 1000 magy. hold gazdaság 760 000 K.
Hont megye 850 magy. hold gazdaság 350.000 K.
Komárom megye 1500 magy. hold gazdaság 1,200.000 K.
Nógrád megye 1000 magyar hold gazdaság, felszereléssel 400.000 K.
Pest megye 800 magy. hold gazdaság 465.000 K.
Sopron megye 2850 magy. hold gazdaság 830.000 K.
Szabolcs megye 1400 magy. hold gazdaság 640.000 K.
Szilágy megye 1340 magy. hold gazdaság 760.000 K.
Trencsén megye 2600 magy. hold gazdaság, felszereléssel 1,000.000 K.
Ugocsa megye 1000 magy. hold gazdaság 640.000 K.
Vas megye 600 magy. hold gazdaság felszereléssel 245.000 K.
Veszprém megye 1800 magy. hold gazdaság felszereléssel 760.000 K.
Zala megye 1800 magy. hold gazdaság 1,100.000 K.

Beyer Károly Budapest, V., Báthory-u. 5.

Telefon 12-85. 272 ***Telefon 12-85.***

Sertéseladások és vételek legjobban és legpontosabban eszközöltetnek sovány ugy hizott állapotban

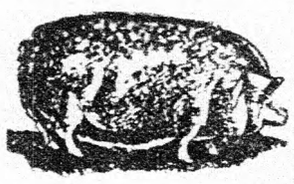

URL REZSŐ
sertésbizományosnál, Budapest, VIII., Népszinház-u. 22.
(Polgári serfőzde bérpalota.)
Telefon: 97—05 interurbán.
Felvilágosítással készséggel szolgál.

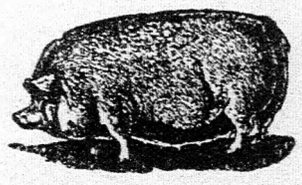

CLAYTON & SHUTTLEWORTH LTD
Budapest, Váczi-körút 63,
által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak:
Locomobil és gőzcséplőgépek,
szalmakazalozók, járgány-cséplőgépek, lóhere-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyüjtők, boronák, sorvetőgépek, Planet jr. kapálók, szecskavágók, répavágók, kukoricza-morzsolók, darálók, őrlőmalmok, egyetemes acél-ekék, 2- és 3-vasu ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

GANZ ÉS TÁRSA VASÖNTŐ ÉS GÉPGYÁR R.-T.

BUDAPEST, X. KER., KŐBÁNYAI-UT 31. SZÁM.

Hazai gyártmány.

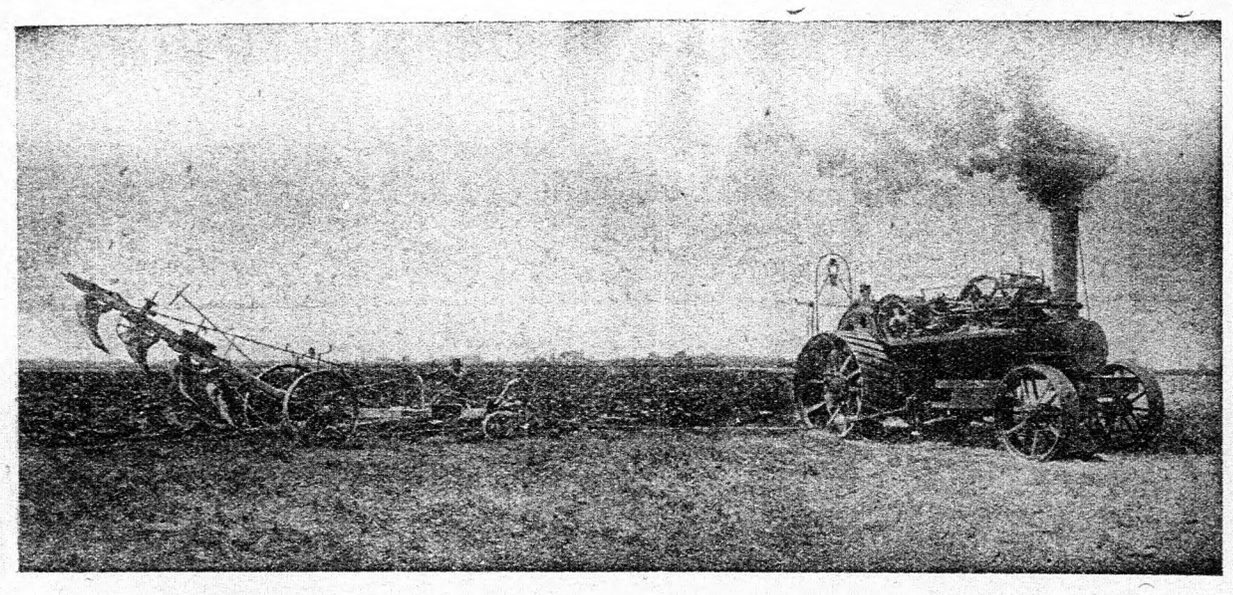

Hazai gyártmány.

LEGTÖKÉLETESEBB KÉTGÉPRENDSZERŰ **GŐZEKÉK**

Munkateljesítmény, fogyasztás és anyag tekintetében minden külföldi gépet felülmul. **Tartalékrészek állandóan raktáron vannak.** Öntötvas, acél és kéregöntésü alkatrészeket, u. m. **fogaskerekeket, rostély-pálczákat** stb. beküldött minták után **bármily rendszerü gőzekék-hez** a legolcsóbban készitünk. — **Árajánlattal és költségvetéssel készséggel szolgálunk.**

1134

Hazai gyártmány

Hazai gyártmány

Hazai gyártmány

Hazai gyártmány

Ha baromfi tenyésztéséből nagy hasznot akar, foglalkozzon a téli csibenevelléssel! Költse ki gépben a nyert tojásokat és nevelje fel csibéit mesterséges uton! A fiatal rántani való csirke koratavasszal jól fizetett és keresett élelmiczikk!

Az eddig létező legjobb, legegyszerűbb kezelésü e czélra a

PREDMERSZKY-féle

kombinált melegviz- és lámpafütésü

TOJÁSKÖLTŐGÉP.

1906. Kolozsvári **költő-gépversenyen I-ső dij!** Pécs 1907. elért 100%-ért **Grand Prix!** Sopron 1908. **Diszoklevél!**

Kimeritő **árjegyzék** baromfi- és házinyultenyésztéshez szükséges eszközök és gépekről **ingyen!** 1158

Predmerszky József ipartelep, Budapest, VI., Vörösmarty-u. 33.

TELEFON. **TELEFON.**

16 első dijjal és ezüstéremmel kitüntetett

KÁLLAI LAJOS

mótorgyárában

Budapest, VI., Gyár-utcza 28.,

a leghirnevesebb **benzinlocomobil cséplőkészletek** kaphatók.

Teljes jótállás kitünő cséplésért.

Ezen mótorokat minden gazda **hatósági engedély nélkül** maga közelbeli szalmafödeles házak között is.

Kállai Lajos mótorcséplőkészletei kitünő sikerrel müködnek az ország minden részében

többek között: Báró Kemény József urnál Maros-Németi. Zeykfalvi Zeyk Dániel v. főispán urnál Nagyegyed stb.

Olcsó árak részletre. Arjegyzék ingyen.

SZIVATTYUK

gazdasági udvarok, istállók részére, furt kutak és minden más czélra

ÉS

MÉRLEGEK

tejszövetkezetek, marha-, gabona- és egyéb mérési czélokra, ember-mérlegek.

Készíti mint különlegességet és nagy raktárt tart belőle:

Garvenswerke, Bécs.

Központi iroda: **II., Handelsquai 130.** Mintaraktár: **I. Schwarzenbergstr. 6.**

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Fontos minden gazdának!

Az **Országos Magyar Gazdasági Egyesület könyvkiadóvállalata** a mezőgazdasági ismeretek népszerüsitése czéljából **OLCSÓ KÖNYVTÁRT** nyit meg. A vállalat öt évre terjed és 60—100 füzetből fog állani.

A **„Köztelek Olcsó Könyvtárá"**-ban havonként egy, esetleg két füzet fog megjelenni, minden füzet egy önálló szakmüvet alkot. **A kiadványok felölelik a földmivelés, a növénytermesztés, az állattenyésztás, az értékesitės és a kisegitő gazdasági ismeretek összes fontosabb kérdéseit.** Minden müvet az Országos Magyar Gazdasági Egyesület könyvkiadóvállalata által felkért kiváló szakférfiak irnak meg. A **„Köztelek Olcsó Könyvtára"** főmunkatarsai a **„Köztelek"** lap rovatvezetői; a könyvtárt Buday Barna, a **„Köztelek"** felelős szerkesztője szerkeszti. A kiadandó müvek felölelik a modern ismereteket, mégis olyan előadási modorban, melyet az egyszerü kisgazdák is tökéletesen megérthetnek. Egy-egy füzet legalább 3 nyomtatott ivre fog terjedni; kettős füzet haftól nyolcz ivig. A szöveget szükség szerint magyarázó ábrákkal látjuk el.

Egyszerü füzet ára 50 fillér, kettős füzet ára 1 korona.

A „Köztelek Olcsó Könyvtárá"-ban megjelenő összes kiadványokra előfizetést nyitunk.

Előfizetési dij egy évre 5 korona; az egész öt évre 25 korona.

Az előfizetők évente 12 füzetet kapnak dijmentes postai szállitással. Öt év mulva az előfizető nélkülözhetetlen gazdasági könyvtárhoz jut, mely nemcsak a kisgazdák, de a középbirtokosok, bérlők, gazdatisztek és gazdasági tanitók céljának is megfelel. A **„Köztelek Olcsó Könyvtára"** következő müvek kiadását tervezi, megjegyezvén, hogy a megjelentetés sorrendjére és a tervezet pótlására nézve a kiadóvállalat szabadkezet tart fenn.

A „Köztelek Olcsó Könyvtárá"-ban kiadandó müvek tervezete:

Általános rész. (Adóügyi tanácsadó. — Jogügyi tanácsadó. — A gazda számvitele és hitele. — A gazda mint kereskedő. — Biztositási utmutató. — Szövetkezeti utmutató.)

Földmivelés és talajjavitás. (Hogyan miveljük a szántóföldet? — Az istállótrágyázásról. — Zöldtrágya és fekáltrágya. — Mütrágyázás. — A borona és a henger helyes alkalmazása. — Rét- és legelőápolás. — Rétöntözés. — Csatornázás és alagcsövezés.)

Növénytermesztés. (Gabonafélék helyes termesztése. — Kapások jövedelmező termesztése. — A tengeri ujrendszerü mivelése. — Hogyan védekezzünk a szárazság ellen? — Állandó takarmánykészlet létesitése. — Korai tavaszi és őszi takarmánynövények termesztése. — Milyen takarmánynövényeket termesszünk? — Hogyan kell jó vetőmagot termeszteni? — Dohánykertészek könyve. — Len- és kendertermesztés. — Milyen gyógynövényeket termeszthetne a kisgazda? — Konyhakertészet. — Gyümölcskertész. — Szőlőtermesztés. — A jó pinczegazda. — Kosárfüztermesztés és értékesitės. — A főbb kulturnövények betegségei. — A gyümölcsfák és termésük megvédése a kártevő rovarok ellen. — Védekezés a burgonyabetegségek ellen. — Bolgár kertészet. — Mit kell tudnunk az erdőről.)

Állattenyésztés. Állategészségügy. (Mennyi és milyen fajta állatot tartson a kisgazda? — Szarvasmarhatenyésztés. — Növendékállatok nevelése. — Hússertés, zsirsertés. — Tejgazdaság. — A tej hygiénikus kezeléséről, a tejhibákról és a tejhamisitásról. — Igáslovak tenyésztése. — Remontatenyésztés és értékesitės. — A hazánkban tenyésztett juhfajták ismertetése. — Milyen juhokat tenyésztsen a kisgazda? — Fejős juhászat. — Mit kell a juhtenyésztő kisgazdának megszivlelnie? — Baromfitenyésztés. — Mesterséges keltetés. — Baromfihizlalás és értékesitės. — Baromfibetegségek és azok gyógyitási módja. — Házinyultenyésztés és értékesitės. — Méhészet és a méz értékesitése. — Kecsketenyésztés. — Első segély állati betegségek esetén. — Az ellések körül való segédkezésről. — Az állatszavatosságról. — Védekezés az állati járványok ellen. — Erények és hibák átörökitéséről az állatok tenyésztése közben. — Patkolástan.)

Takarmányozás, hizlalás. (A takarmányozás alapvonalai. — Fejőstehenek okszerü takarmányozása és borjufelnevelés. — Különféle gazdasági állatok okszerü takarmányozása. — Marha-, juh- és sertéshizlalás. — A téli takarmány biztositása [szemkészitės, répa-, burgonyaeltartás, besavanyitás stb.] és a takarmányok előkészitése [szecskázás, füllesztés stb.] — Pót- és szükségtakarmányok.)

Gépészet. (A kisgazda talajmivelő eszközei. — A kisgazda tejgazdasági és gyümölcstermelési eszközei. — A kisgazda terményt sztitó és takarmányelőkészitő gépei és eszközei. — Mi a benzinmótor és hogyan kell vele bánni? — Mi a szélmótor és mire lehet használni?

Gazdasági épitészet és jószágberendezés. — A mezőgazdasági iparokról.

A „Köztelek Olcsó Könyvtárá"-ban megjelent:

Az istállótrágyáról. Irta: **Cserháti Sándor.** Ára ... — K **50** fil.

Legközelebb megjelennek:

Szarvasmarhatenyésztés. Irta: **Kovácsy Béla.** Számos képpel, illusztrált kettős füzet. Ára ... **1** K — fil.
A gabonafélék okszerü termesztése. Irta: **Grabner Emil.** Ára ... — „ — „
Baromfitenyésztés. Lud- és kacsatenyésztés. Irta: **Hreblay Emil.** ... — „ — „

A „Köztelek Olcsó Könyvtára" munkatársai:

Cselkó István, gazdasági akadémiai tanár, a „Köztelek" rovatvezetője.
Cserháti Sándor, az orsz. növénytermesztési kisérleti állomás vezetője, a „Köztelek" rovatvezetője.
Döhrmann Henrik, méneskari százados, a „Köztelek" rovatvezetője.
Füredy Lajos, kender- és lentermesztési szaktanár.
Dr. Fettik Ottó, az állatorvosi főiskola segédtanára
Feud Károly, szőlőszeti és borászati felügyelő.
Grabner Emil, gazdasági akadémiai s.-tanár.
Gyárfás József, a magy. kir. növénykisérleti állomás aradi kirendeltségének vezetője.
Dr. Hutyra Ferencz, az állatorvosi főiskola rektora, a „Köztelek" rovatvezetője.
Hreblay Emil, állattenyésztési felügyelő.
Hollady Nándor, városi rendőrkapitány.
Hegyi Dezső, az orsz. növényélet- és kórtani állomás első asszisztense.
Jablonowski József, a m. kir. rovartani állomás vezetője, a „Köztelek" rovatvezetője.
Kvassay Jenő, miniszteri tanácsos, a „Köztelek" rovatvezetője.
Kerpely Kálmán, gazd. akadémiai igazgató, a „Köztelek" rovatvezetője.
Kovácsy Béla, gazd. akadémiai tanár, a „Köztelek" rovatvezetője.
Krolopa Hugó, az Omge. titkára.
Kövy József, a m. kir. gödöllői baromfitenyésztési telep vezetője.
Kern Hermann, a m. kir. növényélet- és kórtani állomás adjunktusa.
Kardos Bernát, m. kir. állatorvos.
Dr. Marek József, az állatorvosi főiskola tanára.
Máray Andor, gazd. akad. tanársegéd.
Matlaszkovszky Tádé, a „Köztelek" segédszerkesztője.
Dr. Piósz Béla, az állatorvosi főiskola tanára.
Dr. Páter Béla, gazdasági akadémiai tanár.
Pettenkoffer Sándor, szőlőszeti és borászati felügyelő.
Paur Ödön, a Gazdák Biztositó Szövetkezetének tisztviselője.
Dr. Rodiczky Jenő, az orsz. gyapjuminősitő intézet igazgatója, a „Köztelek" rovatvezetője.
Rácz Sándor, szőlészeti és borászati főfelügyelő, a „Köztelek" rovatvezetője.
Rizsó Imre, gazdasági akadémiai tanár.
Röszler Károly, az országos növénytermesztési kisérleti állomás adjunktusa.
Sporzon Pál, gazd. akad. tanár, a „Köztelek" rovatvezetője.
Suschka Richárd, gazdasági akadémiai tanár.
Dr. Seyfried Károly, gazdasági akadémiai tanár.
Dr. Vantsó Gyula, ügyvéd.
Vajló Árpád, m. kir. méhészeti szaktanár.
Dr. Wellmann Oszkár, az állatorvosi főiskola segédtanára.
Winkler János, az Orsz. Baromfitenyésztési Egyesület titkára.
Ujhelyi Imre, gazd. akadémiai tanár.

Szerkesztő: **BUDAY BARNA, orsz. képviselő, az Orsz. Magyar Gazd. Egyesület titkára.**

Előfizetések az „Orsz. Magyar Gazd. Egyesület Könyvkiadó-Vállalata" czimére, **Budapest, IX., Üllői-ut 25. (Pátria r.-t.)** intézendők.

AKI BIRTOKÁRA

JELZÁLOGKÖLCSÖNT

akar felvenni, forduljon bizalommal a

Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetéhez

Budapest, V. ker., Géza-utcza 2. szám (saját házában),

amely fennállása óta

44.187 birtokosnak adott kölcsönt

összesen 164 478.450 koronát.

Az intézet egyaránt ad nagy és kis jelzálogos kölcsönöket, **főczélja azonban,** hogy a **közép- és kisbirtokosokon segitsen. Ezért**

kölcsönt már 300 koronától kezdve ad.

Az előző hitelezöket az intézet a kölcsönből fizeti ki s mérsékelt dijért minden a kölcsön körüli teendőt ellát. Kölcsönök a földbirtok fele értékéig 20, 30, 40, 50 vagy 65 évi törlesztésre engedélyeztetnek. Ha az adós pontosan fizet, az intézet a kölcsönt fel nem mondhatja, az adós azonban tartozását akár egészben, akár részben bármikor visszafizetheti.

PARCZELLÁZÁSOK

jutányos és **gyors** keresztülvitelét szintén elvállalja a **Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete.**

Az intézet rendeltetése kizár minden nyerészkedést, miért is maga parczellázási czélokra birtokot nem vásárol, hanem kivánatra elvállalja méltányos munkadij ellenében a parczellázások teljes (jogi, telekkönyvi és mérnöki) lebonyolitását s e czélra megbizottját a helyszinére kiküldi, aki az összes teendők ellátásáról a helyi kivánalmaknak megfelelően gondoskodik.

Az intézet működésének előnyei:

1. A lebonyolitás olcsósága.
2. Az intézet nyereségrészesedést nem igényelvén, a vevők ugyanazon áron kapják a földet, ahogy az eladó eladja.
3. A vevők s az eladók a parczellázás minden gondjától megszabadulnak.
4. Az eladó egyszerre egy összegben megkapja a vételárat.
5. Egyetemleges felelősség nincsen.
6. Az összes költségek előlegeztetnek.

Az intézet által engedélyezett kölcsönök főbb előnyei:

1. A járadék utólag fizetendő.
2. Kölcsönök már 300 koronától kezdve adatnak.
3. Az egyik módozatu kölcsön teljes készpénzzel fizettetik ki.
4. Közjegyzői okirat nem szükséges, csupán az olcsó közjegyzői hitelesités.
5. A kölcsön az intézet által fel nem mondható.

Magyarország legnagyobb és legelterjedtebb szőlészeti szaklapja a

BORÁSZATI LAPOK

mely ujévtől kezdve 41-ik évfolyamban hetenkint jelenik meg bő és változatos tartalommal.

Ezen szaklap, mely nemcsak a **magyar** szőlészeti és borászati viszonyokat ismerteti, hanem legélénkebb figyelemmel kiséri a **külföldi tapasztalatokat is**, minden kétséget kizárólag a **legsokoldalubb és legtartalmasabb szőlészeti ujság**, mely minden más **borászati szaklap olvasását fölöslegessé teszi.** — **A „Borászati Lapok"** a „Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületé"-nek hivatalos közlönye. — A **Borászati Lapoknak a közgazdaság** és a gyakorlati **szőlőmivelésnek és borászatnak** szentelt rovatai igen kimeritők, de különösen sulyt helyez a **tudósitásokra** is, amiben több mint száz tudósító dolgozik a lap szerkesztőségének kezére. Kéthetenkénti melléklete a „**Gazdasági Tanácsadó**", mely a mezőgazdaság, állattenyésztés, kertészet stb. köréből hoz czikkeket. — Minden előfizető évenkint legalább **két nagy szines mümellékletet** kap, valamely magyar szőlőfaj hü képét, amellett ingyen állapitja meg a szerkesztőség a beküldött tőkerészekből vagy állatokból a fellépett **szőlőbetegséget** vagy **rovart** és ellenök való védekezést.

Laptulajdonos: **BAROSS KÁROLY örököse.** ::: Felelős szerkesztő: **Dr. DRUCKER JENŐ.** :::

A lap előfizetési ára: Egy évre 12 korona, félévre 6 korona, negyedévre 3 korona.

Mutatványszámot 3 héten át szivesen küld a BORÁSZATI LAPOK kiadóhivatala (Budapesl, IX., Üllői-ut 25. szám.)

„HANGYA"

A MAGYAR GAZDASZÖVETSÉG FOGYASZTÁSI és ÉRTÉKESITŐ SZÖVETKEZETE. ::

BUDAPEST, IX., KÖZRAKTÁR-U. 34. SZ.

Igazgatóság: Pallavicini Ede őrgróf elnök, v. b. t. t., Ivánka Oszkár alelnök, cs. és kir. kamarás, orsz. képviselő, Balogh Elemér ügyvezető-igazgató, Bernát István dr., orsz. képviselő, a Magyar Gazdaszövetség igazgatója, Bujanovics Gyula földbirtokos, Emődy József orsz. képviselő, földbirtokos, Förster Aurél dr., földbirtokos, Károlyi Mihály gróf földbirtokos, Meskó Pál, a Magyar Gazdaszövetség titkára, Németh Gábor blébános, Pajor Ignácz dr., az Állatbizositó Szövetségigazgatója, Szilassy Zoltán, orsz. képviselő, az OMGE. titkára.

Felügyelő bizottság: Rubinek Gyula elnök, az OMGE. igazgatója, Kallivoda Ferencz, a Magyar Orsz. Közp. Takarékpénztár igazgatója, Nérey Ödön, a Gazdák Biztositó Szövetkezete igazgatója, Telegdy Károly kereskedő, Végh Jenő, az Orsz. Közp. Hitelszöv. váltóoszt. főnöke, Zaleski Jenő, a Jelzálog Hitelbank gazdasági előadója. :: :: ::

A **„Hangya"** tevékenysége főbb vonásaiban a következőkben foglalható össze: Fogyasztási szövetkezetet alapit, szükség esetén a régieket átalakitja. A kötelékébe tartozókat berendezi, ellenőrzi s tanácscsal jár az igazgatók kezére. A „Hangya" egyuttal a fogyasztási szövetkezetek áruközvetitője is, mert nagyban vásárol, jobb árut jutányosabban szerez be, mint ahogy azt egyes szövetkezet tehetné. De nemcsak a nép anyagi jólétét, hanem lelki életének müvelését, erkölcsének nemesitését is programmjába vette. Bárki fordul a Hangyához utbaigazitásért, dijmentesen megkapja az összes tájékoztató nyomtatványokat. Az intézmény jelentőségét a következő adatok illusztrálják: 1907. év végén a kötelékébe tartozó szövetkezeteknek 128.123 tagja volt, akik összesen 267.747 db üzletrészt jegyeztek 3,203.692 korona értékben. A szövetkezetek tartalékalapja 1,352.109·63 korona volt, az évi tiszta nyereség 387.620·92 korona, az összes áruforgalom pedig 27,492.961·58 K volt.

Szövetkezeteinek a száma meghaladja a 900-at! :: ::

1155

Takarmánykészitőgépek, szecskavágók, répavágók, darálógépek, takarmányfüllesztők, trágyalé-szivattyuk

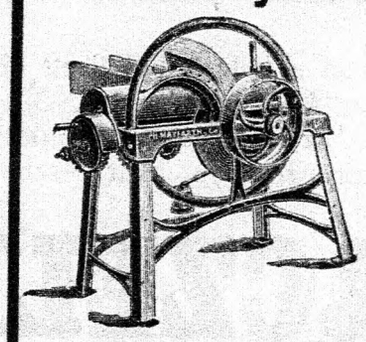

gyártanak és szállitanak legujabb és bevált szerkezet szerint 1135

MAYFARTH PH. és T^SA

mezőgazdasági gépgyárak, vasöntődék és gőzhámorok BÉCS, II., TABORSTRASSE 71.

Árjegyzék ingyen és bérmentve. Képviselők és viszonteladók kerestetnek.

Gazdák figyelmébe! Most jelent meg:

A pinczegazdaság mellék-termékeinek értékesitése

Irta: **SZILÁRD GYULA** a gróf Esterházy-féle osákvári fölmivesiskola tanára :: ::

Tartalma: Pálinka- és cognacfőzés. A törköly és venyige mint takarmány. A borsöprü értékesitése. Borkőnyerés törkölyből és borsöprüből. Kék szőlő festőanyagának kivonása. Szőlőmagolaj-nyerés. Csersavoldat készités szőlőmagból. Eczetkészités.

1 korona 60 fillér előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a **"PÁTRIA" részv.-társ. gazdasági szakkönyvkereskédése, Budapest, IX., Üllői-ut 25.**

DEHNE FR.

gőzekegyára Halberstatdban.

Magyarországi képviselete TIMÁR EDE czégnél, Budapest, V. Lipót-körut 28.

Ajánlja **compound szabadalmazott legujabb 20-as gőzeke-készleteit,** azonnali szállitás mellett. **A Dehne Fr.** melyek az eddigiek között felülmulhatatlan előnyökkel birnak, Németországban legnagyobb előszeretettel vásárolják.

gőzeke-készleteit,

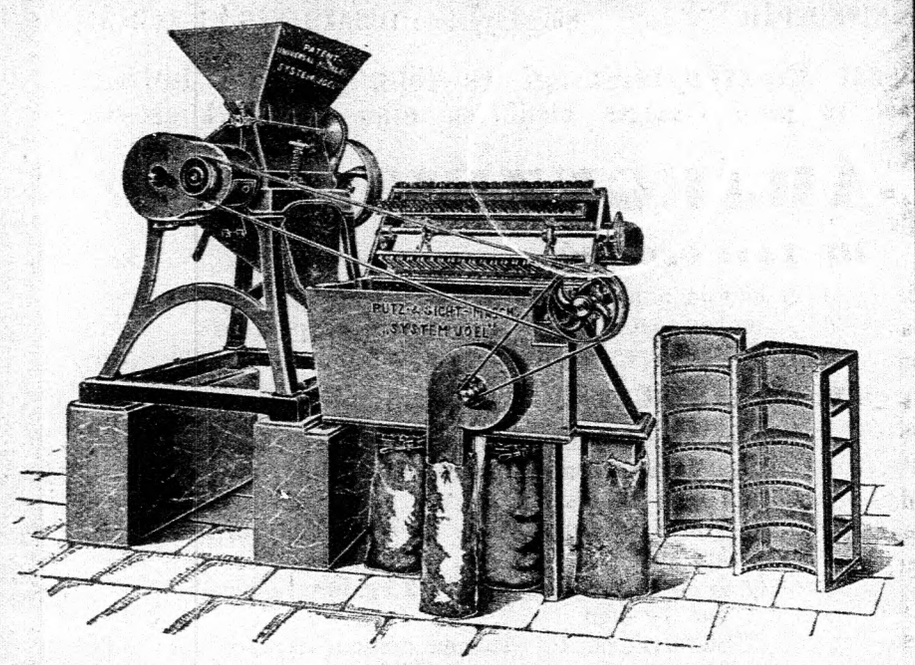

Darálásra, zuzásra, őrlésre

:: egyaránt alkalmas az uj szabadalmazott ::

Joel-malom

amelylyel 4—500 kg. dara, vagy 120 kg. gabonából kb. 75 kg. sütőliszt készithető óránkint. — Készíti:

„KÜHNE“ mezőgazdasági gépgyár r.-társ. MOSONBAN

Főraktár: BUDAPEST, VI., Váczi-körut 57/a. **Fiókraktárak:** DEBRECZEN és TEMESVÁR.

Teljes takarmánykamraberendezések.

Tejgazdasági felszerelések.

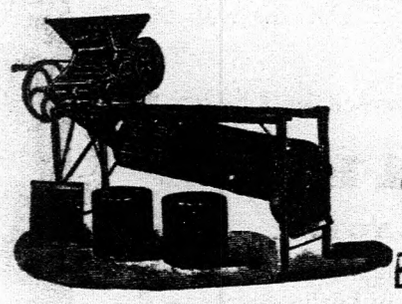

Stahel és Lenner

Trieur- és lemez-lyukasztó-gyár

Budapest, V., Katona József-u 8.

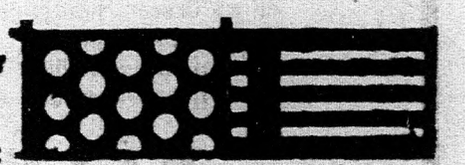

Ajánljuk **TRIEURJEINKET** és **OSZTÁLYOZÓ GÉPEINKET** gabona és hüvelyesek tisztitására és osztályozására

TÖREKROSTÁK és minden fajta **LEMEZROSTA** gőzcséplő gépek számára. ∴

Izzófény vidéken!

A legujabb és a máig létező legjobb szerkezet.

Fehérebb mint a gáz és villamos világitás.

Nem kell szabályozni! : Nem kell kezelni!

Azonnal világit!

Egy liter petróleum 16 óráig ég. : Prospektusok ingyen.

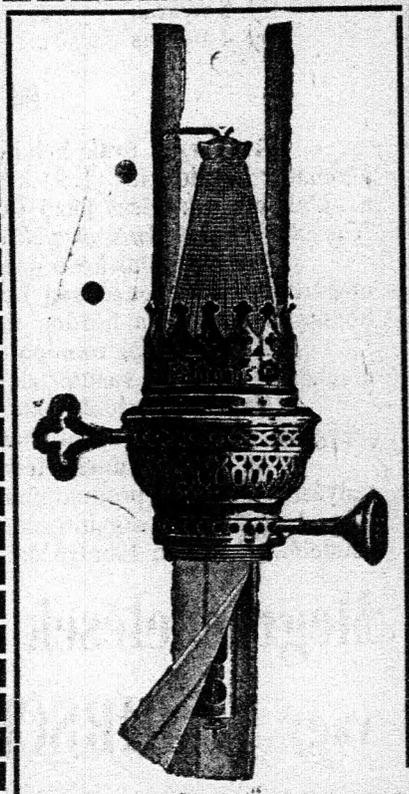

„Atlas“

DEGEN JAKAB

Budapest, IX. kerület, Közraktár-utcza 28. sz.

Uj Gazdasági Számvitel.

Az „ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET“ könyvkiadó vállalatának kiadásában megjelent a: KENESE FERENCZ

Egyszerü Gazdasági Számvitel

ára 1 K 50 fillér

és az ennek alapján :: összeállitott

Egyszerü gazdasági számviteli nyomtatványok.

Próbaiveket az összes nyomtatványokról, melyeken egy gazdasági év szemléltetőn van levezetve és melyek segitségével az uj könyvelési rendszert könnyen lehet elsajátitani, 12 K 50 fill.-ért, ismertető füzettel együtt tehát 14 K-ért szállitunk.

Kizárólag **hazai gyártmányu papirost használunk** és minden iven a gyári jelen kivül **„KENESE-FELE GAZD. NYOMTATVÁNY “PÁTRIA” RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPEST, KÖZTELEK“** vizjel látható.

Állandó raktárt tartunk a következő nyomtatványokból:

Nyomtatvány-szám	Tárgy	Ive fillér
	I. Vagyonleltár áll a következő részletező számlákból:	
1	Telekleltár kül- és beliv	18
2	Épületleltár „ „ „	18
3	Gép-, eszköz-, eleven-, termény- és anyagleltár kül- és beliv	18
4	Vagyonmérleg	18
8	**II. Pénztári napló** kül- és beliv	18
	III. Pénztári számadás áll a következő részletező számlákból:	
9	Pénztári főkönyv bevétel kül- és beliv	18
10	„ „ kiadás „ „ „	18
11	Folyószámlák, egész számlás kül- és beliv	18
11a	„ fél „ „ „ „	18
12	Pénzmérleg „ „ „ „	18
	IV. Állatszámadás áll a következő részletező számlákból:	
13	Lóállomány-napló kül- és beliv	18
14	Szarvasmarhaállomány kül- és beliv	18
15	Juhállomány kül- és beliv	18
16	Sertésállomány kül- és beliv	18
	V. Termény- és anyagszámadás áll a következő részletező számlákból:	
21	Szalmás-gabona-, gumó-, gyök-, szálastakarmány- és szalmanapló kül- és beliv	18
22	Szemes gabona-magvak és daratélék magtárnaplója kül- és beliv	18
23	Raktári anyagok naplója	18
29	**VI. Strazza kül- és beliv**	18
	VII. Gazdasági Napló áll a következő részletező számlákból:	
30	Szegődménykimutatás kül- és beliv	18
31	Előlegek jegyzéke kül- és beliv	18
32	Büntetési és kártérítési jegyzék kül- és beliv	18
33	Vetőterv kül- és beliv	18
34	Vetési és aratási jegyzék kül- és beliv	18
35	Gabonabehordási és cséplési jegyzék kül- és beliv	18
36	Trágyázási napló kül- és beliv	18
37	Őrlési és darálási jegyzék kül- és beliv	18
38	Pároztatási és ellési jegyzék lovak és szarvasmarhák számára kül- és beliv	18
39	Pároztatási és ellési jegyzék sertések számára kül- és beliv	18
40	„ „ „ „ juhok számára kül- és beliv	18
41	Mázsálási jegyzék szarvasmarhák számára „ „ „	18
42	„ „ sertés és juhok „ „ „ „	18
43	Takarmányadagok kiszámitási jegyzéke kül- és beliv	18
44	Takarmányozási jegyzék kül- és beliv	18
45	Etetési napló lovak számára kül- és beliv	18
46	„ „ szarvasmarhák számára kül- és beliv	18
47	„ „ sertések és juhok „ „ „ „	18
48	„ „ göbölyök és hizók számára kül- és beliv	18
49	Havi takarmányfogyasztás összesités kül- és beliv	18
50	„ „ pénzértéke kül- és beliv	18
51	Évi takarmányozás előirányzata kül- és beliv	18
52	Fejési napló kül- és beliv	18
53	Tej és tejtermékek naplója kül- és beliv	18
54	Költségszámla kül- és beliv	18

Nyomtatvány-szám	Tárgy:	kor.	fillér
	Füzetek:		
27	Munkanaplókönyv (napiparancskönyv) 300 lapos perforálva, számozva 1 darab	8	35
28a	Napszámkönyv 200 oldalas füzet	5	25
28b	Napszámdijtáblázat	—	22
55	Cséplési mázsakönyv 50 lapos füzet	—	90
56	Értesités cséplésről 200 lapos füzet	1	50
57	Bevásárlási utalvány 200 lapos füzet	1	85

Saját könyvkötészetünk van, fentemlitett iveket kötve is szállitjuk.

A könyvek kötési árai:

I. Puha kötés vászonhát, kék vagy barna papirboritással
25 iv 35 iv 50 iv
1 K 1.20 K 1.80 K

II. Puha kötés, egész kanavász vászonkötés
25 iv 35 iv 50 iv
2 K 2.60 K 3.40 K

III. Félkemény kötés, vászonhát, márvány papirosboritás
25 iv 35 iv 50 iv 60 iv
1.60 K 2 K 2.40 K 3 K

IV. Félvászon kötés, vászonhát és szeglettel
25 iv 35 iv 50 iv 60 iv 75 iv 100 iv
2 K 2.60 K 3.20 K 3.80 K 4.50 K 5.40 K

V. Egész grádl vászonkötés
25 iv 35 iv 50 iv 60 iv 75 iv 100 iv
3 K 3.30 K 3.90 K 4.60 K 5.40 K 6.20 K

VI. Egész gradlkötés, bőr vagy bőrposztó capitallal
60 iv 75 iv 100 iv 125 iv 150 iv
5 K 5.80 K 6.80 K 7.30 K 8.60 K

VII. Félmoleszkin kötés (bőrposztó) hát és szeglettel, I. rendü gradl vászonboritással, ugró háttal
60 iv 75 iv 100 iv 125 iv 150 iv
9.60 K 10.50 K 11.50 K 12.50 K 13.50 K

VIII. Félbőrkötés bőrhát bőrszöglettel, I. rendü préselt grádl- boritással, ugró háttal
60 iv 75 iv 100 iv 125 iv 150 iv
10.20 K 11.25 K 12.40 K 13.50 K 15 K

Megrendelések a “PÁTRIA” irod. váll. és nyomdai r.-t.-hoz Budapest, IX., Üllői-ut 25. (Köztelek) intézendők.

KŐSZENET

Belföldi szenek, Porosz szén, Karwini szén, Osztraui kovácsszén, Koksz, Brikett, Faszén.

KŐSZENET

Szállit waggonszámra, valamint évi kötésre is

KLÁR ANDOR

czég

Debreczen, Miklós-utcza 23.

Telefon interurbán: 445. — Sürgönyczim: KLÁR ANDOR.

Kérjen ajánlatot!

MESZET

Kizárólag fával égetett biharmegyei (Élesd-Rév-Mezőtelegd) fehér darabos mész. Évi termelés 1000 waggon.

MESZET

Gazdák Biztositó Szövetkezete

BUDAPEST, VIII. KER., BAROSS-UTCZA 10. SZÁM.

Alakult 1900.	BIZTOSITÉKI ALAP:	Alakult 1900.
Alapitványok a kormány hozzájárulásával		1.970,340·— kor.
Tartalékok		764,760·16 „
	Összesen:	2.735,104·16 kor.
1901. évi felesleg		90,349·— kor.
1902. „ „		59,782·26 „
1903. „ „		109.331·73 „
1904. „ „		72,438·23 „
1905. „ „		61,730·60 „
1906. „ „		39,243·65 „

Biztositásokat elfogad tüz- és jégkár ellen, ugyszintén az ember életére különféle módozatok szerint.

Az üzleteredményben a biztositott tagok dijarányukban részesülnek és az 1901. évi üzletfeleslegből ugy a tüz- mint a jégkár ellen biztositva volt tagok 4%-os dijvisszatérítést kaptak. — Az 1902. évi üzlet feleslege közgyülési határozattal tartalékba helyeztetett. — Az 1903. évben a jégkár ellen biztositottak 4%-os dijvisszatérítést kaptak. — Az 1904. és 1905. évben a jégkár ellen biztositottak 2—2%-os dijvisszatérítésben részesültek. — Az 1906. évben a jégkár ellen biztositottak, kik 5—10 évre adták fel biztositásukat 5% engedményben részeltettek.

Biztositási ajánlatok benyujthatók közvetlenül vagy a képviselők közvetitésével. Nyomtatványokkal és felvilágositással minden irányban készségesen szolgál. **Az igazgatóság.**

Jégbiztositásnál 1907. évtől kezdődőleg ujabb jelentékeny kedvezményekben részesiti a gazdákat, melyekről kivánatra felvilágositást nyujt.

Állattenyésztési, ápolási eszközök, gépek és készletek nagy raktára. Szíveskedjék árjegyzéket kérni.

EREDETI **„HAUPTNER“**

LÓ- és MARHA-NYIRÓGÉPEK

76 koronától kezdve.

Főraktár:

GEITTNER és RAUSCH

czégnél Budapest, Andrássy-ut 8.

Asztaltüzhelyeket

cselédlakások részére, kipróbált javitott szerkezettel, melyek igen kevés fütőanyagot fogyasztanak, ajánl:

Krén J. cs. és kir. szabad. folytonégő kályhák és tüzhely-gyáros **Székesfehérvár.**

Árjegyzék és költségjegyzék ingyen.

1169

„STRUBES“ tavaszivetőbuza

Ö Exc. báró Stummer Ágoston tavarnoki uradalmában eladó, a mig a készlet tart, **métermázsánként 30 koronáért,** a nagytapolcsányi állomásra szállitva. 1172

Akt.-Ges. für Industrielle Sandverwertung Basel (Schweiz).

Gépek és berendezések **mészhomoktégla gyártására.**

Fali téglák 94% homok- és 6% égetett mészből. Jobb és olcsóbb, mint a közönséges égetett tégla.

Egyedüli képviselő Ausztria, Magyarország és a Balkán államok részére:

Komáromvidéki takarékpénztár r.-t. Komárom.

1085

GRAEPEL HUGÓ betéti társaság

Budapest, V., Váczi-ut 40—46.

Malomépitészet, gép- és rostalemez-gyár.

Szabadalmazott lemez-törekrosták

minden rendszerü cséplőhöz. Jobb minden más törekrostánál.

Minden magvesztességet kizár.

984

20.000 darabnál több kifogástalan üzemben.

Sct. EGIDI-i GŐZEKE-SODRONYKÖTELEK

„Extra" és „Spezial Extra" minőségben a legtartósabbak.

Kompköteleket, transzmissziókötelekat, kutköteleket, lóistrángokat

s minden más czélra szolgáló sodronykötelet a legjobb minőségben jutányosan szállit

a Sct. Egidi-i sodronykötélgyár magyarországi képviselője:

TELEFON — 90—83. — **KUZMÁNY A. KÁROLY BUDAPEST,** V., LIPÓT-KÖRUT 15.

Van Önnek homokja?

Gyártson czementárukat.

Maschinenfabrik, Press- und Stanzwerk, Pfaffsätten bei Wien.

Készit minden rendszerü **czement, tetőcserép gépeket, lyukgatott alátétlemezeket, modelleket, csőformákat, hydraulikus csuklós sajtókat** falitéglák és fedlapok részére.

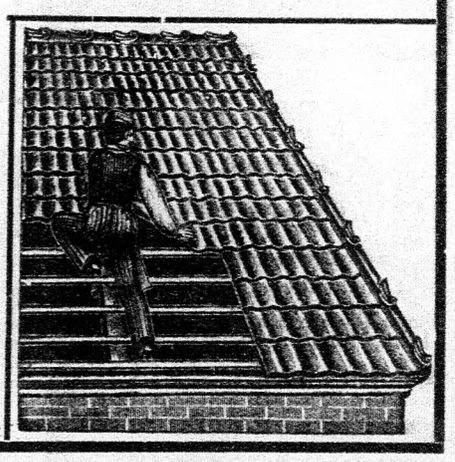

MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐ: — **KRISHABER GYULA**

BUDAPEST, V., KÁLMÁN-U. 21.

1162

Schwizi tenyeszbikák eladok.

A bikák tiszta schwizi (legnagyobb testü borzderes) fajta állatok, kitünő tejelő anyákból származnak, amelyek Svájczból, Rigi vidékéről lettek importálva, még Svájczban fogamzottak, tehát **eredeti állatok.** 1169

Gazdasági Intézőség, Malaczka (Pozsony megye).

VILLAMOS VILÁGITÁS MINDEN GAZDASÁGBAN TAKARMÁNYOZASI ÉS VIZELLÁTÁSI ÜZEMMEL KOMBINÁLVA.

:: SAJÁT RENDSZER! ::

Világitásra nincsen üzemköltség!

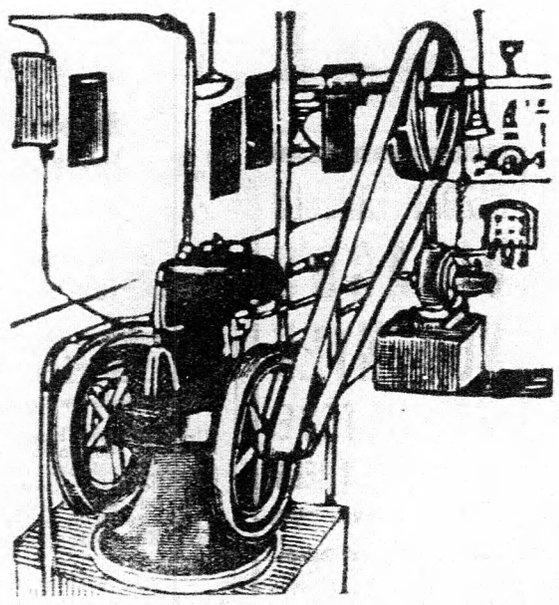

Bövebb leirást és számos referenciát most megjelent prospektusunk közöl. Nagyságos Segesváry Ödön ur domonyi gazdaságában 4 lóerejü „Signer"-rendszerü telep van felállitva, mely **két szivattyut, fürészt, morzsolót, darálót, répavágót és szecskavágót tart üzemben,** azonkivül a **kastélyt** és az **összes gazdasági épületeket villanyvilágitással látja el.** — Segesváry ur alábbi levelet intézte hozzánk:

Domony, 1907 szeptember 28.

Tekintetes Signer F. és R. uraknak, mérnöki iroda Budapest.

Van szerencsém tudomásukra hozni, hogy most, midőn **az Önök által berendezett villanytelep** teljes müködésben van, **igazán várakozásomon felül megelégedésemre szolgál.**

Különösen ki kell emelnem ugy a gépház, mint a takarmányos kamra és a villanyvezetékek czélszerü berendezését. **A benzinmotor könnyen kezelhető,** ugy a gazdasági gépeket, mint a dynamót **kifogástalanul hajtja** és okszerü kezelés mellett **teljesen veszélytelen.**

Ami a **villanyvilágitást** illeti, **könnyen és gazdaságosan előállitható, egyszerüen és biztosan kezelhető s kitünő világitást ad.**

Az elektromotor igen jól müködik, a vizet könnyen huzza és kezelése oly egyszerü, hogy már kertészem kezeli.

Nem mulaszthatom el **czégüknek megbizhatóságáért és előzékenységéért köszönetemet nyilvánitani** s nyugodt lelkiismerettel ajánlhatom bárkinek. Kiváló tisztelettel

Segesváry Ödön.

Hasonló berendezéseket létesitettünk a ménfői, szödrákosi, kisfásföldházi, bódéi, szendrői, pusztakovácsi, feketegyőrösi stb. gazdaságokban. Ezen berendezések prospektusunkban le vannak irva és ugyanott a tulajdonosok elismerő leveleit is közöljük.

Berendezéseinkről dijtalanul adunk költségvetést, kivánatra a helyszinen felvételt eszközlünk.

SIGNER F. ÉS R.

mérnöki és elektrotechnikai vállalat

Budapest, V., Kálmán-utcza 9. szám.

Szénát Szalmát

muhart, zabosbükkönyt bármily mennyiségben

veszek és **eladok.**

780

Felpréseléshez modern gőz- és lópréseimet bocsátom eladó rendelkezésére.

SCHREIER BELA
takarmánynagykereskedő
Budapest, VII., Népszinház-utcza 22. Telefon 20—52.

Tejgazdaság.

Tejtermelés, tejkezelés.

Irták:
Jászberényi András és Szász Ferencz.
20 ábrával.
Ára 2 kor. 20 fillér.

Az összeg előleges beküldése esetén bérmentve szállítja a
"PÁTRIA" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése,
Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Fiedler János

lenfonógyára
Komárom
vesz
nyers lenkórót

szál-nyeréshez, valamint kaszált és **géppel csépelt**
lenszalmát,

tetszés szerinti mennyiségben és **elad**
eredeti (pernaui)
orosz lenmagot.

Gazdák figyelmébe!!!
Most jelent meg:
A pinczegazdaság mellék termékeinek értékesitése.

Irta: Szilárd Gyula,
a gróf Esterházy-féle csákvári földmivesiskola tanára.

Tartalma: Pálinka- és cognacfőzés. A törköly és venyige mint takarmány. A borsóprü értékesitése. Borkőnyerés törkölyből és borsóprüből. Kék szőlő festőanyagának kivonása. Szőlőmagolaj-nyerés. Csersavoldat-készités szőlőmagból. Eczetkészités.

1 korona 60 fillér előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a **„PÁTRIA" r.-társ. gazd. szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz**

Préselt
buzaszalmát
és
zabszalmát

szállit elsőrendü minőségben és legolcsóbban
Ehrenreich Béla
Bajmok (Bácska). 6808

Fontos ujdonság lótenyésztőknek!!
Az angol ló tenyésztése

és annak története Kladrubban, egyszersmind **gyakorlati tanácsok a félvér-tenyésztőknek.**

Irta **Motloch Rudolf**
cs. és kir. udv. ménesmester.

Ford.: **Bodor Elek**
földbirtokos.

Ára: 1 kor. 20 fill.

Megrendelhető a „Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest IX. ker., Üllői-ut 25. (Köztelek.)

Kölcsön és vétel uj és egyszer használt kartellen kivüli
mag-, gabona-, burgonya-, lisztes-, gyapju-
zsák
behordási, kazal-, repcze-, rostaalj-, waggon-
ponyva

„HUNGÁRIA" kettős, kézi, favéges, vagy manilla-aratógép kévekötözők. Szőlőkötöző fonalak, kötelek, zsákzsinegek, lópokróczok.

NAGEL ADOLF
zsák- és ponyvagyár, kölcsönintézet.
Vétel, eladás és cserélés.
BUDAPEST,
Arany-János-utcza 10.
Sürgönyczim
NAGELA BUDAPEST.
Videki telefon 35—92.

!! Most jelent meg !!
Tizenkét év a Magyar Gazdaszövetség történetéből 1896—1908.

Ára 5 korona.

Megrendelhető a **"Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25.** (Köztelek.)

Lovak kehessége

(Chronikus köhögése és nehéz lélegzése) **biztos eredménynyel gyógyitható.**
Számtalan elismerés bizonyitja. Felvilágositást **dijmentesen** küld **Ripp Arvin, Drezda-A. 785.**

A Herrmann-féle gazdálkodási rendszer és tengeritermelési mód ismertetése. Irta: Gyárfás József. 1.70 K előleges beküldése ellenében bérmentve küldi a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX. Üllői-ut 25

Prima, száraz «« tengeri-moslék
száraz répaszelet foszforsavas takarmányosontmész 40—42%, **különféle olajpogácsa jutányosan kapható:** 343
Neubauer Adolf
gyéri meghatalmazottnál
Győr.

1909

Köztelek Zsebnaptár	4.—
Borászati Zsebnaptár	3.20
Gazd. Számviteli Naptár	2.50
Erdészeti Zsebnaptár	4.—
Müszaki Naptár	4.—
Vadász Naptár	3.—
Kinoses Kalendárium	2.—
Ath. Nagy Képes Naptár	2.60

Megrendelhetők a **"Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25.** (Köztelek.)

Minden faju
burgonyát

bármily mennyiségben
étkezési burgonyát,
gyári burgonyát,
takarmány-burgonyát,
vető-burgonyát 1170
vesz és elad
bármely állomásról
POLLÁK L., Bonyhád.

Maier Rikárd és Félix
kinostári szállitók
Wien, II., Kaiserlosefstr. 30.
vesznek és eladnak minden állomásról bármily mennyiségü
szénát, szalmát, burgonyát.

Préselés saját és legmodernebb gőzprésekkel. — A legnagyobb szolgáltatóképességü czég. 426

!!! Ujdonság !!!
Magyarország gyomnövényei

Kiadja:
Darányi Ignácz.
Irta: **Wagner János.**
262 ábrával.
3 korona 30 fillér előleges beküldése esetén bérmentve szállitja a **"Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX. ker., Üllői-ut 25. (Köztelek.)**

Elevátor ponyvák

(oldalponyvák).
Aratógépekhez

kévekötőket
gyárt mint különlegességet
Franz Thumb, Hamburg.
Képviselő kerestetik. 1173

Most jelent meg!
Háziállatainkok szerü takarmányozása és a takarmányadagok kiszámitása

Legujabb elmélet alapján irta:
Kenese Ferenez
főtiszt-tisztartó.

Ára füzve 2 kor. 50 fill., vászonkötésben 3 kor.

Megrendelhető a „Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX. ker., Üllői-ut 25. (Köztelek.)

m. kir. szab. 2321. 900, A. 905.

Gazdák figyelmébe!!

50% olcsóbb
mint bármely más világitóanyag a
pyroleum
világitása.

A pyroleum szagtalan, nem füstöl, nem gyulékony és már

több ezer uradalomban bevezettetett.

Számos elismerőlevél nálam betekinthető. — Próbaküldemények 2 korona utánvét mellett. — Kivánatra prospektus ingyen és bérmentve. 1407

Degen Jakab
Budapest, IX. ker., Közraktár-utcza 23.

MOST JELENT MEG!
MÉHÉSZET.

Irta: **SZILÁRD GYULA.**
19 ábrával.

TARTALMA: A méhcsalád. A rajzásról. Méhlakások. A méhes. A méhek gondozása mozgatható belső szerkezetü kaptárakban. Méhészkedés szalmakasokban. **Ára 1 kor. 10 fillér,** mely összegnek előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a **"Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedése Budapest, IX. ker., Üllői-ut 25. szám.**

2000 q 5—6-szoros felszivó képességgel biró
tőzegalom

Feketebézseny vasutállomáson **waggonba rakva 220 fillér utánvéttel kapható:** Paulinyi János uradalmi intézőnél Pusztaszentgyörgyön, u. p. Lengyeltóti, Somogy vármegye. 1136

Ingyen

küldjük meg a most megjelent gazdasági szakkönyvek jegyzékét 1909. "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX. kerület, Üllői-ut 25. szám (Köztelek).

GAZDÁT ÉRDEKLŐ
VIRÁGOS NÖVÉNYEK ISMERTETÉSE.

Irta: Dr. PATER BÉLA.
172 ábrával.
Ára 7 korona.

Megrendelhető a **"PÁTRIA" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, BUDAPEST, IX., Üllői-ut 25.** (Köztelek.)

Világhirü szabadalom 18 államban.

Stádel-Torkos FÖLDMÉRŐ-TALIGA

kapható
Stádel gépgyárban, Györött.

Vétel

Darálásra alkalmas II—III. oszt. gabonanemüeket, főkép árpát keresek megvételre. Zabot is vennék. Mintázott ajánlatokat kér: Szikossy Aladár Viktória-gőzmalom Budapest. 5571

Lenmagot

minden vidéki állomáson, legmagasabb árak mellett **vasárol** 775
KRAUSZ HUGÓ
terménykiviteli üzlete
Budapest, V. Szabadság-tér 6.
Csakis árakkal megjelölt követelésekkel ellátott ajánlatokat veszek tekintetbe

1164
Bor- seprüt
vagy
romlott borokat

minden mennyiségben csakis nagyobb termelőktől **vásárol**

Kalmár Sándor

Budapest,
V., Deák-Ferencz-tér 1. sz.
Telefon 12—59.
Sürgönyczim:
Kalmárius Budapest.

Bérlet

Birtokot bérbe keresek. 400—500 holdas birtokot gazdasági épületekkel és bérlőlakkal, lehetőleg városhoz közel, 1909. évi október 1-től. Ajánlatokat kérem Nagysemlak, Temes megye Kripp Vilmos birtokbérlő. 5446

300 holdas bérletet keresek azonnali v. tavaszi átvétellel Győr, Esztergom, Fejér, Pest, Nógrád, Heves megyékben. Elmegyek **5—600 holdas bérletbe társnak**, ha azt kezelhetem. Czim a kiadóhivatalban. 5589

Elsőrendű eredeti
bonyhádi
teheneket
hasasokat vagy **borjasokat** bármely időben, bármely mennyiségben kulánsárakon szállit
BAUER MÓR
tenyész- és haszonállatkereskedő, BUDAPEST. Iroda
VI., Felsőerdősor-utcza 1.
Istálló Ujpest, Károlyi-u. 11.
Telefon 93—95.

Elsőrendű
Bonyhádi faj
vöröstarka
ökör- és üszőborjukat
1—2—3 éves korban, továbbá **hizlalásra vagy járomba való tarka ökröket,** ugyszintén **hasas** vagy **friss fejős teheneket** a legjutányosabb árban egyezség szerint bármily mennyiség szállitására vállalkozik
Neizer Antal, Dombovár
Tolna megye.

Valódi bonyhádi frissfejős, hasas tehenet és mindenféle **tenyészállatot**
szállitok a legjutányosabb árban, a legjobb minőségben és bármily mennyiségben; a tejhozamra nézve garanczát vállalok és a legszolidabb kiszolgálást biztositom. — Istállómban állatok állandóan kaphatók. 1118
Hoffmann Dávid
Pusztaszentgyörgyi bérlő
Bonyhád, Tolna megye.

Igen szép, válogatott vöröstarka simmenthali jellegü
1—2—3 éves
növendék - ökör és üszőborjakat
ugyszintén legprimábbb lekötni való és
jármosökreit
legjutányosabb árakon **ajánlanak:**
Klein Testvérek
kereskedők
CZELLDÖMÖLK.
Megrendelések **egyezség** szerint bármikorra is elfogadtatnak. 882

Erdélyi Kereskedelmi Társaság
Fodor és Társai
megbizásokat elfogadnak
jármos ökrök, tinók,
sertések, juhok, lovak és egyéb tenyész- vagy használati állatok beszerzésére és azokat felelősség mellett gyorsan és jutányosan direkt forrásból közvetitik.
Czim: Erdélyi Kereskedelmi Társaság Kolozsvár, Szentegyház-utcza 2-ik szám.
Telefon 311. 424

Vöröstarka tinó és üsző
teljes prima, 1—2, esetleg 3 éves, nálam minden mennyiségben **kapható olcsó áron.** Későbbi, ugyszintén **jármos és beállitási ökrök** szállitására vállalkozom.
Kitünő friss fejős tehenek
előleges jelentés után, nálam mindenkor megtekinthetők **kötelezettség nélkül.** Vevő tetszése szerint választhat. 4735
Henrik Ignácz fia
Szalónak (Vas m.)

Elsőrendü fajjellegü
vöröstarka **ökör és üszőborjukat**
1—2—3 éves korban, továbbá hizlalásra v. járomba való **tarka ökröket,** ugyszintén hasas v. friss fejős
teheneket
a legjutányosabb árban egyezség szerint bármily mennyiség szállitására vállalkozunk. 269
SPITZER és WEILER
„ **KIS-CZELL.** „

Legelsőrendü eredeti
bonyhádi teheneket
hasasokat vagy **borjasokat** és **tenyészbikákat** bármely időben, bármely mennyiségben coulánsul és legolcsóbb árakon szállit:
Kohn Samu és József
tenyész- és haszonállatkereskedők, Budapest, VII. Rottenbiller-utca 60.
Telefon 91—25.
Fiók: **Ujpest, Árpád-ut 99**

Vegyesek

Varsa Pál
épitész és épitőmester
BUDAPEST,
VII., Dohány-utcza 68.
Telefon 83—52.
Elvállalja: **Kastélyok, lakóházak, iskolák,** mindennemü **gazdasági épületek tervezését, felépitését, átalakitásokat, költségvetések** készitését, **épületek felülvizsgálását,** szakértői szemléket, az **épitkezés** körébe tartozó összes munkálatokat. 5797

Eladás

Alkalmi zongoravétel
Bösendorfer, Schwelghoffer, Kern-Wirtl kiváló mesterek gyártmányai 200 forimtól feljebb. Pianinók 160 frt, uj zongora vagy pianinó 250 frttól feljebb, minden árban. Zongora-, czimbalomhangolások helyben és vidéken szakavatott munkások által gyorsan és olcsón eszközöltetnek. REMÉNYI MIHÁLY, a M. Kir. Zeneakadémia szállitója, Budapest, VI., Király-utcza 53. 1139

A sertésvész gyógyitható! Erre megtanit **Brummel Gyula** könyve: **A sertésvész gyógyitása** gazdák, állatorvosok, sertéstenyésztők és hizlalók használatára. **Ára 3 korona,** melynek előleges beküldése ellenében bérmentve küldi meg a **"Pátria" r.-t.** gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

Vadászfegyver. Ritka alkalmi vétel. Több kitünő, finom vadászfegyver potom áron eladó. Köztük Topleverkulcsu Lancaster 20 frt. Előlfekvő lakatszerkezetü modern Hammerles 35 frt. Grenerz-áru Bücksflinte 40 frt. Snelleres Manlicher, Drilling, Winchester, **válogatott, szoild kézimunkáju Hammerles, tölténykivetős is** (ejjektoros); **angol** vadászfegyver, **különféle ismétlő** és több más **jó puska igen olcsón** eladó Radó A. Egyetemtér 5. Ugyszintén néhány Hammerles-revolver, ugyanitt fényképezőgépek féláron kaphatók. 4736

A baromfiak hizlalása
és a hizott baromfiak értékesitése. Irta Hreblay Emil. 50 képpel. 1·70 K előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a "Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedése. Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Birtokeladás. Vasmegyében, a grácz-budapesti fővonalon levő vasutállomástól ¼ órányira és a városhoz is közel fekvő 500 kis hold elsőrendü földbirtok, melyből kb. 350 hold szántó, a többi rét és legelő, teljes felszereléssel, elegendő őszi vetéssel, a községben modern, hatszobás urilakkal és jókarban levő gazdasági épületekkel együtt eladó. Felvilágositást ad a birtok eladásával megbizott Kemenesaljai Közgazdasági Hitelbank r.-t. Czelldömölk, Vas megye. 5469

Gazdasági munkás- és cselédlakások. Összeállitotta a m. kir. földmivelésügyi miniszterium gazd. műszaki hivatala az OMGE. közreműködésével. Tartalmaz 50 épülettervet, költségvetéseket és épitőanyag előirányzatot. Ára 10 K. Megrendelhető a "Pátria" r.-t, gazd. szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Akáczfacsemete Mauthnermagból, egy éves, 50—60 cm. magas, ezre 3 frt, 60—70 cm. magas ezre 3 frt 50 kr, 70—80 cm. magas ezre 4 frt, 1 méter magas ezre 4 frt 50 kr., **2 éves,** 120 cm. magas ezre 5 frt, **2 éves,** 140 cm. magas ezre 6 frt 50 kr. **Gleditshia 3 tüskés,** élősövénynek, egy éves, 60—70 cm. magas ezre 3 frt 50 kr, 50—60 cm. magas ezre 3 frt **2 éves,** 1 m. magas ezre 5 frt, **2 éves,** 120 cm. magas ezre 6 forintjával kisebb és nagyobb mennyiségben, dijmentes jó csomagolás és a tiszalöki vasuthoz szállitás mellett tavaszi kiültetésre megrendelhető. Százezeren felüli rendelésnél 5 százalék kedvezmény. Dobos Imre főszolgabiró facsemeteiskola-telepe, Tiszalök, Szabolcs megye. 1141

Vizsla idomitása, Függelékül a beteg ebek gyógykezelése. Irta Fónagy József. Kötve. 6 kor. 20 fill. előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a "Pátria" r.-t. gazd. könyvkereskedése Budapest, IX., Üllői-ut 25. (Köztelek)

Tavaszi vetőbuza és Hannaárpa eladó. Czim: Himodi bérgazdaság Himod, Sopron megye. 5552

Az élelmiszerértékesités kézikönyve. Irta Hell Lajos. **Uj bővitett kiadás.** 3 korona 80 fillér előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a "Pátria" r.-t. gazd. könyvkereskedése Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Rendkivül olcsó árban benzin- és nyersolajüzemü cséplőkészletek, áliandósitott motorok minden czélra a legkitünőbb szerkezetben legelőnyösebb feltételek mellett **Szücs Ödön czégnél** Budapest, Nagymező utcza 66 sz. alatt szerezhetők be. Árajánlatokkal készséggel szolgálok, csereüzleteket is létesitek. 5561

Rét- és legelőmüvelés. Gyakorló gazdák részére. Irta Károly Rezső. 103 ábrával. 3 kor. 60 fill. előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a "Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedése Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

Gőzeke, 20-as, elsőrendü gyártmány, majdnem uj, mint **alkalmi vételt,** továbbá **40-es Diesel-mótort** ajáni **Timár Ede czég Budapest, Lipót-körut 28.** 5531

A juhtenyésztés mult és jelen irányairól. Irta: Dr. Rodiczky Jenő. 3·20 K előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Takarmányozástan. Kellner uj rendszere szerint. Irta Cseikó István. Ára vászonkötésben 10 korona. Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedésében. Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Deering-féle 2 db kévekötő aratógép, rudhordó taligával, teljesen jó használható állapotban — két évig volt használatban — jutányos áron eladó. Bárdossy Viktor gazdasága Ráczalmás. 5572

Az Alföld mezőgazdasági viszonyainak reformja. Az OMGE. megbizásából irta Cserháti Sándor. Ára bármentes küldéssel 1·60 K. Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Napraforgó- és tökmagpogácsa vidéki olajmalmokból szállitva, legnagyobb emészthető zsir- és proteintartalommal, bármely mennyiségben legjutányosabban beszerezhető Klein Ferencz és fia czégnél, Budapest, Kálmán-utcza 17. 5422

A sertéshizlalás, különös tekintettel a sertésvészre. Irta Bäcker György. 2·10 K előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Házeladás. Elköltözködés miatt jutányosan eladó egy ujonnan épült modern ház, melléképületekkel, 1000 □-öl beltelek, a vasuti állomáshoz 1 kilométer távolságra, nyugalmazott tiszteknek igen alkalmas. Levélczim: Steiner Malvin urnőhöz, Tápió-Szele. 5550

Eladó, Egy garnitura 8-as cséplő. Egy 4" Hofherr herefejtő. 100 mázsa napraforgó pogácsa. Egy 11 hónapos szentbernáthegyi hím eb. Rónay István gőzmalma, Egyek. 5590

Általános állattenyésztés. Irta Tormay Béla. Harmadik kiadás. Ára vászonkötésben 7 kor. Tartalomjegyzék főbb czimekben: Bevezetés. I. A tenyésztés. II. Szótár. III. Jelzők. IV. Az állatok osztályozása. V. Az átöröklés elmélete. VI. Tenyésztési elvek, állitások, hiedelmek. VII. Tenyésztési czél, a tenyésztés terve és a törzskönyv. VIII. Tenyésztési eljárások. IX. Tenyésztési munkálatok. X. Az ápolás. Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedésében Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

Tüzifát, Ia bükkfa hasábokban 100 q 160 K, bükkfa gőnböivü, 100 q 140 K, Ia tölgyhasáb 100 q 140 K, tölgy vegyesen hasább és gömb. 100 q 110 K árban ab vasut Kassa, előleg mellett vagy utánvéttel évi kötésre is szállit Lang Lipót Kassa. 5591

Javaslatok az alföldi gazdálkodás javitására Irta Forster Géza. Ára bérmentve küldéssel 2·10 K. Megrendelhet a „Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest IX., Üllői-ut 25.

Szénát, szalmát bármely állomásra szállitva elad Deutsch Mór Budapest, VIII., Luther-u. 1/B. 5604

Adófizetők tanácsadója. Utbaigazitást nyujt mindabban, amit az összes állami és községi adókról egy adófizető polgárnak tudni hasznos. Irta: **Honfly Lajos.** 2-ik javitott és bővitett kiadás. Ára bérmentes küldéssel 1 kor. 10 fillér. Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedésében Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Birtok, 90 hold, 1 órányira a fővárostól, tejgazdaságra alkalmas, gazdasági épületekkel és lakóházzal eladó. Érdeklődni Bölm Ferenczné Nagy-Tétényen. 5629

A baromfiaknak nevelése és járványos betegségeiknek sikeres gyógyitása. Irta: Zsarolyáni Márton Ilka. Ára: 1.— K. Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Gyümölcsfa- oltványokat szállitok, szép egyenes életerős példányokat, a legkitünőbb fajtákból, I. osztályu darabja 1 korona, 100 drb 80 korona, 1000 drb 600 kor. Rózsák szabadban nemesitett, szép magastörzsüek, a legszebb fajtákból drbja 160 fillér, 100 drb 120 kor., Bokorrózsa drbja 80 fillér, 100 drb 60 korona. Vadrózsák, szép magastörzsüek, 1000 drb 80 korona. Fenyőfák 2—3 m. magas 100 drb 300 korona Árjegyzéket kivánatra igyen küld Zima Ferencz kereskedelmi kertész Békés. 5519

Tanulmány a berni szarvasmarháról Hazai berni tenyészeteink ismertetése. Irta Saccí dr. Kukuljevic József m. kir. állatorvos. Előszóval ellátta Monostori Károly. 39 ábrával. Ára 2 korona. Ezen fontos forrásmunka a hazánkban lévő berni tenyészeteket ismerteti s igy vásárló gazdáknak a legjobb utmutatással szolgál. Összesen 19 tenyésztő berni tenyészetét ismerteti és 39 képben mutatja be azok érdekességeit és szebb egyedeit. A könyv négy fejezetre oszlik a következő tartalommal: I. Tanulmány a berni szarvasmarháról. II. Történeti áttekintés. III. A tenyészetek ismertetése. IV. Visszapillantás és vezérelvek a berniek tenyésztése terén a jövőre nézve. Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedésében Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

Alulirott ajánlja a keczöli és rábapordányi Esterházy herczeg bérgazdaságából a berlini árpakiállitáson második dijjal kitüntetett **Quazitczi Hanna árpát** egy éves utánvétel vetőczélokra. Mintázott ajánlattal készséggel szolgál Rosinger Ferdinánd Beled, Sopron megye. 5508

Uj végrehajtási törvénykérdés és feleletekben különös tekintettel a gazdaközönségre. Irta Vantsó Gyula dr. 55 fillér beküldése esetén bérmentve szállitja a „Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

Nincsen üzemzavar!
A szabadalmazott
„Ferrool-Hocksit"
forrasztó-pasztával bárk
törött öntöttvasat
közönséges fasténtüzben
azonnal forraszthat.
Magyarországi vezérképviselő
KANN ÉS HELLER
Budapest, V., Váczi-körut 62.
Ábrákkal ellátott leirás kivánatra ingyen és bérmentve.

A NAGY-CZENKI CZUKORGYÁR a következőket irja:
Nagy-Czenk, 1908. május 26.
Tegnapi soraira válaszolva, szivesen igazolom, hogy a „Ferrool-Hocksit"-tal **nagyon kielégitő eredményeket értünk el** és mühelyünkben **állandóan készletben fogjuk tartani.** Tisztelettel 1157
Nagy-Czenki Czukorgyár.

Vadon termő gyógynövények, valamint a gazdasági melléktermékek gyógyszertári értékesitésének rövid ismertetése. Irta Páter Béla, a kolozsvári gazdasági akadémia tanára. Szerző ezen 59 ábrával ellátott könyvében részletesen ismerteti a hazánkban vadon termő gyógynövényeket és hasznos utbaigazitásokkal szolgál azok szedése, száritása, csomagolása és értékesitése iránt. Bolti ára vászonkötésben 5 kor. Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazd. szakkönyvkereskedésében Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám. (Köztelek)

Eladó birtok, massziv épületekkel Pozsony megyében, 201 magyar hold szántóföld (tagositott). Czim a kiadóhivatalban. 2

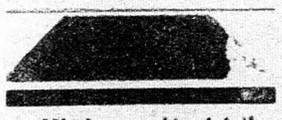

Minden gazdának teljes magairánt való kötelessége
cselédeit hasznos olvasmánnyal ellátni. Rendelje meg tehát nagyobb példányszámban
A Nép Barátja
1909-ik évre szóló gazdasági népnaptárt és ossza ki a **jándékképen** cselédei között. E naptár kiadásával az OMGE. ellensulyozni kivánja a népet megmételyező szociálista népiratok hatását.
Bolti ára 50 fillér, 12 példány 5 korona.
Megrendelhető a
"PATRIA" részv.-társ.-nál Budapest, IX., Üllői-ut 25.

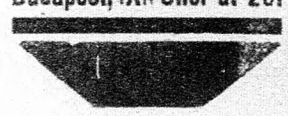

VILÁGREKORD! VILÁGREKORD!

A világon a legelső szabadalmazott

Kétgéprendszerü forrógőzeke

300 fokot meghaladó gőztulhevitéssel. :::

Schmidt Vilmos mérnökdoktor szabad. füstcső-tulhevitője.

Gőzekékre egyedül jogositott gyártója Kemna J. gőzekegyára.

Egyetlen gőztulhevitő, melyről a gőzekegyártásban egyszerüségénél és szolidságánál fogva — a gép sulyának emelkedése nélkül — egyátalán szó lehet.

50%-kal nagyobb munkateljesités, 30% szén- és 40% vizmegtakaritás mellett.

3400-nál több dr. Schmidt-féle szabadalmazott gőztulhevitő van üzemben vasuti mozdonyokon.

E G jegyü gép, mindegyik:
200 lóerő folytonos munkateljesitéssel,
300 lóerő legnagyobb munkateljesitéssel.

E K jegyü gép, mindegyik:
170 lóerő folytonos munkateljesitéssel,
250 lóerő legnagyobb munkateljesitéssel.

Kétgéprendszer, sodronykötélátvitel. Ugy nedves, mint egészen száraz esztendőkben egyedül biztos munkateljesités.

Szakprofesszorok által szántóföldeken végzett kisérletek eredményéről értesitéssel, kimeritő felvilágositással, prospektusokkal és költségvetéssel érdeklődőknek dijmentesen, készséggel szolgál **KEMNA J.** gőzekegyára magyarországi igazgatósága

Interurbán telefon 91—21. **Budapest, IV., Kossuth Lajos-utcza 8.** **Sürgönyczim: Kemna Budapest.**

Pallini báró Inkey Pál iharosi tógazdaságában

kiválóan szép 2—3-nyaras pontyok, igen szép 1-nyaras pontyok, anyapontyok, süllők, harcsák, amerikai törpe harcsák, czompók és naphalak kaphatók tenyésztés czéljaira :: ::

Árjegyzéket kivánatra szivesen küldünk.

Vasutállomás: Csurgó vagy Nagykanizsa. Posta és távirda: Iharosberény.

1140

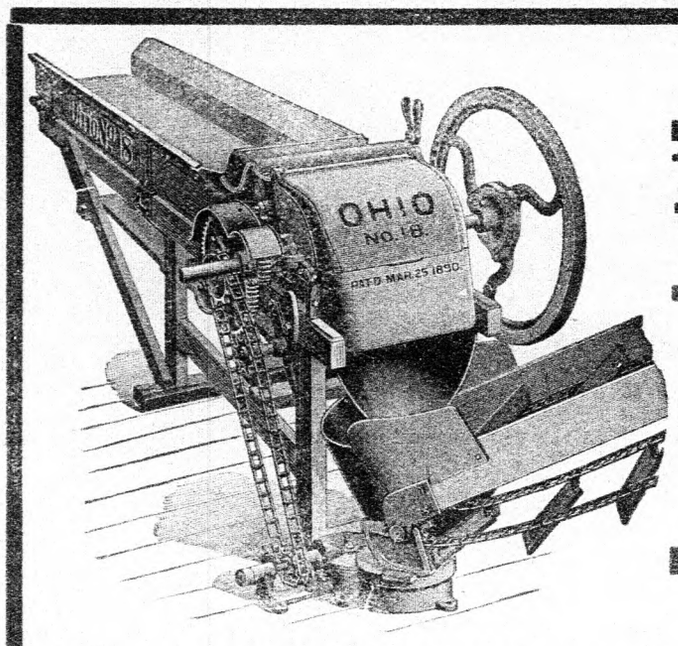

„OHIO“ EREDETI AMERIKAI tengeriszár-tépő-,

zöldtakarmányapritó- és szalmaszecskázógép

a takarmányinség legbiztosabb leküzdője.

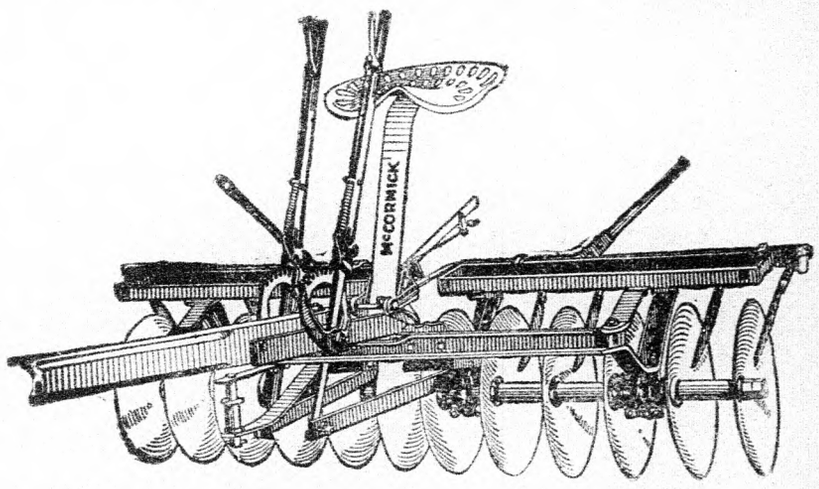

Mc CORMICK tárcsásborona

tarlóhántásra,
vetőszántásra,
rögapritásra stb. stb.

a gazda leghálásabb talajmivelő eszköze.

Mc CORMICK Harvesting Machine Company, Chicago U. S. A.
Igazgatósága és főraktára: Budapest, V., Alkotmány-utcza 12. szám.
J. E. KNECHT, igazgató.

Hirdetési ár 25 szóig 1 korona, ezen felül minden szó 4 fillér, kövér betükkel minden szó 8 fillér beiktatásonként. A legkisebb hirdetési dij 1 Korona.

KIS HIRDETÉSEK

Hirdetési ár 25 szóig 1 korona, ezen felül minden szó 4 fillér, kövér betükkel minden szó 8 fillér beiktatásonként. A legkisebb hirdetési dij 1 Korona.

Betöltendő állásokra vonatkozó hirdetéseket csakis a **munkaadó birtokos vagy bérlő czimének kitételével közlünk.** **KIS HIRDETÉSEK ELŐRE FIZETENDŐK.**

Csak oly levelekre válaszolunk, melyekkel válaszra szükséges levélbélyeget vagy levelezőlapot küldenek.

Földbirtokosok figyelmébe!

Dijmentes állásközvetités!

A Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesülete (Budapest, IX., Üllői-ut 25.) felhivja a t. ***birtokos*** és ***bérlő*** urak figyelmét

állást közvetitő osztályára,

hol gazdatisztek a legkülönbözőbb állásokra elő vannak jegyezve.

Az állásközvetités ***teljesen dijmentes.*** **Megkeresés esetén az egyesület igazgatósága a betöltendő állásra megfelelő gazdatisztet ajánl s a tulajdonosnak az illetők bizonyitványmásolatait és eddigi működésükre vonatkozó adatokat megküldi**

Tisztelettel ***felkérjük*** a t. ***birtokos*** és ***bérlő urakat,*** **hogy gazdatiszti állások betöltése esetén *alulirott egyesület állásközvetitő osztályát igénybe venni sziveskedjenek.***

A M. Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesülete elnöksége.

Betöltendő állás

Nőtlen ispánt keresek, szerény igényüt, január 1-re vagy későbbre. Megkivántatik földmivesiskoláról bizonyitvány, külső- és belsőgazdaságban, irodai teendőkben jártasság, miről több évi bizonyitvány mutandó föl. A gazdaság 1200 hold bérlet személyes vezetésem alatt áll. Bizonyitványmásolatok Gaszner József Söptér, u. p. Pér, Győr megye czimre küldendők. A bemutatkozás pedig egy bizonyos napra levélileg fog megállapittatni. 5567

Gazdasszony kerestetik uraságom családjához falura, legyen egyszerü, megbizható, szorgalmas. Főzéshez, baromfitenyésztéshez, mosáshoz, vasaláshoz, tejkezeléshez értsen. Ajánlatokat kérek Gallovich kasznár urhoz Ipoly-Nagyfalu. 5586

Csősz felvétetik rumai uradalomba, Neuhofi gazdaságba (Szlavónia). Évi fizetés 180 K pénz, 240 kg. buza, 1200 kg. kétszeres, 480 kg. kukoricza, 1000 □-öl föld, 1 tehéntartás, 2 magdisznótartás, lakás, fütés. Idővel fizetésjavitás. 5587

Egy 2000 holdas birtokra megfelelő jártassággal biró gazdatisztet keresek. Fizetés megállapodás szerint. Czim: Freud Arthur Bicske. 5585

Kulcsárnő kerestetik azonnali belépésre, havi 40 korona fizetéssel és teljes ellátással. Kik már hosszabb ideig ilyen állásban voltak, küldjék bizonyitványmásolattal és arczképpel ellátott folyamodványukat az Uradalmi Titkárságnak, Albert-Irsa, Pestmegye. 5584

Alólirott gazdaságban a **szeszgyárvezetői állás** 1909 márczius hó elsején betöltendő. Pályázatok bizonyitványok másolatával, melyek vissza nem küldetnek, a fizetési igények okvetlen megjelölésével aranyági gazdaság Aranyág, Temes megye intézendők. 5583

Majorosgazda, nőtlen, erélyes, rendszerető egyén, felvétetik január hó elsejére. Évi fizetés: 360 kor. és teljes ellátás, mosás és ágyneműn kivül. A magyar és horvát vagy szerb nyelv ismerete megkivántatik. Folyamodványok bizonyitványmásolatokkal, melyek vissza nem küldetnek, Bérgazdaság, Pa.-Flaminiahof u. p. Csalma (Szerém m.) küldendők. 5588

Fővinczellért keresek 50 hold homoki telepre. Csakis oly egyént alkalmazok, ki homoki szőlőben nagy tapasztalatot szerzett. Bizonyitványok másolatban melléklendők. Tóth Antal Ráczalmás. 5616

Gazda vagy kulcsári állást keres gazdaságba, nőtlen előzékeny egyén, ki a gazdasági körülményeket teljesen ismeri. Czim: Koromos Ferencz, S. J. Aracs, Torontál megye. 5605

Kerestetik azonnali belépéssel egy bognármester, ki ilyen minőségben nagyobb uradalomban már alkalmazva volt, előnyben részesül. Fizetés 320 korona készpénz, 400 lit. buza, 1200 lit. kétszeres, 60 lit. főzelék, 2400 □-öl tengeri föld, 2 drb tehéntartás, 2 kocza tarthatás, 16 kgr. só, 16 m³ tüzifa. Szolgálati bizonyitványokkal felszerelt kérvények Görgey Gábor urad. intézőhöz Gáborszállás, u. p. Vámfalu nyujtandók be. 5607

Erdész, **okleveles**, több évi gyakorlattal biró, nős egyén kerestetik, aki némileg ért a szántóföldi gazdálkodáshoz is. Vissza nem küldendő bizonyitványmásolatokkal felszerelt pályázati kérvények az ujaradi uradalom kisszentmiklósi intézőségéhez Kisszentmiklós, u. p. Ujarad küldendők. Az állás 1909 január 1-én betöltendő. Román nyelv tudása megkivántatik. 5617

Állást keresők

Gazdatiszti állást keres kiváló referencziákkal biró gazdatiszt, aki a sertés-, ló-, szarvasmarhatenyésztés, tehenészet, mindennemü hizlalások, állatgyógyászat, takarmányrépa, czukorrépa, mesterséges takarmányféleségek és gabonatermelés, erdő-, szőlő- és pinczekezelés, az egyszerü és a kettős gazdasági számadások vezetése és a számadások felülvizsgálásában kiváló jártassággal bir, azonnali belépéssel, szerény feltételek alatt **mint intéző vagy számvevő** alkalmaztatni kiván. Ajánlatok „Erélyes és szerény" jelige alatt e lap kiadóhivatalához kéretnek. 4823

Mükertész, ki a kertészet összes ágazatában tökéletesen jártas, Londonban és Chikagóban 3 évig működött, kitünő bizonyitványokkal rendelkezik, több nyelvet beszél, mielőbbi belépésre állást keres. Czim a kiadóhivatalban. 5015

Kezelőtiszti állást keres gyakorlatilag vizsgázott, 39 éves, nős, családtalan (izr.) intéző, **ki belterjes gazdaságokat 14 év óta önállóan kezel,** miről kitünő ajánlatokkal rendelkezik. **Jártas a gazdálkodás összes ágaiban és az irodai teendőkben.** Szives megkeresések **„Perfekt 4828"** jelige alatt s kiadóhivatalba kéretnek. 4828

Gazdatiszt, 19 évi gyakorlattal, 39 éves, nős, kiscsaládu, aki a gazdaság minden ágában teljesen jártas, a marhahizlaláshoz, tejgazdasághoz, répa- és dohánykulturához alaposan ért, jelenleg is egy 2000 holdas birtokot teljesen önállóan kezel, önálló intézői állást keres. Ajánlatok „Önálló gazdatiszt" alatt Sikray hirdetési irodájába, Váczi-körut 33. sz. kéretnek. 5600

Egy 19 éves fiatal ember jó bizonyitványnyal, ki már nagyobb földbirtokokban mint ispán volt alkalmazva, állást keres. Neuberger Ernő Rajka, Moson m.

Földmivesiskolát kitünően végzett, 32 éves, keresztyén egyén, kis családdal, szerény igényü, teljesen megbizható, 6 évi gyakorlattal, jártas a gazdaság összes ágaiban, helyét a birtok eladása végett hagyja el, ujévre megfelelő állást keres. Czime: Szücs K., Kalotaszentkirály, via Bánffi-Hunyad. 5532

Szorgalmas, törekvő, fiatal ember, ki földmivesiskolát jelesen végzett és nagyobb gazdaságokból 4 évi gyakorlata van, az összes gazdasági növénytermelés, állattenyésztés, tejgazdaság és gazdasági könyvvezetésekben teljesen jártas, szerény feltételek mellett azonnali vagy ujévi belépésre ispáni, segédi vagy oly gazdaságban, ahol a külső gazdasággal is foglalkozhat, kulcsári állást keres. Szives megkeresést „87" alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 5514

Keszthelyen vizsgázott gazdasági iskolát végzett, 17 évi gyakorlattal biró, 36 éves, nős, gyermektelen, elismert gazda, kezelőtiszti állást keres. Sipos gazdatiszt, Bárdibükk, Somogy megye. 5579

Gazdatiszt, **ki ugy a mezei, valamint a szőlőgazdaság, borászat, gyümölcsészet** és **állattenyésztés terén** teljes **jártassággal** bir, jó bizonyitványokkal rendelkezik, bármikori belépésre állást keres. „Megbizható szakegyén 5477" jelige alatt kér megkereséseket a kiadóhivatalba. 5477

Földmivesiskolát jelesen végzett és többévi gyakorlattal rendelkező, 27 éves fiatal ember azonnali vagy ujévi belépésre, nős vagy nőtlen kulcsári vagy ehhez hasonló állást keres. Szives megkeresést „3399" alatt a kiadóhivatalba kér. 5515

Ispáni vagy segédtiszti állást keres, aki a gazdaság minden ágában teljesen jártas, magyar, német és tót nyelvet irásban és szóban birja, nőtlen, róm. kath., január 1-i belépésre. Megkereséseket kér „Szorgalmas 5437" jelige alatt a kiadóhivatalba. 5537

Házvezetőnői állást keres intelligens, reprezentálóképes, izr. hölgy, ki a háztartás minden ágában jártas. Eddigi működéséről kitünő bizonyitványok tanuskodnak és referencziákkal rendelkezik. Czime: Schubert Irma, Kispest, Nagy Sándor-u. 10. 5533

Földmivesiskolát és gimnázium alsó osztályait végzett fiatal ember, ki nagyobb uradalom központi gazdaságában szerzett 4 évi gyakorlattal rendelkezik, gazdaságban 10—15000 korona óvadékkal oly bizalmi állást keres, ahol szorgalmával és megbizhatóságával jövőjét biztosithatja. Magyar nyelven kivül érti a szláv nyelvet is. Szives megkereséseket „Bizalmas 5576" alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 5576

Segédtisztnek ajánlkozik szép irással, 25 éves, kath. fiatal ember, 7 évi gyakorlattal, kitünő bizonyitványokkal. Czime: Hegedüs László Besenyszög (per Szolnok). 5592

Pénztárnoki állást keresek nagy uradalomban, a gazdaság minden ágához értek, beszélek magyarul, németül és tótul, biztositékom van 40.000 K. Leveleket fizetés megjelölésével a kiadóba kérek. 5596

Számtartói, segédtiszti, vagy más ehhez hasonló állást keres márcziusra, esetleg április hó elsejére, egy róm. kath. vallásu, 25 éves nőtlen fiatal ember, ki öt évi gyakorlatát két nagy uradalomban szerezte, jelenleg is mint számtartó van alkalmazásban. Külső és belső teendőkben egyaránt jártas. Czim a kiadóhivatalban. 5578

Ispán 4 közép- és földmivesiskolát végzett, 25 éves, róm. kath. vallásu, 6 évi gyakorlattal, magyar, német, horvát és tót nyelvismerettel, gazdaság minden ágában jártas, jelenleg egy nagy belterjes gazdaságban felmondatlan állásban, ispáni vagy kis birtokban állást keres. Szives megkeresést a kiadóhivatalba kér **„Megbizható 5454"** jel alatt. 5454

Gazdaságba kulcsári, gazdai állást keres egy e minőségben már alkalmazva volt, nős, fiatal ember, 4 évig egy nagyobb gazdaságban, hol tehenészetet is kezelt, gyakorlattal, méhészeti tanfolyamot is végzett. Állását bármikor betöltheti. Czim: Urbán Pál Abony (Antosmajor). 5597

Január elsőre, esetleg későbbre is, állást keres 22 évi gyakorlattal biró gazdatiszt, aki két évig a keszthelyi gazdasági tanintézeten mint vendég hallgató volt. Igényei szerények. Jelenleg mélt. gróf Teleki Arvéd urnál mint ispán 2 éve alkalmazásban van. Czim: Sz. G. Drassó, u. p. Koncza. 5598

Földmivesiskolát végzett, 23 éves, róm. kath. vallásu, nőtlen, fiatal ember bármikori belépéssel állást keres szerény feltételek mellett. Jártas az összes gazdasági teendőkben. Esetleg urasági vadásznak ajánlkozik, kitünő lövő képzettséggel. Czim: G. J. Hódmezővásárhely, V., Rekettye-u. 12. sz. 5600

Tehenészgazdai állást keresek 1909 január 1-ei belépésre, tejgazdasági iskolát végeztem 1908 november 11-én, jeles bizonyitványnyal rendelkezem, 28 éves vagyok, mindig állattenyésztéssel foglalkoztam, legutóbbi szolgálatom 3 év mint első fejős. Szives megkeresést kér fizetés megjelölésével Stema István, Segesvávàry-birtok u. p. Domony, Pest m. 5594

Mükertész, az összes kertészeti ágakban tökéletesen jártas, állást keres. Czim a kiadóhivatalban. 5593

Grófi uradalmi kertész, kertészeti iskolát végzett, nős, gyermektelen, több évi elsőrangu bizonyitványokkal, állást keres, azonnali vagy későbbi belépésre. Ajánlatot kér Mátsay István, Pozsony, gróf Batthyányi-part 4. 5610

Önálló intézői állást keres egy 29 éves, nős gazdatiszt. Beszél magyarul, németül, szerbül és románul. Jártas a gazdaság összes ágaiban, az intenziven kezelt tehenészetben, hizlalásban. Jelenleg egy grófi uradalomnál van mint kezelőtiszt alkalmazva, az uradalom eladása végett 1909 április 1-re állását óhajtja változtatni. Czim: P. Intéző Sásgréda Posta Topolovac (Horvátország). 5609

Házvezetőnői állás keres középkoru, intelligens, egészséges, a háztartásban, a főzés- és külgazdaságban tökéletesen jártas özvegy. Özvegy Dulánszky Mária (Köröskény Sándor czime alatt) Nasica-Szlavonia. 5612

Állást keres azonnali, vagy későbbi belépéssel, a keszthelyi gazd. tanintézetet jó sikerrel végzett, 39 éves, róm. kath., kis családu gazda, 18 évi gyakorlattal, mely időből 7½ évig egy 10700 holdas bérnradalom főtisztje volt, ahol szeszgyár, gőzmalom, tehenészet, czukorrépatermelés, a gabonaneműeken kivül takarmánymagvak termelése, szőlőművelés, állattenyésztés és egész éven át hizlalásokkal stb. birt. Felszólitásra hajlandó saját költségén bemutatkozni. Szives megkereséseket a „Kiadóhivatal" továbbit **„Tapasztalt gazda"** czim alatt. 6018

Kertészettulajdonosnak figyelmébe! Város közelében kertészettulajdonos, aki saját szükségletén kivül haszonra is számitani akar, sziveskedjék e lap kiadóhivatalához fordulni. 5618

Mükertész, a kertészet összes ágaiban teljesen jártas, hosszu, jó bizonyitványokkal. Beszél magyarul, németül és csehül, megfelelő állást keres. Czim a kiadóhivatalban. 5614

Állatok

Sovány és hizott sertéseket legjobban értékesit és beszerez ::
BAUER B. GYULA sertésbizományos
Bpest, VIII., Rákóczi-ut 73.
TELEFON 79—41.
Minden felvilágositás dijtalanul készséggel adatik.

Sertésvész zárlata alól felszabadulván, ajánlom az érdeklődők szives figyelmébe országosan törzskönyvezett, a legelső dijjal kitüntetett, nagy fehér nemesitett yorkschire törzstenyészetemet. Angliából Jhurman hires tenyésztőtől importált kanom után származó választott malaczokat 40—60 koronáért adok el, idősebb állatokra előjegyzések szükségesek. Blascsok Gyula Kajdacs (Tolna vm.) 5548

Megvételre **kerestetik** párnak, egy orosz vagy amerikai, vagy esetleg más fajta, 165—166 cm. magas, fekete, kancza, 7—8 éves, nagyon gyors, kitartó, szivós, ügető kocsiló. Ajánlatok csak fentieknek megfelelő lóról és ár megjelölésével kéretnek. Suchmájer Mátyás Tata, Komárom megye. 5528

Eladó 40 drb verestarka ökör és 10 drb verestarka bika, hizómarha prima és 150 drb különféle tenyészsertés angol, átvétel a vevőtől függ, részben is eladó. Ilkovits Adolf Szedikert, posta Töltszék, Sáros m. 5547

Fekete **vagy szürke jukker kanczákat keresek.** Ajánlatokat ármegjelöléssel és a lovak pontos leirásával kérek a kiadóhivatalba. Weiner Imre földbirtokos Csapi u. p. Galambok. 5606

„Foxi" 100 napos szép Foxi kölykek, darabonként tiz koronáért kaphatók. Intézőség Jutas. 5603

Ket éves **elektoral-negretti tenyészkosokat** ad el a bogáti bérgazdaság, posta- és vasutállomás Sompgyjád. 5611

A muraszombati uradalomban 12—15 darab borzderes Eischthali, teljesen aklimatizált, erősen hasas, törzskönyvezett, fölösszámu tehén eladásra kerül. Vasut, posta és távirda helyben. Bővebb felvilágositással az uradalom készséggel szolgál. 5615

Muraközi
hidegvérü (nori) igás
tenyészlovak
és
tenyészmének

vásárlásánál közvetlen a tenyésztőktől, segédkezésemet felajánlom s a folyó évben muraköz és vidékén tartandó lóvásárok jegyzékét kivánatra szivesen küldöm. **Elsőrendü referencziák rendelkezésre állnak!**

Czimem:
idősb Heinrich Mór
lóvásárló ügynöksége
Csáktornya (Muraköz)
Sürgönyczim:
Heinrich Senior, Csáktornya. 5729

Szenttamási gazdaságban (Pest megye), vasuti állomás: **Kunszentmiklós-Tass**, levél- és sürgönyczim: Kunszentmiklós, jutányos áron eladó legelsőrendü **hasas és szopós-borjas**

bonyhádi tájfajta tehenek és tarka jármos-ökrök. ::

Az idei tenyészállatkiállitáson teheneink első állami dijjal lettek kitüntetve.

Előzetes megkeresésre Kunszentmiklós-Tass állomáson saját kocsink áll rendelkezésre. 588

...jánlom az országban kitünőnek elismert

marha-mérlegeket

Erős vaskorláttal 1500 kgr. hordérőre a legerősebb szerkezettel.

Szekér-hid mérlegeket

szekerek és állatok mérlegelésére 4000 vagy 3000 kg. hordérőre, a legerősebb kivitelben

Raktári mérlegeket

pontos kivitelben, **minden** mérleg törv. hitelesitve, 2 évi jókarbantartás mellett. Javitások czéljából szerelői azonnal küldök.

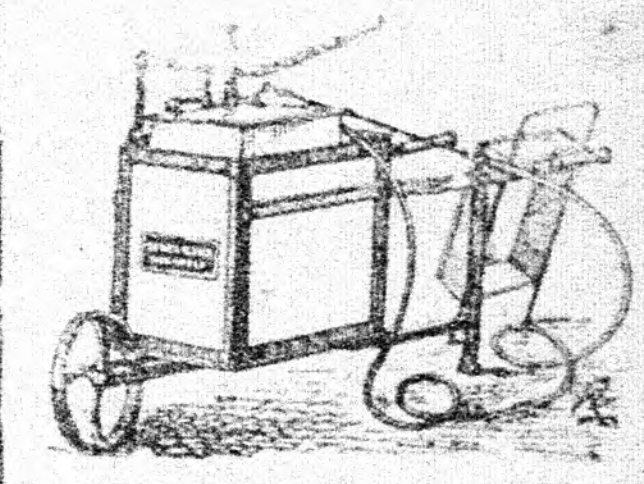

Amer. rendszerü **legjobb és legkönnyebben kezelhető**

meszelő- és fertőtlenitő- :: gépek ::

tehénistállók és házfalak

meszelésére, sertés- és baromfiólak fertőtlenitésére, háztetők karbolineumozása, gyümölcsfák különféle oldattal való permetezésére. ::

Árjegyzékkel, bővebb leirással és elsőrendü referencziákkal szolgálok.

DÉNES MANÓ

Hidmérleg- és marhamérleg-gyáros.

:: Alapitva 1889. évben ::
Iroda és raktár:
VII., Dohány-utcza 92.
Gyártelep:
Gizella-ut 53—55. sz.
Budapest.
Telefon és interurbán 88—30

A „KIS HIRDETÉSEK" folytatása a 2827. oldalon van.

GŐZEKÉKET,
GŐZ-UTIHENGEREKET
és
GŐZ-UTIMOZDONYOKAT
a legtökéletesebb szerkezettel és legolcsóbb árak mellett szállit
JOHN FOWLER & Co.
Telefon 42—50. **BUDAPEST—KELENFÖLD**
a budaörsi-uton, a vasutállomással szemben.

Lenkóról rostnyeréshez bármily mennyiségben, a legmagasabb árban vesz, bejelentéseket **lentermelésre** a legkedvezőbb feltételek mellett elfogad a
Magyar Kender- és Lenipar Részv.-Társ.
Előbb SALZMANN és TSA (Budapest, V., Szabadság-tér 15.) Szeged-Érsekujvár.
Megkeresések kizárólag fenti czimhez intézendők. 820

Manilla kévekötőfonal aratógépekhez
legelőnyösebben szerezhető be a
Szegedi kenderfonógyár r.-t.-nál Szegeden
mely legujabb angol-amerikai gépein tisztán csak I-a manilla kenderből évente 2500 métermázsa ilyen fonalat készit. Teljes egyenletességért kg.-ként, kbelül 350 méter hosszuság mellett, legnagyobb, kbelül 50 kg. hordképességért, megfelelő gombolyitásért **teljes felelősséget** vállal. Ezen a külföldinél jobb fonalat mindazonáltal **bármely külföldi ajánlatnál**
100 kg.-ként 10 koronával olcsóbban
szállitjuk a gazdaközönségnek és kérjük, hogy ezen teljes felelősség mellett kbelül 10%-kal olcsóbban ajánlott **hazai** fonálnak a külföldivel szemben előnyt adjon.
Gőzeke-sodronykötelek, gazdasági kötéláruk, kenderzsákok stb. legjobb beszerzési forrása. 1177

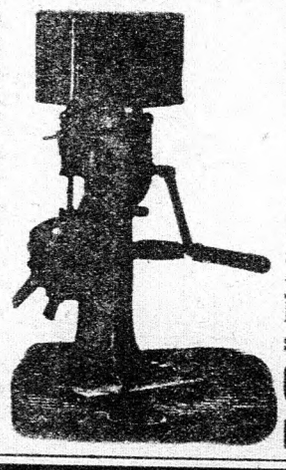

Eredeti „Melotte" tejcentrifugák
a világ legrégibb és legjobb tejfölözőgépei!
Játszi könnyü kezelés. Legcsekélyebb kopás. Legélesebb lefölözés. Legnagyobb munkaképesség. Gyorsan és igen könnyen tisztitható. Nincs javitás. Több mint 200.000 drb van napi használatban az egész világon. Óránkinti munkaképesség 50—600 l. kézihajtásra. **Magyarországi képviselő**
GEITTNER és RAUSCH BUDAPEST, VI., Andrássy-ut 8.

Minden-nemü **zsák és ponyva** szolid kiszolgálás. **Ponyvakölcsönző intézet. Waggontakaró-ponyvák** a legjobb minőségben és legjutányosabban a **FISCHER**-féle zsak- és ponyvagyárban, Budapest, Nádor-u. 31—33. szerezhetők be. A **Fischer**-féle szab. impregnált szavatolt tiszta lenből készült vizhatlan ponyvák nagy strapa mellett is eltartanak 10—12 évig. A 25 éve óta fennálló **Fischer**-féle zsák- és ponyvagyár az ország legjelentékenyebb uradalmainak szállitója. Pontos natra ingyen és bérmentve küldetnek. bármily nagy mennyiségben kaphatók. Árjegyzék, minták kivá-
01

Budapest utczáiról összegyüjtött **lóhulladék,** dusan fekáliákkal compostirozva, valamint egyébb minőségü
Cséry-féle természetes (szemét) trágya
legolcsóbb és legjobb, nem egyoldalu trágyanem, mely majdnem egyenlő arányban tartalmaz kálit, phosphorsavat es nitrogént. Részletes felvilágositással és szakismertetéssel szolgál
Bayerthal és Lévy trágyaosztály Bpest, V., Bálvány-u. 26
Telefon: 31—79.
Telefon: 31—79.

SANGERHAUSENI GÉPGYÁR R.-T.
vasöntöde, gép- és rézmügyár • BUDAPEST, V., Csáklya-u. 3.
SPECZIAL-GÉPGYÁR: **szeszgyárak és szeszfinomitók élesztőgyárak keményitő-syrup- és dextrin-gyárak** teljes gépészeti berendezése.
Atalakit meglevő gyártelepeket és szállit minden egyes gépet és készüléket külön-külön is.
Nemzetközi szeszértékesitő- és erjesztőipar-kiállitás Bécs 1904. • Nagy állami érem. • Legnagyobb kitüntetés.

"Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása, Budapest, IX., Ulői-ut 25. szám. — Az Első Magyar Papir-Ipar r.-t. papirosán.

Melléklet a „Köztelek“ 1908. évi 74. számához.

Kereskedelmi és vámszerződésünk Szerbiával.

Jeszenszky Pál ügyvezető-titkár előadói előterjesztése az OMGE. közgazdasági szakosztályának 1908. évi szeptember hó 21-én tartandó ülésére.

Tisztelt szakosztály! Mielőtt a szerb kereskedelmi szerződés bírálatába bocsájtkoznám, kötelességszerüleg a t. szakosztály elé kell terjesztenem *Bartal* Béla urnak e tárgyban az OMGE. elnökségéhez intézett inditványát, mely a következő:

„*Velencze*, 1908 aug. 12.

Az Országos Gazdasági Egyesület Elnökségének

Budapest.

Minthogy a szerb szerződés életbeléptetése egyáltalában a kiegyezésben sulyos áldozatokkal biztositott agrár vámvédelem meghamisitását és kijátszását jelenti s annak életbeléptetése a mostani aszályos és takarmányszük esztendőben, midőn — még saját marhaállományunkat sem tudjuk — értékesiteni, egy, a kormány által a szerb gazdák érdekében rajtunk, magyar gazdákon elkövetett vámpolitikai hóhérmunka és hazaárulás volna, utasittassék

1. Az OMGE. közgazdasági osztálya, hogy egy rendkivüli közgyülés összehivása iránt a szerb szerződés dolgában azonnal javaslatot tegyen s addig is, amig ez összehivatik, a szerb szerződés életbelépte ellen máris tiltakozzon.

2. Tekintettel, hogy a gazdákra oly szégyenletes szerződés létrejötte csakis az Országos Magyar Gazdasági Egyesület ellenakciójának teljes elégtelen voltára vezethető vissza; inditványozom, hogy az igazgató-választmány ezen elégtelen akciót vizsgálat tárgyává tegye s a közgyülés elé javaslatot is terjesszen aziránt, hogy biztositassék a tagoknak az a joga, hogy minden életbevágó vámpolitikai kérdéshez a döntés előtt érdemileg hozzászólhassanak — s ez az eset, hogy az egyesület által ez ügyben — a szerb parlament hangulatáról tett teljes téves információ folytán ezen jogukat, mint most, nem gyakorolhatták, jövőre nézve elő ne fordulhasson.“

Bartal Béla ur igen sulyos vádat emel az Országos Magyar Gazdasági Egyesület ellen, amelyek hogy mennyire alaptalanok, azt a következő hivatalos adatokkal fogom kimutatni.

Az OMGE. *1902—1903-ban* a kereskedelmi szerződések lejárta alkalmával a vámszövetség és kereskedelmi szerződések kérdésével a legbehatóbban foglalkozva, a keleti államokkal kötendő szerződések tárgyában a következő álláspontot foglalta el:

„Azon keleti államok állatbehozatalával szemben, amelyek ellenében az állathatárzár a multban fennállott, ez továbbra is fenntartandó s a határszéli állatforgalom az eddiginél erélyesebb és hatékonyabb állategészségügyi ellenőrzés alá helyezendő. A szerb állatbehozatallal szemben ugyancsak az állathatárzár érvényesitendő. Általában elvként állitandó fel, hogy a keleti államok nyersterménybehozatalát csak oly mértékben kedvezményezzük a kereskedelmi szerződésekben, amily mérvü kedvezésben részesül a mi nyugat felé irányuló nyerstermény kivitelünk.“ (Lásd OMGE. 1902/03. évkönyv 13. oldal.)

1904/5-ben az OMGE. tárgyalva a német kereskedelmi szerződés kihatását mezőgazdaságunkra, kimondotta, hogy:

„Miután az uj német kereskedelmi szerződés mezőgazdasági és állathivitelünk elé oly akadályokat gördit, melyek sulyos visszahatással lesznek a magyar mezőgazdaságra, ez okból követeljük, hogy a keleti államokkal kötendő kereskedelmi szerződésekben az agrár vámok legalább oly mértékben érvényesüljenek, mint aminőket nekünk Németország engedélyezett.

Felkérendők az összes gazdasági egyesületek, hogy különösen a szerb állathatárzár életbeléptetése érdekében keressék meg a kormányt és megyéjük összes országgyülési képviselőit. Hasonló állásfoglalásra kéressék fel a Magyar Gazdaszövetség is.“ (Lásd OMGE. 904/5. évkönyv 17—18. oldal.)

1906/7-ben az OMGE. ujólag tárgyalva a Balkánállamokkal kötendő kereskedelmi szerződések ügyét, kimondotta, hogy:

„Erélyesen tiltakozik minden olyan kisérlet ellen, amely a Balkán államok bármelyikével állategészségügyi egyezmény kötésére irányul és mindazon konczessziók ellen, amelyek ujabban szépen fejlődő állattenyésztésünket, esetleg a Nyugat felé irányuló állatkereskedelmünket veszélyeztetnék.“ (Lásd OMGE. 1906/07 évkönyv 18. oldal.)

„*1908. évi* február hó 28-án tartott igazgató-választmányi ülésen, melyen Bartal Béla ur is jelen volt, bejelentettük a miniszterelnöknek és a földmivelésügyi miniszternek hivatalos alakban tett azon nyilatkozatát, hogy a Szerbiával megkötendő kereskedelmi szerződésben élőállatok behozatalára semmi körülmények között sem fognak engedélyt adni, de mert nem nyilatkoztak arra vonatkozólag, vajjon az állati termékek behozatala tekintetében is ezt az álláspontot foglalják-e el, sőt, mert az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek időközben tudomására jutott, hogy a kötendő szerződésben Szerbiának 35 ezer darab vágott szarvasmarha és 70 ezer darab vágott sertés husának behozatalát szándékozik a kormány engedélyezni, sürgős felterjesztésben tiltakozásunkat fejeztük ki a kormánynál mindennemü állati termékek behozatalának engedélyezése ellen, feliratot intézvén egyben a képviselőházhoz is ennek érdekében.

Ugyanakkor körlevélben hasonló állásfoglalásra kértük fel az összes gazdasági egyesületeket, melyek ugy a földmivelésügyi miniszterhez, mint a képviselőházhoz intézett feliratokban tiltakozásukat fejezték ki a Szerbiának adandó ezen kedvezmény ellen, felkérvén egyuttal a megyéjükbeli képviselőket is, hogy a parlamentben ezen kedvezmény megadása ellen foglaljanak állást.

Az 1908. évi junius hó 4-én megtartott igazgató-választmányi ülésen ismétfoglalkozott az egyesület a szerb kereskedelmi szerződés ügyével, ujólag tiltakozását fejezve ki a Szerbiának állati termékek behozatalára engedélyezni szándékolt kedvezmény ellen. Ugyanekkor az igazgató-választmány elhatározta, hogy mindaddig, mig a szerződés szövege teljes egészében nyilvánosságra nem hozatik, érdemlegesen nem bocsátkozik annak tárgyalásába, mert ezt csak a nem autentikus, sőt csak a kétségkivül egészen megbizhatatlan hirlapi közlemények alapján tehetné. Egyuttal azonban kimondotta azt is, hogy a szerződés hiteles szövegének nyilvánosságra jutása után érdemlegesen fog a szerződéssel foglalkozni és álláspontját preczizirozni.

Elkövetkezett azután a folyó év augusztus hava, amikor a szerb skupstina minden várakozás ellenére elfogadta a magyar-osztrák monarchiával kötendő kereskedelmi szerződést, amikor egyuttal hire kelt, hogy e szerződést Magyarország és Ausztria kormányai rendeleti uton fogják szeptember hó 1-ére életbeléptetni, mielőtt azt még a parlamentek ugy nálunk, mint Ausztriában ratifikálták volna.

A *Köztelek* azonnal állást foglalt e tárgyban s hivatkozással az OMGE.-nek eddig elfoglalt álláspontjára, erélyesen tiltakozott a szerződésnek rendeleti uton való életbeléptetése ellen, — de sajnos, eredmény nélkül, mert a két kormány a szerződést rendeleti uton szeptember hó elsején tényleg életbeléptette.

Végezetül emlékeztetni tartom szükségesnek a t. szakosztályt mult évi közgyülésünkre, amikor az egyesület elnöke, *Dessewffy* Aurél gróf elnöki megnyitójában is igen behatóan foglalkozott a szerb kereskedelmi szerződés ügyével s a közgyülés általános helyeslése mellett tiltakozott a szerb élőállat behozatal és Szerbiának adandó mindennemü különleges kedvezmény ellen.

Mindezekből kétséget kizáróan eléggé világosan kitünik, hogy Bartal Béla ur azon igen éles vádjának, hogy a szerinte *szégyenletes* szerb kereskedelmi szerződés csakis az OMGE. ellenakciójának teljes elégtelen volta miatt jöhetett létre — nincs semmi komoly alapja, — mert ellenkezőleg, amint ezt a fenti hivatalos adatok igazolják, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület évek sora óta konzekvensen napirenden tartotta a kérdést, álláspontját sok alkalommal hozta tudomására ugy a kormánynak, mint a képviselőháznak s erőteljes akciót inditott a társegyesületek körében is a szerb kereskedelmi szerződés ellen.

Hogy azután ez az akció nem járt a kivánt eredménynyel, — amint nem járt eredménynyel az osztrák agráriusok hasonló akciója sem — ezt vádként felhozni s emiatt az OMGE.-t támadni lehet ugyan, de ez a támadás az igazság minden ismérvét nélkülözi.

Kétségtelen ugyan, vagy legalább is ildomosnak tartom feltételezni, hogy Bartal Béla ur semmi más, mint a magyar mezőgazdaság érdekeinek megvédése okából terjesztette elő fentiekben ismertetett inditványát. De mert egyrészt az egyesület kimondott határozatához képest mai ülésében a szerb kereskedelmi szerződést részletes tárgyalás alá venni határozta, másrészt mert Bartal Béla ur — amint azt adatszerüen kimutattam — teljesen alaptalanul és igazságtalanul vádolta meg az egyesületet, kell kérnem, hogy inditványa felett a tisztelt Szakosztály napirendre térni méltóztassék.

*

Ezek után áttérek a Szerbiával megkötött kereskedelmi és vámszerződés részletes ismertetésére.

A szerződést, mely már ez évi márczius hó 14-én a szerződő felek megbizottai által aláiratott s melyet a szerb skuptsina minden várakozás ellenére elfogadott, a két kormány az 1907. évi LVI-ik felhatalmazási törvény alap-

ján szeptember hó 1-től kezdődőleg ez év végéig való érvénynyel, rendeleti uton léptette életbe.

Hátra van ugyan még annak parlamenti tárgyalása és ratifikálása, ami azonban, hogy minden ellenkezésünk és tiltakozásunk daczára meg fog történni, ahhoz kétség nem fér, amint ez megtörtént a Németországgal kötött, szintén rendeletileg életbeléptetett s a parlamentek által változatlanul elfogadott szerződéssel is.

Hogy a szerb kereskedelmi szerződéssel szemben elfoglalandó átláspontunkat megindokolhassuk és precizirozhassuk, ahhoz a szerződésnek minden részletre kiterjedő megvitatása szükséges.

A gazdaközönségnek kezdettől fogva az volt az álláspontja, hogy a magyar mezőgazdaság szempontjából a Szerbiával való szerződéses viszony, illetve a szerb nyerstermények és állatok behozatala nemcsak a felesleges verseny és az értékesítés megnehezitése okából nem kivánatos, de az állati ragályok állandó behurczolás miatt egyenesen veszedelmes és káros s ezért a mi szempontunkból a közönös kereskedelmi forgalomnak kereskedelmi szerződés alapján való szabályozását feleslegesnek tartottuk. Számolva azonban azzal a ténynyel, hogy vámközösségben élünk az iparos Ausztriával, számolva továbbá a figyelmen kivül nem hagyható magasabb politikai és diplomácziai tekintetekkel, valamint fejlődő iparunk érdekeivel — melynek számára a Keleten kell piaczot hóditanunk — a magyar gazdaközönség nem foglalt mereven állást a Szerbiával, illetve a Balkán államokkal kötendő kereskedelmi szerződések ellen, de követelte, hogy a szerb, illetve a Balkán államokkal kötendő kereskedelmi szerződésekben:

1. A gabonanemüekre a minimális, illetve a magyar vámtarifa autonóm vámdijtételei lépjenek érvénybe;

2. hogy mezőgazdasági terményeink legalább is ugyanoly vámvédelemben részesittessenek, mint aminővel nyugati szomszédaink, illetve Németország a maguk termelését megvédték;

3. hogy az élőállatbehozatal teljesen megtiltassék, ezzel együtt az állati nyerstermények behozatala meggátoltassék;

4. állategészségügyi egyezmény ne köttessék s hogy végül

5. a határszéli forgalom czimén Szerbiának adott kedvezmények megszüntettessenek.

Ezek voltak a gazdaközönség kardinális kivánalmai. A szerződés megitélésénél tehát ezeket az alapvető kivánalmainkat kell szemelőtt tartani s vizsgálnunk kell, mennyiben és miként valósitja meg az uj szerb szerződés ebbeli követeléseinket.

Mindenekelőtt néhány szóval megvilágitani kivánom, vajjon volt-e oka és miért, Magyarország gazdáinak állást foglalni az eddigi szerb kereskedelmi szerződésekkel szemben. 1882 óta egészen 1906-ig jóformán védelem vagy legalább alig számbavehető vámvédelem nélkül áraszthatták el Szerbia nyers terményei a magyar piaczokat s az állatforgalom terén is — állategészségügyi egyezményünk lévén Szerbiával — az abban megállapitott feltételek mellett Szerbia szabadon és korlát nélkül és csak igen csekély vám ellenében hozhatta be állatait. Támasztott is nekünk olyan versenyt gabonanemüekben, állatokban és állati termékekben s hozott annyi állati ragályt állatállományunkba, hogy sirva gondol a magyar gazda még ma is az ezáltal okozott rengeteg károkra.

A magyar mezőgazdaság óriási áldozatokat volt kénytelen hozni az iparos Ausztriának. Minden szónál érthetőbben beszélnek a számok s az I. számmal jelölt kimutatás adataiból azonnal szembeötlik az eddigi szerződésekből a magyar mezőgazdaságra háramlott nagy kár.

A kimutatás szerint a közös vámterület kereskedelmi mérlege Szerbiával szemben passziv, még pedig a régi szerződés érvényben létének utolsó öt évi átlagában, évi 27·5 millió koronával. De a mérleg voltaképpen csak Magyarországra nézve passziv, Ausztriára nézve pedig aktiv,

I. kimutatás.

Szerbia és Ausztria-Magyarország kereskedelmi mérlege.

I. Közös vámterület.

	Behozatal Szerbiából		Kivitel Szerbiába			Szerbia behozatali többlete	
1901	= 41.986 000	korona	= 22.634,000	korona	—	19.352,000	korona
1902	= 55.163 000	„	= 24.345,000	„	—	30.818,000	„
1903	= 54 374,000	„	= 33.137,000	„	—	21.237,000	„
1904	= 60.337 000	„	= 32.423,000	„	—	27.914,000	„
1905	= 68.533,000	„	= 30.418,000	„	—	38.115,000	„
				5 évi átlag	=	27.487,000	korona

II. Ausztria mérlege.

	Behozatal Szerbiából		Kivitel Szerbiába			Ausztria kiviteli többlete	
1901	= 9.074,000	korona	= 13.848 000	korona	—	4.774,000	korona
1902	= 10.109 000	„	= 15.263,000	„	—	5.154,000	„
1903	= 4.873,000	„	= 18.709,000	„	—	13.836,000	„
1904	= 8.130,000	„	= 21.089,000	„	—	12.959,000	„
1905	= 11.252,000	„	= 19.489,000	„	—	8 237.000	„
				5 évi átlag	=	8.992.000	korona

III. Magyarország mérlege.

	Behozatal Szerbiából		Kivitel Szerbiába			Szerbia behozatali többlete	
1901	= 32.912,000	korona	= 8.786,000	korona	—	24.126,000	korona
1002	= 45.054,000	„	= 9.082,000	„	—	35.972,000	„
1903	= 49.501,000	„	= 14.428,000	„	—	35.073,000	„
1904	= 52.207,000	„	= 11.334,000	„	—	40.873,000	„
1905	= 57.281,000	„	= 10.929,000	„	—	46.352.000	„
				5 évi átlag	=	36 475.000	korona

II. kimutatás.

Szerbia nyersterményeinek behozatali vámjai.

(Összehasonlitás czéljából feltünteive a németországi kivitelünknél érvényes vámok is.)

	Egység	Németország vámtételei	Vámtételeink Szerbiával szemben	
			ujak	régiek
		kor.	kor.	kor.
Búza, kétszeres, tönköly	100	6·60	6·30	1·78
Rozs	100	6·—	5·80	1·78
Árpa (tőlünk Németországba): *a)* sörárpa	1·0	4·80	2·80	0·60
b) takarmányárpa	100	2·40		
Zab	100	6·—	4·80	1·43
Tengeri	100	3·60	2·80	1·60
Bab, borsó, lencse	100	2·40	2·40	2·—
Friss csemegeszőlő postacsomagokban	100	vámmentes	vámmentes	—
„ „ nagyban szállitva	100	4·76	40·—	4·76
Bor	100	—	60·—	7·38
Érett dió	100	2·40	3·60	3·—
„ mogyoró	100	2·40	2·50	3·—
Kajszinbaraczk	100	vámmentes	vámmentes	vámmentes
Őszibaraczk	100	2·40	2·40	
Cseresznye	1·0	1·20	1·20	
Meggy	100	1·20	1·20	
Földieper	100	12·—	10·—	
Alma, körte és birsalma csomagolatlanul	1·0	vámmentes	vámmentes	
„ „ „ „ zsákokban (legalább 50 kilogr.), szept. 1-től nov. 30-ig	100	„	„	
„ „ „ „ „ (legalább 50 kilogr.) decz. 1-től aug. 31-ig	100	2·40	2·—	
„ „ „ „ 50 kg.-nál kisebb mennyiség, egyszeres csomagolásban	100	3·80	3·70	
„ „ „ „ többszörös „	1·0	6·—	5·—	
Szilva, magvaváló — szept. 1-től nov. 30-ig	100	vámmentes	vámmentes	
„ „ — decz. 1-től aug 31-ig	100	2·40	2·40	
Másféle gyümölcs	100	vámmentes	vámmentes	
Minden friss gyümölcs 5 kg.-ig terjedő postacsomagban	100	„	„	
Szilva, aszalva vagy szárítva:				
a) hordó- vagy zsákban, legal. 50 kg. vagy legalább 10 kg. teljsúlyban	1·0	4·50	8·—	3·57
b) másféle	100	7·20	10·—	
Állatok és állati termékek:				
Ökör	darab	q = 9·60	60·—	9·52
„ (vagy a bevivő választása szerint élősúlyban)	100		9·40	—
Bika	darab		3·—	8·52
Tehén	„		30·—	7·14
Borju	„		5·—	3·57
Juh és kecske	„		2·50	1·19
Bárány és gödölye	„		1·50	0·59
Sertés, 10 kg.-nál nehezebb, egész 110 kg.-ig bezárólag	„		11·—	darabonként 3·57
110 „ „ 120 kg. nehezebb sertés	100	q = 10·80	10·—	
Mindennemü szárnyas (szárnyas vad kivételével) bevivő kivánatára	darab		22·—	
a) élő, 1. lúd	—	vámmentes	vámmentes	vámmentes
2. másféle	100	4·80	4·—	„
b) leölt szárnyas	100	16·80	16·—	7·14
c) tojás	100	2·40	vámmentes	vámmentes
Hús, friss	100	32·40	30·—	14·30
elkészitve (sózva, szárítva, füstölve, főzve)	100	42·—	45·—	14·30

amennyiben kivitele jóval nagyobb a bevitelné és pedig az utolsó öt év átlagában évi 9 millió koronával. Ausztriára nézze tehát a Szerbiával kötött régi szerződés előnyös volt s azért követett is el mindent az iparos Ausztria, hogy a szerződés Szerbiával megujittassék s hogy az mielőtt életbe is léptettessék.

Magyarország kereskedelmi mérlege azonban felettébb kedvezőtlen, mert mig Szerbia összes kivitelének csaknem $^{9}/_{10}$ része a mi piaczainkra özönlött, addig odairányuló kivitelünk elenyészően csekély volt s ennek folyományaként kereskedelmi mérlegünk öt évi átlagban 36 és $^{1}/_{2}$ millió passzivával zárul.

Hogy azután a Szerbia által körülbelül évi 50 millió korona értékben piaczainkra dobott nyersterményeknek mekkora konkurenciát és árcsökkenést okoztak ami nyersterményeinknek, azt ugyan adatszerüen kimutatni nem, de elképzelni lehet. S mindezek tetejébe jött a folytonos járvány behurczolás s ennek következményeként a nyugati államok részéről élőállat-kivitelünkkel szemben támasztott sok nehézség, ugy hogy a magyar gazdáknak valóban volt bőséges okuk az érvényben volt szerb kereskedelmi szerződés káros kihatásait panaszolni.

És mindazon nagy áldozatok fejében, melyet Szerbiának hozni kénytelenek voltunk, nekünk Szerbia jóformán semmi viszontkedvezményt nem nyujtott. Még csak annyi figyelemmel sem volt Magyarország irányában, hogy állami szükségleteinek beszerzésénél egyenlő elbánásban részesitette volna a magyar és az osztrák ipar készitményeit, hanem ezeket jóformán mind az osztrák ipar készitményeiből fedezte. (Az uj szerződés alkalmából Szerbia állitólag kötelezettséget vállalt arra, hogy jövőben állami szükségleteinek beszerzésénél egyenlő elbánásmódban fogja részesiteni a magyar és az osztrák ipar terményeit.) A sérelmes helyzetből folyólag tehát s figyelemmel a megdrágult termelési viszonyokra, valamint a Németországba irányuló kivitelünknek a német kereskedelmi szerződés által történt megnehezitésére, a magyar gazdatársadalom joggal követelhette és követelte is terményei számára a megfelelő vámvédelmet, azaz a szerb behozatalnak megnehezitését s elsősorban ez állatbehozatal és az állati termékek behozatalának teljes megakadályozását . . .

*

Áttérek most már magára a szerződésre s mindenekelőtt azon kivánalmunk mérlegelésére, vajjon nyersterményeink az uj szerződésben megfelelő vámvédelemben részesülnek-e és az uj vámok megfelelnek-e a Németország részéről a mi bevitelünkkel szemben életbeléptetett vámoknak.

Tiszta és áttekinthető képét nyujtja ennek a II. számu kimutatás, mely egyfelől feltünteti a Németországgal kötött vámszerződésünk vámdijtételeit, másrészről a Szerbiával szemben eddig érvényben volt vámokat s a megkötött szerződés uj vámtarifájának vámjait.

A régi és uj vámdijtételek összehasonlitásából szembeötlően kitünik, hogy az uj vámok jelentékenyebben magasabbak az eddig érvényben volt vámtételeknél.

Az uj szerződésben a *gabonanemüekre* az 1906-ban megalkotott önálló magyar vámtarifa — tehát az általunk követelt minimális vámok — léptek érvénybe, miáltal gabonatermelésünk megfelelő védelmet nyert. A buza, rozs és árpa vámja ugyanakkora, illetve magasabb, mint az ugyanezen terményeinkre Németország részéről érvényes vámok.

Sőt miután Szerbia csak takarmányárpát importál hozzánk ez nagyobb vámmal van sujtva, mint a mi takarmányárpánk Németország részéről, ennélfogva az e terményben támasztható verseny érdemlegesen csökkeni fog. Csekélyebb azonban a vámvédelem a zab és tengerinél.

Zabot Szerbia mindössze egy-két százezer korona értékben hoz be hozzánk s igy ennek nem nagy jelentősége van, viszont azonban tengeri behozatala jóval meghaladja a mi németországi kivitelünket s igy ebben a terményben versenyt támaszthat nekünk.

A *szőlő* vámtétele az eddiginek körülbelül tizszeresére emeltetett s majdnem az eddiginek kilenczesére a *bor* vámja, aminek jelentőségét nem szükséges kiemelnem.

A *hüvelyesek* vámja, mely azonos a német vámtarifa vámjával, a multhoz képest szintén emeltetett.

A *gyümölcs* a régi szerződésben teljes vámmentességet élvezett. Az uj szerződésben a Szerbiából behozandó gyümölcsre ugyanazon vámok léptek életbe, mint amelyek a mi gyümölcseinkre a német relációban érvényesek, A gyümölcs-félék közül Szerbia igen jelentékeny mennyiségben árasztotta el piaczainkat almával és szilvával. Ez Szerbiának nagy export czikke volt s teljes vámmentességet élvezett. Az uj szerződés értelmében az alma, körte és birsalma csomagolatlanul, tehát waggonáruként ömlesztett állapotban szállitva egyáltalán, valamint a zsákokban, de 50 kilogrammnál nagyobb mennyiségben szállitva, szeptember 1-től nov. 30-ig vámmentesen jöhet be piaczainkra. Viszont csomagolva szállitott ily áru deczember 1-től augusztus 31-ig a csomagolás módja, tehát a gyümölcs értékesebb volta szerint 2—5 korona vámmal van terhelve.

Az alma és körtéhez hasonlóan terheltetett meg a szilva behozatal. Friss szilva november 30-ig vámmentesen hozható ugyan be, de azontul csak 2 kor. 40 fillér vámmal terhelten, mig az aszalt szilva vámja az eddiginek közel háromszorosára emeltetett s az érvényben lévő ezen vámok jóval magasabbak az ugyanezen termékeinket sujtó német vámoknál.

A régi állapottal szemben tehát gyümölcstermelésünk hatékony vámvédelemben részesül.

Az imént ismertetett vámok képezik a Szerbiával kötött szerződésnek bennünket érdeklő első csoportját. Ha most már ezeket ismerve, elfogulatlanul mérlegeljük, vajjon érvényre jutottak-e a mezőgazdasági terményeink megfelelő védelme érdekében a Szerbiával megkötendő szerződéssel szemben támasztott azon követeléseink, hogy a gabonanemüekre a minimális vámok, a többi mező- és kertgazdasági terményeinkre pedig legalább is a Németországgal kötött szerződés vámjai lépjenek életbe, akkor nem zárkózhatunk el annak beismerése elől, hogy ebbeli követeléseink igenis teljesittettek, s az uj vámszerződés mezőgazdasági és kertgazdasági terményeinket valóban az általunk követelt vámvédelemben részesiti.

Ekként felállitva a mérleget, a magam részéről nem habozom kijelenteni, hogy a szerb szerződés ezen egyik fontos részét a magyar mezőgazdaság érdekeinek megvédelmezése szempontjából megfelelőnek és támasztott követeléseinket kielégitőnek ismerem el.

De amikor ezt — ha itéletünkben objektivek akarunk lenni — el is kell ismernünk, ugyanakkor sajnálattal kell konstatálnunk, hogy az állat, illetve állati termékek behozatalának teljes megtiltására vonatkozó legfontosabb és sokszorosan hangoztatott követelésünknek, a kormány nem tett eleget s bár az élőállat behozatalt — a lovat és baromfit kivéve — Szerbiából véglegesen lehetetlenné tette és állategészségügyi egyezményt Szerbiával nem kötött, mégis igen jelentékeny mennyiségü állati termékek behozatalát tette részére lehetővé.

Ha egyáltalán van ok a szerb kereskedelmi szerződéssel szemben való állásfoglalásra, ugy ennek az engedménynek megadása s a szerződésnek — a magyar mezőgazdaság szempontjából való igen kedvezőtlen időben — rendeleti uton történt életbeléptetése szolgáltathat erre okot. És bár az érvénybe lépett vámvédelem valószinüvé teszi, hogy a Szerbia részéről állati termékekben támasztható verseny nem fog tulnagy lehetni s bár az állategészségügyi egyezmény elejtése hatalmas fegyvert ad kormányunknak kezébe a tekintetben, hogy egészen belátásától függőleg itélhesse meg a Szerbiában fellépő bármely állati ragály nagymérvü voltát s ez alapon a behozatalt autonom joggal korlátozhassa vagy beszüntethesse, mégis az állati termékek behozatalának engedélyezése oly tény, amely ellen nemcsak a magyar, de az osztrák gazdák is kezdettől fogva a leghatározottabban tiltakoztak, miért is a Szerbiának tett engedmény s a szerb kereskedelmi szerződés e sérelmes intézkedése felett, elvi szempontból sajnálkozásunkat és tiltakozásunkat kell kifejeznünk.

Az adott helyzettel azonban számolnunk kell, ennélfogva mérlegelnünk is kell most már a szerződésnek az állati termékekre vonatkozó intézkedéseit.

A szerződés értelmében, Szerbiának joga van évenkint *35 ezer darab szarvasmarhát és 70 ezer darab sertést, illetve azoknak husát* a szerződésileg megállapitott vám lefizetése és a magyar kormány által életbe léptetett állategészségügyi rendelkezések betartása mellett behozni. Ez körülbelül a fele Szerbia eddigi évi élőállat behozatalának.

Jogosult ezenfelül *élő állapotban: egypatás állatokat s baromfit*, valamint leölt szárnyast, tojást, friss- és kikészitett husnemüeket a megállapitott feltételek mellett behozni.

Ezideig az volt a helyzet, hogy Szerbia az állategészségügyi egyezmény határozmányai értelmében s jóformán számba sem vehető csekély vám ellenében annyi állatot szállithatott hozzánk, amennyit akart, illetve tudott. Az uj szerződés az állatok, illetve állati termékek vámját — amint ez a II. számu kimutatásból kitünik, lényegesen felemelte s egyuttal a levágott állapotban behozható állatok számát is kontingentálta.

Jelentőséggel a mi szempontunkból, a sertéstől eltekintve, Szerbiának főleg *vágóökör*, *vágóbika* és *tehén* behozatala birt, de ez utóbbi kettő is eltörpült az ökörbehozatal mellett. (Lásd III. számu kimutatást.) E vágóállatok vámja megfelel annak a vámnak, melylyel a mi vágóállataink vannak terhelve a németországi kivitelben.

A Szerbiából behozható 35,000 db. szarvasmarhából és 70,000 db. sertésből származó hus elvámolása akként történik, hogy az állatok elő állapotban vámoltatnak el (*ökör* darabonkint 60 K. vagy mm.-kint 9·40 K., *bika* és *tehén* darabonkint 30 K., *sertés* 110 kg.-ig darabonkint 11 K., 110 kilón tul mm.-ként 10 K., illetve 120 kg.-nál nehezebb sertés után darabonkint 22 K.) s az egy-egy darab élő jószágra eső vám terheli, az illető állat összes huskvantumát.

Elégséges vámvédelem-e ez vajjon a magyar állattenyésztés szempontjából? Véleményem szerint igen, mely állitásomat megindokolni is tartozom.

A szerb vágómarha átlagos élősulya 450—500 kilogramm. Husnyeredéke átlag 50%, tehát 250 kilogramm. Vegyük a számitás alapjául az utóbbi sulyt. A vágóökör vámja darabonkint 60 K., illetve mm.-kint 9·40 K. Természetes, hogy 500 kg. sulyu jószágnál a bevivők a mm.-kénti elvámolást, mint kedvezőbbet fogják igénybe venni. Ez alapon az 500 kg. sulyu ökör vámterhe 47 K. Ezenkivül egy 500 kg. sulyu vágóökörből származó 250 kg. hust még más kiadások is terhelik, nevezetesen a fuvar, a vágatási költség, a fogyasztási adó, a vásárdij, jégszükséglet és a husnak az apadásából származó veszteség. Hogy áll mindezek figyelembevételével a kalkulus?

100 kg. hus	vámterhe		19 K.
100 „ „	fuvar		4 „
100 „ „	vágatási költség, földolgozás és vagonba rakás		4 „
100 „ „	fogyasztási adó		6 „
100 „ „	vásárdij (helybér)		1 „
100 „ „	apadás (levágástól fogyasztásba jutásig (2%, 100 K. husérték után); mm.-kint		2 „
	Összesen		36 K.

Az 500 kilogramm élősulyu szerb ökörből származó hus nagybani értékesitési árát átla-

III. kimutatás.

Szerbia főbb behozatali czikkei Magyarországba.

	1901	1902	1903	1904	1905
	ezer koronakban				
Gabona-hüvelyesek	6·327	2·948	2·608	9·407	10 472
Főzelék, gyümölcs	2·024	4·577	1·556	2·464	4·631
Vágó állatok*)	21·044	33·119	40 024	35·587	37·170
Állati termékek**)	1·080	1·095	1·331	1 079	1·289
Más állatok***)	1·488	1.752	2·036	2·050	2·355
5 főbb behozatali czikk összege	31·963	43·491	47·555	50·987	55·917
*) Ebből: vágó ökör	8·784	12·435	17·465	13·608	14·598
„ „ bika	0·303	0·563	0 964	1·143	1·334
„ „ tehén	0·337	0 746	1·127	0 736	1·610
„ „ bivaly	0·040	0 056	0·168	0·070	0·116
szarvasmarha együtt	9·464	13·800	19·726	15·557	17 658
„ „ sertés	11·444	19·204	20·159	20·304	19 435
**) Ebből: friss hus	0·106	0·492	0 519	0·284	0·273
„ tojás	0·159	0·178	0·155	0·179	0·065
***) Ebből: eleven szárnyas	1·458	1·698	2·007	2·018	2·303

gosan q.-ként 95 K.-val számitva, *maximális* értékesitésnek tekinthetjük. Tehát:

250 kilogramm hus à 95 K. =	238 K.
Bőr, belsőrészek, faggyu stb. értéke	35 K.
Összesen	273 K.
Összes teher 2·5 q. hus után à 36 K. =	90 K
Marad	183 K.

Egy q. élősulyra esik (183·5) = 36 fillér, azaz Szerbia csak abban az esetben okozhat nekünk versenyt szarvasmarhahus dolgában, ha élősuly q.-ként 36—37 filléres árban dobja piaczra állatait. Miután pedig a középminőségü szarvasmarha ára a mi piaczainkon 65—70 fillér, ennélfogva nincs okunk Szerbia versenyétől tartani.

Valószinü, hogy Szerbia az eddig csak feljavitott vágóökrök helyett a jövőben hizott ökröket, illetve ezek husát fog igyekezni exportálni. Számitásom szerint azonban ez alighanem hiu igyekezet lesz s konkurrálni Szerbia velünk igy sem lesz képes.

Ha 7 q. sulyu vágóökröket veszünk is számitásba — holott ezt alig tehetjük a szerb állatok kistest volta miatt — akkor is fenti számitás szeri s maximális 120 K. q.-kénti nagybani husértékesitést számitva, a hizott jószág élősuly métermázsájáért körülbelül 50 fillér eladási árral kellene a szerbeknek megelégedniök, már pedig ezen az áron hizlalni még Szerbiában sem lehet.

Véleményem szerint tehát szarvarmarhatenyésztésünknek Szerbia számbavehető versenyt nem fog támaszthatni s alighanem ugy lesz velünk Szerbia, mint mi vagyunk Németországgal, hogy t. i. van ugyan jogunk évi 80 ezer darab sertést Németországba bevihetni, de nem viszünk be semmit, mert nem birjuk a versenyt a német sertéstenyésztéssel és sajnos, szarvasmarhakivitelünk is erősen érzi a német vámok hatását.

Sertésbehozatal tekintetében azonban kedvezőbb a helyzet Szerbiára nézve. Kétségkivül csak nehéz, darabonként 150 kg. élősulyu sertést fog behozni 22 K. darabonkénti vám mellett.

150 kg. élősulyból a tiszta husnyeredék 135 kilogramm.

A kalkulus a következő:

100 kg. hus vámterhe	15·— K.
100 „ „ szállitási dija	2·— „
100 „ „ feldolgozása	1·— „
100 „ „ ki- és berakodása, jégszükséglet	2·— „
100 „ „ fogyasztási adója	6.— „
100 „ „ szuró- és vásárdija	4·— „
	30·— K.

A sertéshus nagybani értékesitési árát maximálisan 125 fillérrel vehetjük számitásba. Tehát

100 kg. sertéshus à 1·25 K. =	125·— K.
Bélzsir, sörte, belek, zsigerrészek =	6·— „
	131·— K.
összes teher	30 — „
marad	101·— K.

Miután a hazai fajta ily sulyu sertéseink élősuly q.-kénti átlagos ára körülbelül 120 fillér, ennélfogva sertéseink értékesitésénél a szerb behozatal versenyétől — Szerbia olcsóbb tenyésztési viszonyaira való tekintettel — van okunk tartani.

Hozzávetőleges számitást kell tennünk arra vonatkozólag is, mekkora százalékát teheti ki a szerb husbehozatal a mi husfogyasztásunknak. Számitsunk maximális számokkal.

Behozhat Szerbia:

35,000 db szarvasmarhát à 6 q. Hussuly 3 q. = 105,000 q. hus, 70,000 db sertést à 150 q. Hussuly 185 kg. = 94,5000 q. hus, összesen kerek összegben 200,000 q. hus.

A behozható husmennyiség a hazai közvágóhidakon levágott szarvasmarhának körülbelül 9%-át teszi ki, de miután körülbelül ugyanannyi nem nyilvános vágóhidakról származó hus képezi Magyarországon a fogyasztás tárgyát, mint amennyi a nyilvános vágóhidakról forgalomba kerül, ennélfogva a Szerbiából behozható husmennyiség a magyarországi fogyasztásnak körülbelül $4^1/_2$%-át teszi ki.

Friss hus Szerbiából 30 korona vámmal lévén terhelve, számbavehető mennyiségben nem fog bejöhetni, annál kevésbé, mert fuvar, fogyasztási adó, vásárdij stb. czimén még legalább 12—14 fillér terheli, de egyébként is a megállapitott mennyiségü állatokból származó husmennyiségen felül Szerbia többet nem hozhat be.

A *szárnyasok* közül a lud vámmentességet élvez. Ezt a kedvezményt Szerbia az Oroszországnak engedélyezett ezen kedvezmény alapján élvezi. Minden egyéb szárnyas 4 korona vámmal terheltetett az uj szerződés alapján (eddig vámmentes volt). A leölt szárnyas vámja pedig 7 koronáról 16 koronára emeltetett. Az uj vámok megfelelnek a Németország részéről érvényes vámoknak.

Vámmentes maradt a *tojás*, holott a német reláczióban 2 korona 40 fillérrel van tojásbevitelünk terhelve. Eddig nem volt Szerbiának számbavehtő tojásbehozatala (körülbelül évi $1^1/_2$—200 ezer korona értékü). Kérdéses azonban, hogy a meghagyott kedvezményt nem-e fogja kiaknázni, versenyt okozva baromfitenyésztésünknek.

Az egypatás állatok élő állapotban való behozatalának engedélyezése nem bir jelentőséggel. Veszélyt rejt azonban magában az élő baromfi behozatalának engedélyezése, annak daczara, hogy az csak fogyasztási piaczokra, vagy hizlalás végett megfelelően berendezett és e végből külön kijelölt állategészségrendőri felügyelet alatt álló telepekre hozható be. A fogyasztási piaczokra hehozott baromfi esetleg ragály széthurczolója lehet, miért is a szerződés ezen intézkedése méltán esik kifogás alá.

Amint ezt már hangsulyoztuk, *állategészségügyi egyezményt* a magyar-osztrák monarchia nem kötött Szerbiával. Az állategészségügyi egyezmény helyett a két kormány által életbeléptetett *rendeletek* szabályozzák a szerb állatforgalmat és kötik eléggé szigoru intézkedésekhez. Ezek között legfontosabb, hogy a behozatalra szánt állatokat levágás előtt s husukat a behozatal előtt a szerb vágóhidakon oda állandó szolgálattételre kirendelt magyar királyi állatorvosok fogják végezni s Magyarnrszág állapitja meg teljes autonomiával azt, hogy marhavész, vagy bármely Szerbiában fellépett ragályos betegség fellépése esetén mily mértékig vagy teljesen is betiltsa-e a behozatalt.

A magyar kormány által elrendelt tiltó vagy korlátozó intézkedések ellen Szerbiának nincs veto joga s azokat betartani kötelez. Nem szenved kétséget, hogy az állatállományunknak ragályok elleni megvédelmezése szempontjából a megkötött megállapodásokat elégségeseknek és megfelelőeknek tekinthetjük.

Tájékoztatás czéljából a szerbiai állatok és állati termékek állategészségrendőri kezelése ügyében életbeléptetett rendelkezéseket röviden foglalva az alábbiakban közlöm:

Behozhatók Szerbiából:

a) légmentesen elzárt szelenczékben konzervált élelmiczikkek;

b) gyárilag mosott és zárt zsákokban csomagolt gyapju;

c) szárított és sózott belek, zárt ládákban, vagy hordókban;

d) olvasztott faggyu és olvasztott disznózsir;

e) tojás, turó és vaj, ha ezek behozatala vagy átvitele állategészségrendőri okokból nem esik korlátozás alá;

d) sózott bőrök, gyártelepekre való azonnali feldolgozás czéljából;

e) elkészitett hus;

f) egypatás állatok;

g) baromfi, fogyasztási piaczokra vagy hizlalás végett megfelelően berendezett, külön kijelölt állategészségügyi rendőri felügyelet alatt álló telepekre.

A d. g. alatt felsoroltak behozatala csak keleti marhavész, vagy bejelentési kötelezettség tárgyát képező ragadós állati betegségek fenyegető fellépése esetén tiltatható be. Az egypatás állatok behozatala alkalmával igazolni kell a származási hely és szomszédos környék 40 napos vészmentességét; baromfibehozatal alkalmával ugyanezen helyek 14 napi vészmentessége igazolandó.

Behozhatók továbbá:

h) nem gyárilag mosott, vagy egyáltalában mosatlan, de zárt zsákokba csomagolt gyapju;

i) szarvak, csontok, körmök, bőrök, száraz állapotban;

k) olvasztatlan faggyu hordókban, vagy tömlőkben, ha ezek behozatala állategészségrendőri tekintetből nem esik kifogás alá. Átvihetők:

a) a nem gyárilag mosott vagy mosatlan, de zárt zsákokba csomagolt gyapju;

b) csontok, szarvak, körmök, bőrök száraz állapotban;

c) olvasztatlan faggyu hordókban, vagy tömlőkben;

d) friss hus ólomzárolt vasuti kocsikban, valamint elkészitett hus, ha a belépő állomáson igazoltatik, hogy ezek az állati nyersanyagok egészséges állatokból valók.

e) leölt baromfi, melynek átvitele nincs korlátozva;

f) élő baromfi, ólomzárolt vasuti kocsikban, vagy ketreczekben;

g) egypatás állatok egészségi bizonyitvány alapján.

Levágásra szánt oly állatok, melyek husa *exportra* kerül, kellő berendezésekkel ellátott, szerb területen, de közvetlenül a határ mellett fekvő közvágóhidakra szállitandók. Az állatok szerb származása igazolandó s azoknak egészségi bizonyitványnyal is el kell látva lenniök. Szerb származásu szarvasmarhák és sertések friss husa *egyelőre csak a belgrádi vágóhidon e czélra szolgáló elkülönitett részéből kerülhet bevitelre* és pedig a leölt állapotban importálható állatoknak élő állapotban és leölés után, m. kir. állatorvos által történt megvizsgálása utján és a szükséges husvizsgálati igazolványok kiséretében, de igy is csak ólomzárolt vasuti kocsikban s közvetlenül a kijelölt 22 magyar és 22 osztrák fogyasztási helyre szállitva.

Azok a magyar városok, ahová Szerbiából leölt állatok husa szállitható, a következők: Budapest, Szeged, Temesvár, Arad, Fehértemplom, Versecz, Pancsova, Temes-Kubin, Ujvidék, Szabadka, Pécs, Pozsony, Komárom, Győr, Fiume, Kassa, Zimony, Eszék, Zágráb, Mitrovicza, Karlócza, Varasd.

Ausztriába a következő városokba szállitható friss hus Szerbiából: Wien, Wiener-Neustadt, Linz, Steyer, Salzburg, Graz, Innsbruck, Triest, Prága, Pilsen, Éger, Budweiss, Teplitz-Settenz, Karlsbad, Marienbad, Aussig, Reichenberg, Warnsdorf, Brünn, Olmütz, Märisch-Osztrau és Troppau.

A meghatározott rendeltetési helyre szállitandó friss hust tartalmazó ólomzárolt kocsik a belgrádi vágóhidon: „a rendeltetési hely utközben meg nem változtatható" felirattal biró, szembetünő módon alkalmazandó bárczával látandók el.

Az évi 35 ezer darab szarvasmarha és 70 ezer darab sertés kontingensből az 1908 évi szeptember hó 1-től deczember hó végéig terjedő négy hónapra Magyarországba és Ausztriába együttessen 11·667 darab szarvasmarha és 23,334 drb sertés kerülhet behozatalra.

Igen fontos a szerb állatbehozatalt szabályozó rendelkezéseknek azon intézkedése, melynek értelmében a Szerbiából behozott állatok és állati nyersanyagok illetve termékek bármilyen tartamu itt tartózkodás után sem tekintendők honi származásuaknak, épp ezért ezen termékekre minden oly esetben, midőn azok további forgalomba jutnak, csakis az idegen származást kifejezetten feltüntető bizonyitvány állitható ki és egyenesen tilos az idegen származásu terméket, honi származást jelző bizonyitványnyal ellátni.

Amig a levágott állapotban — szerződésileg megállapitott számu állatokból — származó hus egyelőre csak a belgrádi vágóhidról kerülhet behozatalra, addig az egypatáju állatok, élő baromfi s egyéb állati termékek és nyersanyagok behozatala több belépő állomáson át van megengedve.

E belépő állomások a következők: Orsova, Belobreska, Báziás, Temes-Kubin, Zimony, Klenok, Mitrovicza és Vardiste.

Igen fontos ujitása a szerződésnek az az intézkedése, amelynek értelmében teljesen megszüntek a multban a *határszéli forgalom* czimén adott kedvezmények. Amig a multban „határforgalom" czimén elenyészően csekély vám mellett volt gabona, állat, gyümölcs stb. behozható, s ennek révén vált lehetővé a nagyarányu csempészet is, amely a legutóbbi időkig valósággal burjánzott, addig az uj szerződés a határszéli forgalom eddigi kedvezményeit megszünteti. Jövőre megszünik az állatok legeltetés czimén való kölcsönös áthajtási jogosultság is, ami remélhetőleg véget vet az eddig üzött nagymérvü állatcsempészetnek.

Azok a kedvezmények, melyek a határszéli forgalom számára az uj szerződés keretében Szerbiának engedélyeztettek, a következők:

Vámmentesen áthozható a határszéli forgalomban:

a) széna, szalma, alom, trágya, állatok vére, mindennemü tojás, friss és aludt tej, valamint turó;

b) sajt 2 kg. vagy kisebb mennyiségben s friss vaj szintén 2 kg., vagy kisebb mennyiségben. amennyiben ezen czikkek a határszéli lakosok részére nem postán küldetnek;

c) friss hus, legfeljebb 4 kg. mennyiségben;

d) élő szárnyasok és pedig legfeljebb 1 drb. pulyka, 2 drb. kacsa, tyukfélékből 4 drb, végül korlátlan mennyiségben libák.

Az *a)* és *b)* alatti czikkek behozatala nincs belépési állomásokra korlátozva. Viszont a friss hus és élő szárnyasok csakis a belépő állomásokon és csakis egészségügyi bizonyitvánnyal hozhatók át a határon.

A felsorolt kedvezmények a szerződő felek területének határától 15 kilométerig terjedő távolságra eső övben lakókra bir érvénynyel.

A határszéli forgalom szigoru szabályozása egyik fontos kivánalma volt a gazdatársadalomnak s az uj szerződés ezen része mezőgazdaságunk érdekeinek védelme szempontjából kifogás alá nem eshetik.

A szerződésnek ez a része, illetve a Szerbia állat és állati termékek behozatalát ennek alapján szabályozó miniszteri rendelet, állategészségügyünk megóvása szempontjából szintén teljesen megnyugtató s ha már magasabb politikai tekintetek s az iparos Ausztria érdekében nem volt elkerülhető, hogy a két állam kereskedelmi szerződést kössön egymással, akkor valóban objektiv birálva a szerb kereskedelmi szerződést, el kell ismernünk, hogy a fennforgó körülmények között az állati termékek behozatalát engedélyező minimális kedvezményeknek megadása elől az osztrák-magyar monarchia el nem zárkózhatott.

De miután Magyarországnak sem mezőgazdasági sem ipari szempontból nem volt szüksége a Szerbiával megkötendő szerződésre s hátrányai bár nem tulságosan nagyok, mégis kizárólag a magyar mezőgazdaságot sujtják, ennélfogva azért lelkesedni nincs semmi okunk. De életbevágóan sérelmesnek sem mondhatjuk e szerződést különösen akkor, ha tudjuk, hogy a darabont kormány már megállapodásra jutott volt a Szerbiával oly szerződés kötésére, mely a magyar mezőgazdaság érdekeit valósággal lábbal tiporta s amely kölcsönös kormánymegállapodást a jelenlegi alkotmányos kormánynak visszacsinálni s érdekeinket megvédő uj szerződést kötni nem lehetett könnyü feladat.

*

Közjogi szempontból figyelemreméltó a szerződés azért, mert az Ausztriával kötött vámszerződés életbelépte óta, ez az első kereskedelmi szerződésünk egy külállammal. E szerződést már nem mint eddig, csupán a külügyi miniszter, de a két államfél kereskedelmi miniszterei is aláirták. Jelentős az is, hogy a szerb kereskedelmi szerződés az Ausztriával megkötött szerződésünk lejárati évéig köttetett meg, tehát 1917-ig. Felmondható 1916. deczember 31-én. Fel nem mondás esetén egy év lefolyásáig még érvényben marad.

Vitás esetekben *választott bíróság* dönt. Ennek hatásköre alól azonban az állategészségügyi intézkedések ki vannak véve s ezekben a magyar kormány autonom joggal intézkedik.

Figyelemreméltó a szerződés VI.-ik czikkének az a rendelkezése, amely szerint a két szerződő fél a földmivelés érdeke szempontjából a kártékony rovarok, vagy más kártékony organizmusok elterjedésének meggátlása érdekében a kivitelt, bevitelt és átvitelt korlátozhatja, sőt betilthatja.

A VIII. czikk rendelkezése értelmében a szerződő két állam biztositja egymás föld- és ipartermékei számára a legtöbb kedvezményt. De egyuttal különbözeti vámok szedhetését is kiköti arra az esetre, ha valószinüvé válnék, hogy oly más államokból eredő áruk hozatnak be a másik szerződő fél területéről, amely állam a fennforgó esetben a kedvezményes elbánásból ki volna zárva.

A IX-ik czikk végül provideál az önálló vámterület bekövetkezhetésére is, amennyiben kimondja, hogy a jelen szerződésben vállalt kötelezettségek nem terjednek ki azokra a kötelezettségekre, melyeket az egyik szerződő fél már létrejött vagy jövőben létesitendő vámegyesülés határozatai szerint magára vállal. Ez más szóval azt jelenti, hogy a legtöbb kedvezmény alapján nem igényelhetné Szerbia azokat a kedvezményeket, amelyeket önálló vámterület létesitése esetén Ausztria és Magyarország között kötendő szerződésben egymás forgalma számára biztositanak.

*

Az előbbiekben részletesen ismertetve a Magyarország-Ausztria és Szerbia között létrejött kereskedelmi szerződést, tárgyilagosan nem juthatunk más következtetésre, minthogy elismerjük, hogy — bár hazai mezőgazdaságunk érdekei a szerb kereskedelmi szerződés megkötését nem tették szükségessé és indokolttá, mindazonáltal, ha Magyarország-Ausztria a szerződés megkötése elől el nem zárkózhatott — az uj szerződés szántóföldi és kertgazdasági terményeinket valóban az általunk követelt vámvédelemben részesiti.

Viszont azonban évek sora óta hangoztatott követeléseinkkel szemben, élő szárnyasokra és állati termékek behozatalára Szerbiának állattenyésztési érdekeink kárára engedmények tétettek, amelynek káros hatását ugyan az állategészségügyi egyezmény elejtése, a határszéli forgalmi kedvezmény megszoritása és az érvénybe lépett szigoru állatforgalmi rendelkezések jelentékeny mérvben ellensulyozzák. Mindazonáltal aggodalmat keltő ez annál inkább, mert a Szerbiának adott ezen kedvezmény alapján okunk van attól tartani, hogy a Románia és a Bulgáriával megkötni szándékolt kereskedelmi szerződésekben nevezett két állam is ugyanezen kedvezmény megadását fogja követelni s azok esetleg meg is fognak adatni.

Mindezekből folyólag javaslom, mondja ki a t. szakosztály, hogy:

1. a Szerbiával megkötött kereskedelmi szerződésben foglalt mezőgazdasági termények vámját s ezek utján mezőgazdasági és kertgazdasági terményeinknek általunk követelt védelmét megfelelőnek tartja;

2. sajnálattal konstatálja azonban, hogy a mezőgazdasági érdekeltség sokszorosan hangoztatott követelése és erélyes tiltakozása daczára az uj szerződésben megadatott Szerbiának a jog ugy élő baromfi, mint igen jelentékeny mennyiségü állati termékek behozatalára, mert ezáltal hazai állattenyésztésünk érdekei megkárositattak;

3. sajnálatát fejezi ki továbbá afelett, hogy a monarchia két kormánya a két ország mostoha gazdasági viszonyainak ellenére s azok figyelmen kivül hagyásával a szerződést parlamenti jóváhagyás nélkül rendeleti uton léptették életbe. Végül

4. a leghatározottabban tiltakozik az ellen, hogy a Romániával és Bulgáriával megkötendő szerződésekben nevezett két ország bármelyikének akár élőállatok, akár bármi néven nevezendő állati termékek behozatalára engedély vagy kedvezmény adassék.

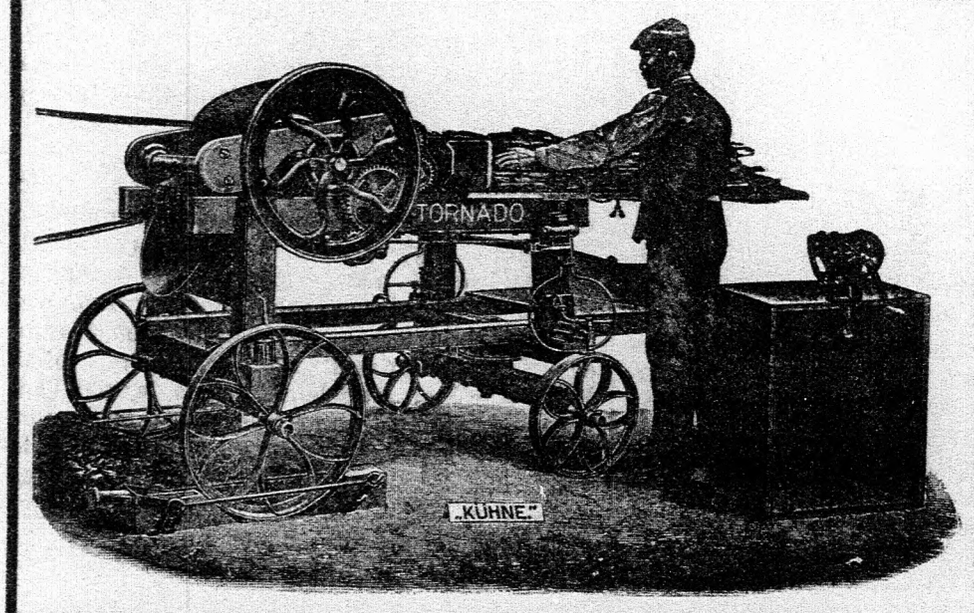

Az őszi idényre

mindennemü talajmivelőeszközöket:

„Bippart" altalajekéket

„Tornado" kukoriczaszártépőgépeket

és egyéb takarmánykészitőgépeket

„Mosoni Drill" sorvetőgépeket,

borsajtókat stb. szállit:

„KÜHNE" mezőgazd. gépgyár r.-t. **MOSONBAN.**

Főraktár: BUDAPEST, VI. ker., Váczi-körut 57/a.

Gazdák figyelmébe! Most jelent meg:

A pinczegazdaság mellék-termékeinek értékesitése

Irta: **SZILÁRD GYULA** a gróf Esterházy-féle csákvári fölmivesiskola tanára

Tartalma: Pálinka- és cognacfőzés. A törköly és venyige mint takarmány. A borsöprü értékesitése. Borkönyerés törkölyből és borsöprüből. Kék szőlő festőanyagának kivonása. Szőlőmag-olaj-nyerés. Csersavoldat készités szőlőmagból. Eczetkészités.

1 korona 60 fillér előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a **"PÁTRIA" részv.-társ. gazdasági szak-könyvkereskédése, Budapest, IX., Üllői-ut 25.**

A nagy, fehér fajsertések tenyésztése a Fridrichswerthi uradalomban (Thüringia, 109)

A világ legnagyobb tenyészsertés szétküldése! Szállitás a világ bármely részébe!

:: Istállóim tulzsufoltsága miatt, további intézkedésig ::

az árjegyzéki árnál 10–25%-kal olcsóbban

árusitom sertéseimet korosztály szer nt. **Képes prospektus ingyen.**

Eduard Mayer, uradalmi tanácsos, Friedrichswerth 109. (Thüringia)

941

Tejkannák, tejgazdasági eszközök

legjutányosabban beszerezhetők

GEITTNER és RAUSCH

CÉGNÉL

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 8.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

CLIMAX ÉS ECLIPSE

NYERSOLAJ-MOTOROK és LOKOMOBILOK

Legjobb és legolcsóbb hajtóerő mezőgazdasági és ipari czélokra.

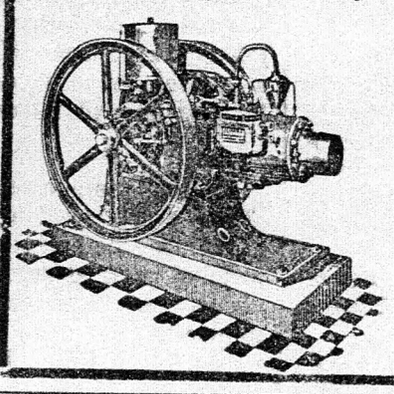

Nincs robbanási veszély, se pénzügyőri ellenőrzés.

Elsőrangu referenciák.

BACHRICH ÉS TÁRSA

MOTORGYÁR 304

Budapest, Szabadság-tér, Tőzsde-palota.

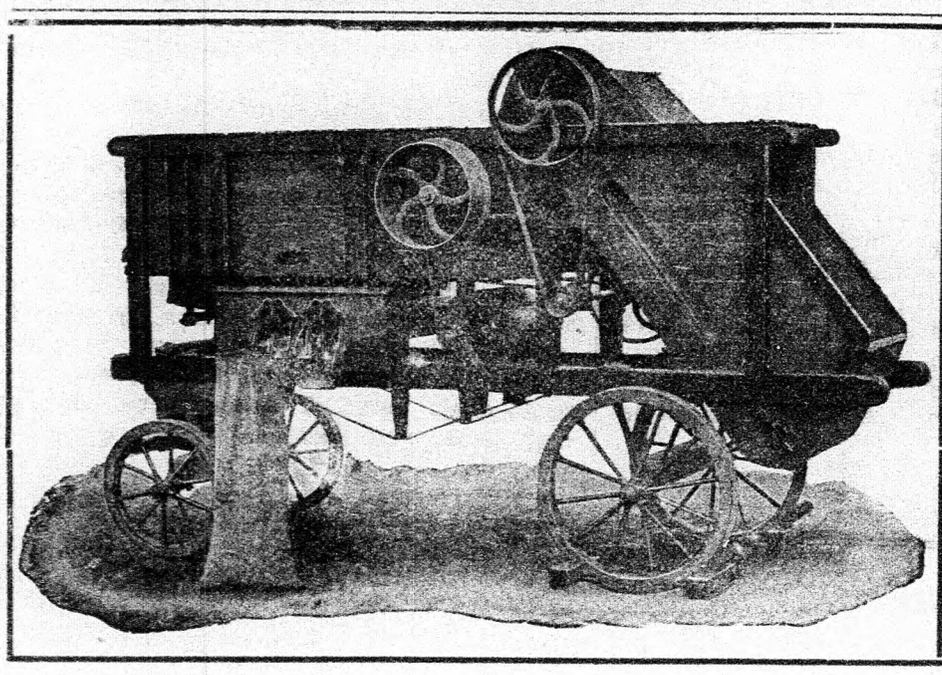

HOFHERR ÉS SCHRANTZ

Budapest, VI., Váczi-körut 57. szám.

Magyar Gépgyári művek r.-t. Kispesten.

Ajánlja legujabb **„Casali"** **kukoriczamorzsolóit**

gőzhajtásra. Az I. számu napi munkaképessége 6—10 waggon, a II. számu napi munkaképessége 10—15 waggon kukoricza. Ezen „Casali" kukoriczamorzsolók nagy munkaképesség, kifogás-talan munka, könnyü kezelhetőség és csekély hajtószükséglet által tünnek ki.

Terjedelmes árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentve küldetik.

RESICZAI ACZÉLEKÉK

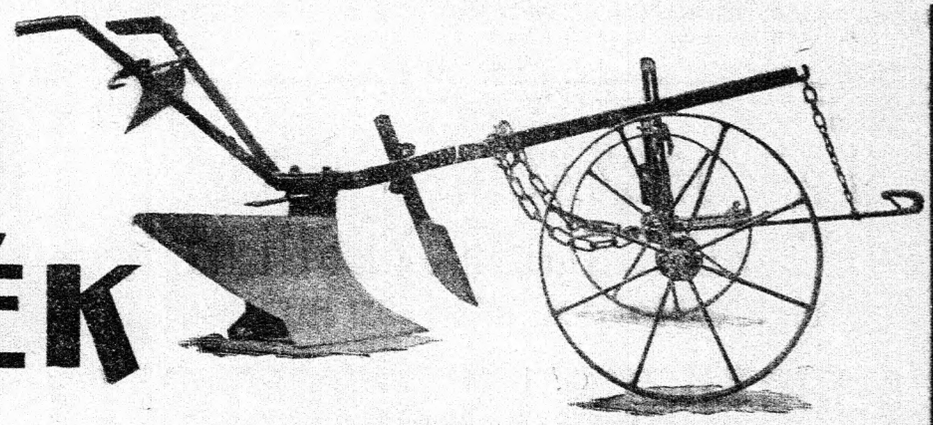

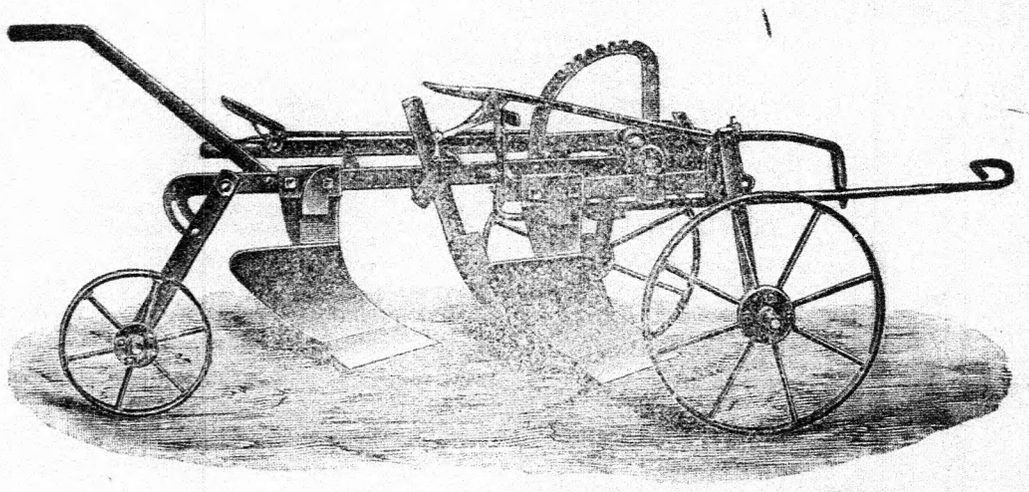

Kitünő szerkezet
Kiváló aczélanyag
Kevés vonóerő
jellemzik a resiczai :: talajmüvelő-eszközöket

Arjegyzékkel, legolcsóbb árajániatokkal szivesen szolgálunk.

Sziveskedjék ekéinket vásárolni.

Magyar gyártmány.

A legtökéletesebb páros soru vetőgép

„REKORD DRILL“

a losonczi mezőgazdasági gépgyár gyártmánya.

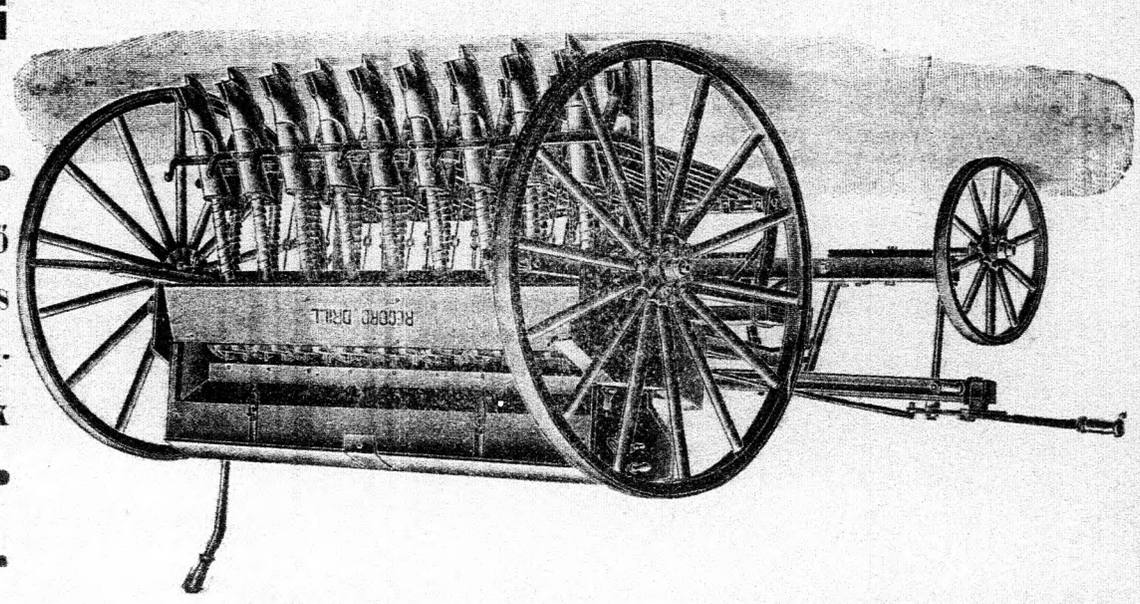

A losonczi vetőgépek rövid idő alatt terjedtek el, mert tökéletes és tartós szerkezetük által minden má gyártmányt felülmulnak

Magyar gyártmány.

Benzinmotorok, ELEKTROLOKOMOBILOK, gőzlokomobilok, szántási czélokra is alkalmas utimozdonyok, gőzcséplőgépek, szalmakazalozók, Kalmár-féle rosták, teljes malomberendezések stb. stb.

A Magyar Királyi Államvasutak Gépgyárának Vezérügynöksége Budapest, V., Váczi-körut 32. szám.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET
KÖNYVKIADÓ-VÁLLALATÁBAN MOST JELENT MEG:

A BIRTOKOS ÉS GAZDATISZT KÖZÖTTI JOGVISZONY

AZ 1900. ÉVI XXVII. TÖRVÉNYCZIKK MAGYARÁZATA.

Irta: Dr. VANTSÓ GYULA.

Előszóval ellátta: RUBINEK GYULA
az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgatója.

Az 1900. évi XXVII. t.-cz., mely a birtokos és gazdatiszt közötti jogviszonyt szabályozza, immár nemsokára egy évtizede lesz, hogy életbelépett és ennek daczára nem rendelkeztünk olyan művel, amely ezt, a gazdára és a gazdatisztre nézve egyaránt rendkivül fontos törvényt gyakorlati szempontból ismertette volna. A fenti könyv hézagpótló munka, amennyiben szerzője **nyolcz éves birói gyakorlat alapján ismerteti** a birtokos és gazdatiszt közötti jogviszonyt és közli a vonatkozó **elvi jelentőségü birói határozatokat.**

A könyv 12 fejezetből áll, a törvény szövege s a végrehajtási rendelet mint függelék szerepel, minden egyes szakasz végén annak megjelölésével, hogy a törvény vonatkozó rendelkezése melyik fejezetben van kimeritően ismertetve.

Az egész törvény anyagát a szerző a következőképpen osztotta föl:

1. Kiknek jogviszonyaira terjed ki a gazdatiszti törvény hatálya. II. Okleveles és nem okleveles gazdatiszt közötti különbség. III. A gazdatiszt hatásköre és kötelessége. IV. Szolgálati szerződés és javadalmazás. V. A szerződéstől való visszalépés. VI. A felmondás. VII. A gyakorlat által szentesitett intézmények (próbaszolgálat stb.). VIII. A szerződés azonnal való felbontása. IX. Kártérités. X. Jogok és kötelességek a felmondás és távozás közti időben. XI. Gazdatiszt helyzete tulajdonos változása esetén. XII. A gazdatiszt, illetve jogutódainak jogai betegség és halál esetén.

Ezen fejezetek keretében vannak ismertetve a törvény vonatkozó rendelkezései és a birói gyakorlat. Mindezek ugy vannak csoportositva, hogy a keresés a könyvben ugyszólván felesleges, mert az illető fejezetben az összes vonatkozó kérdésekre megtaláljuk a feleletet.

Kiadóvállalatunk a munka megirását olyan emberre bizta, aki a „Köztelek" hasábjain évek óta foglalkozik a kérdéssel és pedig a dolog természete szerint ugy elméleti, mint gyakorlati irányban és a vonatkozó birói gyakorlatnak alapos ismerője.

A könyv ára 3 korona

és 3 korona 20 fillér előleges beküldése :: ellenében bérmentve szállitja a ::

"Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám.

Az OMGE. mezőgazdasági üzemi osztálya

főfeladatául tüzi ki a belterjesebb és az eddiginél hasznosabb **gazdálkodás előmozditását** a gyakorlati szaktanácsadás utján.

Kidolgozza az okszerü gazdasági berendezés alapjául szolgáló **üzemtervet.** Elvállalja a **gazdaságok állandó felügyeletét** és ezek **üzemének ellenőrzését. Tanácsot** ád a gazdasági számviteli **könyvek berendezésénél,** vezetésénél és azok lezárásánál. **Elvállalja** a gazdaság **számvitelének felülvizsgálását** vagy állandó **ellenőrzését.** Elvégzi a gazdaság számadatainak elkönyvelését, időszaki jelentések alapján. Évi zárlatokat és jövedelmezőségi számitásokat elkészit. **Tanácsot ad birtokbérbeadásnál,** valamint **mezőgazdasági pénz- és hitelügyi** kérdésekben. Gazdasági **ügyekben jogi tanácscsal szolgál és vitás ügyekben** a választott szakbirósági tisztet elvállalja. Birtok és mindennemű mezőgazdasági **értékbecsléseket** végez. A bejelentett **eladó és bérbeadó birtokokat** törzskönyvileg **nyilvántartja.**

Gazdatiszteket és egyéb **képzettebb gazd. személyzetet keresőket nyilvántart.**

Adóügyekben az OMGE. tagjainak szakvéleményeket ad, az adókönyvek alapján felülvizsgálja az adó helyes kivetését és tulfizetés esetén az összeg visszatéritését kieszközli Adóelengedések ügyében utbaigazitással szolgál. Hasonlóan igénybe vehetik az üzemi osztály ily irányu müködését az Országos Központi Hitelszövetkezet és a Hangya fogyasztási és értékesitő szövetkezet tagjai is, ha tagságukat igazolják.

Nyilvántartásra bejelentetett:

Eladó birtok:

643 m. hold Zalában, vasutállomás a birtokon szeszgyárral, téglavetéssel, czementárugyártással, iparvágány s mérleggel, urilakkal. Bármikor átvehető. Esetleg bérbeadó. Tulajdonos: Zathureszky, Türje. 2

197 m. hold piliscsabai vonalon, fővárostól 39 km.-re, 1 község között, orvos, gyógytár Nyergesujfalu, Dunától 10 p. Tejgazdasággal, sertéstenyésztéssel, 8 h. szőlővel, csürökkel magtárakkal, 2 nagy pinczével, 5 szobás lakás üveges, zárt verandával. 3

200 m. hold sik fekvésü I. o. szántó, fővonal mentén fekvő város határában, megfelelő épületekkel. g. 5

370 m. hold Sáros megyében, melyből 310 hold erdő, uri lakással és 5 hold diszkerttel, köves ut mentén. 4

100 kat. hold körül I. o. bácskai föld, 15 perczn vire a vasutállomástól, jó utakkal, a Ferencz-csatornától 8 perczuyire, urilak és gyümölcsössel. 6

500 m. hold Szatmár megyében, vasutállomástól 3 km.-re, kényelmes urilakkal. 7

1015 kat. hold Torontálban a Tisza és vasut mentén, köves uttal, egészben avagy csakis egy körülbelül 500 holdas része, gazdasági épületekkel. 8

606 kat. hold Érmelléken, vasuttól 7 kilométerre, épülő vasut helyben, 40 kat. hold dohányengedélylyel, kellő lak- és gazdasági épületekkel. 9

Temesvár határában, a várostól 2 kilométernyire, 211 m. h. kiterjedésü birtok, szép kertben fekvő 10 szobás lakással, cselédházakkal, 150 darab marhára való istállóval, nagy kukoricza-górével, eladó. A birtok talaja a legjobb minőségü föld, az egész ***primissima kisesziss kerti talaj,*** ugy a legintenzivebb müvelésre, mint tejgazdaságra kiválóan alkalmas. A vételt megkönnyiti a birtokon levő nagyobb összegü, igen olcsó és előnyös törlesztéses kölcsön. 10

280 m. hold Budapesttől fővonalon gyorssal ½ óra, vasutállomástól műuton 4 km.-re, megfelelő gazdasági épületekkel, vizvezetékkel, csinos kis parkban urilakkal. 60 m. h. erdőilletőséggel. 12

686 hold Nógrád m.-ben, miből 400 h. szántó, 54 h. rét, 5 1 1½ h. szőlő, 20 h. legelő, 90 h. erdő, a többi rész major, udvar és ut. Vasutállomástó 5 km.-re. Teljes felszereléssel 400,000 korona. Esetleg bérbe is kivehető. 14

384 hold szőlőnek való, egyenes felületü, vasut közelében fekvő homokbirtok, melyből 41 hold már szőlővel beültetetett, egészben vagy kisebb részletekben is eladó. 13

1000 m. hold Hont megyében, ebből kb. 800 m. hold szántó, 10 hold rét, 80 hold erdő és 100 hold legelő, 8 hold fiatal, nemes gyümölcsös. A birtok egy darabban fekszik, jó és elegendő épülettel felszerelve, tehermentes, saját kezelés alatt áll. Esetleg bérbeadandó. 15

2488 hold, 50 hold termőgyümölcsössel Erdélyben, saját kezelés alatt levő birtok, megfelelő számu kitünő kőből épült épületekkel. 10 szobás kastélylyal, szeszgyár és finomitó. Jó munkásviszonyok. Ára felszerelés nélkül 560,000 K. Amortizáczios teher 200,000 K. Esetleg bérbe adó. 16

290 hold Szilágy megyében, vasutállomástól 7 km. Fele részben szántó, fele részben legelő és kaszáló. Dohánytermelési engedélylyel. Kereskedelmi növények termesztésére és tehenészetre alkalmas. Kedvező fizetési feltételek. 17

200 hold, vasutállomástól 2 km. Szőlőmivelésre különösen alkalmas. 2 holdas parczellákban vagy együtt az egész terület eladó. 18

Emeletes kastély 25 hold földdel a Balaton mellett szép park. Ára 75.000 K. 1

513 m. h. Borsod megyében vasutállomástól 6½, épülő vasuttól 3 km.-re. Elegendő gazdasági épületekkel és külön belsőséggel, melyen az urilak áll. 40 hold dohányengedélylyel. Az egész birtok prima buzatermő szántó. Ára m. holdanként 650 korona. 20

2400 m. hold sik fekvésü dunántuli birtok, 1600 h. szántó, 350 legelő, 250 erdő, 40 kaszálóval, 2 jól elhelyezett majorban kellő gazd. épülettel. Uri lak 10 holdas parkban. Három vasuti vonal mentén. Ára 700,000 kor. Teher 400,000 kor., mely rajt maradhat. 21

101 m. hold Pest megyében, ebből 5 hold termőszőlő, 60 hold szántó, 34 hold kaszáló, 2 hold akáczerdő épületekkel. 24

184 hold Pest megyében vasutállomás mellett, melyből 17 hold prima termőszőlő, 95 hold szántó, 12 hold kaszáló, 53 hold legelő, 6 hold ki nem apadó tó urilakkal és kellő gazdasági épületekkel, kedvező fizetési feltételek mellett. 25

139 m. hold Pest megyében vasutállomástól ¾ órányira, ebből 12 hold fiatal szőlő, 2 hold kaszáló, 30 hold szántó, 95 hold feltörhető legelő tanyával együtt 48.000 koronáért. 26

460 hold fővárostól 25 km.-re, teljes felszereléssel, tehenészettel, modern lakóházzal, kellő gazdasági épületekkel.

Birtokvétel:

200 m. hold birtok 30—40 km.-nyire a fővárostól. 455

400—800 m. holdas jó minőségü birtok, jó ut mentén, vasuttól nem távol, családnak való tágas és egészséges lakással, árnyas kerttel. 7

megvételre kerestetik:

Kisebb birtok, szép és tágas lakóházzal, parkkal, vasutállomáshoz közel, lehetőleg fővonalon. 8

400—1000 h. birtok, melynek nagyrésze vágható erdő. 2916

1000 holdig cserébe fővárosi házért, egy tulnyomóan erdőből álló, Hont, Nógrád, Gömör, Heves vagy Borsod megyékben fekvő birtok. 567

2—300 hold birtok, jó lakással és gazd. épületekkel, város és vasut közelében. 3950

200 holdas birtok uri lakházzal, lehetőleg Kecskemét vidékén. 3982

10—15000 hold erdőbirtok az ország északnyugati részén. 9

2000 hold elsőrendü talaju birtok, czukorrépa vidéken, vasutállomás közelében, szép kastélylyal és parkkal, Bécstől legfeljebb 6 órányira. 5215

800—1200 m. hold birtok, kellő gazdasági épületekkel felszerelve, megfelelő lakházzal. 456

2000 hold jó talaju birtok, részben erdővel, kastély és parkkal, közel a vasuthoz. 5216

250—300 m. hold főváros vagy vidéki nagyobb városhoz közel épületekkel, jó lakóházzal, tehermentes vagy olcsó amortizácziós kölcsönnel. 12/a

3—400 hold egytagban legalább 5 szobás lakással, vasuttól legfeljebb 1½ órányira jó uton. Lehet az egész birtok erdő. 12

800—1000 holdig jó földek és épületekkel, instrukczióval. A lakóház falubau vagy város közelében legyen. 79

500—1000 m. hold lehetőleg egy tagban, sik fekvéssel, vasutállomás közelében. 23

Bérbeadó birtok:

490 m. hold Abauj megyében 7 km. a vasuttól, országut mellett, 7 szobás udvarházzal, kellő gazdasági épületekkel. 5003

1150 m. hold Nógrádmegyében jó gazdasági épületekkel, épülő vasut mentén, október 1-től, esetleg január 1-től 6 vagy 12 évre 15

Birtokbérlet kerestetik:

180—200 m. h., amely kereskedelmi növények termelésére alkalmas és rajta tejgazdaság üzhető. 2530

800—1500 h. Erdélyben vasuthoz közel, jó urilakkal és gazdasági épületekkel, rét és legelővel. 496

2—3000 holdat tavaszi vagy őszi átvételre, lehetőleg a Dunán tul vagy kedvező feltételekkel másutt is, hol a tehenészet üzhető. Urilak legalább 6 szobás legyen. 1868

Ezeken kivül nyilvántartjuk a visszavándorlók letelepitésére alkalmas birtokokat és bérlőszövetkezetek alakitásánál közbenjárunk a Magyar Gazdaszövetségnél.

Csakis közvetlenül a tulajdonosoktól fogad el bejelentéseket

AZ OMGE. ÜZEMOSZTÁLYA.

"Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása, Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám. — Az Első Magyar Papir-Ipar r.-t. papirosán.

Melléklet a „Köztelek“ 1908. évi 88. számához.

A földmivelési és növénytermesztési szakosztály ülése.

(1908. november 5.)

Jelen voltak: *Benczur* Elek, *Braun* Jenő, *Cserháti* Sándor, *Dezasse* Ferencz gróf, *Elek* Ernő, *Ehrenreich* József, *Förster* Lajos, *Gallasi* Rudolf, *Károly* Rezső dr., *Kodolányi* Antal, *Koppély* Géza, *Löherer* Andor, *Leveleki* Armin, *Meskó* Pál, *Nagy* György, *Paur* Ödön, *Polyák* István dr. és K. *Ruffy* Pál; az egyesület tisztviselőkara részéről: *Buday* Barna szerkesztő-titkár, *Jeszenszky* Pál ügyvezető titkár, *Szilassy* Zoltán szövetségi titkár, *Krolopp* Hugó ipari szakosztályi titkár, *Mutschenbacher* Emil dr. és *Kovácsy* János segédtitkárok.

A szakosztály ujraalakulása.

Kodolányi Antal az egyesület tanácsának jelölése alapján a szakosztály elnökéül *Cserháti* Sándort, alelnökéül pedig *Dessewffy* Emil grófot és *Kerpely* Kálmánt ajánlja, akiket a szakosztály egyhangulag megválaszt. Felkéri *Cserháti* Sándort az elnöki szék elfoglalására.

Cserháti Sándor ugy a maga, valamint elnöktársai nevében is megköszöni a szakosztály bizalmát és a szakosztályi ülést megnyitja.

Jeszenszky Pál ügyvezető-titkár: Alapszabályaink értelmében a szakosztály minden esztendőben ujraalakitandó. Figyelmébe ajánlja a szakosztálynak, hogy a mult évben módositott alapszabályaink értelmében a szakosztálynak vannak állandó, az igazgató-választmány által megválasztott és önként jelentkezett tagjai. Az igazgató-választmány által a mult évben megválasztott tagok három évre választattak, ennélfogva állandó tagjai maradnak még két esztendeig a szakosztálynak. A jelentkezett tagok mandátuma azonban ebben az évben lejárt, szükséges ennélfogva, hogy a szakosztály mai üléséből felhivást intézzünk az egvesület tagjaihoz, hogy aki ennek a szakosztálynak tagja kiván lenni, az az elnökséghez intézendő levélben ennek a kivánságának kifejezést adjon. Ennélfogva a szakosztály állandó tagjaival a mai ülésen megalakult. Azonban van a szakosztálynak egy állandó bizottsága is, amely bizottságnak tagjai évről-évre megválasztandók és ez a dohánytermesztési bizottság. Szóló ennek a bizottságnak mult évben volt tagjait ujból megválasztani javasolja s kéri, hogy K. *Ruffy* Pál is a bizottságba beválasztassék. (Helyeslés.)

Cserháti Sándor elnök az előadó előterjesztett javaslata értelmében a dohánytermesztési bizottságot megalakultnak jelenti ki.

Ezután felkéri *Hegyi* Dezsőt, a magyaróvári növénytermesztési kisérleti állomás első asszisztensét, előadásának a megtartására.

A burgonya levélfodrosodása és egyéb burgonyabetegségek.

Hegyi Dezső: Tisztelt Szakosztály! Az a megtisztelő feladat jutott osztályrészemül, hogy a magyar gazdaközönség e legelitebb és legilletékesebb foruma előtt a burgonyatermesztésünket erősen fenyegető betegségeket megbeszélés tárgyává tegyem, amely megbeszélésnek kettős czélja: egyfelől adatokat nyujtani a betegségeknek künn a szabadban való felismeréséhez, másfelől megismertetni azokat a tennivalókat, amelyek e betegségek leküzdésére avagy megelőzésére a gyakorlatban keresztülvihetők.

Előadásom megtartásának jogosultságát, sőt szükségét ama sajnálatos tény idézte elő, hogy az utolsó két esztendőben nálunk eddig teljesen ismeretlen burgonyabetegségek ütötték fel fejüket, amelyek az idén már oly arányokban jelentkeztek egyes vidékeken, hogy a burgonya gumótermését a szó szoros értelmében teljesen megsemmisitették.

E betegségek közül tapasztalásom szerint legveszedelmesebb a *levélfodrosodás*, miért is ezzel kell első helyen és legrészletesebben foglalkoznom. Előre kell bocsátanom, hogy noha e betegség az idén helyenként igen nagy károkat okozott, sőt vidékenként teljesen megsemmisitette a burgonyatermést, ennek daczára még sem tartanám helyesnek azt az aggodalmat kelteni fel, hogy e bajnak ilyen arányu jelentkezésétől ezentul évről-évre rettegnünk kell, mert igen valószinünek tartom, hogy az idei abnormális időjárásnak is nagy része van abban, hogy ez eddig ismeretlen betegség első jelentkezésére ily nagy arányokat volt képes ölteni.

E betegség ismertetését azon kell kezdenem, hogy annak neve, a *levélfodrodás*, nincs helyesen megválasztva. A burgonya leveleinek megfodrosodása többféle, részben ismert, részben még felderitetlen okból származhatik, lehet e jelenség csak átmeneti jellegü; lehet többé vagy kevésbé veszélyes lefolyásu. Bennünket a *levélfodrosodás* gyüjtőnév alatt összefoglalt kórtünetek közül jelenleg csakis egyetlenegy betegsége érdekel a burgonyának, amely, sajnos, szinte észrevétlenül és egyszerre terjedt el nálunk hazánk legkülönbözőbb vidékein s amelyet a burgonya edényeiben élősködő, a *Fusarium* genusba tartozó fonálgombák idéznek elő s amely különleges levélfodrosodásnak lefolyása és külső képe a következő:

Junius végén, még inkább azonban julius és augusztus hónapokban a burgonyatáblákon azt a megfigyelést tehetjük, hogy egyes növények felső levelei a levélborda irányában többékevésbé összehajlanak s szélöktől kezdve besodródnak. A levéllemeznek ilyformán felülre kerülő alsó lapja a sárgástól a sárgásvörösig átmenő szinárnyalatot nyer s a bokor levelei felülről lefelé haladóan lassan elhalnak. A levelek hasonló összesodrosodása előállhat a tulsok talajnedvesség következtében is, ámde ez esetben a megfodrosodott levél barnás-zöld szint ölt s a szárazabb idő beálltával az ilyen levél ujból kisimul. De még fodros alakjában is azonnal megkülönböztethető e jelenség a most szóbanforgó betegségtől éppen a leveleknek jellegzetes sárgásvörös szineződése révén. A betegség előrehaladottabb stádiumában, amikor a levelek már elszáradtak és elhaltak, a most leirt szineződés természetesen már megszünik, amennyiben az elhalt levelek szine barnává avagy sötétbarnává válik.

A levélfodrosodás első jelentkezésekor kevés fontosságot tulajdonitottak neki, mert a beteg bokrok látszólag rendes termést adtak s a gumók sem különböztek, legalább külsőleg, az egészséges bokrok gumóitól. Ha azonban a beteg bokrok alatt termett gumókat a köldökhöz közel kettészeljük, ugy sokszor, noha nem mindig, azt fogjuk látni, hogy az edények sárga szint öltöttek s e sárga szin, ha a gumó kihajt, átmegy a szárrésznek, főleg a szárrész alsó részének edényeibe is. Ha ilyen beteg gumót elültetünk, az rendesen kikel, csakhogy a fejlődő bokrok a rendesnél valamivel kisebbek maradnak, a levelek sodródása és sárgavörös szineződése korábban kezdődik s a növények korábban kezdenek elhalni. Ha ilyen beteg növényt kihuzunk a földből, még találunk ugyan gumókat a fészekben, ezek azonban aprók, mogyoró- és diónagyságuak, sőt még borsónagyságu gumók is találhatók. A termés tehát csekély s amellett a gumók gyakran puhák és rendesen nem is stolonákon, hanem közvetlenül a földalatti száron ülnek s ez apró gumók még a fészekben sokszor ki is hajtanak, ilyenformán egész torzalakok jöhetnek létre.

Ha ilyen visszamaradt gumókat ültetünk el, ezek ugyan kihajtanak, a hajtások azonban a föld alatt erősen elágaznak, ugy, hogy a gyökerek és vékony hajtások egy kusza hálózatot képeznek. A szárrészek sokszor nem is képesek a föld felszinére kerülni, ha azonban mégis bokrot fejlesztenek, ezek aprók maradnak, leveleik kezdettől fogva fodrosak s a jellegzetes sárgáspiros szintől a sötétpirosig és kékespirosig a szineződés összes árnyalatait mutatják. Alkalmunk volt a betegség eme mértékét látni a pozsonymegyei pudmericzi uradalomban, ahol a beteg bokrok alatt vagy egyáltalán semmi, vagy csak borsónagyságu gumók képződtek, ugy, hogy termésről egyáltalán szó sem lehetett.

Az elmondottakból láthatjuk, hogy a betegség kevésbe vevése milyen károsodást okozhat a burgonyatermesztőknek. Tekintve, hogy a burgonya több iparágnak is, mint szesz-, keményitő- és burgonyalisztgyártás stb. nyersanyagát képezi; tekintve továbbá, hogy hazánk egyes vidékein a szegény néposztálynak legfontosabb, sőt helyenként csaknem egyedüli táplálékául szolgál, beláthatjuk, hogy mekkora veszedelmet jelenthet a burgonyatermést teljesen megsemmisiteni képes eme betegség nemcsak egyes iparágakra, hanem egész vidékekre nézve is.

Már fentebb emlitettük, hogy e betegséget a Fusarium-genusba tartozó gombák okozzák. A betegség keletkezése, a gombák behatolásának módja stb. még sok tanulmányt igényel. Igen valószinünek látszik, hogy nemcsak a gumóból, hanem a talajból is eredetét veheti a fertőzés, mely esetben e gombák az alsó szárrészen képződő repedéseken keresztül, melyeket akár rovarok, akár az időjárási viszonyok is előidézhetnek, jutnak be a növénybe, ott az edényekben élősködnek s ezáltal képtelenné teszik a növényt arra, hogy a szükséges vizet és tápanyagokat felvegye. Ezt az állapotot felismerhetjük, ha a burgonya szárát a földhöz közel levágjuk. A szárrész edényei, amelyek az egészséges növényeknél fehéreszöld szinüek, itt sárgabarna szint mutatnak. Ilyen származetszetekből sikerült is két Fusariumgombát kitenyészteni, amiről azonban e helyen, mint főleg csak tudományos értékü jelenségről nem óhajtok részletesebben beszélni.

A földfeletti beteg részekből a gomba az edényeken keresztül a gumókba kerül s ezekből a következő évben ismét a szárba vándorol s a betegséget előidézi.

Az elmondottakban voltam bátor a levélfodrosodás külső képét ismertetni és bemutatni. Mielőtt a védekezési módok megbeszélésére térnénk át, megismertetni óhajtom a másik új betegséget, a burgonya *gyürüsbetegségét* is, amely ugyan nálunk ez ideig nem okozott oly igen nagy károkat, mint a most megbeszélt

levélfodrosodás, tekintettel azonban arra, hogy Németországban, ahonnan mi vetőgumószükségletünk egy jelentékeny részét fedezzük, ugyancsak nagy károkat tesz e baj, tekintettel továbbá arra, hogy a betegség lefolyása igen hasonló a levélfodrosodáséhoz, tekintettel végül arra, hogy gyakran e két baj együttesen jelentkezik s az ellenük való védekezésmódok is azonosak, mindjárt a levélfodrosodás után tartom helyénvalónak erről is megemlékezni, hogy aztán e két betegség elleni azonos védekezésmódokat együttesen ismertethessem.

A burgonya gyürüsbetegségét baktériumok okozzák, melyek ugy a gumót, mint a burgonyanövény földfeletti részeit is megtámadják. Ha a beteg gumót kettészeljük, a metszési lapon, a héjtól $^1/_2$—1 cm.-nyire befelé egy többé vagy kevésbbé barnaszinü gyürü ötlik szemünkbe, amely a gumó edényeinek romlása folytán keletkezik. Az egészséges gumó kettévágásakor is látjuk ez edénygyürüt a bél- és héjrész közt, csakhogy e gyürü, amely nem más, mint a gumó edényei, az egészséges gumónál szinezetlen, semmiesetre sem barnaszinü. Az előbb megbeszélt levélfodrosodásnál az edénygyürü sárgaszinü.

Ha csak nagyon kismérvü a gumó fertőzöttsége, akkor a metszési felületen nincs is meg a teljes barna gyürü, hanem csak helyenként, főleg a köldökhöz közel vannak feketebarna pontok vagy vonalak, amelyek bent fekszenek a gumó edenyeiben, vagyis a gyürüben s ha a köldökön át vágjuk ketté a gumót, akkor meggyőződhetünk róla, hogy e barna pontok nem egyebek, mint a keresztülmetszett elbarnult edénynyalábok. Erősebb fertőzésnél az egész gyürü barna, minthogy valamennyi edény, sőt a velük érintkező szövetek is betegek. Ha az ilyen gumót kiültetjük, a belőle fejlődő hajtások is betegek lesznek, ami természetes is, mert a gumó edényei a növény fejlődésénél, növekedésénél folytatásukat lelik a földfeletti növényrészek edényeiben. Már pedig a gumó edényeinek elbarnulását a beléjük került kórnemző baktériumok hozzák létre s e baktériumok az edényeken keresztül természetesen belekerülnek a földfeletti növényrészekbe is s azokat is beteggé teszik. A növény megfertőzésének egyik módja tehát, amint látjuk, a gumóból veszi eredetét. Van a fertőzésnek még egy másik módja is, mielőtt azonban erre ráternék, azt akarom leirni és bemutatni, minő elváltozásokat hoznak létre a baktériumok magán a növényen, mert hisz a betegségnek künn a mezőn való felismerése szempontjából ezt tudnunk nagyon lényeges. A gyürüsbetegség tünetei magán a növényen különbözőek a szerint, amint a fertőzés kisebb vagy nagyobb mérvü. Láttuk, hogy a gumó erősebben vagy gyengébben lehet fertőzve a gyürüsbetegség baktériumaival. Ha a vetőgumó nagymértékben fertőzött, vagyis, ha összes edényei telitve vannak baktériumokkal, amely esetben bármely irányban szeljük is ketté a gumót, a metszési lapon az egész edénygyürüt, sőt a mellette fekvő szövetet is elbarnultnak találjuk, akkor az elvetett gumó esetleg ki sem kél s ha kibontjuk a földből, azt látjuk, hogy a gumó külsőleg egészséges szint mutat ugyan, a belőle fejlődő hajtások azonban elhalnak, még mielőtt a földből kibujtak volna. E mellett igen erős gyökérképződés s számos apró gumó képződése észlelhető. Ha egy-egy ily hajtás a felszinre kerül is, ott nyomoruságosan fejlődik, a szár rövid marad és apró leveleket visel, amelyek gyakran feketepettyesek s alulról felfelé menőleg kezdenek száradni és lehullani.

Ha a vetőgumó csak kevéssé volt fertőzve a gyürüsbetegség baktériumaival, akkor a belőle kikelő növény kezdetben egészen normálisan fejlődik s egész nyár derekáig semmi sem árulja el a benne lappangó betegséget. Nyár derekán azonban az addig egészségesnek látszó növény egyik-másik, avagy valamennyi hajtása áttetszővé és barnapettyessé lesz és elszárad. A beteg hajtások levelei feketés, lassan nagyobbodó foltokat kapnak az ereken, összezsugorodnak, majd elszáradnak és lehullanak. Az elhalás az alsó leveleken kezdődik, ugy terjed fokozatosan feljebb.

Amig az előbb emlitett esetben, vagyis ha erősen fertőzve volt a vetőgumó, vagy semmi, vagy csak nagyon kevés s jobbára nagyon apró érett gumó képződik, addig a most ismertetett esetben a gumótermés látszólag normális, főleg akkor, ha egy-egy fészeknek nem valamennyi, hanem csak 1—2 hajtása beteg. Pedig éppen a látszólag egészséges, valójában azonban már fertőzött gumók a legveszedelmesebbek, mert általuk terjed el a betegség a következő évben. Hogy e gumók csak látszólag egészségek, tényleg azonban már fertőzve vannak, arról meggyőződhetünk, ha kettészeljük őket, mert ez esetben megtaláljuk bennük a betegségre jellegzetes barna gyürüt, avagy a barna pontokat.

A tél folyamán e barna szövet sokszor romlásnak indul, miközben nem igazi rothadás, hanem korhadás, revesedés áll be, ami a gumók üregesedését idézi elő. Ha a köldökön keresztül rothadasi baktériumok kerülnek be az elrevesedett szövetbe, akkor az rothadásnak indul s ez esetben a gumóknak belülről kifelé terjedő rothadását észleljük.

Eddig a burgonyának a gumókból eredő fertőzéséről volt szó. De jelentkezhetik a gyürüsbetegség akkor is, ha a vetőgumó teljesen egészséges volt, mely esetben a kornemző baktériumok a talajból kerülnek a növénybe. Ezt Németországban tapasztalták, ahol a betegség már oly nagy mértékben el van terjedve, hogy egyes gazdaságoknak már a talaja van fertőzve a gyürüsbetegség kórnemzőjével, a Bacillus solani-nak elnevezett mikrobával. A talajban lévő baktériumok a szár alsó részének repedésein — melyeknek okozói rovarok vagy időjárási okok lehetnek — hatolnak be a növénybe s itt az edényeken ugy felfelé a föld feletti részekbe, mint le a gumókba elvándorolnak. Főleg azonban a gumók friss metszési felületei alkalmasak arra, hogy a talajban levő eme baktériumokat a gumó husába beengedjék, ami elég bizonyiték arra, hogy a vetőgumóknak feldarabolása, ami igen sok helyen szokásban van, minő káros következményekkel járhat. A növénybe bekerült baktériumok az edényekben elszaporodnak, minek folytán ezeket életismerése, amelyek bennünket a baj leküzdésére képessé tesznek, vagyis a védekezésmódok megismerése. Itt előre kell bocsátanom, hogy részben mert a betegségek ujkeletüek, még inkább azonban azért, mert azok lefolyása intern jellegü, ez idő szerint nem vagyunk olyan szernek avagy eljárásnak birtokában, amelylyel a betegségeket meggyógyitani tudnók. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy tehetetlenek vagyunk e bajjal szemben, hanem csak azt, hogy a védekezés terén egyelőre csupán praeventiv intézkedésekre, vagyis a baj megelőzésére vagyunk utalva. Legelsőrangu, sőt egyetlen feltétele a baj megelőzésének az, hogy vetésre csakis egészséges burgonyagumókat használjunk. A gumók egészségi állapotának felismerése nem ütközik különösebb nehézségbe, amennyiben, miként az elmondottakból tudjuk, a beteg gumók metszési lapján az edénygyürü megsárgulása avagy megbarnulása észlelhető. A bökkenő csak az, hogy a gazdaközönség egyáltalán nem szokta vizsgálódása tárgyává tenni az elvetendő magot. Itt tehát az a feladat háramlik reám, igen tisztelt uraim, hogy a legmelegebben figyelmükbe ajánljam, müködésükben zavarják s végeredményükben a növény elpusztulására vezetnek.

Igen fontos dolog, hogy az elvetésre szánt gumókat előzőleg átválogattassanak; mindazokat a gumókat, amelyek már kivülről foltokat, sömöröket, fekélyeket avagy penészedést mutatnak, már eleve ki kell zárni a termesztésből, a megmaradó, kivülről teljesen egészséges gumók közül legalább 100 darabot belsőleg is meg kell vizsgálni, vagyis a köldökön át ketté kell azokat szelni s megfigyelni, nem mutatkoznak-e barnulások avagy sárgulások az edénygyürüben. Ha e vizsgálat a gumók egészséges voltát bizonyitja, akkor azok bátran vethetők. Kétes esetekben, vagyis ha a gazda gyakorlatlan szeme nem volna képes megállapitani azt, vajjon a kettészelt burgonya edénygyürüje egészséges-e vagy sem, kb. 100 darab gumó beküldendő Magyaróvárra a növénykórtani állomáshoz, ahol azokat dijmentesen megvizsgálják s az eredményről a beküldőt értesitik.

Nagyon benne vagyunk már az őszben; a burgonya szedése már be is fejeződött s igy az idén már elesik a védekezés leghathatósabb módja: az egészséges burgonyatöveknek még künn a mezőn való kiválogatása. Ezt a módját a védekezésnek pedig elsősorban kell ajánlanom. Rövidre fogva a dolgot, ez abból áll, hogy augusztus hó folyamán, vagy legkésőbb szeptember első felében, amikor ugy a gyürüsbetegségben, mint a levélfodrosodásban szenvedő növények legjellegzetesebben mutatják a betegségi tüneteket s igy legjobban kirinak a mellettük levő egészséges növényektől, meg kell jelölnünk annyi teljesen egészséges lombozattal és szárral biró burgonyatövet, amelynek termése vetőgumószükségletünket biztosan fedezi. A megjelölés történhetik zsindelyből hasitott pálczáknak a tő mellé való letüzésével, avagy rongydarabnak a bokorra kötésével. Ha eljön a burgonyaszedés ideje, a megjelölt egészséges tövek termését külön szedjük és alkalmas helyen, amely lehetőleg szellős és száraz legyen, avagy okszerüen készitett máglyákban külön teleltetjük át. De még ez esetben is tanácsos lesz tavaszszal a gumókat az előadott módon átvizsgálni, vagyis ugy az őszi, mint a tavaszi szelektálást elvégezni. Ilyenformán még oly területekről is juthat egészséges vetőgumók birtokába a termelő, amely területek kisebb-nagyobb mértékben fertőzve vannak a szóbanforgó betegségekkel. Oly előny ez, amit most, mikor nemcsak a külföldi, hanem a hazai burgonyakultura is igen nagy mértékben fertőzve van s amikor épp ezért egészséges vetőgumóknak vásárolása a kellő mennyi égben nem eszközölhető, eléggé méltányolni alig lehet.

Az elmondottak képezik ez idő szerint egyetlen módját e betegségek ellen való védekezésnek, amit annyival is inkább hangsúlyoznom kell, mert az élelmes reklám máris hasznot igyekszik huzni ez országos veszedelemből s mindenféle szereket hirdet e betegségek leküzdésére. Anélkül, hogy e reklamirozások erkölcsi értékének lényegére óhajtanék szót vesztegetni, csak röviden rekapitulálom a betegségek lefolyásáról elmondottakat, amelyekből megtudtuk azt, hogy ugy a gyürüsbetegség, mint a levélfodrosodás intern lefolyásu, vagyis a kór a növény belsejében terjed s a növény edényeit teszi munkaképtelenné. Ugyebár, elképzelni is lehetetlen mai phytopathologiai tudásunk mellett egy olyan csodaszert, amely a növényre külsőleg alkalmazva, elpusztitaná az annak belsejében, az edényekben tobzódó kórnemzőt. Ajánltassék tehát bármely oldalról akár a növényeknek bizonyos szerekkel való permetezése, akár a vetőgumóknak elvetés előtt ily szerekkel való csávázása a levélfodrosodás és gyürüsbetegség ellen, az eredményre nem vezethet s ilyenféle kisérletezés csakis hiábavaló pénzkidobást jelent.

Abból kifolyólag, hogy e betegségek a talajból is vehetik eredetöket, egyesek szereket ajánlanak a talaj desinficiálására. Erre vonatkozólag történtek is kisérletek Pozsony megyében, Pudmericzban, az eredmény azonban az volt, hogy a csodaszerekkel kezelt parczellákon a betegség teljesen olyan mértékben jelentkezett, mint a nem kezelteken.

Van e betegségek elleni védekezésnek még egy módja, amely azonban még bővebb tanulmányozást igényel, ennek daczára nagyon megérdemli, hogy figyelmünket reáforditsuk. Ez a védekezési mód abban áll, hogy olyan burgonyafajtákat termeszszünk, amely fajták e

betegségekkel szemben nagy ellenállóképességet tanusitanak. Hogy melyek ezek a fajták, annak megallapitasa jórészben még a közel jövő feladatát képezi, de már az idén is érdekes megfigyeléseket lehetett tenni e téren. A magyaróvári növénykórtani állomás egyik szakembere, Kern adjunktus, Miniszter ur Önagyméltóságának rendeletére kéthetes tanulmányutat tett Felsőmagyarországon épp a szóbanforgó burgonyabetegségek megfigyelése czéljából s ez útjában azt tapasztalta, hogy a különböző burgonyafajták nagyon különböző fogékonyságot tanusitanak e betegségekkel szemben. Különösen fogékonyaknak találta a közönséges *Märcker*, a *Prof. Märcker* és a *Magyar kincs* burgonyát, legellenállóbbnak az *Ella* és a *Prof. Wolthmann* fajtákat.

A különböző burgonyafajtáknak a levélfodrosodással szemben tanusitott különböző ellenálloképességét kutatvá, Kern a következőképen osztályozza azokat a burgonyafajtákat, amelyeknek magatartását tanulmányutja alkalmából megfigyelnie sikerült:

I. A levélfodrosodás iránt igen fogékony fajták: Közönséges Märcker, Prof. Märcker, Magyar kincs, Krüger, Granat, Rézbőrü, Record, Flora, Magnola, Hannover, Eldorado, Bohun, Császárkorona, Toporcze.

II. Közepes fogékonyságuak: Silesia, Vor der Front, Bismarck, Sargahusu étkezési, Janina, Alpha, Czásza, Brocken, Bonard.

III. Kevéssé fogékony: Prof. Wolthmann, Ella, Up to date.

Az orsz. növénytermelési állomás főnökétől, Cserháti professzortól is igen értékes adatokat kaptam arra nézve, milyen fogékonysággal birnak az általa Magyaróvárott termesztett különböző fajták a szóbanforgó betegséggel szemben. E szerint:

I. igen fogékony: Hildesia, Magyar kincs, Schladener erste, Wörth, Neue export, Silesia, Atomasz, Märcker, Hungaria, Krüger, Alma, Gawronek és Góliát;

II. közepes fogékonyságuak: Bojár, Iduna, Zuck, Wolthmann, Eldorado, Weise Königin, Ordon, Nobbe;

III. kevéssé fogékony: Sas, Marius, Granat.

Ha összehasonlitjuk Kernnek a Felvidéken szerzett adatait Cserhátinak Magyaróvárra vonatkozó adataival, akkor azt látjuk, hogy mig egyes fajták, pl. Märcker, Magyar kincs és Krüger ugy a Felvidéken, mint Magyaróvár környekén igen fogékonyaknak bizonyultak e betegségek iránt, addig viszont vannak fajták, mint pl. a Granat, amely a Felvidéken a fogékony, Magyaróvár környékén az ellenálló fajták közé tartozik. Ebből az következik, hogy egy és ugyanazon fajta a különböző éghajlati és talajviszonyok közt különböző ellenálloképességet képes kifejteni a levélfodrosodás betegséggel szemben s épp azért, ha a védekezésnél a fajták ellenálloképes-ségét is figyelembe óhajtjuk venni, akkor vidékenként termesztési kisérletekkel kell megállapitani, minő faj ák valnak be ott legjobban. Ily irányban való kisérletezés képezi a közel jövő egyik sürgős feladatát, mert ez volna hivatva közelebbi adatokat szolgáltatni a védekezésnek eme fontos részéhez.

Visszatérve Kern adjunktusnak már emlitett kéthetes tanulmányútjára, meg kell emlitenem, hogy noha a rendelkezésére állott rövid idő csakis a Felvidék egyes helyeinek meglátogatását tette számára lehetővé, mégis már e rövid út is sok tanulságot hozott számunkra, amelyek egyikét-másikát nem hagyhatom e helyen felemlités nélkül. Igy pl. beigazolást nyert az a gyanunk, hogy úgy a gyürüsbetegség, mint a levélfodrosodás külföldi, főleg németországi és galicziai vetőgumókkal hurczoltatott be hozzánk. A németországi Cymbal, Breustedt, Heine, Richter, Paulssen és a galicziai Dolgowski nagy burgonyatermesztő-czégektől behozott vetőgumók után nagymértékben beteg volt a burgonya olyan helyeken is, ahol a belföldi gumók után a növényzet teljesen egészséges maradt.

De van egy másik szomoru tapasztalata is annak a kéthetes utazásnak, amelyet Kern kartársunk végzett és pedig az, hogy a burgonyatermesztők legnagyobb része nem védekezik az olyan burgonyabetegségek ellen sem, amelyek ellen védekezni biztos sikerrel lehet. Látott gazdaságokat, amelyekben a burgonya nagymértékben fertőzve volt burgonyavészszel, amelynek okozója Phytophthora in festales de By gomba s amely ellen tudvalevőleg egész biztosan lehet védekezni bordói lével való permetezés által, ha azt idejében végezzük. E betegség mindnyájunk előtt annyira ismeretes, hogy arra részletesebben kiter eszkedni nem akarok, csupán azt emlitem meg, hogy a burgonyatáblák bordói lével való permetezését még olyan vidékeken is érdemes végezni, ahol a burgonyavész számottevő károkat nem szokott tenni, mert a megpermetezett növények fejlődése erőteljesebbb, a gumótermés nagyobb lesz, ugy hogy a permetezés már ezért is nagyon kifizeti magát. Mondom, ennek daczára egész határok vannak fertőzve e betegségtől, amely helyeken aztan természetesen vajmi csekély lesz a gumótermés s az is nagyon ki lesz téve télen át a romlásnak.

Ez a körülmény részben magyarázatául szolgál annak, miért vagyunk mi kényszeritve arra, hogy évről-évre nagymennyiségü vetőgumót hozzunk be külföldről. Gazdáink ugyanis semmi gondot sem forditanak a betegségek ellen való védekezésre s igy burgonyájuk egy-két évi itthon termesztés után áldozatául esik a különböző betegségeknek, igy elsősorban az imént emlitett burgonyavésznek és a nemsokára emlitendő tőrothadásnak. Amikor aztán már igen megcsökken a terméshozam, akkor egyszerüen külföldről hozatják a friss vetőgumót, amely 1—2 évig, amig rajta a betegségek erőt nem vesznek, kielégitő termést ád.

Van azonban még egy másik oka is annak, amiért termelőink szivesen szerzik be a vetőgumószükségletet főleg Németországból; és pedig azért, mert ott a burgonya tenyésztésével, nemesitésével szakszerüen foglalkoznak s hol egyik, hol másik neves tenyésztő hoz forgalomba olyan uj fajtákat, amelyek tagadhatatlan, egy vagy más irányban jobban kielégitik a kereslet igényeit. Sajnos, arra gondolni sem merek, hogy hazai termelőink a közel jövőben szintén hasonló munkalkodassal vegyék fel a németekkel a versenyt, ami pedig igen jövedelmező foglalkozás lenne. Ugy hiszem azonban, hogy nehány helyesen vezetett állami szaporitótelep létesitésével, amely telepeken a burgonya nemesitésének is megfelelő tere nyilnék, igen sokat lehetne tenni ez ügyben.

Még egy burgonyabetegségről óhajtok megemlékezni és ez a *tőrothadás*. Okozója e betegségnek az esetek tulnyomó részében a Bacillus phytophthosus Appel hasadógomba. A baj főoka a burgonyaszár tövén található fel. A tő el kezd feketedni és rothadni, a bokor növekedésében erősen visszamarad, a levelek elhalványodnak és összeránczosodnak. Megfigyelték, hogy a vetőgumók, melyekből a beteg növények fejlődnek, már junius hónapban el vannak rothadva a földben, holott ilyenkor a többi gumók, melyek egészseges növényeket nevelnek, még teljesen épek. A töveben megbetegedett szár természetesen elpusz ul s alatta vagy semmi, vagy csak kevés és apró gumó fejlődik, melyekre szinten átmegy a betegség. Könn a mezőn igen könnyü felismerni a tőrothadásos növényeket, amelyek már junius vagy julius hónapban a most emlitett és itt látható kór tüneteket mutatják. Nehezebb megismerni a betegség jelenlétét a vetőgumóban, amely, ha a fertőzés nem nagymérvü, még ez esetben sem ötlik szemünkbe, ha a gumót kettészeljük. Ha azonban a kettészelt gumót nehány perczig állani hagyjuk, annak előbb egészségesnek latszott metszési lapja szóz-aszinü szinárnyalatol nyer, amely később átmegy a zötétbarna sőt fekete szinbe. A vetőgumók átvizsgálá-ánát tehát ezt a körülményt sem szabad figyelmen kivül hagyni s ha a gumók átválogatását gondosan kell eszközölnünk olyanformán, hogy legalább 100 gumónak kettészelésével szerzünk meggyőződést a most már ismert módon a vetőmag egészséges voltaról. Ilykepen eljárva, mindenesetre nagyon fog redukálódni a betegségek aránya, a tőrothadás pedig csak elvétve egyes bokrokon fog jelentkezni, amely bokrokat a betegség jelentkezésekor, tehát már julius elején el kell távolitanunk a burgonyaföldről.

Szükségesnek tartom itt külön is hangsulyozni, hogy a gumók kettémetszése csakis azok egészségi állapotának vizsgálatára való, de nagyon őrizkedni kell attól, hogy az elültetésre szánt gumók is feldaraboltassanak. Már a gyürüsbetegségnél és a levélfodrosodásnál felemlitettem, hogy a kettészelt gumó metszési lapja igen alkalmas arra, hogy a talajban levő kórnemzők a gumóba behatolhassanak. Ugyanez áll a most ismertetett tőrothadásra is, amelynek kórnemzője, a Bac. phytophthorus, főleg fertőzött vidékeken a talajban is nagymennyiségben jelen lehet s a feldarabolt gumóba nagyon könnyen behatolhat. Ezért ismételten csak azt mondhatom, hogy *a gumók feldarabolása szigoruan kerülendő*. De hogy az elmondottak gyakorlati alkalmazása lehetővé váljék, annak főfeltétele az, hogy egészséges vetőgumó álljon rendelkezésre. Ha én ugyanis 1 waggon burgonyát akarok elvetni s 100 gumó keresztülmetszésével meggyőződtem arról, hogy e gumók belseje egészséges, akkor mi sem áll ú jaban annak, hogy én e waggon burgonyát feldarabolatlanul berakjam a földbe. Ha azonban a 100 gumó keresztülmetszése arról győzne meg engem, hogy annak egy része, pl. 3—5% a tőrothadásos, akkor, ha módomban van egészségesebb anyagot beszerezni, az mindenesetre igen ajánlatos lesz, ha azonban ez lehetetlen volna, ugy mégis kénytelen leszek e kis mértékben fertőzött anyagot használni vetésre. Ez esetben azonban azt ajánlhatom mindenkinek, hogy a burgonyaföldnek nitrogéntrágyákkal vagy mészszel való trágyázását kerülje s inkább foszfortrágyákkal igyekezzék földjét megfelelő erőbe hozni, mert ugy a mész, mint a nitrogén rendkivül kedveznek a tőrothadás kifejlődésének.

Engedjék meg, igen tisztelt uraim, hogy most, amikor az elmondani kivánt dolgoknak immár végére jutottam, egy visszapillantást vessek az előadottakra. Bátor voltam tényekkel bebizonyitani, hogy ugy a levélfodrosodás, mint a gyürüsbetegség a külföldről, főleg Németországból és Galicziából behozott vetőgumókkal hurczoltatott be hozzánk. Tekintettel arra, hogy emlitett helyek e betegségektől elannyira fertőzve vannak, hogy a saját szükségletükre sem rendelkeznek elegendő egészséges vetőgumóval, hanem ebbeli szükségletüket hazánk egyes helyeiről próbálkoznak fedezni, igen szükségesnek látszik a németországi és galicziai vetőgumók behozatalának korlátozása, mint védekezési eszköz a betegségek további behurczolása ellen, miért is *javasolni bátorkodom, hogy I. a szakosztály intézzen felterjesztést a földmivelésügyi kormányhoz az iránt, hogy a nem tországi és galicziai beteg burgonyagumók behozatalát megfelelő intézkedésekkel lehetetlenné tegye.*

Rámutattam továbbá arra, hogy azért vagyunk főképpen rántalva a külföldi vetőgumók behozatalára, mert egyrészt hazánkban nem védekeznek a burgonya peronoszpora betegsége ellen s igy a külföldről behozott vetőgumok után 1—2 évi itthontermelés multán e betegség elterjed s ennek folytán a terméshozam csökken, m srészt ped g a külföldi czéltudatos tenyészlők csaknem évről-évre olyan uj fajtákat állitanak elő, amelyek egy vagy más czélra az eddigi fajtáknál határozottan jobbak.

Minthogy arra remény nincs, hogy akár a védekezés terén, akár nemesités és uj fajták előállitása terén az egyesek olyan haladást tegyenek, hogy megszünnék e két fontos ok, amelyek miatt a külföldi gumót behozzuk, azért véleményem szerint az államnak kellene kezébe vennie e dolgot s megfelelő számu és jól kezelt burgonyaszaporitó és nemesitő telepek

létesitésével el lehetne érni azt, hogy a gazdaközönség idehaza találja meg az egészséges és a czéljának megfelelő burgonyavetőmagot. E vállalkozás nem jelentené az állam ujabb megterhelését, sőt ellenkezőleg nagyon jövedelmező is lehetne, épp ezért *második javaslatom odaterjed, hogy kérje fel a szakosztály a földmivelésügyi miniszter urat arra, hogy megfelelő számu burgonyaszaporitó és tenyésztő tel pet szíveskedjék létesiteni a belföldi vetőgumószükséglet ellátására.*

Felemlitettem továbbá azt is, hogy főleg a levélfodrosodás ellen való védekezés szempontjából kisérletekkel kellene megállapitani az ország minden egyes vidékére nézve a legellenállóbb s természetesen egyébként is megfelelő burgonyafajtákat. E kisérletek szakszerü végzésére, véleményem szerint, egyedül az orsz. növénytermelési kisérleti állomás alkalmas, miért is *harmadik és utolsó javaslatom az, kérje fel a szakosztály a földmivelésügyi minisztert, hogy utasitsa az orsz. növénytermelési kisérleti állomást arra, hogy kisérletekkel állapitsa meg az ország minden egyes vidékére azokat a burgonyafajtákat, amelyek a levélfodrosodás iránt legkevésbé fogékonyak.*

Cserháti Sándor elnök a szakosztály nevében köszönetet mond az előadónak érdekes előadáért és felkéri a szakosztály tagjait, hogy a hallottakra nézve megjegyzéseiket megtenni szíveskedjenek.

Koppély Géza szerint az előadó javaslatai közül a legfontosabb az, amelyet az elnökhöz intézett aziránt, hogy puhatolja ki az egész ország területén, hogy mely vidéken mely burgonyafajták a legellentállóbbak. Ezzel karöltve kellene járni annak a kisérletezésnek, hogy miféle tragya volna az, amely az egyes vidékeken a legmegfelelőbb lehet. Miután az elnöknek egész hálózat áll rendelkezésére a kisérletek terén, kéri szóló, hogy ebben az irányban is sziveskedjék kisérletezését kiterjeszteni. Ami a tenyésztelepeket illeti, úgy gondolja szóló, hogy ebben az irányban is sziveskedjék kisérletezését kiterjeszteni. Ami a tenyésztelepeket illeti, ugy gondolja szóló, hogy az állam hivatva volna az állami birtokoknak azon részén, ahol nagyobbszabásu burgonyatermesztés folyik, mintatelepek berendezésére. Az előadó azt mondotta, hogy légentrágyák volnának alkalmazandók. Ezek közül a kénsavas ammóniák az, amely Magyarországban igen csekély mértékben használtatik, pedig a kénsavas ammóniák talán versenyezhetne a viszonylag nagy mértékben behozott chilisalétrommal. Ezeknek összehasonlitó kipróbálása nem volna meddő fáradozás.

Nagy György: Az előadó kifejtette, hogy az emlitett burgonya-degenerálódásoknak a betegség beburczolásán kivül másik főoka a hiányos védekezés a peronospora ellen, mert a peronospora ellen való védekezésnek elhanyagolása már magában hordja a betegség csiráit. Ugy tudja szóló, hogy Ausztriában kötelezővé van téve a burgonyaperonospora ellen való védekezés. Talán nálunk is jó volna ezt megtenni. Ki lehetne az előadó javaslatait azzal egészíteni, hogy felkérjük a földmivelésügyi kormányt, hogy tegye kötelezővé a burgonya-peronospora ellen való védekezést, mint ahogy ezt számos hegyközség a szőlőnél már kötelezővé tette.

Kodolányi Antal szerint a külföldi burgonyaimport eltiltása alighanem a vámszerződésekbe ütközik.

Hegyi Dezső előadó figyelmébe ajánlja szólónak, hogy csakis beteg gumók behozatalának eltiltását javasolta.

Kodolányi Antal: Ez pedig sok nehézséggel jár, mert minden határállomáson meg kell vizsgálni a gumókat és konstatálni a betegséget.

Hegyi Dezső előadó: Ez lehetséges, van is erre példa a komlónál, ahol szintén igen sok betegség pusztitott és intézkedés történt, hogy minden határállomáson a külföldről behozandó komló fenntartandó, a magyaróvári növénykórtani állomásnak beküldendő, ahol azt még aznap megvizsgálják és táviratilag tudatják a vizsgálat eredményét.

Elek Ernő felemliti, hogy nemcsak a Felvidék, de az ország délnyugati része Somogy és főként Zala megyék is erősen szenvedtek a burgonya levélfodrosodása által. Igy szóló saját gazdaságában, ahol már 10 év óta szeszgyára részére 180—250 hold területen termel burgonyát, a leggyengébb termés magyar holdanként 55 métermázsa volt. Voltak évek, ahol egyes táblákon nagyobb területen 125 métermázsa is termett magyar holdanként. Ezidén azonban a levélfodrosodás oly pusztitásokat végzett a burgonyával beültetett 240 hold területen, hogy az átlagtermés magyar holdankint alig fog 16—18 métermázsára rugni. Nagy területeken, különböző fekvésü táblákon az elvetett gumó mennyiségének felét nyerte szóló termésül. Szólónak egy távolabbi szomszédjánál még borzasztóbb volt a levélfodrosodás pusztitó hatása, amennyiben ő 200 holdon összesen 113 métermázsa burgonyát nyert.

Amiként a felvidéken a tulságos nagy csapadékmennyiségek szoktak fő terjesztői lenni a különböző burgonyabetegségeknek, ugy a Dunántul a majdnem három hónapig tartó abnormis nagy szárazság volt annak az okozója. Pedig a Dunántul intenzive kezelt gazdaságaiban a burgonya müvelése a tudomány és a kor szinvonalán áll. Szóló saját gazdaságában az összes burgonya gőzeke által 12 hüvelykre szántott vagy lazitott talajba, istállótrágyába került! Mégis hosszu évek sora óta foglalkozván összehasonlító burgonyatermelési kisérletekkel, azon meggyőződésre jutott szóló, hogy a vöröshéju burgonyafajok az összes borgonyabetegségekkel szemben jóval ellentállóbbak és nagyobb keményitőtartalommal is birnak, Zala és Somogymegyékben, mint a fehérhéju féleségek. Szólónak saját tapasztalatai is megerősitik a többek által felemlitett azon körülményt, hogy a Prof. Wohltmann féleség legellentállóbb ugy a levélfodrosodással, mint egyéb betegségekkel szemben. A szóló gazdaságában termelt 50 féleség között még aránylag nagyon ellentállónak bizonyultak „Reichcanzler" „Karmas-sin" „Bismarck" féleségek. Somogymegyében pedig legkevesebbet szenvedett a Prof. Wohltmann után a Prof. Oemichen féleség. Mindezek vöröshéju burgonyák.

Midőn az előadói javaslatokhoz szóló fenntartás nélkül hozzájárul, felemliti azt is, hogy a közel jövőre nézve — minthogy az előadói javaslatok áldásos hatása csak évek mulva fog megnyilatkozhatni — elsőrangu fontosságot tulajdonit a burgonya levélfodrosodása elleni védekezésben, a talaj okszerü megmüvelésének és főként trágyázásának. Feltünt szólónak ugyanis, hogy egy homokos táblának leggyengébb részét, évről-évre megszokta trágyázni. Igy az idén is a közeli sertésakolból a trágyát a tábla emlitett gyenge részeire hordatta és ezeken a részeken a burgonyabetegségek romboló hatásukat alig észrevehető mértékben fejtettek ki, a termés eredmény normális, a burgonya keményitőtartalma pedig kitünő volt.

Ezen tapasztalati lényt felhozva, azon kérdést intézi szóló a szakosztály t. elnökéhez, vajjon a jövő évi termésnek részbeni biztositására nem-e volna helyes, a gazdák figyelmét a burgonya okszerü mivelési módozataira és trágyázására felhivni, esetleg erre vonatkozó tanácsokkal szolgálni?

Szilassy Zoltán nincs abban a helyzetben, hogy a saját tapasztalatairól beszélhetne, mert maga nem burgonyatermesztő, azonban máshol tett tapasztalatai és tanulmányai igen sok tekintetben vagy egészen igazat adnak előtte szóló fejtegetéseinek. Különösen sulyt kell helyezni tényleg a talajnak a megmivelésére. Azok a magyar gazdák, akik nyáron Angliában jártak tanulmányuton, bámulattal tapasztalták azt, hogy soha életükben olyan rossz földet nem láttak, mint amilyen földeken ott a legvirágzóbb mezőgazdaságot folytatják és különösen Skóciában a legszebb burgonyatermesztést eredményesen üzik. Ez csak olyképpen lehetséges, hogy a talajnak legintenzivebb és legokszerübb megmivelésével és trágyázásával van egybekapcsolva. És ha ehhez a mostan ismertetett megfelelő és jó talajmivelési módokhoz kisérletképpen hozzávesszük azokat a különleges talajmivelési módozatokat, amelyeket mostanában egy amerikai iró: *Campbell* legujabban megjelent munkájában összefoglalt és ha ezek az Alföldnek nagy részén alkalmazásba jönnek, egész talajmivelésünk és termelésünk terén valóságos forradalmat fog előidézni. Szóló különösen egy dologra akarja a szakosztály figyelmét felhivni és arra kérni, hogy ebben különösen erélyes álláspontot foglaljon el. És ez az előadó ur előadásából leszürődött az a határozati javaslat, amelyet ő első kivánatképpen előterjesztett. Kétségkivül áll az, hogy általában véve a mostanában minden téren tapasztalható infekcziózus betegségeknek elterjedése által történhetett meg, hogy különböző vetőmagvaknak és gazdasági czikkeknek könnyü forgalma lehetségesebb, mint annak előtte volt. Ennek következtében ezeket a betegségeket is könnyebben lehet egyik helyről a másikra átplántálni. De éppen ezért már azokban a nemzetközi kereskedelmi és vámszerződésekben, amelyek a mezőgazdasági czikkek forgalmát szabályozzák, gondoskodás történik arról, hogy a szerződő államok a maguk részéről az ilyen betegségeket terjesztő növények és növényrészek forgalmát eltilthassák. Ebben a tekintetben igen szükséges és hatályos eszköz volna az, amit az előadó felemlitett, hogy ezen betegségeknek lappangó és külsőleg a laikus által könnyen fel nem ismerhető jelenségei következtében egyáltalában minden burgonya, amely Magyarországra akár vetőmagul, akár fogyasztás czéljából behozatik, — mert hiszen nem tudhatjuk azt, hogy milyen czélból importáltatik az a burgonya, — csakis előzetes vizsgálat után legyen bebocsájtható, mert hála Istennek, vannak már olyan tudományos hazai intézeteink, amelyeknek személyzete ezt a vizsgálatot kellő lelkiismeretességgel teljesiteni képes és csak akkor legyenek hazánkba bebocsájthatók, ha ezen szakintézeteknek alkalmazottai azokat teljesen egészségeseknek és a hazai termesztésre nem veszélyeseknek találják. Tulajdonképpen a jelenlegi védekezésnek ez a legfontosabb eszköze, mert a határozati javaslatnak másik két pontja, amelyek szintén igen fontos és hasznos dolgoknak létesitését javasolják, csak a jövőben lehetnek megvalósithatók, mig ennek a védekezési módnak keresztülvitele már a legközelebbi termesztési kampány előtt volna megvalósitandó. Czélszerü volna tehát, ha a szakosztaly kétfelé választaná e határozati javaslatokat és az első pontban a jelenre vonatkozólag a leghatározottabb követelést állitaná fel s azután a jövőre nézve szintén megtenné javaslatait, de ezeknek megvalósitását talán olyan erélylyel követelni, mint az előbbit, nem volna szükséges.

Koppély Géza az emlitett *Campbell*-féle mivelési rendszerrel kapcsolatban arra kéri a szakosztályt, hogy minekutána egy igen derék hazánkfia van kint Amerikában, *Szandtner* Ernő, ez kerestessék meg az OMGE. igazgatósága részéről, hogy e tekintetben a helyszinén a legfontosabb megfigyeléseket végezze el és észleleteiről tegyen jelentést, ami az egész országra nézve igen üdvös és messzemenő lesz. Teljes mértékben csatlakozik szóló Szilassy javaslatához.

Jeszenszky Pál a maga részéről egész terjedelmében elfogadja az előadó határozati javaslatait és azokat Szilassyval ellentétben nem szétválasztandónak, de szervesen összefüggő egésznek kivánja tekinteni. Szóló is a legfontosabbnak tartja, — tekintettel arra a veszélyre, mely a külföldről behozott magvakból származik, — azt, hogy a behozatal minden tekintetben a legmesszebbmenőleg megnehezittessék. Ennek megvan adva a szerződésekben a módja és ez az, hogy a behozandó vetőmagküldemény a határállomáson fenntartassék és

megfelelő helyre megvizsgálás czéljából beküldessék. De ha a külföldi vetőmagbehozatal megnehezitése feltétlenül szükséges, akkor viszont ennek természetes folyománya az, hogy nekünk idehaza kell gondoskodnunk megfelelő mennyiségü és minőségü vetőmagtermelésről. Ezt védené a határozati javaslat 2-ik pontja, amely evégből szaporitó és különösen magtenyésztő-telepek létesitését ajánlja. Felhivja szóló a szakosztály figyelmét arra a körülményre, hogy mi egy létesitendő magtenyésztő-intézet eszméjével igen komolyan és behatóan foglalkoztunk már ebben a szakosztályban és részletes javaslatot is terjesztettünk a miniszterhez, annak miként szervezésére vonatkozólag. Szóló tudomása szerint a minisztérium akként kontemplálja a magtenyésztő-intézetet létesiteni, hogy az csak évek mulva fog érdemleges tevékenységet kifejteni, mert a kormány egy egészen önálló intézetet akar létesiteni Szóló véleménye szerint helyesebb volna, ha a kormány a létesitendő magtenyésztési intézetet szoros kapcsolatba hozná a növénytermesztési kisérleti állomással, s ennek keretében, de önálló hatáskörrel szervezné. Előnyös volna ez azért, mert a növénytermesztési állomás teljesen fel van szerelve, megvannak a maga müszerei, könyvtára stb., amelyeket a magtenyésztő-intézet is használhatna. Ily módon sok pénzt takarithatna meg a kormány és a lehető legrövidebb idő alatt léphetne életbe a magtenyésztő-intézet. Erre a körülményre felhivni javasolja a kormány figyelmét. Szóló abban a véleményben van, hogy akkor, amikor a javaslat a külföldi magbehozatal eltiltását czélozza, gondoskodni kell egyuttal a megfelelő vetőmag termesztéséről idehaza, ami csak helyesen szervezett magtenyésztő-intézet utján lehetséges. Ezért szóló azt javasolja, hogy ne válaszsza szét a szakosztály az előadó által beterjesztett, szervesen összefüggő javaslatot, hanem fogadja el azt teljes egészében.

Cserháti Sándor elnök nehány megjegyzést kiván tenni a tárgyalás alatt levő kérdéshez. Az előadó azt mondotta, hogy a felvidéken roppant nagy pusztitást visz véghez ez a betegség az ellene való védekezés hiányossága folytán. Régi tapasztalat, hogy a felvidéki burgonyatermesztési mizériáknak ez csak egyik mozzanata, mert ott elkezdve a talajmiveléstől, a termelésnek minden egyes fázisa olyan hibás, hogy emiatt áll oly rendkivüli alacsony fokon ott a termelés. Hozzájárul szóló ahhoz, hogy kötelezőleg hozassék be a burgonyavész ellen való védekezés, de felemliti, hogy ezzel egyedül még a burgonyatermelést nem emeljük a felvidéken arra a fokra, amelyre lehetne. Ami a külföldi betegségek behurczolása ellen való védekezésnek azon módját illeti, hogy minden külföldről behozandó burgonyaküldemény a határállomáson megvizsgáltassék, ehhez hozzájárul szóló, de megtoldani kivánja azt egy dologgal, ami az állomásoknak ezt a különben is igen nagy munkáját jelentékenyen megkönnyitené. Ez pedig az, hogy a „Köztelek"-ben hivassanak fel a gazdák már most, hogy tartózkodjanak a külföldi burgonyabehozataltól. Ami azt illeti, hogy a növénytermesztési kisérleti állomás szólittassék fel a burgonyabetegségek körüli kisérletek végzésére, ezt módositani javasolja szóló olyképpen, hogy kéressék fel a földmivelésügyi miniszter, hogy utasitsa a növénytermesztési kisérleti állomást ezen kisérletek végzésére, mert ez esetben a miniszter fogja fedezni a kisérletek körül felmerült költségeket. A burgonyanemesités Magyarországon még igen kezdetleges állapotban van, az bizonyos, de ha sok nem is, egy-két nemesitőtelepünk már is van. Szepesmegyében pl. herczeg Hohenlohe az idén már negyedik esztendeje igen szép eredménynyel tenyészti a burgonyát. Az Alföldön is van egy olyan nemesitő telep, amely akármelyik külföldivel kiállja a versenyt, Bánkuton, József főherczeg uradalmában. Ami Elek Ernőnek azon kivánságát illeti, hogy a növénytermesztési kisérleti állomás jelöljön ki bizonyos szabályokat, amelyeknek pontos betartása igen szükséges és czélravezető volna, hogy ennek a veszedelmes betegségnek elterjedését legalább némiképpen korlátozzuk, erre nézve megjegyzi szóló, hogy sokkal ujabb keletü ez a baj, sokkal kevésbbé ismerjük az ellene való védekezési módokat, semhogy e tekintetben helyes tanácsokat tudnánk adni. Ami végül azt illeti, amit Koppély Géza emlitett, hogy t. i. Szandtnert szólitsuk fel bizonyos kisérletek végzésére, ezt elfogadja szóló, de megjegyzi, hogy az emlitett talajmivelési rendszert Magyarország minden vidékén alkalmazni teljesen lehetetlen.

Mivel a javaslathoz senki nem kiván felszólalni, elnök határozatilag kimondja, hogy a szakosztály az előadó határozati javaslatait a *Jeszenszky* és az elnök módositásaival egyhangulag elfogadta.

Magyar Mezőgazdák Szövetkezetének átirata a lóhere és luczernamag forgalomba hozatalának szigorubb feltételekhez való kötése tárgyában.

Jeszenszky Pál ügyvezető-titkár előterjeszti, hogy a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete a földmivelésügyi miniszterhez egy beadványt intézett a luczerna- és lóheremag forgalombahozatalának szigoritása és ezzel kapcsolatosan az amerikai lóhere- és luczernamag behozatalának megnehezitése tárgyában, felkérve egyesületünket, hogy a magunk részéről is beadványukat illetékes helyen támogassuk. A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete beadványában utal arra, hogy lóhere- és luczernakivitelünk igen nagy mértékben visszaesett az utolsó években és különösen nagy veszedelemmel fenyegeti lóhere- és luczernatermelésünket a mindinkább terjedő nagyszemü aranka, amelyet a külföldről hoztunk be. Utal arra, hogy az utolsó esztendőkben Amerikának igen rossz termése volt és ennek folytán képtelen volt Európába lóhere- és luczernamagvakat importálni s e réven Angliában mi hóditottunk tért, aminek következménye az volt, hogy hazánkból a nagyszemü arankát tartalmazó lóhere- és luczernamagot exportálhattuk Angliába, ahol az károkat a klima folytán nem okoz és ennek következtében az arankamentes magnak az ára idehozott niveaun volt tartható. Most azonban az következett be, hogy Amerikának óriási termése van lóhere és luczernában és ennek folytán óriási kivitele is lesz. Ennek az lesz a következménye, hogy teljesen ki fogunk szorulni Angliából. Ennélfogva a nagyszemü arankát tartalmazó lóhere is bennmarad az országban és még amerikai mag is fog beözönleni, leszoritva a hazai lóhere- és luczernamag árát.

A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete azt javasolja a miniszternek, hogy a lóhere- és luczernamag — bármily kis mennyiségben is — csakis államilag ólomzárolt zsákokban legyen árusitható és hogy az ellenőrzés szigoritása végett, a heremagvak árusitását bolthelyiségekben korlátozni s hatósági engedélytől függővé tenni szivesked jék, előnyben részesitve a szövetkezeteket. Tekintettel az ellenőrzés nehézségeire, az ellenőrzéssel a pénzügyőrséget is megbizni javasolja.

Szóló a maga részéről ezeket a javaslatokat helyeseknek tartja, egyuttal azonban hézagosaknak is. Teljesen helyes, hogy a lóhere- és a luczernamag eladása engedélyhez köttessék, de nemcsak a boltokban, a kereskedőknél, hanem szükséges ez különösen a heti és országos vásárok alkalmával is, amikor mindenki minden ellenőrzés nélkül árusithatja ezeket a magvakat. Fontos kivánalom továbbá, hogy a magvizsgáló állomások személyzete is szaporittassék, mert azok ma is képtelenek eleget tenni feladatuknak, különösen az arankavizsgálatot illetőleg. Ha pedig azon kivánalomnak akarunk érvényt szerezni, hogy egy- vagy félkilós heremagmennyiség is csakis ólomzárolt zsákokban legyen árusitható, azzal annyira felszaporodik az állomások dolga, hogy már emiatt is szükségessé válik a személyzet szaporitása. Igen fontos kivánalom továbbá az, hogy Ausztriában a mienknek megfelelő szigorubb vizsgálati eljárás léptettessék életbe. Ott t. i. sokkalta enyhébb feltételek mellett plombozzák a magot és hozzánk hozzák be. Miután pedig Ausztriából szabadon jöhet be a heremag Magyarországba, ennélfogva az idegen magvak behozatala ellen csak ugy fogunk sikeresen védekezhetni, ha Ausztriában is olyan szigoru magvizsgálati eljárás fog életbeléptettetni, mint amilyen minálunk érvényben van.

Ennélfogva felkérendőnek tartja szóló a földmivelésügyi minisztert arra, hogy az osztrák kormánynál közbenjárjon a mi arankavizsgálati módszerünknek megfelelő szigorubb vizsgálati eljárás életbeléptetése érdekében. Még egy javaslata van szólónak, az, hogy ugy a külföldről, mint Ausztriából is behozott hereféle magvak (ez utóbbiak addig, amig Ausztria életbe nem lépteti a szigorubb vizsgálati eljárást) a leadó állomáson megmintáztassanak s valamely magvizsgáló állomáson megvizsgáltassanak és csak akkor legyenek forgalomba hozhatók, ha a mi vizsgálati eljárásunknak megfelelő árunak bizonyulnak.

Javasolja szóló, hogy a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete átirata ügyében támogatólag irjunk fel a miniszterhez, kiegészitve azt a szóló által javasolt propozicziókkal.

Cserháti Sándor elnök kérdi előadót, hogy nem lehetne e ennek az átiratnak tárgyalásával a következő növénytermesztési szakosztályi ülésig várni, mert éppen e kérdéssel legbehatóbban foglalkozó vetőmagvizsgáló állomások, melyek e kérdésben a legilletékesebb véleményt nyilvánithatnák, a kérdéshez nem szólhatnak hozzá.

Jeszenszky Pál ügyvezető-titkár az elnök kérdésére nézve megjegyzi, hogy az általa e kérdésben tett pótjavaslatok voltaképpen a növénytermesztési szakosztálynak évekkel ezelőtt a kérdés legbehatóbb megvitatása után készült javaslatai. Ezeket a javaslatokat a szakosztály már két évvel ezelőtt fel is terjesztette a földmivelésügyi kormányhoz anélkül azonban, hogy bármi eredményt ért volna el velök.

Szóló csak megismételte a szakosztály és igazgató-választmány által már elfogadott ezen javaslatokat ugy, hogy a szakosztály azokat bátran magáévá teheti.

Szükségesnek tartja pedig szóló ezt a felterjesztést azért, hogy a kormány a megfelelő időben tegye meg a szükséges intézkedeseket, mert ha ezzel késik, akkor luczerna- és lóheremagkereskedelmünknek jelentékeny károkat okoz.

Károly Rezső felhivja a szakosztály figyelmét arra a körülményre, hogy Francziaországban éppen a legutóbbi hónapokban léptettek életbe hasonló intézkedést, hogy az ilyen nagyszemü, arankát tartalmazó heremag már a vámnál vizsgáltassék meg. Jó volna tehát az erre vonatkozó francziaországi adatokat bekérni, ami mindenesetre hozzájárulna a kérdés könnyebb megoldásához.

Cserháti Sándor elnök a szakosztály határozataként kimondja, hogy a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete felterjesztését hasonló szellemü felterjesztéssel fogja az egyesület a földmivelésügyi miniszternél támogatni, kiegészitve azt a Jeszenszky által tett javaslatokkal.

Ezzel az ülés véget ért.

A kisszántói volt báró Königswarter-féle uradalom parczellázása folytán **az összes élőállomány:** 180 dbból álló **tisztavérü szimmentáli tehenészet,** tisztavérü őrzskönyvezett, **tuberkulinra nem reagált**

tenyészbikák,

üszők, tinók, jármos és beállitani való ökrök,

130 dbból álló lóállomány:

elsőrendü luxus kocsilovak, félvér tenyészkanczák, igáslovak, ménes csikók, **továbbá a holtfelszerelés: gőzeke, cséplő-, arató-, vető- és kaszálógépek, stabil gőzgépek, dynamok,** teljes malomberendezés, motorok, ekék, szekerek stb.

folyó hó 18. és 19-én

önkéntes árverésen fog eladatni.

Kisszántói uradalom

u. p. Bors, Bihar megye.

Kis-Szántó Nagyváradtól bérkocsin 35 percz alatt érhető el. 1087

!! Most jelent meg !!

Tizenkét év a Magyar Gazdaszövetség történetéből 1896—1908.

Ára 5 korona.

Megrendelhető a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25. (Köztelek.)

Szőlőoltvány! Szőlővessző!

A világhirü **DELAWARE** adja a legjobb bort; oltani, permetezni nem kell! Gyökeres 1000 darab 100 korona; sima 50 korona. Szőlőoltványok ezere: 140 korona, a legnemesebb fajokból. — **Árjegyzék ingyen.** — Rendelési czim:

SZIJGYÁRTÓ NAGY MIHÁLY, Felsősegesd. (Somogy m.)

1061

„AUTOMAX"

a legjobb önmüködő

élőfa-fecskendő

A 177. számu prospectus kivánatra megküldetik.

KRÁSA RUDOLF

WIEN, VII., KIRCHENGASSE 29.

1031

Száritott répaszeletet melasszét és műtrágyát

jutányos feltételek mellett szállit: 105

SebőkEmilésTársa

Budapest, V., Lipót-körut 2. szám.

Pinczék: **Budafok.** Kirendeltség: **Közp. Vásárcsarnok.** Baromfihizlalda: **Budafok.**

MAGYAR GAZDÁK ÉRTÉKESITŐ SZÖVETKEZETE

Értékesit husféléket, baromfit, vadfélét, tejterméket, tojást, zöldséget, gyümölcsöt, mézet és mindennemü élelmiczikket. Hordóbor-értékesitő osztály. — Égetett szeszes italok értékesitése.

A szövetkezet tagjai kedvezményben részesülnek. Mindennemü értékesitési ügyben díjtalanul nyujt felvilágositást.

:: BUDAPEST ::

— Igazgatóság és központi iroda: —

IV., Veres-Pálné-utcza 40. sz.

A MAGYAR ORSZÁGOS MÉHÉSZETI EGYESÜLET VEZÉRKÉPVISELŐI.

Élelmiszer-árnház (IV., Vámházkörut 8. sz.) hus-, csemege-, füszer-, bor- és nagybani osztályival — A maga nemében egyedül álló élelmezési intézet.

Fiókok: Marosvásárhely, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Fiume. Erdélyi birtokosok ottani fiókjainknál mindennemü gazdasági gépeket és eszközöket a legjutányosabban vételezhetnek.

Ingyen

küldjük meg a most megjelent gazdasági szakkönyvek jegyzékét 1909. "Pátria" részv.-társ. gazd. szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

AZ ÁSVÁNYI-FÉLE SZABADALMAZOTT TENGERISZÁRTÉPŐGÉP

az **egyedüli** szerkezet, mely a tengeriszárat minden részeiben a **legtökéletesebben feltépi** és nem vágja dugószerü darabokra, mint az amerikai rendszerü gépek. **Az egyedüli gép,** melylyel **takarmányrépa répafejek levéllel, egyidejüleg a tengeriszárral** a legtökéletesebben **felaprithatók** és igy egyszerre besavanyithatók. Ezen **kettős müvelet semmiféle más géppel** nem **végezhető** mint az **„Ásványi"** féle **tengeriszártépőgéppel.** 1908. évi tökéletesitett kivitelben gyártja a szabadalomtulajdonos

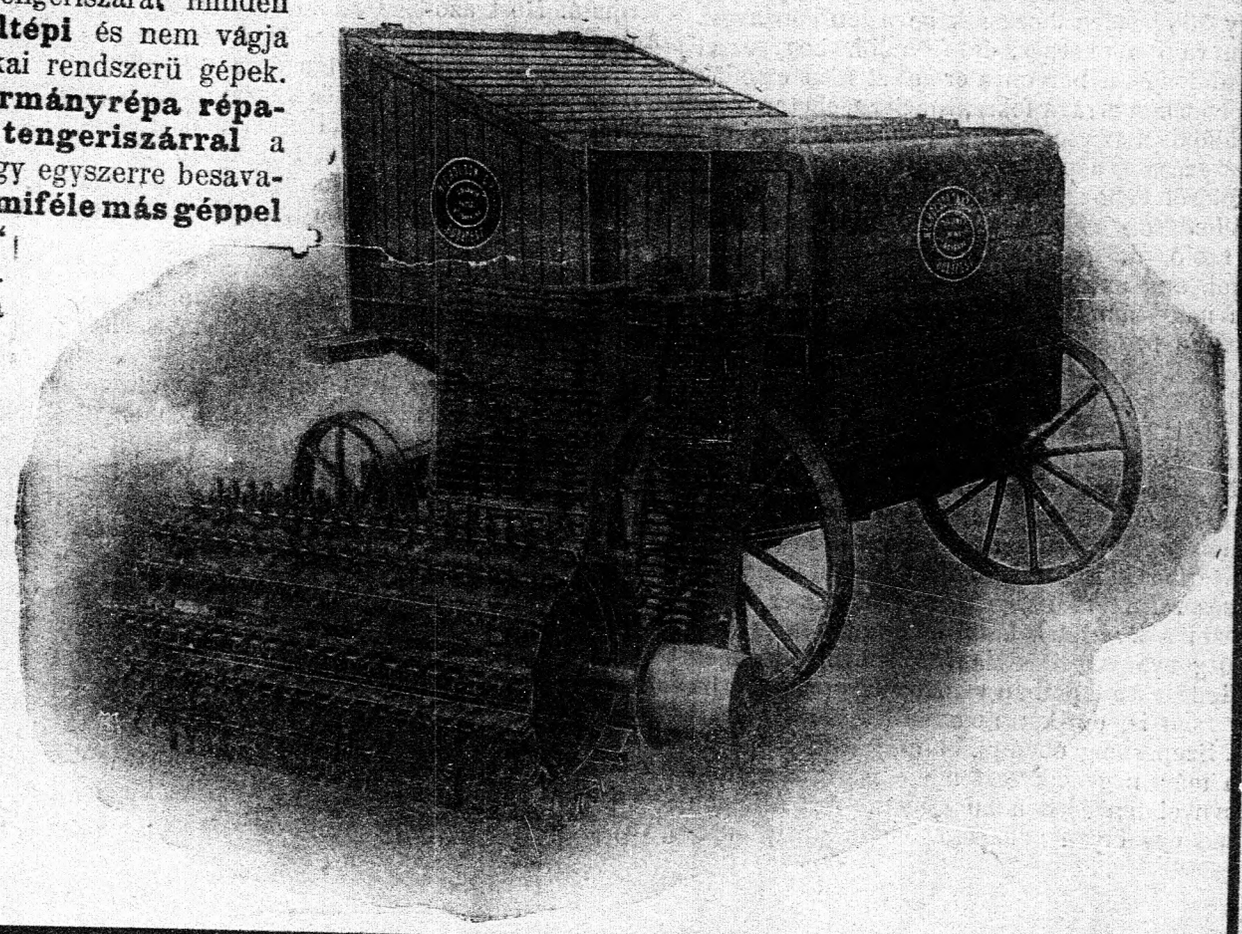

„Nicholson"

GÉPGYÁR RÉSZV.-TÁRS.

BUDAPEST, VI., VÁCZI-UT 17. SZ.

Arjegyzék és ismertetés ingyen és bérmentve, :::

Gőzeke acetylen-lámpák

Éjjeli szántásoknál **gőzekékre** különösen alkalmasak, mert nappali fényt adnak.

Kézi-, kocsi-, spritzbogen-, pózna-, asztali-, udvari-, kerti-, istálló- **acetylen-lámpák.**

Bárdi József automobil r.-t. Budapest, VI., Mozsár-utcza 9. ~ Fővárosi Orfeum mellett. ~

Telefon 16—28. Sürgönyczim: Pneumatic. Árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentve.

Gazdák figyelmébe! Most jelent meg:

A pinczegazdaság mellék-termékeinek értékesitése

Irta: **SZILÁRD GYULA** a gróf Esterházy-féle csákvári főmivesiskola tanára

Tartalma: Pálinka- és cognacfőzés. A törköly és venyige mint takarmány. A borsöprü értékesitése. Borkönyerés törkölyből és borsöprüből. Kék szőlő festőanyagának kivonása. Szőlőmag-olaj-nyerés. Csersavoldat készités szőlőmagból. Ecetkészités.

1 korona 60 fillér előleges beküldése ellenében bérmentve szállitja a **"PÁTRIA" részv.-társ. gazdasági szakkönyvkereskédése, Budapest, IX., Üllői-ut 25.**

Eladó birtok

Fejér megyében, gyorsvasutállomás, 1500 magyar hold **kitünő prima sik gazdaság,** házi kezelés alatt, **uj modern épületekkel,** kedvező fizetési feltételek mellett. Ára 840.000 korona.

Beyer Károly, Budapest, V., Báthory-u. 5.

Telefon 12—85. 272 Telefon 12—85.

Betanitott

igásökrök, tehenek, üszők, tenyészbikák

állandóan kaphatók gróf TELEKI ARVÉD fehér magyar gulyájából, drassói uradalomban, posta, vasut, távirda: KONCZA.

963

RESICZAI ACZÉLEKÉK

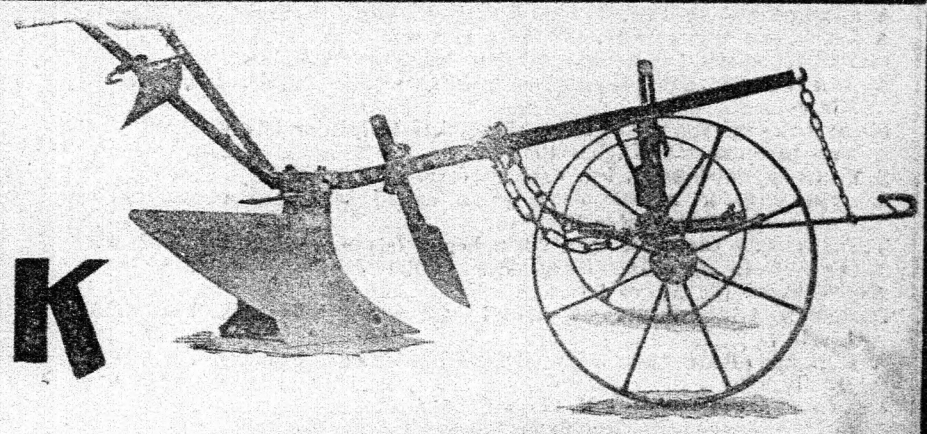

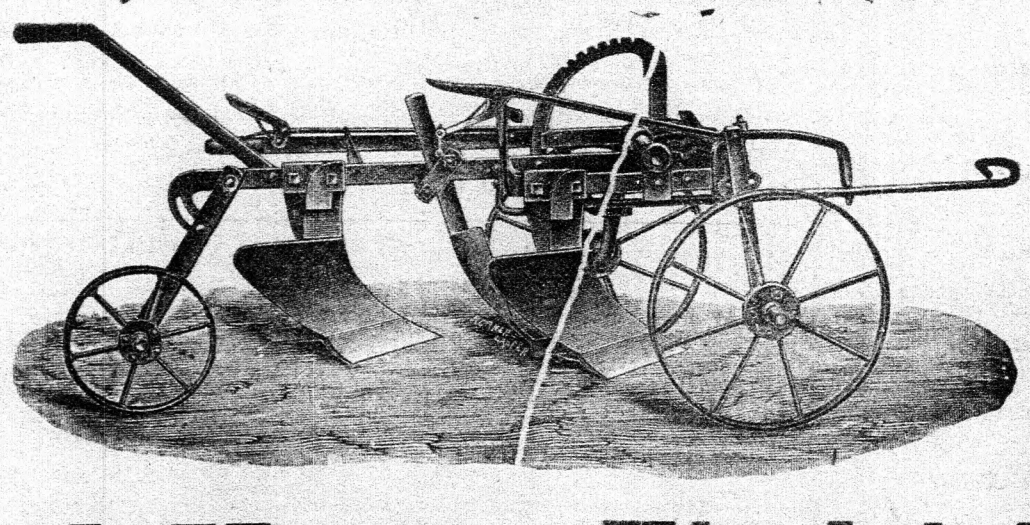

Kitünő szerkezet
Kiváló aczélanyag
Kevés vonóerő
jellemzik a resiczai :: talajmüvelő-eszközöket

Arjegyzékkel, legolcsóbb árajánlatokkal szivesen szolgálunk.

Sziveskedjék ekéinket vásárolni.

Magyar gyártmány.

A Magyar Királyi Államvasutak Gépgyárának Vezérügynöksége

Budapest, V., Váczi-körut 32. szám.

A Boldogasszonyi Főbérlőség ajánl vetőmagul, mig a készlet tart, eredeti mag után termelt első utántermés

Hanna-árpát

100 kilogrammonként 20 koronáért.

Probstei-zabot

korán érő, **100 kilogrammonként 18 koronáért.**

500 kilogrammon aluli megrendelést nem fogadunk el; az áru értéke vevő zsákjaiban a helybeli vasutállomásra szállitva értendő. Kivánatra mintát küldünk.

Megkeresések **Boldogasszonyi Főbérlőség** czimen **Boldogasszony,** Moson megye küldendők. 1059

Olcsó szakmüvek!!

A trágyáról, a trágyázásról és a trágyakezelésről szükséges tudnivalók. Irta Réti János K —·60
A kaszálók és legelők ápolása. Irta Gáspár József K —·50
A gazda, mint sertéshizlaló. Irta Virág Elek K —·50
A borjuk fölneveléséről. Irta Tormay Béla K —·50
A takarmányrépa. Irta Herényi Gothárd Sándor K —·50
A fejőstehénről. Irta Hauer Géza K —·60
A szántás-vetésről. Irta Hensch Árpád K —·50
Utmutató a ragadós állati betegségek elleni védekezésben. Irta Jakab László K —·80
Az épitkező gazda. Irta Domokos Kálmán K 1·—
A kukoriczamiveléséről. Irta Huisz Gyula K —·50
A házi állatok fontosabb élősködői. Irta Páter Béla K —·50
A házi kert. Irta Ritter Gusztáv K —·80
Baromfitenyésztés. Irta Gáspár József K —·70
A csalamádé termesztése, bevermelése és etetése. Irta Cserháti Sándor K —·50
Csikónevelés. Irta Czájlik István K —·50
A dohánytermesztésről. Irta K. Vörös Sándor K —·70
A vörös lóher termesztéséről. Irta Ásványi Lajos K —·70
Gyümölcsértékesités. Irta Ritter Gusztáv K —·70
A nyers takarmányok eltevése, különös tekintettel a zsombolyai kazalra. Irta Herényi Gothárd Sándor K —·50
A gazdaságok berendezéséről. Irta K. Vörös Sándor K —·90
A kosárfüz termelése. Irta Marc Ferencz K —·50
Házi állataink takarmányozása. Irta Kovácsy Béla K 1·—
A len és kender termeléséről és áztatásáról. Irta Grasseli Miklós K —·50
Konyhakerti magvak termelése. Irta L'Huillier István K 1·—
A komlótermelésről. Irta Réti János K —·50
A méhtenyésztésről. Irta Gáspár József K —·60
A gabonafélék, a burgonya és a szőlő legfontosabb gombabetegségei. Irta Páter Béla K 1·—
Talajjavitás lecsapolással. Irta Nemes István K 1·—
A legjobb takarmányfüvekről. Irta Réti János K —·50
Az öntözés. Irta Nemes István K 1·—
Hasznos tudnivalók az állati szülészet köréből. Irta Jakab László K 1·—
A jégkár ellen való biztositás és a károk becslése. Irta Szüts Mihály K 1·—
Gazda számvitele. Irta K. Vörös Sándor K 1·—
A haltenyésztésről. Irta Páter Béla K —·60
A vetőmag eltartásáról és a magtárban kárt tevő állatokról. Irta Páter Béla K —·50
Utmutató házi állataink egészségének gondozására. Irta Jakab László K —·50
Magyar olajnövények. Irta Dr. Rodiczky Jenő K —·60
A gyomok kártékonysága és az ellenük való védekezés. Irta Cserháti Sándor K —·60
A szocializmusról. Irta Papp Gergely K —·50
Az állami egyenes adók és a községi adópótlékokról. Irta Heigel Lipót K 1·—
A fogyasztási adókról, jövedékek és illetékekről. Irta Heigel Lipót K 1·—
A legfontosabb szálas takarmánynövények termesztése. Irta Rázsó Imre K —·50
Szőlőmüvelésről. Irta Ikafalvi K 1·—
A tenyészkanczákról, különös tekintettel a meddőség okaira és azok elháritására. Irta Ross Nándor K —·50
Tanácsadó fiatal gazdák számára. Irta Hadviger Albert K 1·—
A káposztafélék termesztése a szántóföldön. Irta L'Huillier István K —·50
A mezőgazd. szeszgyárak jövedelmezősége, berendezése, üzeme, gyümölcspálinka-főzés. Irta Dr. Baintner Ferencz K 1·—
Czukorrépatermesztés. Irta Varga Kálmán K 1·—
Magyar komlótermesztés. Irta Cserer Lajos K 1·—
A gabonafélék termesztése. Irta Cserháti Sándor K 1·—
A gyógynövények termesztése. Irta Páter Béla K 1·—
A kenyéradó növények fontosabb ellenségei és betegségei. Irta Dr. Barna Balázs K 1·50

Megrendelhetők a „PÁTRIA" r.-társ. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz.

Az OMGE. mezőgazdasági üzemi osztálya

főfeladatául tüzi ki a belterjesebb és az eddiginél hasznosabb gazdálkodás előmozditását a gyakorlati szaktanácsadás utján.

Kidolgozza az okszerü gazdasági berendezés alapjául szolgáló **üzemtervet.** Elvállalja a gazdaságok **állandó felügyeletét** és ezek **üzemének ellenőrzését.** Tanácsot ád a gazdasági számviteli könyvek **berendezésénél**, vezetésénél és azok lezárásánál. Elvállalja a gazdaság **számvitelének felülvizsgalását** vagy **állandó ellenőrzését.** Elvégzi a gazdaság számadatainak elkönyvelését, időszaki jelentések alapján. Évi zárlatokat és jövedelmezőségi számitásokat elkészit. **Tanácsot ad birtokbérbeadásnál**, valamint **mezőgazdasági pénz- és hitelügyi** kérdésekben. Gazdasági **ügyekben jogi tanácsokkal szolgál** és **vitás ügyekben** a választott szakbirósági tisztséget elvállalja. Birtok és mindennemü mezőgazdasági **értékbecsléseket** végeztet. A bejelentett **eladó és bérbeadó birtokokat** törzskönyvileg **nyilvántartja.**

Gazdatiszteket és egyéb **képzettebb gazd. személyzetet keresőket nyilvántart.**

Adóügyekben az OMGE. tagjainak szakvéleményeket ad, az adókönyvek alapján felülvizsgálja az adó helyes kivetését és tulfizetés esetén az összeg visszatéritését kieszközli. Adóelengedések ügyében utbaigazitással szolgál. Hasonlóan igénybe veheti az üzemi osztály ily irányu müködését az Országos Központi Hitelszövetkezet és a Hangya fogyasztási és értékesitő szövetkezet tagjai is, ha tagságukat igazolják.

Nyilvántartásra bejelentetett:

Eladó birtok:

543 m. hold Zalában, vasutállomás a birtokon szeszgyárral, téglavetéssel, czementárugyártással, iparvágány s mérleggel, urilakkal. Bármikor átvehető. Esetleg bérbeadó. Tulajdonos: Zathureczky, Türje. 2
197 m. hold piliscsabai vonalon, fővárostól 39 km.-re 4 község között, orvos, gyógytár Nyergesujfalu, Dunától 10 p. Tejgazdasággal, sertéstenyésztéssel, 8 h. szőlővel, csűrökkel magtárakkal, 2 nagy pinczével, 5 szobás lakás üveges, zárt verandával. 3
200 m. hold sik fekvésü I. o. szántó, fővonal mentén fekvő város határában, megfelelő g. épületekkel. 5
370 m. hold Sáros megyében, melyből 310 hold erdő, uri lakással és 5 hold diszkerttel, köves ut mentén. 4
100 kat. hold körüli I. o. bácskai föld, 15 percznyire a vasutállomástól, jó utakkal, a Ferencz-csatornától 8 percznyire, urilak és gyümölcsössel. 6
500 m. hold Szatmár megyében, vasutállomástól 2 km.-re, kényelmes urilakkal. 7
1015 kat. hold Torontálban a Tisza és vasut mentén, köves uttal, egészben avagy csakis egy körülbelül 500 holdas része, gazdasági épületekkel. 8
806 kat. hold Érmelléken, vasuttól 7 kilométerre, épülő vasut helyben, 40 kat. hold dohányengedélylyel, kellő lak- és gazdasági épületekkel. 9
Temesvár határában, a várostól 2 kilométernyire, 211 m. h. kiterjedésü birtok, szép kertben fekvő 10 szobás lakással, cselédházakkal, 150 darab marhára való istállóval, nagy kukoricza-góréval, eladó. A birtok talaja a legjobb minőségü föld, az egész ***primissima klasszikus kerti talaj,*** ugy a legintenzivebb művelésre, mint tejgazdaságra kiválóan alkalmas. A vételt megkönnyiti a birtokon levő nagyobb összegü, igen olcsó és előnyös törlesztéses kölcsön. 10
280 m. hold Budapesttől fővonalon gyorssal ½ óra, vasutállomástól müuton 4 km.-re, megfelelő gazdasági épületekkel, vizvezetékkel, csinos kis parkban urilakkal. 60 m. h. erdőilletőséggel. 12
586 hold Nógrád m.-ben, miből 400 h. szántó, 54 h. rét, 5 h. [illegible] 1½ h. szőlő, 20 h. legelő, 90 h. erdő, a többi rész major, udvar és ut. Vasutállomástó. 5 km.-re. Teljes felszereléssel 400,000 korona. Esetleg bérbe is kivehető. 14
384 hold szőlőnek való, egyenes felületü, vasut közelében fekvő homokbirtok, melyből 41 hold már szőlővel beültettetett, egészben vagy kisebb részletekben is eladó. 13
1000 m. hold Hont megyében, ebből kb. 800 m. hold szántó, 10 hold rét, 80 hold erdő és 100 hold legelő, 8 hold fiatal, nemes gyümölcsös. A birtok egy darabban fekszik, jó és elegendő épülettel felszerelve, tehermentes, saját kezelés alatt áll. Esetleg bérbeadandó. 15
2488 hold, 50 hold termőgyümölcsössel Erdélyben, saját kezelés alatt levő birtok, megfelelő számu kitünő kőből épült épületekkel. 10 szobás kastélylyal, szeszgyár és finomitó. Jó munkásviszonyok. Ára felszerelés nélkül 660,000 K. Amortizácziós teher 200,000 K. Esetleg bérbe adó. 16
290 hold Szilágy megyében, vasutállomástól 7 km. Fele részben szántó, fele részben legelő és kaszáló. Dohánytermelési engedélylyel. Kereskedelmi növények termesztésére és tehenészetre alkalmas. Kedvező fizetési feltételek. 17
200 hold, vasutállomástól 2 km. Szőlőmivelésre különösen alkalmas. 2 holdas parczellákban vagy együtt az egész terület eladó. 18
Emeletes kastély 25 hold földdel a Balaton mellett szép park. Ára 75.000 K. 1
513 m. h. Borsod megyében vasutállomástól 6½, épülő vasuttól 3 km.-re. Elegendő gazdasági épületekkel és külön belsőséggel, melyen az urilak áll. 40 hold dohányengedélylyel. Az egész birtok prima buzatermő szántó. Ára m. holdanként 650 korona. 20
2400 m. hold sik fekvésü dunántuli birtok, 1600 h. szántó, 350 legelő, 250 erdő, 40 kaszálóval, 2 jól elhelyezett majorban kellő gazd. épülettel. Uri lak 10 holdas parkban. Három vasuti vonal mentén. Ára 700.000 kor. Teher 400,000 kor., mely rajt maradhat. 21
101 m. hold Pest megyében, ebből 5 hold termőszőlő, 60 hold szántó, 34 hold kaszáló, 2 hold akáczerdő épületekkel. 24
184 hold Pest megyében vasutállomás mellett, melyből 17 hold prima termőszőlő, 95 hold szántó, 12 hold kaszáló, 53 hold legelő, 6 hold ki nem apadó tó urilakkal és kellő gazdasági épületekkel, kedvező fizetési feltételek mellett. 25
139 m. hold Pest megyében vasutállomástól ¾ órányira, ebből 12 hold fiatal szőlő, 2 hold kaszáló, 30 hold szántó, 95 hold feltörhető legelő tanyával együtt 48.000 koronáért. 26
480 hold fővárostól 25 km.-re, teljes felszereléssel, tehenészettel, modern lakóházzal, kellő gazdasági épületekkel.

Birtokvétel: megvételre kerestetik:

200 m. hold birtok 30—40 km.-nyire a fővárostól. 455
400—800 m. holdas jó minőségü birtok, jó ut mentén, vasuttól nem távol, családnak való tágas és egészséges lakással, árnyas kerttel. 7
Kisebb birtok, szép és tágas lakóházzal, parkkal, vasutállomáshoz közel, lehetőleg fővonalon. 8
400—1000 h. birtok, melynek nagyrésze vágható erdő. 2916
1000 holdig cserébe fővárosi házért, egy tulnyomóan erdőből álló, Hont, Nógrád, Gömör, Heves vagy Borsod megyékben fekvő birtok. 507
2—300 hold birtok, jó lakással és gazd. épületekkel, város és vasut közelében. 3950
200 holdas birtok uri lakházzal, lehetőleg Kecskemét vidékén. 3982
10—15000 hold erdőbirtok az ország északnyugati részén. 9
2000 hold elsőrendü talaju birtok, czukorrépa vidéken, vasutállomás közelében, szép kastélylyal és parkkal, Bécstől legfeljebb 6 órányira. 5215
800—1200 m. hold birtok, kellő gazdasági épületekkel felszerelve, megfelelő lakházzal. 456
2000 hold jó talaju birtok, részben erdővel, kastély és parkkal, közel a vasuthoz. 5216
250—300 m. hold főváros vagy vidéki nagyobb városhoz közel épületekkel, jó lakóházzal, tehermentes vagy olcsó amortizácziós kölcsönnel. 12/a
3—400 hold egytagban legalább 5 szobás lakással, vasuttól legfeljebb 1½ órányira jó uton. Lehet az egész birtok erdő. 12
800—1000 holdig jó földek és épületekkel, instrukczióval. A lakóház faluban vagy város közelében legyen 79
500—1000 m. hold lehetőleg egy tagban, előnyben részesül sik fekvés, vasutállomás közelében. 23

Bérbeadó birtok:

490 m. hold Abauj megyében 7 km. a vasuttól, országut mellett, 7 szobás udvarházzal, kellő gazdasági épületekkel. 5003
1150 m. hold Nógrádmegyében jó gazdasági épületekkel, épülő vasut mentén, október 1-től, esetleg január 1-től 6 vagy 12 évre 15

Birtokbérlet kerestetik:

180—200 m. h., amely kereskedelmi növények termelésére alkalmas és rajta tejgazdaság üzhető. 2530
800—1500 h. Erdélyben vasuthoz közel, jó urilakkal és gazdasági épületekkel, rét és legelővel. 496
2—3000 holdat tavaszi vagy őszi átvételre, lehetőleg a Dunán tul vagy kedvező feltételekkel másutt is, hol a tehenészet üzhető. Urilak legalább 6 szobás legyen. 1868
1000—1500 m. hold lehetőleg sikfekvésü, előnyben részesül erdőnélküli birtok és sikfekvésü vasutállomás közelében levő.

Ezeken kivül nyilvántartjuk a visszavándorlók letelepitésére alkalmas birtokokat és bérlőszövetkezetek alakitásánál közbenjárunk a Magyar Gazdaszövetségnél.

Csakis közvetlenül a tulajdonosoktól fogad el bejelentéseket

AZ OMGE. ÜZEMOSZTALYA.

Felhivás a gazdákhoz. Mindama tisztelt földbirtokos és haszonbérlő urakat, akiknek okleveles gazdatisztre, vagy más gazdasági alkalmazottra szükségük van, felkérjük, hogy a náluk üresedésben levő állásokról az OMGE. üzemi osztályát mielőbb értesiteni sziveskedjenek. Ugyanis ama helyzetben vagyunk, hogy kiváló minősitésü állást kereső gazdatiszteket és egyéb gazdasági alkalmazottakat ajánlhatunk hozzánk forduló egyesületi tagjainknak teljesen dijmentesen.

Melléklet a „Köztelek“ 1908. évi 90. számához.

Ipari és kereskedelmi szakosztály ülése.

(1908 november hó 13-án.)

Jelen voltak *Gaál* Jenő dr. elnöklete alatt: *Bacher* Emil, *Bolla* Mihály, *Bujanovics* Gyula, *Csitáry* Béla, *Dénes* Manó, *Drucker* Jenő dr., *Elek* Ernő, *Engel* Henrik, *Emődy* József, *Förster* Lajos, *Gertei* Lajos, *Horváth* János dr., *Jánosházy* László, *Károly* Rezső, *Keller* Gyula, *Kodolányi* Antal, *Koppély* Géza, *Küseler* Henrik, *Lázár* Pál, *Loósy* Adolf dr., *Löherer* Andor, *Melegh* Béla, *Nick* Ede, *Ország* Robert, *Propper* Samu, *Perczel* Ferencz, *Reusz* Henrik, *Salzer* Lajos, *Sigmond* Elek dr., *Szilágyi* Gyula dr., *Szilárd* Ferencz dr., *Vantsó* Gyula dr.; a tisztviselőkar részéről *Rubinek* Gyula igazgató, *Szilassy* Zoltán szöv. titkár, *Mutschenbacher* Emil dr. s.-titkár, *Fabricius* Endre és *Kovácsy* János ez. s.-titkárok és *Krolopp* Hugó ipari szakosztályi titkár mint előadó. Távolmaradásukat kimentették: *Szterényi* József, *Széchenyi* Aladár gróf, *Gelléri* Mór, *Ormándy* János, K. *Szabó* Ferencz és *Kosutány* Tamás dr.

A szakosztály megalakulása.

Rubinek Gyula igazgató szivélyesen üdvözli a szakosztály megjelent tagjait akkor, amidőn a szakosztálynak ebben az évadban első ülésére megjelentek. Az egyesületi tanács előterjesztése alapján a szakosztály megalakulása tekintében javaslatba hozza, hogy sziveskedjenek az elnökség ugyanazon tagjait ujra megválasztani, akik már a multban is ezen tisztet betöltötték. Ezen az alapon elnöül Gaál Jenő dr.-t, társelnökökül pedig Bernát Istvánt és Bolla Mihályt ajánlja megválasztásra, akiket a szakosztály egyhangulag ujból megválaszt. Felkéri szóló Gaál Jenő dr.-t, hogy az elnöki széket elfoglalni sziveskedjék.

Gaál Jenő dr. maga és elnöktársai nevében megköszöni a kitüntető bizalmat és ismétli amit a szakosztály utolsó megalakulásakor mondott, hogy amennyire a szakosztálynak meglehetős szük körre szabott hatásköre megengedi, igyekezni fog az elnökség feladatának minél tökéletesebben megfelelni. *A szakosztály megalakulásához tartozik a müszaki és üzemi bizottság megválasztása is.* Javasolja, hogy a müszaki bizottság elnökévé az eddigi elnök, *Bolla* Mihály, tagjaiul pedig az eddigi tagok választassanak meg ujra. (Helyeslés.) Az üzemi bizottság elnökévé szintén az eddigi elnököt, *Reusz* Henriket, tagjaiul pedig ugyancsak az eddigi tagokat ajánlja megválasztásra, akiket a szakosztály egyhangulag ujból megválaszt. Az ekként megalakult két bizottság tehát a következő tagokból áll: *müszaki bizottság:* elnök: Bolla Mihály; tagok: Blantz Jenő, Cserháti Sándor, Förster Lajos, Hofherr Albert, Jánosházy László, Karkovány Ákos, Kerpely Kalmán, Köpesdy Elemér, Kühne Károly, Lázár Pál, Loósy Adolf dr., Lindtner Sándor, Melegh Béla, Nick Ede, Ország Róbert, Propper Samu, Raichl Károly, Rausch Aladár, Reusz Henrik, ifj. Sporzon Pál, K. Szabó Ferencz, Vajda Ödön, Wolf Ernő; előadó: Krolopp Hugó; *üzemi bizottság:* elnök: ráthonyi Reusz Henrik, tagok: Blantz Jenő, Emődi József, Förster Lajos, Hensch Árpád, Kerpely Kálmán, Koppély Géza, Kosutány Tamás dr., Nick Ede, Sierbán János, Szilágyi Gyula dr.; előadó: Krolopp Hugó. Ezzel az ujra alakulás befejeztetett és elnök felkéri a két bizottság megválasztott tagjait a bizottságban való további buzgó működésre.

A szakosztály állami segélye.

Krolopp Hugó szakosztályi titkár bejelenti, hogy a földmivelési miniszter a szakosztálynak évente 2000 korona állami segélyt ad azzal, hogy a szakosztály működéséről évenkint beszámolni köteles s ha a miniszter ezt a működést megfelelőnek találja, ugy a segély további 4 évre is folyósitani fogja. Örvendetes tudomásul szolgál.

Állásfoglalás a mértékhitelesitésről szóló törvénynek a gazdákra sérelmes rendelkezési ügyében.

Krolopp Hugó előadó előterjeszti a szakosztálynak, hogy a mértékek használatáról és ellenőrzéséről szóló 1907. évi V. t.-cz. rendelkezései a gazdákra nézve sok tekintetben sulyos és sérelmes intézkedéseket tartalmaznak. E törvény végrehajtása tárgyában a kereskedelemügyi miniszter egy rendeletet készül kiadni, miért is oly czélból, hogy a gazdákat lényeges anyagi károsodástól megóvhassuk, ezen sérelmes rendelkezések ellen állást kell foglalnunk. Hogy miben állanak e sérelmek, az a következőkből tünik ki:

A száraz anyagok mérésére szolgáló *ürmértékeknél* a tervezett rendelet milliméter-pontossággal kimondja, hogy a fémből készültek milyen nagy alsó és felső visszahajtással birhatnak, a falvastagság milyen erős legyen, hogy csak egy drb lemezből forrasztandók, hány milliméter széles abroncs szögecselendő alsó szélükre stb. A fából készült ürmértékeknél a rendelet milliméter-pontossággal meghatározza, a dongák vastagságát, az abroncsok vastagságát, szélességét, sőt a szegecselést is. Ugyancsak mm.-pontossággal állapittatnak meg az ürmértékek belső átmérője és magassága s az eltérés is, amely igen csekély. A rendelet kötelezővé teszi minden gazdára nézve azt, hogy minden gazda ürmértékeit a rendelet életbeléptetése után egy éven belül hitelesittetni köteles, utóbb pedig két-kétévenként időszakos hitelesités alá köteles azokat bocsátani. Ha az ürmértékek nem felelnek meg a törvényes kivánalmaknak, nem hitelesittetnek, de azért a hitelesitési dijat le kell fizetni. Ezek a dijak pedig nem is mondhatók csekélyeknek; pl. az 50 l. mértéknél 1 kor. 20 fillér, 20 l.-nél 80 fillér stb. Az időszakos hitelesitésnél pedig aszerint, hogy hány lakossal bir az a község, amelyben a gazda lakik, változik a két évre szóló átalányösszeg. És pedig, ha 50.000-nél több lakossal bir a község, az átalányösszeg 12 kor., 10.000—50.000 lakosnál 10 korona stb. Hogy miért van ez az összeg a lakosság számarányához viszonyitva, azt nem tudjuk. A *mérlegeknél*, nevezetesen a gazdákat érdeklő körtés és hidmérlegeknél a rendelet számtalan pontban körülirja, hogy azok minő szerkezetüek lehetnek, de ez a gazdát kevésbbé érdekli, mert átmeneti intézkedések vannak tervbe véve, melyek szerint a körtés mérlegeknél 1910 deczember hó 31-én bezárólag, a hidmérlegeknél pedig 1914 deczember hó 31-ig bezárólag azok a mérlegszerkezetek is hitelesithetők, melyek a törvény életbeléptetése előtt forgalomban voltak. De már a hitelesitő bélyegzés alkalmazása szerfelett sérelmes a gazdára nézve, mert ki lenne mondva, hogy a hordozható mérlegeknél a bélyegzés ugy állapitandó meg, hogy a bélyegzés megsértése nélkül a mérleg egyik helyről a másikra átvihető ne legyen. Ezzel a mérleg hordozhatósága illuzóriussá válik. A mérlegek hitelesitése szintén nagy anyagi megterheltetést jelent a gazdára nézve, amennyiben pl. a körtés mérlegeknél 20 kgr. terhelhetőségig 1 korona, 50 kgr. terhelhetőségig 1 korona 50 fillér stb., a hidmérlegeknél 500 kgr. terhelhetőségig 4 korona, 1000 kgr. terhelhetőségig 5 korona, 3000 kgr. terhelhetőségig 8 korona, 7000 kgr. terhelhetőségig 15 korona stb. fizetendő. Ez az összeg fizetendő a mérlegek első hitelesitése alkalmával, tehát akkor, amikor a rendelet életbelép. Ez annyival is inkább sok, mert az időszaki átalányhitelesitésnél a már emlitett átalányösszegben a hidmérlegek ujbóli hitelesitési dija *nem* foglaltatik benn, azokért az első hitelesitési dijösszeg fele, de a 30 métermázsánál kisebb megterheltetésüeknél legalább is 4 korona fizetendő. A *sulyoknál* a rendelet szintén igen precziz kivánalmakat támaszt s az első hitelesitésnél elég magas dijakat állapit meg. Pl. a 20 kgr.-os suly hitelesitése 40 fillér, 10 kgr.-osé 30 fillér stb. A *tejeskannáknál* a rendelet a kanna nyakának pontosan betartandó belső átmérőjét irja elő és pedig 2 literes és kisebb kannáknál 8 cm., 2 és fel litertől 10 literig 10 cm., 20 literesnél nagyobbaknál 20 cm. kell hogy legyen a kannanyakának átmérője. A tejeskannák ürtartalmában az első hitelesités alkalmával legfeljebb $^1/_{200}$-ad rész, az időszakos hitelesitéseknél legfeljebb $^1/_{150}$-ed rész nagyságu eltérés engedhető meg és büntetendő oly tejeskannának a közforgalomban való használata, melynél az eltérés a szakályszerü ürtartalomtól nagyobb, mint $^1/_{100}$-ad rész. Ezenkivül még hátra van a hitelesitési dij, ami a kannáknál szintén igen magas, mert ezeknél az időszaki hitelesités ki van zárva, illetve ugynnannyiba kerül, mint az első. A *borospalaczkok*, ha szeszes folyadékokkal megtöltve mint zárt palaczkok kerülnek forgalomba, nem esnek hitelesitési kötelezettség alá, de ki van mondva rájuk az, hogy a rendelet napjának életbeléptetésétől kezdve el nem távolitható módon az üvegben lévő szeszesital mennyiségét és a forgalombahozó fél nevét vagy védjegyét kell rájuk alkalmazni. Tehát 2 év mulva a pinczésgazdáknak palaczkkészletüket ily értelemben edzésekkel kellene ellátniok, ami szintén sok pénzbe kerül. Ezek a dijak tehát a gazda nagy anyagi megterheltetését jelentik, amely azonban még a következőkkel növekedik: *Az első hitelesitésnél*, ha a gazda a mértékhitelesitő központba beküldi az ő eszközeit, viseli azok szállitási költségeit, viseli a rizikót a törésekért és azután akár hitelesitik a mértékeit, akár nem, fizeti a magas hitelesitési dijakat. Ha kihozatja a gazdaságba a hitelesitő hivatalnokot, akkor a hitelesitési dijakon kivül köteles megfizetni annak utiköltségét, a felszerelések szállitási dijat és még 8 korona napidijat.

Az *időszaki hitelesitésnél*, tehát két év mulva a hitelesitő hivatalnokok bizonyos vidéki központokba szállanak ki és idehozhatja el a gazda hitelesitendő mértékeit vagy amennyiben ugyanott lakik, elhivhatja a hivatalnokot magához. Ez esetben a hitelesitésért bizonyos átalányösszeg fizetendő, amely átalányösszeg annál nagyobb, minél nagyobb a község lakosainak száma. Ha a gazda ugyanabban a községben lakik, melyben a hitelesitő müködik, de azt kivánja, hogy a hitelesitő őt a majorjában keresse fel, a hitelesitési dijakon kivül 6 korona pótdijat fizet. Ha pedig az időszaki hitelesitést olyankor kéri a gazda, amikor a hitelesitő nincsen körúton, a pótdij helyett 8 korona napidijat fizet a hivatalnoknak.

Ezekben tájékoztatta Krolopp H. előadó a szakosztályt a tervbevett kormányintézkedésekről és ezek alapján javasolja, hogy *tiltakozzunk a legerélyesebben az ellen, hogy a gazda emlitett összes eszközei a hitelesitési kénszernek legyenek alávetve, mert felesleges anyagi terhet ró a gazdára az, ha olyan eszközöket is hitelesittetni kénytelen, melyek segélyével egyes terményeinek mennyiségét, pl. sulyát saját tájékoztatására állapitja meg.* A kormánynak az nagyon mindegy lehet, hogy az a mázsa, amelyen a gazda az abraktakarmányt kiméri stb., vagy az az ür-

mérték, amelylyel a magtárból vetés alkalmával a vetőmagot kiméri stb., hajszálpontossággal bir-e vagy sem. Éppen azért *azt kell követelnünk, hogy a gazdaságokban csakis az olyan mázsák, hitelesítési kényszernek alávetve, melyeken a gazda gabonát, állatot stb. vétel vagy eladás alkalmával megmázsál és vétessenek ki a hitelesítési kényszer alól és külön táblával jelöltessenek meg azok a mázsák és mértékek, amelyek a gazdának saját privát céljaira szükségesek s a közforgalomban nem szerepelnek.*

A tejeskannáknál javasolja szóló, hogy *azok időszaki hitelesitési kényszernek alávetve ne legyenek, mert azokban a tej ugysem képezi eladás tárgyát.*

A hordókra vonatkozólag a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesülete előterjesztései alapján javasolja szóló, hogy *kérjük a minisztertől, miszerint szállittassanak le a hitelesitési költségek, illetve dijak, a hitahatár legalább 5%-ban állapittassék meg, a hordójelölés kötelezettsége pedig csak a hordók javitása után álljon fenn.* Ilyen értelemben kéri szóló a határozatot kimondani.

Dénes Manó, *Gerlei* Lajos, *Rubinek* Gyula, *Löherer* Andor, *Szilágyi* Gyula dr., *elnök* és *előadó* hozzászólásai után

Bolla Mihály inditványára a szakosztály elhatározta, hogy a mértékhitelesitésről szóló törvény áttanulmányozására és részletes megvitatására egy külön bizottságot küld ki, amely bizottság elaborátumát az elnökség, a szakosztály és a választmány megkerülésével sürgősen felterjeszti majd a kereskedelemügyi miniszterhez. Addig is sürgősen felir a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy amig ez az elaborátum el nem készül, addig tartsa teljesen függőben a tervezet végleges elkészitését. E bizottság tagjaiul megválasztattak: *Dénes* Manó, *Drucker* Jenő dr., *Gerlei* Lajos, *Küszler* Henrik, *Perczel* Ferenez, *Krolopp* Hugó előadó, *Reusz* Henrik elnök. A bizottság november hó 16-an, hétfőn d. u. 4 órakor tartja első ülését.

A földmivelésügyi miniszternek magyar gépiparpartoló intézkedései.

Krolopp Hugó előadó előterjeszti a szakosztálynak, hogy egy régebbi szakosztályi ülés határozatából kifolyólag az egyesület felterjesztést intézett a földmivelésügyi miniszterhez és a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, melyben statisztikai adatokkal bizonyitotta, hogy a magyar gazdatársadalom, mellőzve a hazai beszerzési forrásokat, évente mintegy 13 millió korona értékü gazdasági gépet és eszközt szerez be külföldi czégeknél és arra kérte a földmivelésügyi minisztert, hogy utasitsa a gazdasági szaktanárokat és gazdasági egyesületeket, hogy előadásaikban a hazai gépipar támogatásának szükségességét hangoztassák s a fönnhatósága alá tartozó gazdaságokat, hogy hazai gyártmányu gépeket vegyenek. A vallás- és közoktatásügyi minisztert pedig arra kértük felterjesztésünkben, hogy utasitsa a gazdasági ismétlőiskolák tanitóit, hogy előadásaikban és a nép körében a hazai gépipar pártolásának fontosságát és szükségességét hangoztassák. Bejelenti előadó a szakosztálynak, hogy ezen felterjesztésből kifolyólag a földmivelésügyi m. kir. miniszter körrendeletet intézett valamennyi gazdasági szaktanárhoz, valamennyi vármegyei és városi gazdasági egyesülethez és gazdakörhöz, azokivül valamennyi gazdasági akadémiához és földmivesiskolához, amelyben nevezetteket utasitotta, hogy arra buzditsák a gazdákat, hogy csak hazai eredetü gépeket vásároljanak és világositsák fel őket arról, hogy a hazai gépipar gyártmányainak mellőzésével e szép fejlődésnek indult hazai ipar további sikeres föllendülését és felvirágzását mily nagy mértékben akadályozzák. A fönnhatósága alá tartozó gazdaságokat pedig utasitotta, hogy csak hazai gyártmányu gépeket és eszközöket szerezzenek be. Ajánlja a szakosztálynak szives tudomásulvétel végett a földmivelésügyi miniszternek ezen, a magyar gépipar pártolása érdekében kiadott rendeleteit.

Loósy Adolf dr. kéri a szakosztályt, hogy ezt az iparpártolási akciót terjeszsze ki olyképpen, hogy kérje fel a vidéki gazdasági egyesületeket, hogy ezek sziveskedjenek ennek a hazai gépiparpártolásnak propagálását a körjegyzők figyelmébe ajánlani, ami mindenesetre nagyban hozzájárulna ennek az akcziónak a sikeréhez.

Ország Róbert kéri az OMGE. et, hogy ugyanilyen értelmü felhivást intézzen a saját tagjaihoz is.

Gaál Jenő dr. elnök figyelmébe ajánlja Országnak, hogy a „*Köztelek*"-ben az egész szakosztályi tárgyalás lefolyásáról részletes tudósitás fog megjelenni és ebből a tudósitasból tudomást szerez majd az egyesület minden tagja erről a kivánságról. Felesleges tehát az egyesület minden tagjához külön is ezt a felhivást intézni.

A földmivelésügyi miniszternek a hazai gépiparpártolás ügyében kiadott rendeletét a szakosztály örvendetes tudomásul vette.

Földmivelésügyi miniszter leirata a hazai komló minőségére vonatkozólag.

Krolopp Hugó előadó előterjeszti, hogy a szakosztály egy régebbi felterjesztésében arra kérte a kereskedelemügyi minisztert, hogy a hazai komlónak tarifális engedményeket biztositson azért, mert ugyszólvan kizárolag csak a külföldön értékesithető s a belföldi sörgyárak alig vásároljak. Ezen ügy pártolására felkértük a földmivelésügyi minisztert is. E tarifa is engedményeket azonban nem kaptuk meg. Időközben a földmivelésügyi miniszter megkereste a kereskedelemügyi minisztert s közbenjárását kérte, hogy a magyar komló a belföldi sörgyárak által felkaroltassék. A keresk. miniszter felszólitására a Magyar Serfőzők Egyesülete egy beadványban azt valaszolta, hogy a magyar sörgyárak ismételten tettek kisérletet a magyar komlóval, de az a jobb sörök készitésére alkalmasnak nem bizonyult. Már pedig a hazai gyárosoknak is jó söröket kell előállitani, hogy a külfölddel konkurrálni tudjanak, ehhez pedig saazi komlóra van szükségük. A Serfőzők Egyesületének nézete szerint az a körülmeny, hogy a magyar komló Saazban értékesithető, annak jósága mellett mitsem bizonyit, mert ott a magyar komlót a saazi komlóval való keverésre használják és igy kerül be hozzánk is. Mindazonáltal igéri az egyesület, hogy a hazai sörgyárak figyelmét a magyar komlóra ismét fel fogja hivni.

A földmivelésügyi miniszter ezen beadványt azzal a megjegyzéssel tette át hozzánk, hogy a hazai komlótermesztés terén elsősorban nem a termés mennyiségének fokozására, hanem a minőség javitására kell törekedni. Előadó megjegyzi, hogy az ujabb keletü komlóskerteknél a fajta helyes megválasztása következtében a minőség kifogástalan, már amennyire az éghajlat és a talajviszonyainknál kifogástalan lehet. A komlótermesztés kiterjesztésének mi sem vagyunk barátai, mert ha a külföldön jó a termés, mint pl. az idén, akkor a hazai komlónak nincsen ára. Kéri a leirat tudomásul vételét.

A szakosztály ilyen értelemben veszi tudomásul a leiratot.

A Magyar Vasmüvek és Gépgyárak Országos Egyesületének a végrehajtási novellára vonatkozó kifogásai.

Krolopp Hugó előadó előterjeszti a szakosztálynak, hogy a Magyar Vasmüvek és Gépgyárak Országos Egyesülete az igazságügyminiszterhez egy beadványt intézett, melyben a végrehajtási novellának rajuk nézve általuk sérelmes rendelkezéseivel foglalkoznak, illetve ezek ellen állást foglalnak és ezen beadványuknak pártolására kérték meg egyesületünket.

Felhozott sérelmeik a következők:

Tartanak tőle, hogy *az áru részletüzlet teljesen pangani fog, mert* olyan gazdaknál, kiknél a nyujtott *hitel fedezésére biztos kilátás nincsen*, az összeget *telekkönyvileg kell betábláztatniok*, mert a novella a hosszulejáratu hitelt lehetetlenné teszi.

Sérelmesnek tartják, hogy *a gazdálkodás folytatásához szükséges eszközök március 15-től november hó 15-ig* a gazda rendelkezése *alól el nem vonhatók és árverés alá nem bocsájthatók.* Továbbá, hogy a közzétett *árverési hirdetményben* a végrehajtást *szenvedő fél nevét* nem szabad kitenni. És sérelmesnek tartják, hogy mig más március 15-től november 15-ig nem foglalhat, *a haszonbérbeadó a haszonbér erejéig ezen időben is foglaltathat*, tehát a többi hitelezővel szemben különös kedvezményben részesül.

Azt állitják, hogy a törvény fenti intézkedései a gazdák részéről a *rosszhiszemü eljárásnak tág teret nyitnak*, mert a gyárosok *nem tudják ellenőrizni*, hogy ki *szenvedett végrehajtást*, ezenkivül pedig a *nagyobb talajmivelő gépek*, melyek a *tulajdonjog fenntartásával* adattak el, *a jövőben* a késedelmes fizető gazda által egy *teljes idényen át anélkül használhatók, hogy a gépgyáros őt ebben megakadályozhassa.* Mivel pedig a *gépgyáros* a végrehajtást szenvedő nevét sem tudja, *igénykeresetét sem adhatja* be. További panaszuk, hogy oly *végrehajtás esetében*, mely a járulékok nélkül *100 koronát meg nem haladó pénzösszeg* behajtására irányul, a végrehajtási költséget *a felperes fizeti*, hogyha közbenjáró utján foganatosittatott, *vagy pedig hivatalból kell foganatositani*, az alperes azonban semmi esetre sem viselheti.

Javasolják, hogy legalább *300 korona* értéket meghaladó gépek bármikor elárverezhetők és elvitelhetők legyenek s azt hiszik, hogy a *novella 16. §-a*, amely ezt letiltja, alapjában véve szintén ezt czélozza, amennyiben csak *„gazdasági eszközökről"* tesz említést.

Ebben a kérdésben egyesületünk megkérdezte jogi szakértőjének *Szilard* Ferencz dr.-nak véleményét, aki az állitólagos sérelmekre vonatkozólag véleményét a következőkben foglalta össze: *Javasolja, hogy jelentse ki az OMGE., hogy a Magyar Vasmüvek és Gépgyárak Országos Egyesületének beadványával nem ért egyet és a kérelmet csatlakozásával nem támogatja.*

Javaslatát Szilárd dr. a következőkkel indokolja meg:

A végrehajtási novella 1908 szeptember hó 9-én lépett hatályba, tehát az azóta lefolyt két hónap nem elegendő idő a törvény jó vagy rossz hatásainak megállapitására. Tény, hogy a fizetőképes gazda viszonyait a novella nem érinti. Ahol pedig a hitelező egyedüli biztositékát a gazda ingóságai képezték, ott a követeles ugy is bátran elveszettnek tekinthető s ilyen helyen az eladó a novella hozzájárulása nélkül is károsodik vagy pedig ugy, mint eddig, a biztositéknak egyeb nemeivel, kezességgel vagy jelzálogi bekebelezéssel védi magat a károsodas ellen. Nem oszthatja azt a nézetet, hogy a novella a gazdák részérol a rosszhiszemüségnek tág teret nyithatna, mert a törvény világosan rendelkezik és visszaéléseknek kibuvót nem enged. A beadványnak a tulajdonjog fenntartásával kötött ügyletekre vonatkozó aggodalma jogi tévedésen alapszik, mert ez a maga érintetlenségében ezentul is fennmarad. A 16. §. második bekezdése nem sérti a törvény előtti egyenlőséget, mert ez egyszerü folyománya a haszonbérbeadó kivételes törvényes zálogjogának, tehát egy ősrégi intézménynek, melyet még a római jog korából örökölünk. A 16. §. gazdasági eszközökről szól. Szilárd dr. is azt a nézetet valja, hogy ebbe a kategóriába a nagyobb értékü gazdasági gépek bele nem foglalhatók.

Ország Róbert a gépgyárosok egyesületének beadványához néhány kommentáló szót kiván fűzni. Mindenekelőtt köszönetet mond Szilárd doktornak kimerítő felvilágositásaiért, amelyek részben a gépgyárosok aggodalmait is eloszlatták. Tény, hogy ez a törvény megszületett anélkül, hogy az érdekeltek megkérdeztettek volna. A gépgyárosok kérdezősködtek biráknál, ügyvédeknél, de egyik sem tudott felvilágositást adni, hanem mindegyik arra utalt, hogy majd

a prakszis meg fogja mutatni, hogy miként fog bevalni ez a törvény. Az olyan törvényt pedig nem lehet elismerni törvénynek, amely a prakszisban fog törvénynek bizonyulni. Mint fontos dolgot emeli ki szóló, hogy nálunk a gépkereskedelem és gépgyártás nagyon fontos összefüggésben van a gazdasági hitel kérdésével. Ma a gazdák nálunk reá vannak utalva a gépkereskedők és gépgyárosok hitelére. Szóló számítása szerint körülbelül 40—45 millió koronat tesz ki az az összeg, amelyet a gépgyárosok és gépkereskedők a gazdáknak évenként hiteleznek. Mar pedig rendkivüli fontosságu a gazda hitele szempontjából is az, hogy a gépgyáros és gépkereskedő neki nyugodtan hitelezhessen. Mihelyt ez meg van akadályozva, egy nagyon kényelmes hitelforrást dugasztunk be és egyszerüen belekergetjük a gazdát az uzsoraüzletekbe. Kéri szóló a szakosztályt, hogy ne zárkózzék el ridegen a gépgyárosok egyesületének kérelme elől, hanem tekintetbe véve azt, hogy az emlitett kapcsolat tényleg fennáll a gépkereskedelem és a gazdasági hitel között, vegye jóakaratu pártfogásába a kérelmet.

Csitáry Béla: A Szilárd dr. véleményében hivatkozás történt a törvényhozás komolyságára is olyan értelemben, hogy nem illenék, hogy a szakosztály állást foglaljon egy olyan törvénynyel szemben, amely még egészen friss. Szóló ez ellen tiltakozik. Szóló, mint a törvényhozás tagja, kénytelen beismerni, hogy ez a törvény ugy készült, hogy a miniszter görcsösen ragaszkodott ahhoz az elaborátumhoz, amelyet ő a miniszteriumban kidolgozott és semmiféle módositást nem fogadott el. Ha a szakosztály e törvény ellen állást foglal, ez nem a törvényhozás, hanem legfeljebb a miniszter tekintélye ellen irányul.

Emődy József nem ért egyet Csitáry felszólalásával, mert köztudomás szerint a végrehajtási törvény már két év óta készen van, már két évvel ezelőtt mindenféle ankéten és bizottsági targyaláson keresztülment. Semmi szükség nem volt tehát arra, hogy ez a törvény ujabb anketeken és tanácskozásokon menjen keresztül. Amit Ország a gazdak hitelére nézve mondott, arra nézve megjegyzi szóló, hogy az ország be van hálózva egy nagy hitelszövetkezeti hálózattal, több mint kétezer hitelszövetkezet működik, a kisgazdáknak tehát módjukban van összeállani és a hitelszövetkezetek utján maguknak a szükséges hitelt megszerezni. Egyebekben teljesen elfogadja a Szilárd dr. szakvéleményét.

Szilárd Ferencz dr. kijelenti, hogy teljesen megmarad amellett, amit szakvéleményében mondott s különösen megmarad a *pactum reservati dominii* kérdésében, mert, mint azt szóló szakvéleményében kifejtette, az épp ugy rendelkezésére áll a gépgyárosoknak ezentul is, mint eddig és semmi akadálya nincs annak a végrehajtási novellaban, hogyha a részleteket nem fizeti pontosan az adós, a hitelező a gépet visszavehesse. Szóló abban a reményben van, hogy a végrehajtási törvénynek az az üdvös hatása lesz, hogy egyrészt a gazdák arra lesznek utalva, hogy a hitelszövetkezetek megalakitása iránt országszerte folyamatban lévő mozgalomhoz hozzájáruljanak és hitelszövetkezeteknek az ő vidékünkön való megalakitását forszirozzák, masrészről pedig éppen a gépgyárosok maguk is elő fogják segiteni ezt a mozgalmat.

Loósy Adolf dr. azt a közvetitő inditványt teszi, hogy forduljon a szakosztály az igazságügyi miniszterhez azzal a felterjesztéssel, hogy a végrehajtási utasitásban, amely még nem küldetett szét, tétessék különbség gép és eszköz között.

Koppély Géza is amellett van, hogyha már átmeneti intézkedésről van szó, akkor várjuk be annak következményeit. Ezt a törvényt megakadályozni nem tudjuk, mert az már életbe lépett, hanem várjuk be, hogy minő hatása lesz neki.

Perczel Ferencz azért szólal fel, mert a végrehajtási novella tárgyalásánál hivatkozások történtek a hitelszövetkezeti működésre is. Ami a végrehajtási novellának szigorubb felfogását illeti, ennek intenciója szóló szerint az volt, hogy a könnyelmü hitelezés és adósságcsinálás lehetőleg meggátoltassék. Ha csakugyan ez volt a czél, akkor felesleges minden diskusszió, mert ezt minden ember csak helyeselheti. Szóló is ajánlja a gépgyárosok figyelmébe a hitelszövetkezetek támogatását. Az ő kezükben van egy nagyon alkalmas mód ezt a viszonyt erőteljesebbé és az ő javukra és egyuttal a gazdaközönség javára is eredményessé tenni, ami, sajnos, eddig nem történt. Kéri szóló a gépgyárosok képviselőit, hogy ne helyezkedjenek a hitelszövetkezetekkel szemben arra a lekicsinylő álláspontra, amelyen eddig voltak s akkor a gépgyárosoknak egy óriási támaszuk lesz és a hazai ipar pártolása szempontjából is egy nagy segitőtársuk fog akadni. Ezen viszonynak megváltozásával azok az aggodalmak, amelyek a végrehajtási novella szigorusságánál fogva a gépgyárosokban előállottak, nagyrészben meg fognak szünni.

Gaál Jenő dr. elnök azt gondolja, hogy az itt felmerült ellentétes nézeteket ugy egyeztethetjük ki a legjobban, ha a választmány előtt kifejtjük, hogy ezen törvény hatása még nem konstatálható. Ha abban a helyzetben leszünk, hogy tapasztalataink lesznek ebben a kérdésben, akkor ezen tapasztalatok szerint fogjuk véleményünket megalkotni. Ilyen értelemben mondja ki a szakosztály határozatát.

A Magyar Vasmüvek és Gépgyárak Országos Egyesületének átirata kiállitások rendezése és azokon hazai gépgyártmányok szereplése tárgyában.

Krolopp Hugó előadó előterjeszti a szakosztálynak, hogy a Magyar Vasmüvek és Gépgyárak Országos Egyesulete abból az alkalomból kifolyólag, hogy Melichár Ferencz cseh gépgyáros a gyöngyösi kiállitáson azokat a magyar gepgyárosokat, akik az ő lejárt szabadalmát gépeiken alkalmazták, becsmérelte, az Országos Kiállitási Központhoz feliratot intézett, hogy a vidéki kiallitások ügye szabályoztassék és nevezett egyesület ebben az ügyben az OMGE.-hez is átirt, kérve javaslatuknak pártolását a földmivelésügyi miniszternél és a Kiállitási Központban.

Javaslataik lényegileg a következőkből állanak: Kérik, hogy évente legfeljebb két vidéki kiállitás rendeztessék s ezeken is csak kizárólag magyar gyártmányu iparczikkek szerepelhessenek s csakis ilyenek kaphassanak kitüntetést.

Erre nézve megjegyzi előadó, hogy részben igazuk van, az OMGE. álláspontja is az, hogy a vidéken tulságos sok kiállitast rendeznek, de a vidéki egyesületeket nem tilthatjuk el a kiállitások rendezésétől. Másrészt pedig a külföldi gyártmányokat e kiállitásokról kizárni semmiesetre sem szabad, mert ez retorzióra vezet és a haladást megakasztja.

Kérik továbbá, hogy a zsüri hozzártő szakemberekből állittassék össze, mert itéletük nagy erkölcsi és anyagi felelősséggel jár.

Ebben is igazuk van s ez is az OMGE. álláspontja, sőt a műszaki bizottság 1898 január 19-én tartott ülésén ifj. Sporzon Pal egy gépversenyrendezési szabályzatot mutatott be, amely elfogadtatott ugyan, de a gyakorlatban nem volt érvényesithető.

Kivánják továbbá, hogy az internáczionális kiállitások csak országos jellegüek legyenek és legfeljebb minden három évben rendeztessék egy ilyen internaczionalis kiállitás, mert szerintük a gépipar terén ujitások máról-holnapra ugy sem jelentkeznek.

Előadó [illegible] -ről-évre jelentkezhetnek, tehát [illegible] -mutatásának kizárásával volna [illegible] nagy időközökben a külföld haladásáról tudomást szerezni.

Kérik, hogy a zsüribe a kiállitási bizottságok mindenkor az illető szakegyesületektől kérjenek szakembereket.

Ez igy történik az OMGE. által rendezett kiállitásokon is, tehát javasolja előadó, hogy ehhez járuljon hozzá a szakosztály.

Végül azt kivánják, hogy a Kiállitási Központ állapitson meg minden hazai kiállitásra érvényes kiállitási szabályzatokat, melyek a kereskedelmi és földmivelési miniszterek által jóváhagyandók s ha valamely kiállitás nem ezen szabályzatok szerint rendeztetnék, attól vonassék meg mindenféle állami támogatás és kedvezmény.

Javasolja előadó, hogy ezt a kivánalmat támogassuk. Javasolja továbbá, hogy a vidéki egyesületekkel közös tanácskozásokat kellene tartani, ame yeken meg kellene állapodni abban, hogy a jövő évben hány kiállitás és hol tartatik s a gépgyárosokat az egész évben tartandó kiállitásokról előre kellene tájékoztatni. Ilyformán a gépgyárosok megállapodhatnának abban, hogy közülök az egyforma szakmát képviselők melyik kiállitáson vesznek részt és el lenne kerülve a rendszertelenség. De ennek csak közös megegyezéssel lehet érvényt szerezni. Kéri előadó a szakosztályt, hogy ilyen értelemban mondja ki a határozatot.

Loósy Adolf dr. azt látja az előadó szavaiból, hogy közte és a gépgyárosok között csak egy tekintetben van eltérés. Nevezetesen az előadónak az a nézete, hogy minden gazdasági kiállitáson ki lehessen állitani külföldi gépeket is; a gépgyárosok pedig azt kérik, hogy a magyar iparnak nyujtassék meg az a védelem, hogy a kállitásokon a gazdákkal csak a magyar gépipar termékei ismertettessenek meg és igy lehetővé tegyük a gazdáknak azt, hogy a gazdaságaikban szükséges gepeket lehetőleg magyar gyártmányuakkal fedezzék. Köztudomásu, hogy a mi gyarosaink képesek a külföddel felvenni a versenyt. De valóban nagy anomália az, hogy ami gépgyárosaink, akik a munkások tizezreit foglalkoztatják, milliókat költenek gépeik megismertetésére s azután kénytelenek a külföldre menni a gépeikkel és ott az alacsony gépárak mellett megküzdeni a versenynyel, mert képtelenek a külföldi gépek beözönlése folytán produktumaikat itthon eladni.

Az előadó azt mondotta, hogy nem lehet a gazdától megvonni azt, hogy megismertessük őt a külföldi gyártmányokkal. Ezt a gépgyárosok nem is kivánják. Ők beadványukban csak azt kivánják, hogy csak az olyan külföldi gépek ne legyenek bemutathatók, amelyekből hasonló minőséget gyártanak Magyarországon is. Más külföldi gyártmányok bemutatását ők sem ellenzik.

Koppély Géza annál is inkább helyesli azt az álláspontot, hogy a kiállitáson külföldi gépek is bemutathatók legyenek, mert Magyarországon kü önösen az utolsó öt esztendő szárazsága folytan rendkivüli fontossága van a specziális talajmivelő eszközök pl. tárcsás boronak minél gyorsabb meghonositásának. Ahhoz szóló is hozzájarul, hogy a hasonló minőségü hazai gyártmányok prioritásban részesüljenek.

Rubinek Gyula azt hiszi, hogy a Gépgyárosok Egyesülete olyan eszmét pendit meg, amelyet a multkor mi magunk is megmozgattunk és amelynek sikeréért ma is hajlandók vagyunk sikra szállani, mert tényleg anomália az, hogy a vidéki kiállitások nyakra-főre rendeztetnek anélkül, hogy ezeknek bármiféle gyakorlati jelentőségük volna. Ez nagyrészben a gépgyárosokon is mulik, mert amint valamely vidéki gazdasági egyesület kiállitást akar rendezni, valamennyi gyáros a verseny miatt elmegy oda, de egyik sem csinál üzletet. Azóta azonban a gépgyárosok nagy része szövetségbe lépett s ha ezek kimondják, hogy valamely kiállitásra nem mennek el, akkor az a kiállitás meg fog bukni, még ha valamennyi kivülálló gépgyáros el is megy oda. Söt ennek következménye az lesz, hogy a kivülállók is be fognak

lépni a szövetségbe. Ami a tervezet részleteit illeti, javasolja szóló, hogy tegyük azt át a müszaki bizottsághoz azzal, hogy ott dolgozzák át ujból a Sporzon-féle tervezetet s mikor ez elkészül, terjesszék azt ide, mi szankczionáljuk, azután terjesszék a gépgyárosok a saját szövetségük elé s ott is szankczionálják. Akkor azután mi az igazgazgató-választmány utján közbenjárunk a kormánynál annak érdekében. Ami a külföldi gépek szerepeltetését illeti, azt szóló lehetetlennek tartja, hogy a kiállitások elzárkózzanak a külföldi gépek bemutatása elől, akár gyártatnak azok a belföldön, akár nem. Ez annyit jelentene, hogy a haladás elől elzárkózzunk. Hiába veszi meg a gazda azt a magyar gépet, ha amellett tönkre megy. Ez különben a gyárosoknak is előnyére válik, mert ha látják, hogy mit igényel e téren a gazda, hát igyekszenek azt itthon gyártani. Annyit talán meg lehetne tenni, hogy bemutatásokat lehetne rendezni az ország különböző helyein a magyar ipar már bevált termékeinek bemutatása czéljából, de ahol szabad versenyek vannak, ott feltétlenül érvényesülnie kell a jelentkezés tekintetében a teljes szabadságnak.

Propper Samu kérdi a szakosztály gazda és gépgyáros tagjait, hogy kárára volt-e az az országnak, hogy szóló már 28 esztendő óta egy idegen gyármányt, a Sack-ekéket terjeszti Magyarországon.

A szakosztály Rubinek Gyula javaslatát fogadta el és elhatározta, hogy a gépgyárosok átiratát átteszi a müszaki bizottsághoz.

Jelentés a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségével felveendő közös tanácskozások ügyében.

Krolopp Hugó előadó bejelenti a szakosztálynak, hogy a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége átirt az egyesülethez, hogy az iparpártolási közös értekezleteknek ujbóli felvételét örömmel üdvözli. A szakosztály mult ülésén már elhatároztatott, hogy a *Gyáriparosok Országos Szövetségén* kivül a *Hungya*, a *Magyar Mezőgazdák Szövetkezete*, az *Országos Központi Hitelszövetkezet*, a *Keresztény Szövetkezetek* és az *Országos Iparegyesület* is belevonassék ezekbe a tárgyalásokba. Kéri tehát előadó, hogy a szakosztály ezt a bejelentést tudomásul venni szíveskedjék s egyszersmind javasolja, hogy határozza el a szakosztály az üléseknek a szükséghez képest való felvételét.

A szakosztály a bejelentést helyeslőleg tudomásul veszi és az üléseknek a szükséghez képest való felvételét elhatározza.

Tanfolyam a termelők kioktatására hadseregellátási teendőkben.

Krolopp Hugó előadó előterjeszti a szakosztálynak, hogy a cs. kir. közös hadügyminiszter átirt a földmivelésügyi miniszterhez s jelezte, hogy a hadseregellátás teendőiben való kioktatásra szolgáló tanfolyamok, melyek a két miniszter között már régebbi tárgyalás tárgyát képezték, nézete szerint legczélszerübben az élelmezési raktárak helyén volnának megtartandók. A földmivelésügyi miniszter az OMGE. véleményét kérte a tekintetben, hogy ha ilyen tanfolyamok rendeztetnének, kiknek közremüködésével tartassanak s mennyi költséget igényelnének.

Előadó azt javasolja, hogy már költségkimélés szempontjából is csak egy tanfolyam tartassék és pedig Budapesten, melybe meghivatnának mindazon gazdasági egyesületek és szövetkezetek, amelyek részben az élelmezési raktárakhoz közel fekszenek, részben a hadseregellátásban eddig is tényleg résztvettek. Az előadói tiszt két részre oszlanék, amennyiben a honvédelmi miniszter utján felkérnők Budapesten a katonai hadbiztosságot, hogy egy tisztviselőjét előadói minőségben kirendelje, aki az előirt szabályzatokat megismertetné; azonkivül pedig már sikerült megnyerni a tanfolyam előadójának Laehne Hugó országgyülési képviselő urat is, aki a hadseregellátás teendőit még abból az időből, amikor mint az Arad-megyei Gazdasági Egyesület igazgatója müködött, praktikusan ismeri s mindenesetre a legjobban meg tudja magyarázni a követendő eljárást. Hallgató közönség gyanánt meghivni 13 gazdasági egyesület, illetve szövetkezet kiküldötteit javasolja előadó, akiknek egyenkint összes kiadásaik fejében 100—100 koronát kérnénk juttatni a földmivelésügyi minisztertől.

Horváth János dr. az Országos Központi Hitelszövetkezet nevében kijelenti, hogy az erkölcsileg támogatja ezt a tanfolyamot s annak idejében felhivatnak azok a szövetkezetek, ahol gabonaraktárak vannak, hogy küldjenek ki erre a tanfolyamra egy-egy kiküldöttet. Javasolja, hogy gyakorlati szempontból ezek a tanfolyamok valamely élelmezési raktárban tartassanak és pedig akár a közös hadseregében akár pedig a honvédségében.

Küszler Henrik kivánatosnak tartja, hogy a katonai rendeletek érthetőbb formában adassanak ki, hogy csakis az átvételi módozatokat tartalmazó füzet adassék ki s gazdának, katonaságnak egyaránt kötelessége legyen azt betartani. Kivánatosnak tartja továbbá, hogy a katonai hatóság gazdát vagy szövetkezetet 8 napon belül tájékoztassa beadott ajánlatának sorsa felől.

Perczel Ferencz helyesli az előadó javaslatát bár ezeknek a tanfolyamoknak tartásától szóló sem vár valami nagy eredményt. Legczélszerübbnek tartaná, ha ezeket az előadásokat maga az OMGE. tartaná, természetesen valamely élelmezési raktárban való demonstrácziával.

Gaál Jenő dr. elnök kijelenti, hogy a szakosztály az előadó javaslata értelmében mondja ki a határozatot.

A száritott szeszmoslék kivitelének meggátolása.

Krolopp Hugó előadó felhivja a szakosztály figyelmét arra, hogy mig a szeszadóról szóló 1908. évi 28. t.-cz. 88. §-ában *imperative* ki van mondva az, hogy azon ipari szeszgyárak, melyeknek kontingense elvonatik, a hektoliterenkénti 65 koronás kártalanitást csak abban az esetben kaphatják meg, hogyha a szeszfőzdékből kikerülő moslékot vagy maguk használják fel, vagy akár nyers, akár szárított állapotban hazai gazdaságoknak adják át, addig a pénzügyminiszternek folyó évi 98,549. számu *körrendeletében*, mely a szeszmoslék felhasználása iránt intézkedik, a 3. pontban az mondatik ki, hogy amennyiben a naptári évnegyed utolsó hónapjának első napjáig az eladást kinálló ipari szeszfőzdénél hazai gazdaságnak külön közhirré teendő rendeletben meghatározott áron sem volna a szeszmoslék eladható, *ebben az esetben* az ipari szeszfőzde eladatlan moslékmennyiségét azon évnegyedben *tetszés szerint értékesitheti* anélkül, hogy kártalanitása iránti igényét elvesztené. *Ez annyit jelent, hogy a szeszmoslék mégis külföldre vihető, daczára annak, hogy a szentesitett törvény ennek kivitelét a leghatározottabban megtiltja, illetőleg a külföldre vivő gyárat kártalanitásban nem részesiti.* Előadó ezen tényállás ismertetése után röviden rámutat ezen ügy előzményeire. Mikor a szeszadótörvény mint javaslat a pénzügyi bizottsághoz került, a pénzügyi bizottság arra az álláspontra helyezkedett, hogy akár az állam váltja meg az ipari szeszgyáraktól a kontingens egy részét, akár ők maguk ajánljak fel megvételre, hl.-ként 65 korona kárpótlásban fognak részesülni, de csakis akkor, ha a moslékot akár nyers, akár száraz állapotban hazai gazdaságoknak juttatják. A pénzügyi bizottságban ez volt a pénzügyminiszter álláspontja is és mégis, mikor a ház részleteiben tárgyalta a törvényjavaslatot s Halász képviselő a moslékkiviteli tilalom elejtése mellett szólalt fel, a pénzügyminiszter kijelentette, hogy nem ragaszkodik a tilalmat kimondó toldáshoz, mert az ipari szeszgyáraktól biztositékot nyert arra, hogy a szeszmoslék kivitelével fel fognak hagyni és biztositékot nyert arra is, hogy e szeszmosléknak tarifális kedvezmények nem fognak adatni. Szavazásra kerül a sor, ekkor azonban a pénzügyminisztert leszavazták. *Igy kerüli a kiviteli tilalom a törvénybe, mely azonban illuzoriussá válik abban a pillanatban, amint egy miniszteri rendelet a kivitelt bizonyos feltételekhez köti.* Javasolja előadó, hogy a szakosztály ezen miniszteri intézkedés ellen állást foglaljon, mert az ország állattenyésztésére nézve mélyreható jelentőséggel bir az, hogy a szeszmoslék hazai gazdaságoknak jusson, mert nagy veszteség az országra nézve, hogy ilyen fontos takarmány a külföldre vándoroljon, amely ha idehaza maradna, a többi abraktakarmányok árára is szabályozólag hatna. Előadó kifejti, hogy nincsen 100 gazda Magyarországon, aki a száritott szeszmoslékot ismerné, annyira nincs ez bevezetve a hazai gazdaságokba, ami azonban nem jelenti azt, hogyha a gyárosok akarnák, azt ne lehetne nekik bevezetniök.

Szilágyi Gyula dr. mint technikus szól hozzá a kérdéshez. A pénzügyminiszter rendeletének van valami alapja, mert a szeszgyárosok mindent megtettek arra nézve, hogy a száritott szeszmoslék itthon értékesüljön. Ez annyival is inkább kivánatos, mert a száritott szeszmoslékban rendkivül sok mennyiségü káli- és foszforsavat, tehát tulajdonképpeni trágyaanyagot visznek ki. A szeszgyárosoknak ez a törekvése azonban eredményre nem vezetett. A helyzet ma az, hogy ezt a száritott szeszmoslékot itthon elhelyezni semmi körülmények között sem lehet. Ha a szeszgyárosok nem tudják idehaza értékesiteni a szeszmoslékot, akkor tényleg meg kell nekik adni az utat és a módot arra, hogy árujukat valamiképpen érvényesitsék. Kéri ennek az álláspontnak az elfogadását.

Elek Ernő a gazda szempontjából szól hozzá a kérdéshez és a lehető legellentétesebb álláspontot foglalja el Szilágyi dr.-al szemben. Szóló határozottan károsnak tartaná a magyar mezőgazdaság szempontjából, ha a miniszter talán hatáskörén kivül álló rendeletet adna ki, mely a szeszmosléknak külföldre való kivitelét elősegitené. Szóló azt hiszi, hogy ha a szeszmosléknak ára egész igazságosan vagy legalább az igazsághoz közelállóan állapittatnék meg, akkor a szeszmosléknak elterjedése Magyarországon biztositva lesz, mert ma, midőn 5·60—5·80 koronás korpaárakkal kell számolnunk, akkor a 6·30 koronás szeszmoslék ár tényleg megfelelő. Kéri szóló a szakosztályt, hogy szíveskedjék ezt a lehető legszélesebb körben a gazdaközönség tudomására juttatni s akkor a szeszmoslék kivitelét elősegitő miniszteri intézkedés is feleslegessé fog válni. Ami magát a miniszteri rendeletet illeti, minthogy az sem a törvényhozás mindkét házának helyeslésével nem találkozott, mezőgazdasági szempontból pedig feltétlenül elitélendő, az ellene való erélyes állásfoglalást tartja szóló is indokoltnak.

Bujanovics Gyula is hozzájárul a rendelet ellen való tiltakozáshoz. A törvényhozás kifejezte a maga intenczióját, hogy a szeszmoslék benn maradjon az országban és egyszersmind rekompenzácziót adott az ipari szeszgyáraknak ezért a megszoritásért. Tehát azt az eljárást, hogy egy miniszteri rendelet a törvényhozásnak törvényben kifejezett intenczióját megsemmisitse, feltétlenül helytelennek tartja szóló és megjegyzi, hogy ebbe a gazdaközönség bele nem nyugodhat. Ha az ipari szeszgyárak igyekeznek megismertetni a magyar gazdákkal a száritott szeszmoslékot s az első időben erre talán áldozatot is hoznak, akkor nem kétli szóló, hogy a jövőben nem fog előállani az a helyzet, hogy Magyarországon a szeszmoslékot elhelyezni nem tudják.

Gaál Jenő dr. elnök a szakosztály határozataként kimondja, hogy a szakosztály előadó javaslatához hozzájárul, azt mindenben magáévá teszi és a választmányhoz átteszi.

Ezzel az ülés véget ért.

„Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása, Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám (Köztelek).

ÉVFOLYAM.

e szeszmoslék-
em fognak adatni.
ekkor azonban
ták. *Igy került*
e, mely azonban
illanatban, amint
telt bizonyos fel-
tó, hogy a szak-
kedés ellen állást
állatenyésztésére
gel bir az, hogy
ságoknak jusson,
zágra nézve, hogy
kü földre ván-
aza maradna, a
a is szabályozólag
incsen 100 gazda
ott szeszmoslékot
evezetve a hazai
nem jelenti azt,
k, azt ne lehetne

hnikus szól hozzá
szter rendeletének
zeszgyáro-ok min-
hogy a szárított
jön. Ez annyival
a szárított szesz-
ennyiségü káli- és
peni trágyaanyagot
nak ez a törekvése
vezetett. A helyzet
szeszmoslékot itt-
mények között sem
em tudják idehaza
t, akkor tényleg
és a módot arra,
érvényesitsék. Kéri
fogadását.

ntjából szól hozzá
ellentétesebb állás-
dr.-al szemben.
tartaná a magyar
ól, ha a miniszter
rendeletet adna ki,
öldre való kivitelét
hogy ha a szesz-
ágosan vagy leg-
llóan állapittatnék
elte jedése Magyar-
mert ma, midőn
rakkal kell számol-
ás szeszmoslék ár
ó a szakosztályt,
lehető legszélesebb
domására juttatni s
ét elősegitő miniszt-
egessé fog válni.
rendeletet illeti,
hozás mindkét há-
lkozott, mezőgazda-
ltétlenül elitélendő,
foglalást tartja szóló

zájárul a rendelet
törvényhozás kife-
hogy a szeszmoslék
an és egyszersmind
ipari szeszgyáraknak
hát azt az eljárást,
let a törvényhozás-
ntenczióját megsem-
nnek tartja szóló és
gazdaközönség bele
ri szeszgyárak igye-
gyar gazdákkal a szá-
lső időben erre talán
or nem kétli szóló,
előállani az a hely-
a szeszmoslékot el-

szakosztály határo-
r szakosztály előadó
mindenben magáévá
átteszi.

Melléklet a „Köztelek“ 1908. évi 96. számához.

Czukorrépaátvételi módok Németországban.

Külföldi tapasztalatai alapján irta: **Krolopp Hugó**, az OMGE. titkára.

Németországban a czukorgyárak tulnyomó részben a gazdák kezében vannak, akik a r.-társasági alapon szervezett szövetkezeti czukorgyárak részesei. Ezzel a gyárak biztos termőterülettel birnak, életképességük biztositva van, a gazdák pedig magas beváltási árakat kapnak, amihez — mint később látjuk majd — még más oly előnyök is társulnak, melyek a beváltási árt indirekte növelik. Ezenkivül pedig az üzleti év végén a gazdák még osztalékban is részesülnek.

Németországban aszerint, hogy a termelő milyen viszonyban van a gyárral, vagyis hogy részvényese-e a gyárnak vagy sem, az vele kétféle módon, de mindig egy évre terjedő hatálylyal köti meg a szerződést. A nem részvényes termelő igen rövid és egyszerü adásvételi szerződés alapján szállitja az ugynevezett „Kaufrübe“-t, mig ellenben a részvényes termelő a „Pflichtrübe“-t olyan feltételek mellett szállitja, melyek a társaság alapszabályaiban körül vannak irva és a gyári üzletvezetőség javaslatára a közgyülés által csak meglehetős szük korlátok között változtathatók meg. De azért a köteles részen kivül a részvényes termelő annyival több répát is szállithat, amennyi $^1/_8$ hektáron terem és pedig ugyanolyan előnyök élvezése mellett, mint amilyeneket a köteles termelő területekről származó répaszállitásoknál élvez.

Sőt kivételes esetekben még ennél nagyobb területeken is termelhet répát, de az ilyen kivételesen engedélyezett répa után már nem élvezi teljes mértékben azokat az előnyöket, melyek őt, mint a gyár részvényesét, a többi répa után megilletik.

Ezek előrebocsájtása után lássuk már most a viszonyt a gyár és a termelő között.

1. Idegen termelő szerződése (Kaufrübe).

A nem részvényes gazda adásvételi szerződése szerfelett egyszerü. A téli hónapokban köttetik meg és a következő pontokat tartalmazza:

A gazda arra kötelezi magát, hogy bizonyos nagyságu termőterületről a czukorgyárnak őszszel előre megállapitott áron átadja a czukorrépát. Egyuttal aláveti magát annak, hogy a gyár a répa tiszta sulyát próbatisztitások utján állapithassa meg és amennyiben a répa rosszul volna lefejezve, az ujból lefejeztessék.

A szállitandó répa mennyiségét a répa kiszedésének megkezdése előtt legalább 8 nappal köteles a gyár tudomására hozni és pedig olyformán, hogy megnevezi naponta hány mm. répát fog hozzávetőleg átadni. Ugyanakkor megnevezi azt a szeletmennyiséget is, melyet az átadás alkalmával a gyárból naponta elszállit.

Ha ezek daczára a gyárnál torlódás állana be, előzetes értesités után a gazdák kötelesek a répaátadással várakozni, azt egyideig megszüntetni. Ezen szünet azonban legfeljebb 14 napig tarthat.

A gazda továbbá arra kötelezi magát, hogy olyan répát ad át, melynek czukortartalma a 11%-ot meghaladja, hogy trágyalével nem trágyázza a répatáblát és hogy a mütrágyák alkalmazásánál legalább annyi foszforsavat juttat a répaföldnek, mint amennyi nitrogént adott. Köteles továbbá a répát a modern gazdasági elveknek megfelelően raczionálisan termelni és a sorok között az egyes répákat minden körülmények között 25 cm-.nél kisebb távolságra hagyja meg.

A gazda a répát *czukortartalma* szerint adja át, a czukortartalom pedig alkoholpolarizáczió utján a gyár vegyésze által állapittatik meg, melynek eredménye ellen azonban óvást emelhet a gazda és jogában áll ellenőrzés czéljából a répát valamely vegyvizsgáló állomáson czukortartalomra megvizsgálni.

Ezzel szemben a gyár arra kötelezi magát, hogy átveszi a jelzett területen termesztett összes czukorrépát, a gazdának dijtalanul átenged egy negyed hektárra 4½—5 kgr. jó minőségü vetőmagot, 40—50% jól kisajtolt szeletet, a *czukorrépáért pedig, ha annak czukortartalma a 11%-ot meghaladja, 15%-ig 100 kgr.-ként 2 koronát* (170 pfenniget) fizet, tekintet nélkül a czukorárjegyzésre. *Azon répáért, melynek czukortartalma a 15%-ot meghaladja, 2·12 koronát fizet* (1·80 márkát), ha a czukor ára az átvétel alkalmával 21 korona (18 márka) vagy ennél magasabb.

Tehát a nem részvényes termelő czukorrépájának átadási ára egyforma, ha a répa czukortartalma 11%-tól 15%-ig terjed és csak akkor emelkedik 12 fillérrel (10 pfennig), ha a czukorrépa a 15% czukortartalmat meghaladja és a czukor ára 21 kor.

Amennyiben a gyár tüzveszély vagy más elemi csapás következtében üzemében gátolva lenne és a czukorrépát feldolgozás czéljából át nem vehetné, a Magdeburgban székelő Czukorrépát Értékesitő Szövetség által megállapitott módozatok szerint kárpótoltatik a gazda.

2. A részvényes termelő szerződése (Pflichtrübe).

A részvényes czukorrépatermesztő gazda répájának átvételénél ugyancsak a 20, illetve 21 koronás czukorár alapulvétele mellett bizonyos skála van megállapitva, mely azért előnyös a termelőre, mert mindenkor a répában tényleg talált czukortartalom szerint fizetik és veszik át a répát. Ezen skála a következő:

12%	czukort. mellett	100 kg.	répáért	1·65 K.	(1·40 márka)
13%	„	„	„	1·77 „	(1·50 „
14%	„	„	„	1·89 „	(1·60 „
15%	„	„	„	2·00 „	(1·70 „
16%	„	„	„	2·12 „	(1·80 „
17%	„	„	„	2·24 „	(1·90 „
18%	„	„	„	2·36 „	(2·— „

A teljes százalékok között a polározás alkalmával mutatkozott tizedes számok is figyelembe vétetnek és pedig minden $^2/_{10}$% 2pfenniggel honoráltatik. Tehát:

16·0%	czukortart.	mellett	2·12 K.	(1·80 márka)	
16·1/10%	„	„	2·12 „	(1·80	„
16·2%	„	„	2·14 „	(1·82	„
16·3%	„	„	2·14 „	(1·82	„
16·4%	„	„	2·17 „	(1·84	„
16·5%	„	„	2·17 „	(1·84	„
16·6%	„	„	2·19 „	(1·86	„
16·8%	„	„	2·21 „	(1·88	„
17·0%	„	„	2·24 „	(1·90	„

Csak a $^2/_{10}$% vétetik figyelembe, de ha a répa pl. 16·77%-ot poláros, vagyis a törtszám közelebb áll a 0·8-hoz, mint a 0·7-hez, akkor 16·8%-nak számittatik.

Amennyiben december hó elseje után vétetnék át a termelő czukorrépája, mm.-kint még külön 12 fillér (10 pfennig) pótlékot kap a gyártól.

Az átvételi ár a kampányt megelőző év november havában állapittatik meg.

A részvényes termelő a gazdaságához legközelebb eső vasuti állomáshoz szállitja a répát, a vasuti kocsiba rakja, *a szállitási költséget azonban ugy a küldött répáért, mint visszafelé az 50% ingyenes szeletért a gyár fizeti, föltéve, hogy ugy a répa, valamint a szelet teljes vagonrakományt tesz ki.*

Amennyiben pedig a részvényes termelő gazdasága a czukorgyár közelében lenne, de attól legalább 5 kilométer távolságra, akkor, *ha kocsin szállitja be a répát, annak minden métermázsájáért 12 fillér fuvardijat kap a gyártól.* Az a szerződéses termelő, kinek gazdasága a gyártól *5 km.-nél nagyobb távolságban terül el, az 5 km.-t felülhaladó minden egyes km. távolság után még külön 2 fillérrel több fuvardijat kap.*

Mivel a kocsin beszállitott répa átadási módja a gazdára a legelőnyösebb, mindenki igy iparkodik azt beszállitani s emiatt torlódások állhatnak elő. Ezek elkerülése végett a gyár jogában áll olyan termelőktől, kiknek gazdasága a vasuti állomástól legfeljebb 4 km.-re esik, mindaddig, mig a torlódás meg nem szünik, azt követelni, hogy vasuton szállitsák a répát.

Az átadás czéljából beszállitott czukorrépa 12½% piszkot tartalmazhat. Vagyis ha a czukorrépa a mosási próbáknál pl. 16½% piszkot tartalmaz, a czukorrépa nettó sulyának és 12½% piszok sulyának szállitási költségét a gyár viseli; 4% piszok szállitási költsége pedig a gazda számlájából levonásba helyeztetik.

Minden részvényes a reá nézve kötelező 2 hektárnyi területen felül (Pflichtrübe) legfeljebb ½ hektáron termeszthet répát, melyet külön szerződés alapján olyan feltételek mellett vesz át a gyár, mint a teljesen idegen termelőktől (Kaufrübe), azzal a különbséggel, hogy mig a teljesen idegen termelőnek a répa beszállitási díját nem fizeti meg, a részvényes termelőnek még ebben az esetben is 5 km.-en tul q.-kint 12 fillért, vagy a tényleges vasuti szállitási költséget megfizeti.

Ha a gyár üzemvezetői kivételes esetekben üzleti okokból szükségesnek tartanák, megengedhetik, hogy a részvényesek a kötelező rész területen és a ½ hektáron felül még nagyobb területen is termeszthessenek czukorrépát, de ebben az esetben a megnövekedett területről, vagyis kivételesen engedélyezett területről származott czukorrépa szállitási költségét már nem viseli teljesen a gyár, amennyiben q.-kint, tekintet nélkül a távolságra, 14 fillért (12 pfennig) fizet és a szállitási dijtöbbletet, ha pl. vasuton szállitja, a termelő kénytelen fizetni. A kivételesen engedélyezett területről származó czukorrépa utáni 50% szelet járandóságának szállitási költségét egyedül a termelő viseli.

Már most a termelő dolga kiszámitani azt, hogy ilyen feltételek mellett érdemes-e neki a normálisan megengedett területnél nagyobb területen répát termeszteni.

Oly czélból, hogy a gyár szeptember havában már elkezdhesse a kampányt, minden részvényes termelő bizonyos arányban és sorrendben a répa egy részét szeptemberben köteles a gyárnak beszállitani. Azontul azok a termelők, kiknek gazdasága a gyártól 10 kilométernél nagyobb távolságra terül el, a többi répát bármikor szállithatják és nem kényszeritethetők a gyár felszólitására répát küldeni.

A vetőmagot a gyár és pedig hektáronkint rendesen 30 kg.-ot ingyen adja. A részvényes termelő csakis ezt a vetőmagot használhatja és ha ehelyett más magot vetne, vagy a gyár által kapott vetőmagot idegen maggal keverten vetné el, hektáronkint (200 márka) 235·60 K. pénzbüntetéssel sujtható.

Évente november hó 1-ig minden részvényes termelő a gyár vezetőségének egy jegyzéket köteles átadni arról, hogy a czukorrépát a jövő évben milyen területeken kivánja termeszteni. Ezen jegyzékben bennfoglaltatik a táblánkénti terület, hogy mikor és hogyan trágyáztatott s mi volt a répa előveteménye két évre visszamenő-

leg? Megjegyzem, friss lóhere- vagy luczernatörésekbe tilos a répát termeszteni, egyébként pedig az elővetemény tekintetében nem korlátozzák a gazdát. Ha a gyár vezetősége a megnevezett terület egy részét répatermesztésre alkalmatlannak találná, a szerződéses termelőt erről november hó 15-ig értesiti, mikor utóbbi a kifogásolt terület helyébe más területet tartozik felajánlani mindaddig, mig a kötelező 2 hektár területet a gyár vezetősége olyan területekből látja összeállitva, melyek a répa termesztésére feltétlenül alkalmasak. Amennyiben azonban a részvényes termelő elemi csapás, pl. vizáradás miatt répatermesztésre alkalmas terület felett nem rendelkeznék, a répatermesztés alól egy időre felmenthető.

Hogy milyen legyen az a terület, melyet a gyár vezetősége a répatermesztésre alkalmasnak el kell hogy ismerjen, azt évente a közgyülés állapitja meg, melynek tagjai a részvényes termelő gazdák, akik egymás területét jól ismerik.

Ha a részvényes termelő a bejelentés daczára a köteles résznél kisebb területen termesztene répát, minden hiányzó $^1/_4$ hektár fejében vagy 62 q. czukorrépát köteles a gyárnak természetben átadni vagy pedig 176·70 K.-át (150 márkát) köteles lefizetni. A gyár vezetőségétől függ, hogy melyik módot választja.

A gyár vezetőségének jogában áll a termesztési idény alatt a helyszinén meggyőződést szerezni arról, hogy a részvényes termelő betartja-e azokat a termesztési szabályokat, melyeket évente közösen megállapitottak s ha eltérést lát, elrendelheti a szabályzatok betartását. Ezeknek eleget kell tenni, különben a termelő 700 koronáig terjedhető pénzbirsággal sujtható.

Nehogy azonban a gyár vezetősége részéről hatalmi tulkapások történhessenek, a pénzbüntetéssel sujtott termelő a közgyüléshez appellálhat.

Azon szeletmennyiség, mely a termelőknek adott 50%-on felül még megmaradt, valamint a mészizsap és a répahulladék eladásra kerül s az érte befolyt összeg a társulat bevételéhez csatoltatik. Ha a termelő idejében el nem viszi a szeletjárandóságát, a gyár vezetősége azt eladhatja s az eladásból származó költségek levonása után a befolyt összeget a termelőnek átadja.

A beszállitott czukorrépáért járó beváltási összeget a gyár vezetősége a kampány befejeztét követő 4 hét lefolyása után kifizeti a termelőknek, akiknek azonban, amint a répa átadását megkezdték, kivánatra addig is kamatmentes előleget ad.

A nálunk szokásos előlegezések Németországban ismeretlenek.

3. A czukorrépa átadási módja.

Ismerve a répaszállitási feltételeket, lássuk már most, hogyan történik a répa átadása?

Az átadás menetét a helyszinén tanulmányoztam s arról röviden a következőkben számolhatok be:

A termelők a czukorrépát 30 q.-t magába foglaló nagy igáskocsikban szállitják a gárba, ahol a kapu tőszomszédságában lévő hidmérlegre ráhajt a kocsi és megmázsáltatik. Az üres kocsit minden esetben visszamázsálják. Minden 2—3-ik kocsiból vaspántokból készült és számmal ellátott kosarakba 2 mintegy 30 kg.-ot kitevő répa átlagmintát vesznek s abból az egyiket mezei vasuton a gyárba szállitják, a másik a mázsálóháznál marad, közben zavartalanul tovább folyik a mázsálás, melynél a mázsálómesteren kivül jelen vannak a termelő megbizottjai is. Amint a csak számmal jelzett kosár a mintával a gyárba ér, azt ott megmázsálják, azután ha sok a répa mellékgyökere (mint ez az idén a nagy szárazság miatt feltünő módon jelentkezett), attól megtisztitják, azután pedig gyökérkefével megmossák, sőt ha nagyon rosszul van fejelve, még előirásosan le is fejelik és ismét visszamázsálják. A differenczia adja a piszok mennyiségét, mely tudvalevőleg a suly $12^1/_2$%-át teheti és ha ennél többet tesz ki, a többlet után a termelő fizeti a vasuti szállitási költséget.

Tehát a jó, lefejelt, mellékgyökereitől megszabaditott, megmosott répa sulyához a gyárban hozzászámitanak piszokra $12^1/_2$%-ot s ez képezi a répa átadási sulyát. Már most megvizsgálják, hogy ilyen sulyu répában mennyi a czukortartalom és aszerint fizetik.

A megmosott és megtisztitott czukorrépa ezután a furógéphez kerül, ahol minden répát közvetlenül a fejezés alatti vágási felület alatt keresztben átfurnak s ha ezzel a kosárban volt minden egyes répával végeztek, az összegyült furadékot a kosár számának megjelölése mellett a vegyi laboratóriumba szállitják. A vegyészeti osztályban alkoholpolarizáczió uton megállapitják a czukortartalmat, melynek eredményét a kosár számára való hivatkozással egy czédulán a mázsálóházba küldik, ahol a mázsálómester az eredményt az illető átadó gazda rovatába bejegyzi. A gazda a mázsálóházban megvárja a czukortartalom megállapitását s ha azzal nincsen megelégedve, jogában áll az otthagyott másik mintát ellenőrzés czéljából bármilyen vegykisérleti állomáson felülvizsgáltatni.

Amikor Németországban bevezették a czukortartalom szerinti átadást, a termelő gazdák gyakran éltek ellenőrzési jogukkal. Ma azonban látva azt, hogy teljesen igazságosan jár el a gyár, az ellenőrző próba vételét majd minden alkalommal ők maguk ellenzik és bizony két év is eltelik, mig akad olyan gazda, aki az eredménynyel nincsen megelégedve és az ellenőrző vizsgálathoz folyamodik.

Ha még azt emlitem fel, hogy még a legnagyobb gyárakban is csak 1—2 vegyész van alkalmazva és ennek felügyelete alatt 6—10 olyan lány végzi a polározást, kik az átadás megszüntével részben mint gépirónők müködnek a gyárban, nagy vonásokban elmondtam a répaátadás lefolyását.

4. A részvénytársasági alapon álló szövetkezeti czukorgyár szervezése.

Önként felmerül most már az a kérdés, hogy az ilyen szövetkezeti gyár miként van szervezve? A Délitzsch-ben lévő gyár alaptőkéje 1.060,200 korona (900 ezer márka), melyet egyenként 1414 koronából (1200 márkából) álló 747 részvény szolgáltat. Ezen részvényekből 1.055,767 korona (896,400 márka) kerül ki s a hiányzó 4433 koronát (3600 márkát) a vezető igazgató köteles pénzben beszolgáltatni.

Oly mértékben, amint azt a gyár üzeme megkivánja, minden évben megállapittatik azon terület nagysága, melyen az összes részvényeseknek czukorrépát kell termeszteni és ha már most minden részvény után a kötelező 2 hektár répatermesztés nagyobb területet képezne, mint amennyiről a gyár üzeme répát igényel, egyes rendesen több részvénynyel biró termelők bizonyos határidőn belül kérhetik a kötelező répatermesztés alóli részleges felmentésüket. A határidő eltelte után a gyár vezetősége a felmentésüket nem kért tagok répával bevetendő területét összegezi s ha annál több területre van szüksége, ülést hiv össze, melyen a felmentésüket kérők között sorsolás utján megállapittatnak azok, akik kérelmük daczára a répa termesztésére kötelezetnek. Ezek azután vagy maguk termesztik, vagy a társaság beleegyezésével ebbeli kötelezettségüket részben egy másik erre vállalkozó részvényesre átruházhatják. Megjegyzendő, a répát nem termesztő részvényesnek szavazati joga nincsen és a társaság ügymenetébe semmiféle módon bele nem szólhat. Ezzel a részvényes termelők érdeke minden tekintetben meg van védve.

Németországban különben annyira kifizeti magát a czukorrépatermesztés, hogy csak igen kevés részvényes kéri a kötelező termesztés aluli felmentését. Delitzschben 750 részvényes közül évek óta csak, mintegy 30 részvény után nem termesztetett répa. Ez is csak azért volt, mert egy-egy gazda kezén több részvény is van és ha tulságos mértékben üzi a répatermesztést, a répabetegségek miatt azt időközönként le kell szállitania. Tehát, bár nem minden részvény után termesztetett czukorrépa, mégis minden részvényes gazda egyuttal répatermesztő is volt.

A részvények az utódokra átörökithetők, eladni azonban csak a közjegyző előtt kötendő szerződés ellenében és csak akkor szabad, ha a társaság azt megengedi.

A gyár üzemét az alkalmazott igazgatón kivül, aki azonban, mint láttuk szintén érdekelt fél, meri 4433 koronát fektetett az üzletbe, a tagok sorából három évre választott 7 tagu bizottság vezeti, kik a felügyelő-bizottság ellenőrzése alatt állanak. A választás a megválasztottra nézve kötelező erővel bir és csakis olyan a megválasztott mondhat le, akit 3 év letelte után közvetlenül ujból megválasztottak. Az üzlet egész irányitását az igazgatóval egyetemben a megválasztott bizottság tagjai intézik s a közgyülésen erről beszámolnak.

5. Helyes-e czukortartalom szerinti átadás és általános-e Németországban?

Ha valaki elfogulatlanul birálja azt a kérdést, hogy helyes-e a czukortartalom szerinti átadás, csak feltétlenül helyeslőleg válaszolhat. Helyesnek kell azt tartanunk, mert ennél az átadási módnál a gyáros és gazda érdeke teljesen azonos, a gyáros azt kivánja, hogy a répában a czukrot, vagyis azt a produktumot kapja minél nagyobb mennyiségben, melyből a kereskedelmi árut képező czukrot kifőzheti, a gazda pedig azt a czukrot minél nagyobb tömegben törekszik a gyárosnak átadni, mert aszerint lesz fizetve, hogy mennyi czukrot adott át.

Azzal, hogy lehetőleg kis tömegben sok czukrot ád át a gazda, jól jár, mert a szedési és esetleg vermelési költsége kisebb. De jól jár a gyáros is, mert ha kisebb tömegből kapja a czukrot, a czukor előállitási költsége is alacsony lesz.

Az időjárás előnyös vagy hátrányos voltát pedig mind a két fél majdnem egyforma mértékben érzi. Azért mondom, hogy majdnem egyforma mértékben, mert száraz években, ha kevés répa terem és az átadott kis tömegben sok a czukortartalom, a gyáros jobban jár, mint a gazda, mert a feldolgozási költségekben spórol, a gazda ellenben veszit azzal, hogy kevesebb fuvardijat kap. De csakis ennyi lehet az eltérés, mert hiszen ha kevesebb, de czukorban dusabb répát ad át, amit az átadási sulynál veszit, körülbelül megnyeri a magasabb czukortartalom honorálásában.

Arra a kérdésre, hogy általános-e Németországban a czukortartalom szerinti répaátadás, azt felelhetem, hogy e felől kérdezösködtem czukorgyáraknál, a Deutsche Landwirtschaftliche Gesellschaft-nál, a Bund der Landwirte-nél és Hallében a mezőgazdasági kamaránál és némelyek szerint kettő, mások szerint 4, illetve 5 oly gyár lenne csak egész Németországban, ahol ezen átadási mód nincsen bevezetve.

Ha tekintetbe veszszük azt, hogy a német birodalomban 1905—6-ban 376 czukorgyár volt üzemben, nem tulajdonithatunk jelentőséget annak, hogy 4 gyárban más mód szerint veszik át a répát. Még ha nem is 4, hanem 40 gyárban más lenne az átadási mód, az is kevés lenne ahhoz, hogy ezen átadási mód helyessége ellen érvet képezhessen.

Számszerü adatokkal csak azt bizonyithatom, hogy a németországi hivatalos statisztika szerint az 1905—6. évi kampányban a feldolgozott czukorrépamennyiség:

7·25%-át a gyárak saját földeiken termesztették,

37 12%-át szövetkezeti termelők,

55 63%-át pedig idegen termelők szolgáltatták.

Tudva azt, hogy minden részvénytársasági,

illetve szövetkezeti gyár Németországban a részvényes gazdák által termesztett répán kivül sok idegen termelőtől vásárol répát, a szövetkezeti gyárakban pedig a czukortartalom szerinti átadasi mód van bevezetve, joggal feltehető, hogy a czukortartalom szerinti átadási mód egész Németországban általános.

Különben aki csak némileg is ismeri, hogy a német gazdák milyen szépen vannak szervezve, ebben egy pillanatig sem fog kételkedni.

Ezeket tudva valóban csak mosolyoghatunk afelett, hogy Prágában az osztrák és magyar czukorgyárosok központi egyletének (Zentralverein) folyó évi junius hó 15-én tartott ülésén Eger Károly cseh czukorgyári igazgató nagy hangon kijelentette, hogy Németországban csak kevés gyár veszi át czukortartalom szerint a répát és sok gyár áttért a sulyszerinti átvételhez, kombinálva a czukorárak emelkedésével. Összes bizonyitéka azonban csak egy levél volt, melyet állitása szerint egy német czukorgyáros intézett hozzá és melyben az elhangzott állitás szerinte bent foglaltatik.

Egyébként ennek az igazgatónak tendenciózus fellépését mi sem jellemzi jobban, minthogy ijesztgette a cseh termelőket, hogy ugyan mit szólnának ahhoz, ha ugy mint Németországban, megkövetelnék tőlük, hogy a trágyában a foszforsavat a nitrogénnal meghatározott viszonyban kellene alkalmazniok, ha nem tetszés szerint bármikor, hanem bizonyos sorrendben kellene a czukorrépát átadniok, ha mosási próbák alapján állapittatnék meg a répa tiszta sulya és ha tilos lenne a répa leveleinek leszedése?

Mintha mindezek a dolgok szerfelett ijesztők lennének!

6. A németországi czukorrépatermesztő gazda nyers jövedelme.

I. *Idegen termelő (Kaufrübe).*

1 q. czukorrépáért 11—15% czukortartalom mellett 2 koronát kap, tekintet nélkül a czukorárakra.

1 q. czukorrépáért 16% czukortart. mellett 2·12 koronát kap, ha a czukor ára az átadáskor 21 K.

1 q. czukorrépáért 17% czukortart. mellett 2·12 koronát kap, ha a czukor ára az átadáskor 21 K.

Ezenkivül pedig 40—50% ingyen szeletet és ingyenes vetőmagot.

II. *A részvényes termelő (Pflichtrübe).*

1. *Ha a termelő 10 km.-ről kocsin szállitja a répát a gyárba:* 1 q. czukorrépáért 16% czukortart. mellett ... 2·12 K.-t
1 q. czukorrépáért fuvardij gyanánt ... —·24 „
Összesen ... 2·36 K.-t
kap.

1 q. czukorrépáért 17% czukortart. mellett 2·24 K.-t
1 q. „ fuvardij gyanánt ... —·24 „
Összesen ... 2·48 K.-t

2. *Ha a termelő 20 km.-ről kocsin szállitja a répát a gyárba:* 1 q. czukorrépáért 16% czukortart. mellett ... 2·12 K.-t
1 q. czukorrépáért fuvardij gyanánt ... —·44 „
Összesen ... 2·56 K.-t

1 q. czukorrépáért 17% czukortart. mellett 2·24 K.-t
1 q. „ fuvardij gyanánt ... —·44 „
Összesen ... 2·68 K.-t
kap.

3. *Ha a termelő vasuton szállitja a répát a gyárba:* 1 q. czukorrépáért 16% czukortartalom mellett ... 2·12 K.-t
1 q. czukorrépáért 17% czukortart. mellett 2·24 K.-t

és ezenkivül ingyen vetőmagot és 50% ingyenes szeletet kap, melyet a gyár költségén szállitanak a termelő állomására. Deczember hónapban átadott répáért pedig 100 kg.-ként még 12 fillérrel többet fizet.

Hogy a szelet ingyenes szállitásával minő kedvezményben részesül a termesztő, csak akkor tudjuk értékelni, ha az alant közölt német tarifadijtételeket ismerjük.

Czukorrépa és répaszelet tarifái a porosz államvasutakon.

(Rohstofftarif, kilometrikus tarifa; 1 márkát 117·6 fill.-nek véve.)

5	km.-re	8·2 fillér	55	km.-re	22·3 fillér
10	„	10·6 „	60	„	23·5 „
15	„	11·8 „	65	„	24·7 „
20	„	12·9 „	70	„	25·9 „
25	„	15·3 „	75	„	28·2 „
30	„	16·5 „	80	„	29·4 „
35	„	17·6 „	85	„	30·6 „
40	„	18·8 „	90	„	31·8 „
45	„	20·0 „	95	„	32·9 „
50	„	21·2 „	100	„	34·1 „

Ezek a dijtételek jóval magasabbak, mint nálunk. Ugyanis *a MÁV. vonalain a czukorrépa és szelet után a következő szállitási dijak fizettetnek.* (Dijkedvezményi jegyzék I. tétele.)

Répaszelet szállitási dija:		Czukorrépa szállitási dija:	
10 km.-re	8 fillér	10 km.-re	8 fillér
20 „		20 „	10 „
30 „	10 „	30 „	12 „
40 „		40 „	
50 „	13 „	50 „	15 „
60 „		60 „	
70 „	17 „	70 „	19 „
80 „		80 „	
90 „	21 „	90 „	23 „
100 „		100 „	

7. Tájékoztató a németországi czukorgyárakról.

Daczára annak, hogy a czukorgyárak Németországban aránylag jól fizetik a termelőt, nem mennek tönkre, sőt számban kettővel szaporodtak. 1904/5-ben a német birodalomban 374 gyár müködött, 1905/6-ban pedig 376.

A melaszt vagy olyan vállalatoknak adják el a czukorgyárak (Entzuckerungs anstalten), melyek a melaszban lévő czukrot kitermelik és értékesitik, vagy szeszgyáraknak adják át, vagy pedig mint takarmányt értékesitik. A takarmányozási czélokra szolgáló melaszt vagy hig állapotban adják el a gazdáknak, vagy pedig különféle pogácsalisztekkel és korpával, némely esetben pedig répaszelettel keverik és ugy adják el. Ha répaszelettel keverten árusitják, akkor a keverés után szárítják és ilyen alakban hozzák forgalomba.

A takarmányozási czélokra szolgáló melasz 1905/6-ban azért, mert Németországban általában jó volt a takarmánytermés, 100 kg.-kint 4·70—10·60 kor.-ért (4—9 márkáért) adatott el.

A szeszgyártási czélokra szolgáló melasz átlagára 1905/6-ban (5·31 márka) 6·25 korona volt, tehát lényegesen olcsóbb, mint 1904/5-ben, amikor átlagosan azért (8·43 márkát) 9·93 K.-t fizettek.

A kilugozott szeletet, mely a gyárosnak visszamarad (1 q. répa után 65—70 kg. szelet nyerhető, ha tehát a termelő 50 kg.-t kap, a gyárosnak marad 15—20 kg.), 30—80 pfeniggel (35—94 fillérrel) adják el. A részvényes termelő számos gyártól ennél is olcsóbban kapja.

Némelyik gyár a szeletszáritással is foglalkozik, bár nem nagyon lelkesednek érte, mert a berendezés és üzem sokba kerül: 9 q. kilugozott szelet szükséges 1 mm. szárított szelet előállitásához, a szárított szelet ára pedig mm.-ként (7—9 márka) 8·25—10·60 kor. Tehát ha a gyáros csak (65 pfenniget) 77 fillért kap a kilugozott szeletért, jobban jár, mintha szárított szeletet készitene.

A mészszapot sok gyár a részvényes termelők között bizonyos arányban trágyázási czélokra ingyen kiosztja, de vannak olyan gyárak is, melyek ennek eladásával foglalkoznak. A mészszap átlagára 1905/6-ban (29 pfennig) 34 fillér volt.

A gyárosok a jelenlegi helyzettel általában meg vannak elégedve és körükben a Steffens-féle eljárás azért nem igen tud tért hóditani, mert mig 20—21 koronás czukorárak vannak, nem tartják rentabilisnek a czukor egyrészét a szeletekben hagyni és azzal állatokat takarmányozni.

8. A czukorrépa termesztésére vonatkozó tájékoztató adatok.

Év	Feldolgozott répamennyiség	A feldolgozott répát szolgálta	Átlagos répatermés	1 q. répából nyert nyers czukor	1 kg. nyers czukor előállitásához kell répa
	q.	hektár	1 ha.-n	kg.	
1896—7.	137.216,014	424,881	323	12·63	7·90
1897—8.	136.978,915	437,174	313	12·79	7·80
1898—9.	121.506,422	426,458	285	13·37	7·48
1899—900	124.393,014	426,732	292	13·58	7·37
1900—1.	132.539,089	447,606	296	14·14	7·07
1901—2.	160.128,668	478,749	334	13·33	7·34
1902—3.	112.709,776	427,644	264	14·60	6·85
1903—4.	126.770,989	418,877	304	14·38	6·96
1904—5.	100.712,115	416,714	242	14·92	6·70
1905—6.	157.334,779	471,742	334	14·71	6·80

Ezen kimutatásból kitünik, hogy 10 évre visszamenőleg a czukorrépát csak 1901/2-ben termesztették nagyobb arányban, mint 1905/6-ban. Azok az ingadozások, melyek ugy a feldolgozott répamennyiség, mint a bevetett területnél látha tók, a czukorárakkal függnek össze. Ha a czukor ára alacsony, Németországban mindjárt kevesebb a czukorrépával bevetett terület.

9. Helyesek-e mindazon intézkedések, melyek Németországban szokásosak?

A czukorrépának a polározáshoz szükséges furadék nyerése czéljából közvetlenül a fej alatt keresztben való átfurása nem mondható helyesnek, mert ezzel nem olyan átlagot vesz a czukorgyáros, mely a répa czukortartalmának tényleg megfelelne. Ugyanis a répa testének közepén van a legtöbb czukor, a fej és a karó gyökerében pedig a legkevesebb. Annyi azonban tény, hogy ezzel az eljárással a termelők arra kényszeritthetnek, hogy jól fejezzék le a répát, mert csakis igy kapnak megfelelő polározási eredményt. Rosszul fejelt czukorrépát én külföldi utamon nem is láttam sehol sem.

A mellékgyökerektől való letisztitás, mely a gyárban eszközöltetik, általában nem kifogásolható és nagyobb bajt csak az idén okozott, amikor a szárazság következtében a répa szerfelett elágazódott. Ennek következtében az idén a termelő rovására a beszállitott czukorrépánál aránylag nagyobb sulybeli levonások eszközöltettek, de ez érzékenyen mégsem érintette a termelőket, mert amit igy veszitettek, megnyerték azzal, hogy czukorban dusabb répát adtak át.

Németországban szigoruan megkövetelik, hogy a sorokban az egyes répanövények egymástól legfeljebb 25 cm. nyire hagyassanak meg. Ezen rendelkezésre az a feltevés készteti a czukorgyárosokat, hogy ne legyen tulságos sok nagytestü répa, mert ilyenekben kevesebb a czukor. Daczára annak, hogy — amint azt *Cserháti* kisérleteiben kimutatja — a nagy czukorrépa is lehet czukorban dusabb, mint a kisebb testü, mégis a nagyobb répák közül aránylag kevesebb a czukorban dus példány, mint a kisebbek közül, s igy nagyon érthető a czukorgyárosok fenti kivánsága.

Németországban a gyárak megtiltják, hogy a gazda frissen feltört lóherésben vagy luczernásban termeszsze a czukorrépát. Ezt a tilalmat némi tekintetben feleslegesnek kell találnunk, mert hiszen éppen egy német tudós, *Kiel* bebizonyitotta, hogy ilyen elővetemény után is kitünő minőségü czukorrépa termeszthető.

*

Ezzel szigoru tárgyilagossággal beszámoltam arról, hogy Németországban minő a czukorrépa termesztő gazdák és a czukorrépát feldolgozó gyárak közötti viszony, hogy minő alapon történik a czukorrépa átadása és igy kitüzött feladatom egy részét befejeztem.

Betanitott

igásökrök, tehenek, üszők, tenyészbikák

állandóan kaphatók gróf TELEKI ARVÉD fehér magyar gulyájából, drassói uradalomban, posta, vasut, távirda: KONCZA.

963

A Herrmann-féle gazdálkodási rendszer és tengeritermelési mód ismertetése. Irta: Gyárfás József. 1.70 K előleges beküldése ellenében bérmentve küldi a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX. Üllői-ut 25.

Gyakorlati tejgazdaság. Kézkönyv kisgazdák és tejszövetkezetek számára. Irták dr. Koerfer István és Sierbán János. 2.20 K előleges beküldése ellenében bérmentve küldi a "Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedése, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

A ló és tenyésztése. 600 képpel, 14 mümelléklettel. 3-ik kiadás. Irták Kovácsy Béla és Monostori Károly. Ára füzve 12 kor., tartós diszkötésben 15 kor. Megrendelhető a „Pátria" r.-t. gazdasági szakkönyvkereskedésében, Budapest, IX., Üllői-ut 25.

Kocsi acetylén-lámpák

Spritzbogen, kocsirud-, kézi-, asztali-, kerti-, istálló- :: **acetylén-lámpák.**

Gőzeke acetylén-lámpák.

BÁRDI JÓZSEF AUTOMOBIL RÉSZVÉNYTÁRSASAG

BUDAPEST, VI., Mozsár-utcza 9.

Városi üzlet: Liszt-Ferencz-tér 15.

Árjegyzék kivánatra ingyen és bérmentve. Telefon 16—28. Sürgönyczim: „Pneumatik".

HIRDETÉSEK

A

KARÁCSONYI

NAGY

MUTATVÁNY-SZÁMRA

csak folyó hó 18-ig vétetnek fel.

HIRDETÉSI ÁRAK:

Egész oldal .. .. 100.— kor.
Fél oldal .. .. 50.— kor.
Negyed oldal .. .. 25.— kor.
Nyolczad oldal .. .. .. 15.— kor.

Öt koronáért

előfizethetünk a

KÖZTELEK OLCSÓ KÖNYVTÁRA

czimü mezőgazdasági ismereteket terjesztő vállalat

első évfolyamára (12 füzet).

Részletes prospektussal kivánatra **ingyen** szolgál az **OMGE könyvkiadóvállalata Budapest, IX., Üllői-ut 25. sz. ("Pátria" r.-t.),** ahová az előfizetések is intézendők.

"Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása, Budapest, IX., Üllői-ut 25. szám (Köztelek).

Külföldi sertések Magyarországon.

Kisbéri berkshirei koczák.

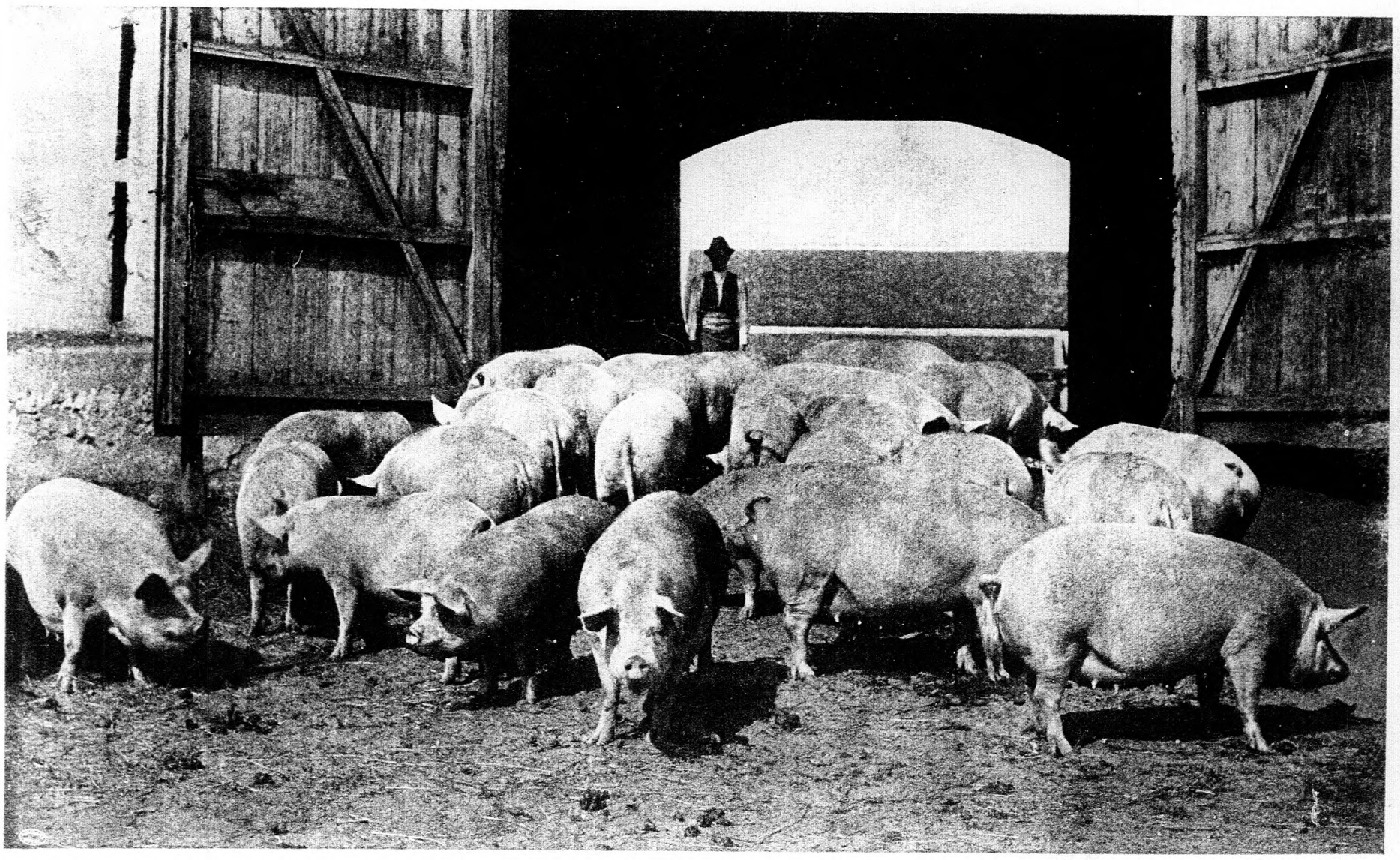

Sárvári yorkshirei koczák.

85540 — "Pátria" r.-t. Budapest.